

ŠTATISTICKÝ
ÚRAD
SLOVENSKEJ
REPUBLIKY

**SODB
2±21**

**SČÍTANIE
OBYVATEĽOV,
DOMOV A BYTOV**

Sčítanie obyvateľov,
domov a bytov 2021

Národná
analytická správa

DEMOGRAFIA
A SOCIÁLNE ŠTATISTIKY
jún 2023

Štatistický úrad Slovenskej republiky

Kód: 021723

Okruh: Demografia a sociálne štatistiky

Dátum: Jún 2023

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021: Národná analytická správa

Sekcia sociálnych štatistík a demografie

Generálny riaditeľ sekcie: Ľudmila Ivančíková

Odbor štatistiky obyvateľstva

Kontaktná osoba: Zuzana Podmanická, tel. +421/2/50 23 67 70

2023

Autori publikácie:

Ľudmila Ivančíková (editor)
Zuzana Podmanická (editor)
Lucia Vanišová
Patrícia Gurová
Silvia Hudecová
Andrej Chromeček
Andrea Jánošová
Csilla Kiššová
Martin Kočiš
Andrej Kolárik
Veronika Krišková
Ivana Majzlíková
Dominika Mišániová
Kristián Óvári
Silvia Tomkovičová
Adam Zetek

Grafická úprava obálky: Tomáš Miško

Štatistický úrad Slovenskej republiky

Informačný servis
Lamačská cesta 3/C
840 05 Bratislava 45
tel. +421/2/50 23 63 35, +421/2/50 23 63 39
e-mail: info@statistics.sk
www.statistics.sk

ISBN 978-80-8121-937-5 (online)

Rozmnožovanie obsahu tejto publikácie, ako aj jednotlivých častí, v pôvodnej alebo upravenej podobe pre komerčné účely, je možné len s písomným súhlasom Štatistického úradu SR. Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja. Práca neprešla jazykovou úpravou.

Obsah

ÚVOD.....	5
1 Z HISTÓRIE SČÍTANÍ	7
1.1 SČÍTANIA V STAROVEKU	7
1.2 SČÍTANIA V STREDOVEKU	8
1.3 SČÍTANIA V NOVOVEKU	8
1.4 SČÍTANIA NA SLOVENSKU	10
2 SČÍTANIE OBYVATEĽOV, DOMOV A BYTOV 2021	15
2.1 NOVÝ KONCEPT PRE SČÍTANIE OBYVATEĽOV, DOMOV A BYTOV 2021	15
2.2 LEGISLATÍVNY RÁMEC	15
2.3 METODICKÁ PRÍPRAVA.....	19
2.4 ZDROJE ÚDAJOV	21
2.5 INFORMAČNÉ SYSTÉMY	22
2.6 KOMUNIKÁCIA A PROPAGÁCIA.....	30
2.7 SPRACOVANIE DÁT	32
2.8 DISEMINÁCIA ÚDAJOV.....	34
3 VÝVOJ OBYVATEĽSTVA, DOMOV, BYTOV A DOMÁCNOSTÍ	38
3.1 VÝVOJ OBYVATEĽSTVA PODĽA VÝSLEDKOV SČÍTANÍ	38
3.2 ŠTRUKTÚRY OBYVATEĽSTVA.....	41
3.2.1 Štruktúra obyvateľstva podľa pohlavia a veku.....	41
3.2.2 Štruktúra obyvateľstva podľa rodinného stavu	44
3.2.3 Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania	46
3.2.4 Štruktúra obyvateľstva podľa národnosti.....	48
3.2.5 Štruktúra obyvateľstva podľa náboženského vyznania	52
3.2.6 Štruktúra obyvateľstva podľa počtu narodených detí.....	54
3.3 VÝVOJ DOMOV A BYTOV.....	58
3.3.1 Vývoj počtu domov a bytov na území Slovenskej republiky od roku 1991 do roku 2021	59
3.3.2 Vývoj počtu obývaných a neobývaných domov a bytov	60
3.3.3 Domy podľa vybraných charakteristík.....	64
3.3.4 Byty podľa vybraných charakteristík	68
3.4 VÝVOJ DOMÁCNOSTÍ	76
3.4.1 Bytové domácnosti.....	77
3.4.2 Cenzové domácnosti.....	79
4 TEMATICKÉ ANALÝZY.....	92
4.1 ROZMIESTNENIE OBYVATEĽSTVA SLOVENSKA V KONTEXTE JEHO POBYTOV	92
4.2 OBYVATELIA V NEKONVENČNÝCH OBYDLIACH.....	112
4.3 NÁRODNOSTNÉ ZLOŽENIE OBYVATEĽSTVA SLOVENSKA.....	123
4.4 RELIGIOZITA OBYVATEĽSTVA SLOVENSKA	138
4.5 SOCIÁLNO-EKONOMICKÝ STATUS POPULÁCIE SLOVENSKA.....	176
4.6 CUDZINCI NA ÚZEMÍ SLOVENSKA.....	190
4.7 OBYVATELIA SLOVENSKA ŽIJÚCI V ZAHRANIČÍ.....	206
4.8 ĽUDIA BEZ DOMOVA AKO SPOLOČENSKÝ FENOMÉN	218
4.9 MOBILITA OBYVATEĽOV ZA PRÁCOU.....	230
4.10 PRIESTOROVÁ ANALÝZA ÚPLNÝCH RODINNÝCH DOMÁCNOSTÍ MEDZI SČÍTANIAMI 2011 AŽ 2021	248
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	257

Úvod

Inovácie významne ovplyvnili Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 (SODB 2021). Hlavnými inovatívnymi prvkami boli odchod od tradičného cenzu, kombinácia údajov od obyvateľov a údajov z administratívnych zdrojov a plne elektronický zber s dopadom na nižšiu záťaž obyvateľov. Uvedený koncept výrazne ovplyvnil aj ďalšie štatistické procesy predovšetkým spracovanie a disemináciu.

Šírenie údajov (diseminácia) sa nastavilo v nadväznosti na Stratégiu komunikácie a propagácie pre SODB 2021. Okrem inovácie hlavného diseminačného nástroja, ktorým je samostatná webová stránka www.scitanie.sk, použitá pôvodne aj ako portál pre zber údajov, sa pristúpilo k tomu, že výstupy a produkty sú výlučne v digitálnej podobe. Boli určené nové formy, napr. dashboards pre základné výsledky, mapové aplikácie pre geopriestorové údaje, pričom sa zohľadnili špecifické požiadavky rôznych skupín používateľov.

Národná analytická správa je tiež inovatívnym produktom, a to z viacerých hľadísk. Plne nahrádza analýzy výsledkov cenzu na republikovej a regionálnej úrovni, ktoré patrili k hlavným publikačným výstupom zo sčítaní obyvateľov, domov a bytov. Je výsledkom práce expertov prijatých na projekt sčítania. Okrem popisu konceptu a pohľadu na stav a vývoj obyvateľov, domov, bytov a domácností obsahuje publikácia aj tematické analýzy. Dôvodom ich publikovania je skutočnosť, že niektoré témy boli/sú/budú dôležitejšie z pohľadu užívateľov, viac rezonujú v spoločnosti alebo sú odbornou „srdcovkou“ konkrétnych expertov.

Publikácia je rozdelená do štyroch kapitol. Prvá kapitola sa zameriava na minulosť a históriu sčítania, novému konceptu je venovaná druhá kapitola. Archivuje hlavné procesy a činnosti realizované pri príprave a uskutočnení SODB 2021, pričom reflektuje aj situáciu ovplyvnenú pandemiou COVID-19. Samotná analýza vývoja obyvateľov, domov a bytov, ako aj bytových a cenzových domácností, v tretej kapitole sa opiera o porovnanie výsledkov v čase (najmä od roku 1991), ako aj o regionálny pohľad. Hodnotenie stavu v nadväznosti na demografický vývoj je rozšírený napr. o otázku fertility mužov. Medzi tematické analýzy v štvrtej kapitole boli zaradené témy, ako sú druhy pobytov obyvateľov, obyvatelia v nekonvenčných obydliach, etnicita, religiozita, cudzinci na Slovensku, obyvatelia žijúci v zahraničí, analýza socio-ekonomického statusu, mobilita za prácou, ale aj ľudia bez domova.

Množstvo vizualizačných prvkov (mapy, grafy), ktorými sú jednotlivé analytické texty doplnené, robí publikáciu čitateľnejšou a lepšie reprodukovateľnejšou, minimálne na mediálnej úrovni.

Som si istý, že táto publikácia bude užitočná pre odborníkov, študentov, samosprávy, ale aj laickú verejnosť. Vďaka vysokej kvalite a odbornému zameraniu sa bude využívať nielen do doby ďalšieho cenzu na Slovensku.

Peter Petko
predseda Štatistického úradu
Slovenskej republiky

Zoznam použitých skratiek

AB	Adresný bod
abs.	absolútna početnosť
AZÚ	Administratívne zdroje údajov
ESDB	Elektronické sčítanie domov a bytov
ESO	Elektronické sčítanie obyvateľov
EÚ	Európska únia
Eurostat	Štatistický úrad Európskej únie
ID	Identifikátor
IFSP	Index femininity podľa súčasného pobytu
IFTF	Index femininity podľa trvalého pobytu
IKT	Informačné a komunikačné technológie
IPS	Index populačnej straty súčasným pobytom
IPZ	Index populačného zisku súčasným pobytom
IS	Informačný systém
ISSP	Index starnutia podľa súčasného pobytu
ISTP	Index starnutia podľa trvalého pobytu
IZF	Index zmeny femininity podľa pobytu
IZS	Index zmeny starnutia podľa pobytu
NAP SODB 2021	Národný akčný plán Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 na roky 2017 až 2020
OBYV 5-12	Hlásenie o sťahovaní
p. b.	percentuálny bod
p. n. l.	pred naším letopočtom
PID	Piaseckého index diverzifikácie
RA	Register adries
RFO	Register fyzických osôb
Roč.	Ročník
RÚ	Rodinné účty
SLDB	Sčítanie ľudu, domov a bytov
SODB	Sčítanie obyvateľov, domov a bytov
SR	Slovenská republika
ŠAB	Štatistický adresný bod
ÚP	Územná príprava
VSO	Veľkostná skupina obcí
ZB GIS	Základná báza údajov geografického informačného systému

1 Z histórie sčítaní

Sčítania obyvateľstva patria medzi najstaršie štatistické zisťovania a už od starovekých civilizácií až po súčasnosť zohrávajú dôležitú úlohu pri získavaní informácií a sledovaní vývojových trendov v spoločnosti. Termín „cenzus“ používaný na označenie sčítania, znamená v latinčine ohodnotenie, sčítanie alebo zoznam občanov.

1.1 Sčítania v staroveku

O sčítaniach v staroveku sú dostupné len informácie na základe historických správ. Babylončania mali napríklad zavedený registračný systém v podobe hlinených tabuliek na zaznamenávanie informácií už pred rokom 3800 p. n. l. Podobný systém bol používaný aj v Egypte, Číne, Palestíne, Grécku a Ríme. Hlavným cieľom starovekých sčítaní bolo zistiť údaje o potrebnom množstve potravín na užitie obyvateľstva, tieto údaje tiež slúžili na vojenské a daňové účely (Pavlík, 1986).

Prvé doložené informácie o sčítaní obyvateľstva sa nachádzajú v Biblii, v Starom zákone v knihe Numeri: „*Spravte súpis celej spoločnosti Izraelitov podľa rodov ich otcov. V zozname budú uvedení všetci...*“. V knihe Numeri je tiež spomenutý vojenský zápis židovských mužov vo veku 20 rokov a starších, pod horou Sinaj, čo poskytovalo informácie o počte bojovníkov.

Sčítania obyvateľstva pretrvali aj počas vlády neskorších cisárov a o najznámejších z nich sa opäť dozvedáme z Biblie (Nový zákon, Evanjelium podľa svätého Lukáša, kapitola 2, verše 1 – 3): „*V tých dňoch vyšiel rozkaz od cisára Augusta vykonať súpis ľudu po celom svete. Tento prvý súpis sa konal, keď Sýriu spravoval Kvirínus. A všetci šli dať sa zapísať, každý do svojho mesta.*“

Významné miesto v histórii sčítaní zaujíma obdobie Rímskej republiky, v ktorej sa cenzus opakoval pravidelne každých päť rokov. Každý muž so svojou rodinou bol povinný vrátiť sa na miesto narodenia, kde boli následne všetci spočítaní. Týmto spôsobom sa získal prehľad o počte a pohybe obyvateľstva. Historici predpokladajú, že cenzus začal v 6. storočí p. n. l. za vlády rímskeho kráľa Servia Tullia, ktorý vytvoril funkciu cenzora. Cenzori vykonávali úlohu vyšších riadnych magistrátov v Rímskej republike. Zaoberali sa sčítaním obyvateľov republiky a ich triedením do skupín a kategórií (Puchovský, 2016). Sčítanie obyvateľstva zohrávalo kľúčovú úlohu aj v správe rozširujúcej sa Rímskej ríše, pretože slúžilo na určenie výšky daní. Poskytovalo register obyvateľov a ich majetku, čo umožňovalo určiť ich povinnosti a výsady (Office for National Statistics, 2016).

Keďže vo vtedajšej spoločnosti bolo rozšírené otroctvo, ovplyvňovalo to aj samotné sčítanie obyvateľstva. Sčítaniu podliehali iba slobodní obyvatelia. Otroci, ak sa vôbec zisťoval ich počet, boli evidovaní ako majetok, buď ako hmotný (*instrumentum mutum*)

alebo nehmotný (*instrumentum vocale*). Je veľmi pravdepodobné, že všetky staroveké sčítania obyvateľstva zahŕňali iba mužov (Pavlík, 1986).

1.2 Sčítania v stredoveku

V období stredoveku sčítania obyvateľstva neboli bežnou praxou a často narážali na odpor zo strany feudálnych panovníkov. V tomto období bola typická decentralizovaná štruktúra feudálneho poriadku, v ktorej boli panstvá hospodársky a politicky rozčlenené. Panovníci mali obmedzenú kontrolu nad jednotlivými panstvami a ich hlavným záujmom bolo získavať dane a poplatky od svojich vazalov. Výška týchto poplatkov sa odvíjala od veľkosti majetku a počtu obyvateľov daného panstva. Je možné, že niektoré feudálne panstvá viedli presnú evidenciu obyvateľstva (Pavlík, 1986). Tieto informácie neboli verejne dostupné.

Informácie o súpisoch obyvateľstva z tohto obdobia sa tiež zachovali v histórii niektorých miest. Mestá s odlišnou spoločenskou a politickou štruktúrou od feudálnych panstiev mali väčšiu motiváciu a záujem o získanie informácií o svojom obyvateľstve. V stredoveku sa prvýkrát uskutočnil zber údajov cenového charakteru v niektorých talianskych mestských štátoch koncom 14. storočia (Herlihy, 2009).

1.3 Sčítania v novoveku

Významný je najmä benátsky súpis zo 16. storočia. Ide o prvý záznam, kde sa v ranom novoveku počítalo obyvateľstvo, na rozdiel od dovtedy používaných súpisných jednotiek, ako napríklad bydlisko či daňová jednotka (Ringrose, 2020).

V roku 1665 sa v kanadskom Quebecu uskutočnilo prvé sčítanie obyvateľstva vo svete, ktoré zodpovedalo moderným požiadavkám sčítania.

Európska krajina, ktorá ako prvá zorganizovala sčítanie obyvateľov, bolo Francúzsko, ale samotné sčítanie sa uskutočnilo v roku 1666 v jeho severoamerickej kolónii. Vo Francúzsku sa k sčítaniu obyvateľstva pristúpilo až po Veľkej francúzskej revolúcii (Alterman, 1969).

Medzi prvé pokusy o sčítanie obyvateľstva patrí aj ruská „revízia duší“, ktorú na začiatku 18. storočia zaviedol Peter Veľký. Hoci nemožno jeho snahy označiť za sčítanie obyvateľov v pravom slova zmysle, predstavujú významný pokus zistiť počet obyvateľov v medzinárodnom porovnaní (Pavlík, 1986).

Až okolo polovice 18. storočia sa v Európe uskutočnili prvé sčítania, ktoré zahŕňali všetkých obyvateľov. Za prvú spoľahlivú sériu úplných záznamov (získovanie obyvateľstva od domu k domu) možno považovať sčítanie vo Švédsku v roku 1748. Nasledovalo Prusko (1748), Fínsko (1749), Rakúsko (1754), Nórsko a Dánsko (1769), Švajčiarsko (1789), Francúzsko (1790) a Veľká Británia (1801). Metodológia týchto sčítaní je relatívne obmedzená (Mládek, 2006).

Na území Habsburskej monarchie bol v roku 1777 vydaný nový konskripčný patent, ktorý slúžil ako základ pre súpisy obyvateľstva v rámci monarchie až do roku 1851. Súpis zahŕňal všetkých obyvateľov, pričom muži boli detailnejšie triedení podľa sociálneho postavenia a veku. Od 80. rokov 18. storočia boli založené populačné knihy na panstvách a v mestách, do ktorých sa zaznamenávala každá rodina a jej členovia. Zmeny v rodinách sa do týchto kníh zaznamenávali na základe oznamovacej povinnosti hlavy rodiny (Podolák, 1960).

V Spojených štátoch sa prvé sčítanie obyvateľstva uskutočnilo v roku 1790. Toto sčítanie bolo realizované na základe požiadavky ústavy Spojených štátov, ktorá vyžadovala, že sčítanie obyvateľstva sa má vykonávať každých 10 rokov. Údaje získané zo sčítania obsahovali informácie o hlavách rodín. Obyvatelia boli zaradení do nasledujúcich kategórií: slobodní bieli muži vo veku najmenej 16 rokov (s cieľom zistiť priemyselný a vojenský potenciál krajiny), slobodní bieli muži mladší ako 16 rokov, slobodné biele ženy, všetky ostatné slobodné osoby (s rozlišovaním podľa pohlavia a farby pleti) a otroci (National Archives, 2022).

V roku 1857 sa konalo významné sčítanie obyvateľstva na území Rakúsko-Uhorska, a predstavovalo prechod od tradičných súpisov k moderným formám sčítania. Toto sčítanie sa uskutočnilo počas jedného dňa, a to 31. októbra 1857, na základe cisárskeho nariadenia č. 67 zo dňa 23. marca 1857. Tento census sa považuje za prelomový moment, kedy sa začal používať termín „*rozhodujúci okamih sčítania*“, čo v praxi znamenalo, že sčítanie sa uskutočnilo na celom území v jednom konkrétnom dni. Ďalším významným míľnikom v histórii sčítania obyvateľstva Rakúsko-Uhorska bol zákon prijatý v roku 1869, ktorý určil referenčný dátum 31. december 1869 pre sčítanie obyvateľstva Rakúsko-Uhorska, uskutočnené v roku 1870 (Mésároš, 1992).

Postupne sa do obsahu sčítaní začali pridávať aj údaje o biologických, spoločenských a ekonomických charakteristikách obyvateľstva. Prirodzene tak vznikla potreba vytvoriť teórie sčítania, čo bolo dosiahnuté rozvojom štatistickej metodológie v 19. storočí. Štáty sa snažili centralizovať sčítacie akcie a zakladať národné štatistické ústavy, ktoré boli zodpovedné za prípravu a uskutočnenie sčítaní. Napríklad vo Francúzsku bol v roku 1833 zriadený štatistický úrad zodpovedný za sčítanie obyvateľov. S rozvojom týchto oficiálnych štatistických služieb sa objavila aj potreba medzinárodnej porovnateľnosti získaných údajov (Pavlík, 1986).

Pokrok v rozvoji sociálnej a demografickej štatistiky je spojený s menom belgického astronóma, matematika, štatistika a sociológa Adolpha L. Queteleta, ktorý prvýkrát uplatnil zásady sčítaní obyvateľstva v belgickom sčítaní v roku 1846. Na základe rozsiahleho dátového súboru Quetelet vypočítal rozmery „*priemerného človeka*“ a odchýlky jednotlivcov od tohto priemeru. Touto prácou prispel k formulácii a rozvoju pojmov ako priemer, stredná hodnota, rozptyl a rozdelenie (Žák, 2006). Systematicky sa zaoberal štúdiom číselne vyjadriteľných vlastností v spoločnosti a bol tiež

zakladateľom prvého štatistického úradu v Európe (Neubauer a kol., 2021). Ďalej sa zaoberal identifikáciou pravidielností, ktoré sa prejavujú v rôznych oblastiach spoločenského života. Je tiež nazývaný „*otcom modernej štatistiky*“. Quetelet považoval štatistiku za vedeckú disciplínu, určil jej ciele spočívajúce v tom, že štatistika sa zameriava na skúmanie hromadných javov a odhaľovanie spoločenských súvislostí. Jeho prínos bol najmä v upresnení zákona veľkých čísel, ktorý je používaný dodnes. Tento zákon popisuje, že pravidelnosti obsiahnuté v systémoch hromadných javov sú tým zreteľnejšie, čím väčší je počet pozorovaných javov (Brezák, 2010). Od dvadsiateho storočia je typický predovšetkým intenzívny proces v harmonizácii metodiky sčítaní a pokrok v prístupoch k zberu a rozsahu spracovaniu výsledkov.

1.4 Sčítania na Slovensku

Z hľadiska historického vývoja počtu obyvateľov na území dnešného Slovenska je možné vychádzať z oficiálne publikovaných úradných odhadov. Neskôr sú už k dispozícii výsledky oficiálnych sčítaní. Podľa Kroniky Slovenska (1998) žilo na území dnešného Slovenska v predhistorickom období okolo roku 1400 p. n. l. odhadom 60-tisíc ľudí a o 200 rokov neskôr ich bolo až 200-tisíc (Brezák, 2010).

Za začiatok organizovaného štatistického zisťovania na území Slovenska sa považuje rok 1715, kedy bol v Uhorsku vykonaný celoštátny súpis obyvateľstva (tzv. konskripcia) zameraný na členov rodín podliehajúcich zdaneniu (Slovenský národopis, 1994).

V roku 1753 bol vydaný patent cisárovnej Márie Terézie, ktorým sa stanovovalo každoročné sčítanie obyvateľstva v Habsburskej monarchii. Tento dátum, 13. október 1753, sa považuje za významný medzník v histórii sčítania obyvateľstva. Samotné sčítanie sa uskutočnilo v roku 1754 a bolo prvýkrát vykonané súčasne a jednotne na celom území monarchie. Pôvodne malo byť sčítanie vykonané duchovenstvom podľa farností, no neskôr sa rozhodlo, že ho zabezpečí aj vrchnosť a rozšíri sa o súpis domov a hospodársku charakteristiku majiteľa domu. Sčítanie v roku 1754 bolo výnimočné, ale súpisy zo 60. rokov 18. storočia boli vcelku neúspešné z dôvodu obáv z daní a odporu šľachty a cirkevnej hierarchie proti centralizácii (Český štatistický úrad, 2020).

V neskorších rokoch 1767 až 1771 bol vykonaný súpis poddanského obyvateľstva, známy aj ako materiál z urbárskej regulácie, ktorý obsahoval údaje o počte sedliakov, želiarov a ich majetkovom a právnom postavení. Prvé sčítanie všetkého obyvateľstva v Uhorsku sa uskutočnilo počas vlády Jozefa II. v období 1778 – 1785. Do súpisov boli zaznamenané údaje ako meno, vek, rodinný stav, triedne postavenie, zamestnanie a informácie o pohybe obyvateľstva. Ďalšie sčítania obyvateľstva Uhorska sa konali v rokoch 1804 – 1805 a 1828. V roku 1847 bol v Uhorsku zriadený Ústredný štatistický úrad, ktorý zabezpečoval pravidelnú štatistickú službu a jeho pôsobnosť sa týkala aj územia dnešného Slovenska, kde sa štatistické údaje získavali a vyhodnocovali podľa žúp a stolíc (Kohútová, 2001). Od roku 1850 boli zrekonštruované úhrnné údaje

za dnešné územie Slovenska na základe dvoch vtedajších rakúskych cisárskych sčítaní, pričom v roku 1857 bol vykonaný posledný súpis starou metódou konskripcie (Brezák, 2010).

Prvé moderné sčítanie ľudu sa uskutočnilo v roku 1869 a začalo sa ním nové obdobie populačných cenzov na našom území. Zákon o sčítaní ľudu z 29. marca 1869 určil, že sčítanie sa bude vykonávať vždy k 31. decembru v rokoch končiacich nulou, a to (s výnimkou roku 1869) v roku 1880, 1890, 1900 a 1910. Od roku 1869 sa sčítanie ľudu uskutočňovalo podľa zásad, ktoré boli stanovené medzinárodnými štatistickými kongresmi, prvý bol bruselský kongres v roku 1853 (Snopek, 2010).

Rok 1918 predstavuje prelomové obdobie vzniku Československej republiky a následné zriadenie orgánov štátnej štatistiky, ktorým priamo podliehalo sčítanie obyvateľstva. Prvé Československé sčítanie ľudu a bytov je spojené s dátumom 15. február 1921. Právnym rámcom tohto sčítania sa stal prvý československý zákon o sčítaní obyvateľstva č. 256/222 Zb. z 8. apríla 1920. Za politicky najdôležitejšie sa považovalo zistenie národnosti obyvateľstva, ktoré malo potvrdiť oprávnenie vzniku samostatnej Československej republiky. Na rozdiel od predvojnových zisťovaní národnosti na základe „*obcovacej reči*“, t. j. pomocného kritéria, ktorým sa pri sčítaní ľudu nepriamo zisťovala národnosť obyvateľov, bola prijatá definícia národnosti, podľa ktorej sa národnosťou rozumela kmeňová príslušnosť, ktorej vonkajším znakom bol spravidla materinský jazyk. Tým sa mala odstrániť pre české a slovenské etnikum znevýhodňujúca definícia národnosti určovanej podľa obcovacej reči, ktorá podporovala nemecký jazyk. Nasledujúce sčítanie uskutočnené 1. decembra 1930 využívalo nové metódy. Najvýznamnejšie v tomto sčítaní bolo zisťovanie údajov o plodnosti žien. Zisťovala sa však iba plodnosť manželská, teda v súčasnom, či poslednom manželstve (Kačerová, Mihalec, 2014).

V roku 1938 sa medzinárodná aj vnútropolitická kríza prejavila významným zásahom do hraníc Československa a viedla k udeleniu autonómie Slovenskej krajine s vlastnou vládou. Tieto územné zmeny ovplyvnili najmä národnostne zmiešané prihraničné oblasti, čo sa prejavilo aj v národnostnej štruktúre obyvateľstva na zvyšnom území Slovenska. Dôležitým výsledkom bolo prevládanie nemeckej menšiny ako vedúcej inoetnickej skupiny. Kvôli obavám zo vzrastajúcej politickej sily nemeckej menšiny, ktorá žiadala osobitné kultúrne a právne postavenie Slovenska, sa koncom roku 1938 uskutočnilo osobitné mimoriadne sčítanie obyvateľstva v krajine. Hlavným cieľom súpisu malo byť vytvorenie tzv. „*národnostného katastra*“, ktorý by podával hlavne presné informácie o etnických menšinách žijúcich na území Slovenska a ich priestorovom rozmiestnení. Špecifikom tohto súpisu bolo, že sa zameriavalo výlučne na trvalo usadené obyvateľstvo, čo sa líšilo od predchádzajúcej praxe. Navyše, organizácia, vykonávanie a zverejňovanie výsledkov sčítania neboli zverené Štátnemu štatistickému úradu v Bratislave. Tieto činnosti boli zodpovednosťou Krajinského úradu v Bratislave a jeho podriadeným administratívnym úradom za súčinnosti autonómneho ministerstva vnútra. Súpis bol zameraný výlučne na zisťovanie

národnosti a štátnej príslušnosti. Podrobné výsledky krajinského sčítania neboli nikdy zverejnené, boli dostupné len okresné sumáre. Vzhľadom na obmedzenú špecializáciu tohto sčítania, politické zázemie a absenciu štandardne získavaných údajov sa rozhodlo v roku 1939 uskutočniť nové sčítanie obyvateľstva (Šprocha, Tišliar, 2016).

Sčítanie ľudu v roku 1940 na území Slovenskej republiky (1939 – 1945) pokračovalo v tradícii predchádzajúcich moderných sčítaní organizovaných a realizovaných štatistickými úradmi, ktoré sa na našom území uskutočňovali od roku 1869 v 10-ročných intervaloch. Na rozdiel od krajinského súpisu z roku 1938 bolo sčítanie v roku 1940 založené na riadne pripravenej legislatíve. Súčasťou sčítania ľudu bol aj plánovaný súpis domov a bytov. Rozdielom oproti krajinskému súpisu z roku 1938 bola aj skutočnosť, že celú akciu oficiálne viedol a organizoval prostredníctvom existujúcej štátnej správy a Ministerstva vnútra Štátny štatistický úrad v Bratislave. Medzi hlavné špecifiká sčítania ľudu 1940 patrila predovšetkým netradičná metodika definovania a zisťovania národností obyvateľstva. Po prijatí zásady určenia národnosti podľa materinského jazyka bola tiež prijatá zásada povinného prihlásenia sa niektorých skupín obyvateľstva ku konkrétnej národnosti (Šprocha, Tišliar, 2016). Už v samotnom zákone týkajúcom sa sčítania obyvateľstva v roku 1940 boli politické aspekty zreteľné, keďže tento zákon špecificky vymedzoval Židov a Rómov (Cigánov). Židia sa mohli hlásiť iba k židovskej národnosti a Rómovia iba k cigánskej. Prvé kompletne a konečné údaje z tohto sčítania boli zverejnené až v rokoch 1946 a 1947. Tieto údaje poskytovali informácie o národnosti, náboženstve a ekonomickej činnosti obyvateľov na úrovni okresov a tiež celoslovenské súhrnné údaje o vekovej štruktúre obyvateľstva Slovenska. V roku 1948 boli Štátnym plánovacím a štatistickým úradom publikované ďalšie informácie o ekonomickej aktivite jednotlivých obcí (Šprocha, Tišliar, 2016).

Následkom povojnových zmien v počte a štruktúre obyvateľstva Československa sa zvýšil dopyt po štatistických údajoch, čo viedlo k realizácii krátkych súpisov obyvateľstva ešte pred plánovaným sčítaním ľudu v roku 1950. Na Slovensku sa uskutočnil len súpis obyvateľstva k 4. októbru 1946, zatiaľ čo v Čechách sa najskôr uskutočnil súpis domov a bytov k 31. máju 1946 a neskôr súpis obyvateľstva k 22. máju 1947. Na Slovensku sa prostredníctvom súpisu získavali základné údaje o pracovnej sile a informácie o zásobovaní obyvateľstva, zatiaľ čo v Čechách slúžili dátové podklady na účely národného poistenia (Kačerová, Mihalec, 2014).

Sčítanie ľudu, domov a bytov, ktoré sa uskutočnilo 1. marca 1950, zahŕňalo okrem sčítania bytov a domov aj súpis priemyselných, živnostenských a poľnohospodárskych podnikov. Toto sčítanie bolo zároveň posledným, kedy sa spracovávali údaje za prítomné obyvateľstvo, a tiež aj posledným až do roku 1991, v rámci ktorého sa zisťovala príslušnosť k cirkvi. Dôležitou zmenou sčítania v roku 1950 bola nová definícia národnosti, podľa ktorej sa národnosťou rozumela príslušnosť k národu, ku ktorému sa sčítaná osoba hlási (Koprla, 2010).

Sčítanie ľudu v roku 1961, ktoré prebehlo k 1. marcu, predstavovalo novú etapu československých populačných cenzov. Bolo to prvé spojené sčítanie obyvateľov, domácností, bytov a domov, čo prinieslo novú kvalitu údajov a rozšírilo možnosti ich využitia. Toto sčítanie bolo prvýkrát označené ako „*sčítanie ľudu, domov a bytov*“ (SLDB). Celé spracovanie cenzu bolo tentokrát vykonané za trvalo bývajúce obyvateľstvo podľa koncepcie tzv. „*cenzových domácností*“. Údaje zo sčítania za bývajúce obyvateľstvo umožnili následne založiť a viesť ročné bilancie obyvateľstva podľa rôznych kritérií, napr. podľa rodinného stavu. V porovnaní s predchádzajúcimi sčítaniami sa zároveň po prvýkrát zisťovali a spracovali údaje o dochádzke do zamestnania medzi okresmi aj do väčších miest. SLDB 1961 poskytlo tiež podrobné údaje o úrovni školského vzdelania podľa vekových skupín a pohlavia (Kačerová, Michalec, 2014).

Od roku 1970 boli spojené so sčítaním aj mikrocenzy, teda „*malé sčítania ľudu*“, zisťujúce obmedzený okruh údajov výberovým spôsobom. Zameriavali sa na sledovanie rozdielov v príjmoch medzi rôznymi skupinami obyvateľstva a ďalšími oblasťami týkajúcimi sa životnej úrovne domácností. Novými zisťovanými ukazovateľmi pri sčítaní k 1. decembru 1970 bolo rodné číslo, materinský jazyk, štátna príslušnosť, v rámci dochádzky do zamestnania a do školy, frekvencia dochádzky, vzdialenosť, trvanie dochádzky a používaný dopravný prostriedok. Počítačové spracovanie výsledkov pomocou veľkokapacitného strediskového počítača umožnilo veľmi širokú publikáciu údajov. Niektoré z týchto údajov boli využité aj pri zostavovaní Retrospektívneho lexikónu obcí Československej socialistickej republiky 1850 – 1970, ktorý obsahuje cenné informácie o vývoji a rozložení obyvateľstva, počte domov podľa obcí a ich častí, vývoji názvov obcí a ďalšie relevantné údaje. Prvýkrát boli výsledky sčítania spracované za tzv. základné sídelné jednotky, tzn. lokality vo vidieckom osídlení a urbanistické obvody vo vybraných mestách (Kačerová, Michalec, 2014).

Štvrté povojnové sčítanie sa realizovalo k 1. novembru 1980. Obsahovo bolo do veľkej miery zhodné so sčítaním v roku 1970. Za nový prístup ku sčítaniu možno považovať prehĺbenie údajov o plodnosti žien, triedenie základných sídelných jednotiek podľa typu a veľkosti, a taktiež smerové spracovanie dát o dochádzke do zamestnania. Významným prvkom bolo tiež spracovanie informácií o nedostatku bytov jednotným spôsobom až do úrovne jednotlivých miest (Kačerová, Michalec, 2014).

Posledné československé sčítanie ľudu sa uskutočnilo k 3. marcu 1991. Pri jeho realizácii, spracovaní údajov a zverejňovaní výsledkov bola použitá moderná výpočtová technika. Na základe medzinárodných odporúčaní prijatých Európskou hospodárskou komisiou OSN bola do sčítania znovu zaradená otázka o materinskom jazyku (v sčítaniach 1950 a 1961 sa zisťovala len príslušnosť k národu, nie materinský jazyk) a na trvalé bydlisko v čase narodenia sčítanej osoby. Taktiež bola v sčítaní 1991 znovu zahrnutá otázka týkajúca sa náboženského vyznania obyvateľov a rozšírila sa aj škála zisťovaných národností (opäť bola osobitne zisťovaná rómska národnosť). Vzhľadom na politické zmeny sa však plánovaný rozsah publikovaných výsledkov

výrazne obmedzil. Niektoré pôvodne plánované štatistické prehľady neboli spracované. Primárne údaje uložené na pamäťových médiách umožnili neskoršie prepočítanie výsledkov sčítania z roku 1991 na novú územnú organizáciu Slovenskej republiky. Spracovanie výsledkov bolo vykonané za trvalo bývajúce obyvateľstvo (Kačerová, Mihalec, 2014).

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2001 sa riadilo metodickými odporúčaniami Organizácie Spojených národov a Európskej únie. Dátumom sčítania bol 26. máj 2001. Údaje zisťované k tomuto dátumu boli získané pomocou metódy samosčítania, pri ktorej sami obyvatelia zapisovali informácie do sčítacích formulárov. Prípravu sčítania vrátane legislatívneho, organizačného a metodického rámca, ako aj spôsob zberu, spracovania, publikovania a prezentácie získaných údajov bol po prvýkrát v histórii zabezpečený Štatistickým úradom Slovenskej republiky.

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 sa uskutočnilo na území Slovenskej republiky k 21. máju 2011. Na základe nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 763/2008 bolo všetkým členským štátom Európskej únie uložené vykonať sčítanie v rovnakom roku a podľa rovnakých, resp. porovnateľných definícií. Toto sčítanie sa významne odlišovalo aj tým, že obyvatelia mali po prvý raz v histórii možnosť vybrať si, či vyplnia sčítacie formuláre v tlačenej alebo elektronickej podobe. Osobitnú pozornosť si zaslúži aj spôsob zverejňovania výsledkov sčítania 2011 v súlade so štandardnými požiadavkami Eurostatu, ktoré boli implementované prostredníctvom aplikačného systému Census Hub.

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 (SODB 2021) Slovenská republika uskutočnila v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady č. 763/2008 o sčítaní obyvateľov, domov a bytov a s príslušnými vykonávacími nariadeniami, pričom boli tiež zohľadnené národné požiadavky. SODB 2021 predstavovalo nový koncept a bolo prvým integrovaným a úplne elektronickým sčítaním na Slovensku. SODB 2021 sa realizovalo v dvoch fázach. Prvou bolo sčítanie domov a bytov a druhou sčítanie obyvateľov. Sčítanie domov a bytov realizovali obce od 1. júna 2020 do 12. februára 2021, bez účasti obyvateľov, prostredníctvom elektronického systému. Sčítanie obyvateľov pozostávalo zo samosčítania obyvateľov od 15. februára do 31. marca 2021 a asistovaného sčítania obyvateľov od 3. mája do 13. júna 2021.

2 Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov je štatistické zisťovanie, ktoré sa štandardne realizuje raz za 10 rokov. Svojou prípravou a realizáciou je najnáročnejším a najrozsiahlejším štatistickým zisťovaním.

Členské štáty Európskej únie majú povinnosť uskutočňovať sčítania obyvateľov, domov a bytov v tom istom referenčnom roku a zisťovať údaje podľa rovnakých, resp. porovnateľných definícií, a tak získať unikátne a zároveň spoľahlivé, porovnateľné informácie o stave spoločnosti v oblasti jej demografických, socio-ekonomických a kultúrnych štruktúr, štruktúr domácností a o podmienkach bývania.

2.1 Nový koncept pre Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021

V doterajšej histórii Slovenska sa zber údajov vykonával tradičným sčítaním, tzn. vo vymedzených sčítacích obvodoch prostredníctvom papierových formulárov, ktoré obyvatelia vyplnili sami alebo s pomocou sčítacích komisárov.

Analýzy minulých období a postupujúca elektronizácia spoločnosti ukázali, že optimálnym cenovým modelom pre rok 2021 v podmienkach SR bude integrované sčítanie. Boli ustanovené základné východiská: plne elektronické sčítanie, tzn. úplne bez použitia papierových formulárov, maximálne využitie existujúcich administratívnych zdrojov údajov a minimálna administratívna záťaž spravodajských jednotiek.

Príprava Sčítania obyvateľov, domov a bytov („SODB“, „sčítanie“) v roku 2021 bola založená na určení a definovaní zisťovaných premenných, určení zdroja týchto premenných (administratívne zdroje údajov, obce, obyvatelia), vybudovaní informačného systému pre územnú prípravu, vybudovaní elektronického informačného systému pre sčítanie obyvateľov, domov a bytov, ktorý pokrýva zber údajov, ich spracovanie, integráciu a disemináciu údajov.

2.2 Legislatívny rámec

Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2016 – 2020

Vláda SR v Programovom vyhlásení na roky 2016 – 2020 konštatovala, že „SODB 2021 vníma ako jedinečnú príležitosť získať spoľahlivé, porovnateľné a vzájomne prepojené štatistické údaje a informácie o stave spoločnosti, jej štruktúrach a bývaní. Bude pri tom dbať na zníženie administratívnej záťaže obyvateľov“ (Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2016 – 2020, 2016, s. 68).

Národný akčný plán Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 na roky 2017 až 2020

Vzhľadom na to, že administratívne zdroje údajov („AZÚ“) nie sú primárne určené na štatistické účely, úspešnosť prvého integrovaného sčítania bola podmienená efektívnou spoluprácou s inštitúciami štátnej a verejnej správy a so správcami

vybraných AZÚ. Jedným z nástrojov na dosiahnutie medzirezortnej spolupráce bol Národný akčný plán Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 na roky 2017 až 2020 (NAP SODB 2021). Štatistický úrad SR predložil 17. augusta 2016 vláde SR Informáciu o Sčítaní obyvateľov, domov a bytov 2021 v Slovenskej republike, ktorú vláda SR zobrala na vedomie. V dokumente bol uvedený zámer vypracovať NAP SODB 2021 ako vhodný nástroj na partnerskú spoluprácu s vybranými ministerstvami, ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy, organizáciami v ich pôsobnosti a so samosprávou. Úrad sa zaviazal predložiť NAP SODB 2021 vláde SR do 20. februára 2017. Tento termín bol zapracovaný do Plánu práce vlády SR. Na splnenie úlohy zriadilo vedenie Štatistického úradu SR expertný tím na prípravu NAP SODB 2021 (s vlastným štatútom a rokovacím poriadkom), ktorý tvorili zástupcovia Štatistického úradu SR (Sekcie sociálnych štatistík a demografie) a vybraných inštitúcií, konkrétne Ministerstva vnútra SR, Ministerstva financií SR, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Ministerstva zdravotníctva SR, Ministerstva dopravy a výstavby SR, Ministerstva spravodlivosti SR, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstva životného prostredia SR, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstva kultúry SR, Ministerstva obrany SR, Úradu vlády SR, Úradu podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu, Úradu splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny, Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, Úradu geodézie, kartografie a katastra SR, Združenia miest a obcí Slovenska a Únie miest Slovenska. Dodatočne sa členmi tímu stali zástupcovia Úradu na ochranu osobných údajov, Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, Sociálnej poisťovne a Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže. Vláda SR na svojom rokovaní dňa 1. marca 2017 schválila NAP SODB 2021 na roky 2017 až 2020 bez pripomienok. Schválenie NAP SODB 2021 znamenalo oficiálny súhlas vlády Slovenskej republiky so zmenou spôsobu vykonania jedného z najnáročnejších štatistických zisťovaní koordinovaných Eurostatom a Organizáciou Spojených národov.

Úlohy NAP SODB 2021 boli rozdelené do 8-mich strategických cieľov:

- Zabezpečiť maximálne využitie údajov z registrov a administratívnych zdrojov na účely SODB 2021,
- Harmonizovať údaje o počte obyvateľov v rôznych zdrojoch (v demografickej štatistike, obecnej evidencii a RFO),
- Zabezpečiť územnú prípravu v súlade s požiadavkami integrovaného SODB 2021,
- Účinne zohľadniť špecifiká vyplývajúce z charakteru obce pri príprave SODB 2021,
- Venovať zvýšenú pozornosť osobitným skupinám a skupinám obyvateľov, ktorých sčítanie si vyžiada špecifický prístup,
- Zabezpečiť prístup k elektronickému sčítaniu obyvateľov, domov a bytov,
- Pripraviť návrh zákona o SODB 2021, ktorý zohľadní požiadavky integrovaného SODB 2021 v Slovenskej republike,
- Prezentať sčítanie ako vec verejnú s dôrazom na jej celospoločenský prínos.

Všetky strategické ciele boli rozpracované do jednotlivých aktivít spolu s termínmi a zodpovednými subjektmi. Úlohy boli priebežne plnené a splnené so zreteľom

na úspešnú realizáciu SODB 2021. V tomto duchu sa niesli vzájomné rokovania a spolupráca zainteresovaných subjektov. Informácie o plnení jednotlivých aktivít NAP boli súčasťou priebežných odpočtov a tiež záverečnej správy z 30. apríla 2021. Štatistický úrad SR predložil vláde SR *Správu o splnení aktivít z Národného akčného plánu Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 na roky 2017 – 2020*. Dňa 5. mája 2021 na 8. schôdzi vláda SR vzala správu na vedomie.

Všetky strategické ciele NAP-u boli nosnými pre prípravu a realizáciu celého projektu SODB 2021.

Zákon č. 223/2019 Z. z. o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Sčítanie v SR je jediné štatistické zisťovanie realizované na základe osobitného zákona. Preto sa vytvoril a v roku 2017 predložil na rokovanie a schválenie vláde SR legislatívny zámer zákona o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 a vláda SR 13. decembra 2017 legislatívny zámer schválila. Tento predbežne stanovil použitie administratívnych zdrojov údajov, proces zberu údajov, ktorý odzrkadľuje potreby integrovaného SODB 2021 a zmieňuje sa o určení práv a povinností Štatistického úradu SR, štátnych orgánov, orgánov územnej samosprávy, fyzických osôb a právnických osôb. Na základe legislatívneho zámeru bol vypracovaný návrh Zákona o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 s dôsledným rešpektovaním medzinárodnej legislatívy:

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 763/2008 z 9. júla 2008 o sčítaní obyvateľov, domov a bytov,
- Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2017/543 z 22. marca 2017, ktorým sa stanovujú pravidlá uplatňovania nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 763/2008 o sčítaní obyvateľov, domov a bytov, pokiaľ ide o technické špecifikácie tém a ich členení,
- Nariadenie Komisie (EÚ) 2017/712 z 20. apríla 2017, ktorým sa stanovuje referenčný rok a prijíma sa program štatistických údajov a metaúdajov pre sčítanie obyvateľov, domov a bytov podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 763/2008,
- Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2017/881, ktorým sa vykonáva nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 763/2008 o sčítaní obyvateľov, domov a bytov, pokiaľ ide o formu a štruktúru správ o kvalite a technický formát na zasielanie údajov, a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1151/2010,
- Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2018/1799 o prechodnom priamom štatistickom opatrení zameranom na zverejňovanie vybraných tém sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 geokódovaných na sieť s bunkami s rozlohou bunky 1 km².

Návrh prešiel riadnym legislatívnym konaním, následne bol schválený Národnou radou SR a úplné znenie Zákona č. 223/2019 Z. z. o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 a o zmene a doplnení niektorých zákonov bolo vyhlásené v Zbierke zákonov SR dňa 22. júla 2019.

Zákon č. 223/2019 Z. z. o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 a o zmene a doplnení niektorých zákonov („zákon“) dal rámec celému procesu sčítania a určil témy sčítania. Zároveň stanovil rozhodujúci okamih sčítania (polnoc zo štvrtka 31. decembra 2020 na piatok 1. januára 2021) a tiež dobu sčítania domov a bytov (od 1. júna 2020 do 12. februára 2021) ako aj dobu sčítania obyvateľov (od 15. februára 2021 do 31. marca 2021).

Opatrenia Štatistického úradu SR

Niektoré oblasti uvedené v zákone bolo potrebné špecifikovať presnejšie, tieto špecifikácie sú zapracované v opatreniach, ako záväzných normách pre danú oblasť a zverejnené v Zbierke zákonov:

- Opatrenie Štatistického úradu SR 403/2019 Z. z. o preukaze asistenta sčítania,
- Opatrenie Štatistického úradu SR 435/2019 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti o systéme identifikácie elektronickej identity obyvateľa a systéme overenia elektronickej identity obyvateľa prostredníctvom jeho autentifikácie,
- Opatrenie Štatistického úradu SR 440/2019 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti o technickom zabezpečení poskytovania údajov z administratívnych zdrojov,
- Opatrenie Štatistického úradu SR 441/2019 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti o podmienkach prevádzky kontaktného miesta,
- Opatrenie Štatistického úradu SR 44/2020 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti o charakteristikách a štruktúre zisťovaných údajov o témach podľa zoznamu, podrobnosti o spôsobe zisťovania údajov a vzory sčítacích formulárov na sčítanie obyvateľov a sčítacích formulárov na sčítanie domov a bytov,
- Opatrenie Štatistického úradu SR 100/2020 Z. z., o poskytovaní dotácií zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy pri príprave, priebehu a vykonaní sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021, ktoré vzniknú pri sčítaní domov a bytov,
- Opatrenie Štatistického úradu SR 307/2020 Z. z., o poskytnutí dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy pri príprave, priebehu a vykonaní sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021, ktoré vzniknú pri sčítaní obyvateľov, a o odmene niektorých asistentov sčítania.

V rokoch 2020 a 2021 všetky oblasti spoločnosti zasiahla pandémia COVID-19 a ovplyvnila aj proces realizácie sčítania na Slovensku. Vzhľadom na nepriaznivú epidemiologickú situáciu v dobe sčítania obyvateľov určenej zákonom bolo nutné oddeliť asistované sčítanie obyvateľov, ktoré malo pôvodne prebehnúť súčasne so samosčítaním, do osobitnej doby sčítania. Činnosti spojené so zmenou doby asistovaného sčítania obyvateľov boli zapracované v rámci § 5 „Dosčítavanie“:

- Zákon č. 44/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 223/2019 Z. z. o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 a o zmene a doplnení niektorých zákonov účinný od 6. februára 2021.

Zmena sa implementovala aj do troch dotknutých opatrení:

- Opatrenie Štatistického úradu SR 60/2021 Z. z., ktorým sa mení Opatrenie Štatistického úradu SR č. 403/2019 Z. z. o preukaze asistenta sčítania,

- Opatrenie Štatistického úradu SR 59/2021 Z. z., ktorým sa mení Opatrenie Štatistického úradu SR č. 435/2019 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti o systéme identifikácie elektronickej identity obyvateľa a systéme overenia elektronickej identity obyvateľa prostredníctvom jeho autentifikácie,
- Opatrenie Štatistického úradu SR 61/2021 Z. z., ktorým sa mení Opatrenie Štatistického úradu SR č. 307/2020 Z. z. o poskytnutí dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy pri príprave, priebehu a vykonaní sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021, ktoré vzniknú pri sčítaní obyvateľov, a o odmene niektorých asistentov sčítania.

2.3 Metodická príprava

Vzhľadom na novú koncepciu sčítania bolo pre stanovenie jasne vymedzených procesov a činností, ich vzájomných väzieb a harmonogramov, s dôrazom na inovačné prvky, nutné vykonať množstvo špecifických aktivít, ktoré zabezpečovali experti sčítania oddelenia SODB Štatistického úradu SR.

Interné analytické štúdie

V podmienkach pripravovaného zberu a spracovania údajov pre účely SODB 2021 bolo mnoho aspektov nových a neoverených. Z toho dôvodu sa pre interné potreby spracovali analytické štúdie pre všetky hlavné oblasti procesu sčítania slúžiace na definovanie možných riešení. Týkali sa územnej prípravy (napr. „Štúdia uskutočniteľnosti o územnej príprave SODB 2021“), autentifikácie so zameraním na určenie jej najjednoduchšieho spôsobu (štúdia „Analýza a návrh spôsobu autentifikácie pre potreby SODB 2021“), procesov zberu údajov (napr. „Štúdia uskutočniteľnosti z pohľadu SODB 2021 výlučne na základe elektronického zberu údajov“), niektorých premenných (napr. štúdie: „Analýza a identifikácia medzinárodných prvkov dobrej praxe so zameraním na zber ukazovateľov trhu práce prostredníctvom cenzu“, „Analýza a návrh spôsobu kódovania a spracovania premenných o trhu práce pre potreby Sčítania obyvateľov domov a bytov v roku 2021“), ako aj rôznorodosti digitálnych schopností obyvateľstva (napr.: „Štúdia o osobitnom prístupe k sčítaniu špecifických skupín obyvateľstva“) a ďalšie.

Osobitnou oblasťou bola potreba analýzy rozdielov v počtoch obyvateľov v databázach Štatistického úradu SR, Registra fyzických osôb a obecnej evidencie, ktorá vychádzala z NAP. Zistenie príčin a možnosti eliminovania rozdielov ešte pred sčítaním definovala „Štúdia harmonizácie údajov o počte obyvateľov v Demografickej bilancii a Registri fyzických osôb“, ktorá bola základom pre realizáciu harmonizácie údajov o počte obyvateľov. Obce SR mali pred blížiacim sa sčítaním možnosť dobrovoľne sa zapojiť do harmonizácie údajov o počte obyvateľov. Proces harmonizácie pozostával z piatich fáz: obec si skontrolovala počet obyvateľov zverejnených vo verejnej databáze DATAcube Štatistického úradu SR oproti svojej obecnej evidencii, následne na základe žiadosti obce Štatistický úrad SR poskytol súbor dát, v ktorom boli porovnané údaje o trvalo bývajúcich obyvateľoch obce z RFO s údajmi Demografickej bilancie a tieto údaje obec analyzovala vo vzťahu k obecnej

evidencii. Obec v spolupráci so Štatistickým úradom SR a Ministerstvom vnútra SR opravila prípadné vzniknuté rozdiely.

Spolupráca s verejnosťou

V prvej polovici roka 2017 bola vyhlásená Výzva odbornej verejnosti, ktorá umožnila odborníkom z vedeckej, výskumnej, akademickej obce i zo štátnej správy a samosprávy vyjadriť sa k obsahu sčítania.

Osobnými návštevami vybraných obcí rôznych veľkostných skupín vo všetkých krajoch SR sa zisťoval rozsah a dostupnosť informácií o domoch a bytoch, ako potencionálnych údajových zdrojoch pre sčítanie domov a bytov.

V rámci doplnkového modulu Elektronický zber SODB 2021 sa v dvoch výberových zisťovaniach Štatistického úradu SR (Informačné a komunikačné technológie v domácnostiach – IKT, Štatistika rodinných účtov – RÚ) v roku 2018 skúmali názory obyvateľov na elektronickú formu zberu údajov pri sčítaní.

Grantový projekt „Zlepšenie kvality európskych cenzov (2021 a po 2021)“ umožnil v roku 2018 realizovať dva prieskumy. Kvantitatívny prieskum formou omnibusu na vzorke 1 015 dospelých obyvateľov SR zisťoval informácie o tom, aké spôsoby, formy a možnosti sčítania sa elektronicky by obyvateľstvo uprednostnilo. Druhý, kvalitatívny prieskum prebiehajúci formou fókusovej skupiny bol doplnením reprezentatívnych názorov na možnosti a prekážky elektronickej formy sčítania a pri výslednom analytickom komentári k získaným údajom sa spolupracovalo s akademickou obcou.

V nadväznosti na jeden zo strategických cieľov NAP sa v roku 2018 uskutočnil prieskum formou skupinovej diskusie, ktorého cieľom bolo preskúmať názory obyvateľov na spôsob zberu údajov o materinskom jazyku a príslušnosti k národnosti a tiež zistiť, ako obyvatelia posudzujú prípadnú možnosť uviesť v SODB 2021 viacero materinských jazykov a národností.

Rokovalo sa tiež so zástupcami samospráv, cirkví, národnostných menšín, znevýhodnených obyvateľov a i. s potrebou špecifikovať požiadavky jednotlivých skupín. Tu boli účinné predovšetkým bilaterálne rokovania, pretože bolo nevyhnutné požiadavky zosúladiť.

V roku 2019 sa pristúpilo ku kvalitatívnemu testovaniu dvoch foriem sčítacích formulárov a metodických vysvetliviek k sčítacím formulárom formou kognitívneho testovania, ktoré sa realizovalo dvoma spôsobmi (verzia pre samovyplňovanie a verzia pre interview). Obe verzie obsahovali dve podoby sčítacích formulárov, ktoré sa odlišovali znením vybraných otázok alebo formulovaním kategórií. Výsledky testovania poslúžili na zlepšenie zrozumiteľnosti otázok, vysvetliviek k otázkam a metodických

vysvetliviek, taktiež na úpravu poradia otázok, interakcií medzi nimi, ako aj pri tvorbe funkcionality a dizajnu sčítacieho formulára pre obyvateľov.

Medzinárodná spolupráca

V roku 2018 zorganizoval Štatistický úrad SR v spolupráci s Českým štatistickým úradom „Medzinárodný workshop zameraný na zdieľanie informácií a skúseností týkajúcich sa terénneho zberu údajov a ostatných činností v rámci príprav cenzu v roku 2021“. Workshop bol usporiadaný v Bratislave v dňoch 29. – 30. mája 2018, okrem expertov Slovenska a Česka sa podujatia zúčastnili experti štatistických úradov Poľska, Maďarska a Portugalska.

Ďalší workshop na tému „Využitie administratívnych zdrojov údajov pre účely Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021“ pripravil Štatistický úrad SR v tom istom roku. Podujatie sa uskutočnilo 28. – 29. novembra 2018 v Bratislave aj na základe Memoranda o porozumení a spolupráci medzi štatistickými inštitúciami krajín Vyšehradskej skupiny (V4). Okrem zástupcov štatistických úradov krajín V4 pozvanie prijali aj zástupcovia štatistických úradov Chorvátska, Slovinska a Rumunska. Na workshope odznali odborné príspevky, ktoré potvrdili, že zámerom všetkých zúčastnených krajín je v sčítaní využiť dostupné administratívne zdroje údajov a tým znížiť administratívne zaťaženie obyvateľstva, zvýšiť efektívnosť a kvalitu získaných informácií a údajov.

Poznatzky z vyššie uvedených aktivít boli transformované do metodických pokynov pre každú etapu sčítania.

Dokumenty, metodické pokyny a celá komunikácia Štatistického úradu SR s relevantnými aktérmi mali elektronickú formu.

2.4 Zdroje údajov

Vzhľadom na nový koncept sčítania v roku 2021 sa zdroje údajov pre jeho účely získavali viacerými spôsobmi.

Administratívne zdroje údajov

Pre zistenie možnej využiteľnosti AZÚ pre účely sčítania bol subjektom verejnej správy poslaný dotazník o obsahu a štruktúre dát v ich informačných systémoch. Na základe analýzy predmetného dotazníka boli vyšpecifikované AZÚ využiteľné pre účely SODB 2021. Následne bol zriadený „Medzirezortný analytický tím na zabezpečenie využitia údajov a metaúdajov z AZÚ pre SODB 2021“. Poslaním tímu bola koordinácia činností pri príprave údajov a metaúdajov s cieľom dosiahnuť ich čo najefektívnejšie využitie. Prvé zasadnutie, za účasti všetkých nominovaných členov, menovite zástupcov Ministerstva vnútra SR, Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Sociálnej poisťovne, Úradu geodézie, kartografie a katastra SR, Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže, Úradu na ochranu osobných údajov SR, Štatistického úradu SR, sa uskutočnilo 26. júna 2017. V súlade s úlohami NAP SODB 2021 sa zrealizovali

rokovania so správcami AZÚ, tiež bilaterálne rokovania so zameraním na obsah a možnosti poskytovania jednotlivých AZÚ.

Štatistický úrad SR na základe dohôd so správcami AZÚ a preberacích protokolov, získaval v pravidelných ročných dávkach od roku 2017 výstupy z AZÚ, vždy k referenčnému dátumu 31. 12. príslušného roka. Dáta jednotlivých AZÚ nie sú primárne získavané pre štatistické účely, preto sa analyzoval ich obsah, rozsah a kvalita s ohľadom na využiteľnosť v SODB 2021, ale aj s ohľadom na aktualizáciu a udržateľnosť. Analýzy sa týkali Registra fyzických osôb, Centrálného registra poisťencov verejného zdravotného poistenia, Informačného systému Sociálnej poisťovne, Informačného systému Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu, Informačného systému Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, Informačného systému Finančného riaditeľstva SR a informačného systému Zboru väzenskej a justičnej stráže (Evidencia obvinených a odsúdených), Registra adries, Informačného systému geodézie, kartografie a katastra nehnuteľností (Kataster nehnuteľností, ZB GIS, Zoznam stavieb).

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 a 2001

Pre účely sčítania domov a bytov boli využité aj údaje zo SODB 2011 a SODB 2001, najmä z dôvodu zníženia administratívnej záťaže obcí, ktoré podľa zákona realizovali a zodpovedali za sčítanie domov a bytov na ich území. Predvyplnením dát o domoch a bytoch postavených pred rokom 2011 sa tak administratívna záťaž obcí pri sčítaní domov a bytov 2021 významne znížila.

Elektronický zber

Pre údaje nedostupné z AZÚ (napr. sebadeklaratórne údaje), prípadne pre údaje z AZÚ v nedostatočnej kvalite (najmä z hľadiska úplnosti), bol pripravený elektronický zber údajov. Pre tento účel bol vytvorený jedinečný elektronický informačný systém, ktorého súčasťou je informačný systém pre územnú prípravu (IS ÚP), elektronický systém pre sčítanie domov a bytov (ESDB), elektronický systém pre sčítanie obyvateľov (ESO) a elektronický systém pre integráciu údajov.

2.5 Informačné systémy

Informačný systém „Územná príprava“

Všeobecne je územná príprava nástrojom na správu územia pri príprave a realizácii každého štatistického zisťovania, vymedzuje priestor, v ktorom sa má zisťovanie uskutočniť a určuje objekty, ktorých sa má týkať. Pre najrozsiahlejšie štatistické zisťovanie, ktorým je sčítanie obyvateľov, domov a bytov, predstavuje územná príprava základný prvok.

Od začiatku bolo víziou i cieľom územnej prípravy pre sčítanie v roku 2021, že každý obyvateľ bude sčítaný, bude sčítaný jedenkrát a bude sčítaný na geolokalizovanom mieste, tzn. lokalizovanom nasledujúcimi atribútmi:

Republika (kód a názov) → Oblasť (kód a názov) → Kraj (kód a názov) → Okres (kód a názov) → Obec (kód a názov) → Časť obce (kód a názov) → ZSJ (kód a názov) →

Ulica (názov), pokiaľ je v obci uličný systém → PSČ → Súpisné číslo → Orientačné číslo, pokiaľ je v obci uličný systém → Adresný bod (súradnice v ETRS89).

Pre identifikovanie všetkých možných obývatel'ných obydli na území SR boli navzájom integrované vybrané údaje z Registra adries (RA), Registra fyzických osôb (RFO), Katastra nehnuteľností (IS KN), Základnej bázy údajov pre geografický informačný systém (ZB GIS), Základnej bázy dát zo Sčítania 2011 a tzv. štatistické adresné body (ŠAB) vytvorené Štatistickým úradom SR. ŠAB boli vytvorené z dôvodu, že na území Slovenska sa nachádzali i obydli, ktoré nespĺňali základné stavebné požiadavky a nebolo im možné prideliť súpisné číslo, ale žili v nich obyvatelia SR, ktorí boli predmetom sčítania. Preto sa v rámci územnej prípravy vyvinuli aj nástroje, pomocou ktorých boli vytvorené ŠAB a vďaka tomu bolo možné zbierať a spracovať aj údaje o takýchto typoch obydli.

Výsledkom územnej prípravy pre SODB 2021 je Informačný systém Územnej prípravy (IS ÚP). Predstavuje integrované a udržateľné riešenie pre zber, aktualizáciu, správu a poskytovanie geolokalizovaných dát a obsahuje maximálnu množinu všetkých možných obývaných a obývatel'ných geolokalizovaných objektov, vrátane chat, záhradných chatiek, chatrčí, houseboatov atď.

Územná príprava získala v roku 2021 ocenenie spoločnosti ESRI „Special Achievement in GIS“ za mimoriadne výsledky v oblasti využitia geografického informačného systému pri SODB 2021.

Informačný systém „Elektronické sčítanie domov a bytov“ (ESDB)

Sčítanie domov a bytov bolo realizované bez participácie obyvateľstva. Ostrejší prevádzke predchádzalo pilotné zisťovanie ESDB, uskutočnilo sa od 27. apríla do 30. apríla 2020, zúčastnilo sa ho 11 obcí vybraných podľa kritérií (veľkostná skupina obce, výskyt marginalizovaných komunít v obci, nevyplnenosť údajov X, Y z RA) a jeho výsledky boli implementované do ESDB za účelom jeho optimalizácie.

Vykonaním sčítania domov a bytov boli poverené obce SR. Štatistický úrad SR vybudoval pre tento účel „Elektronický systém sčítania domov a bytov“, do ktorého bola implementovaná spojená databáza vybraných AZÚ (KN, ZB GIS, RA) a údajov zo SODB 2011 a SODB 2001, ktorou sa predvyplnili v maximálne možnej miere požadované údaje pre účely sčítania domov a bytov. ESDB bol prístupný prostredníctvom portálu www.scitanie.sk. Editáciu údajov o domoch a bytoch v ESDB realizovali vyškolené osoby v obciach na základe vlastných zdrojov údajov a evidencií, evidencií správcov bytových domov ale bez aktívnej participácie obyvateľov. Každý pracovník sčítania domov a bytov mal pridelenú rolu (poverená osoba alebo manažér poverených osôb) a prihlasovacie údaje, na základe ktorých mal priradený i úroveň prístupu do ESDB. Hlavnou časťou systému bol e-formulár (O 2.5.1). E-formulár mal 21 otázok, dotazníkovú a databázovú formu. Odpovede sa vo väčšine premenných vyplňali výberom zo zoznamov (napr. uličného systému) alebo výberom číselníkových hodnôt. V procese sčítania boli editované domy a byty farebne odlišené (zelená – údaje o byte v dome schválené, žltá – čiastočne editované, červené – needitované). Pri každej premennej bola informácia s metodickou vysvetlivkou. Počas 8,5 mesiacov

(01. 06. 2020 až 12. 02. 2021) sčítania domov a bytov bolo editovaných 100 % bytov v domoch a z toho 72,13 % boli byty s úplne editovanými premennými, 1,07 % s neúplne editovanými premennými (premenné, ktoré zodpovedné osoby nevedeli dohľadať) o bytoch v domoch a 26,80 % zrušených bytov (napr. duplicity bytov).

O 2.5.1 ESDB – Vzor sčítacieho formulára pre domy a byty, dotazníková forma

Elektronické sčítanie domov a bytov

Lokalizačné údaje

Kraj: Okres: Obec:

Časť obce: Základná sídlisková jednotka: Ulica:

Súpravné číslo: Orientačné číslo: Súradnica Y:

Súradnica X:

Individuálne údaje o byte v dome

Číslo bytu: Forma vlastníctva bytu: Podlahová plocha bytu v m²: Zastavaná plocha v m²:

Počet obytých miestností: Poschodie: Typ kúrenia: Zdroj energie používaný na vykurovanie:

Spoločné údaje o bytoch v dome

Vodovod: Splošnosť záchod: Kápeľňa: Typ domu / obýdky:

Počet podlaží: Typ vodovodnej prípojky: Obdobie výstavby: Materiál nosnej konštrukcie:

Obdobie poslednej obnovy: Obnova skien: Obnova vodovodnej siete: Obnova strechy:

Prítomnosť alebo neobnovenie: Typ kanalizačnej prípojky: Plynová prípojka:

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Informačný systém „Elektronické sčítanie obyvateľov“ (ESO)

Hlavnou časťou Informačného systému „Elektronické sčítanie obyvateľov“ bol elektronický sčítací formulár (e-formulár). E-formulár bol vytvorený v dvoch verziách, krátkej a dlhej, v slovenskom jazyku a v ďalších siedmich jazykových mutáciách určených podľa štyroch najpočetnejších národnostných menšín žijúcich na Slovensku a v troch svetových jazykoch. Krátky formulár (O 2.5.2) obsahoval 14 otázok, bol určený pre obyvateľov autentifikujúcich sa jednoznačným identifikátorom a preto neobsahoval otázky zistiteľné z AZÚ. Dlhý formulár mal 22 otázok a zobrazovali sa všetky otázky na zisťované premenné, kvôli zníženej pravdepodobnosti prepojenia údajov na AZÚ. Formuláre boli interaktívne a prispôbovali sa tomu, kto bol respondent, napr. u maloletých detí sa nezobrazovali otázky o zamestnaní, zamestnávateľovi, počte živonarodených detí a pod.

Prvým krokom bola autentifikácia, realizovateľná tromi spôsobmi: vpísaním jednoznačného identifikátora, pomocou eID čítačky elektronického občianskeho preukazu alebo odfotením zadnej strany občianskeho preukazu.

E-formulár sa končil zhrnutím, v ktorom si obyvateľ mohol skontrolovať, doplniť alebo opraviť údaje. Na záver si obyvateľ pre vlastné potreby mohol stiahnuť a uchovať vyplnený formulár a vygenerovať a uchovať doklad o sčítaní sa. Z dôvodu ochrany osobných údajov sa do rozpracovaného formulára nebolo možné kedykoľvek vrátiť, ani sa neodoslaný formulár neuchovával.

O 2.5.2 ESO – časť sčítacieho formulára pre obyvateľov

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

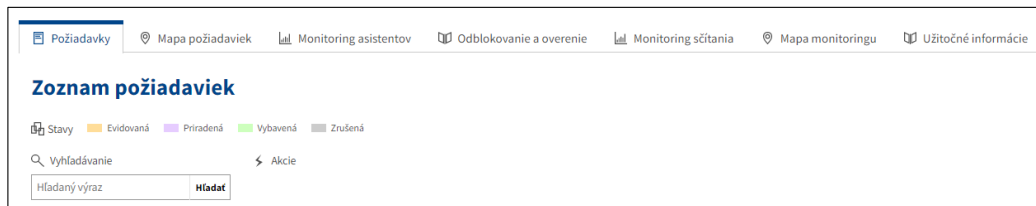
Do e-formulára pre sčítanie obyvateľov bolo možné vstúpiť prostredníctvom všetkých bežne používaných digitálnych zariadení. Systém ponúkal pre odpovede zoznamy, registre, číselníkové hodnoty a pod., z ktorých bolo možné odpoveď vybrať, nebolo ju potrebné zapisovať, čím sa, okrem iného, maximálne eliminovala chybovosť odpovedí, čo významne skvalitnilo integráciu a následné spracovanie. Pri každej otázke sa nachádzala jej metodická vysvetlivka. Systém podporoval štandardy pre potreby nevidiacich, slabozrakých a nepočujúcich WCAG 2.

Obyvatelia sa sami sčítali v dobe sčítania (15. februára 2021 až 31. marca 2021) prostredníctvom webovej stránky www.scitanie.sk alebo mobilnej aplikácie pre obyvateľov SODB 2021. Samosčítaním sa sčítalo 86,01 % predpokladaného počtu obyvateľov SR.

Pre obyvateľov, ktorí nemali potrebné zručnosti pre samosčítanie, systém obsahoval webovú a mobilnú aplikáciu e-formulára pre asistentov sčítania, ktorí pomáhali obyvateľom pri ich splnení zákonnej povinnosti sčítať sa. Systém disponoval tiež

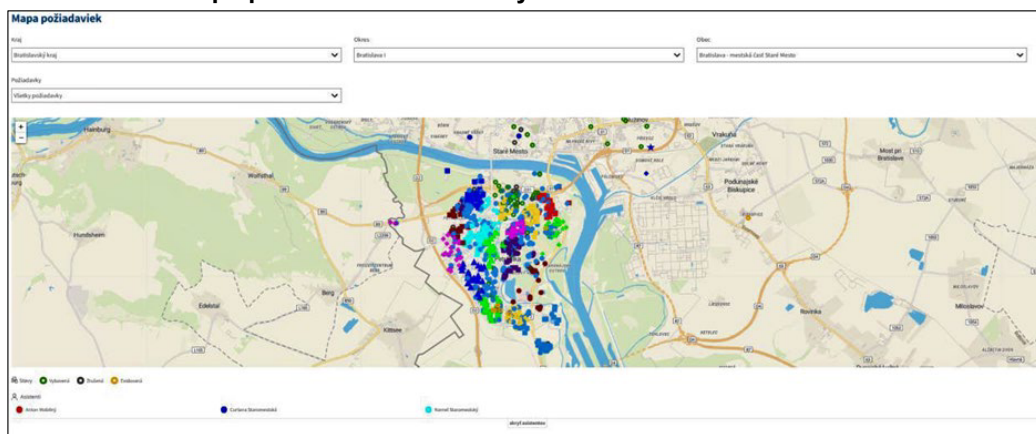
funkcionalitou pre evidenciu požiadaviek na mobilného asistenta (O 2.5.3, O 2.5.4, O 2.5.5).

O 2.5.3 ESO – evidencia požiadaviek na mobilného asistenta sčítania

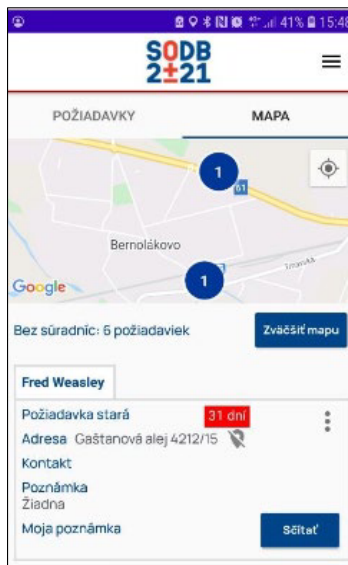
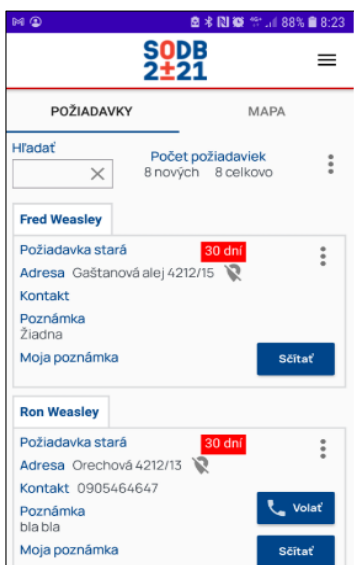
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

O 2.5.4 ESO – mapa požiadaviek na mobilných asistentov sčítania v obci

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

O 2.5.5 Zoznam priradených požiadaviek mobilnému asistentovi sčítania v mobilnej aplikácii

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Počas asistovaného sčítania (3. mája 2021 až 13. júna 2021) obce vytvorili kontaktné miesto/miesta, kde sa obyvateľ dostavil a stacionárny asistent mu pomohol sčítať sa. Ak sa obyvateľ z akéhokoľvek dôvodu nemohol dostaviť na kontaktné miesto, telefonicky požiadal obec o mobilného asistenta. Obyvateľom v obci boli k dispozícii kontaktné osoby, stacionárni asistenti sčítania a mobilní asistenti sčítania. V malých obciach mohli byť tieto funkcie kumulované. K počtom asistentov sčítania dostali obce písomné odporúčenie, ktoré vyplývalo predovšetkým od počtu trvalo bývajúcich obyvateľov v obci. Obce však reagovali na aktuálny stav sčítaných obyvateľov, rozmiestnenie nesčítaných obyvateľov, terénne členenie a hustotu osídlenia obce. Asistovaným sčítaním sa sčítalo 6,71 % predpokladaného počtu obyvateľov SR.

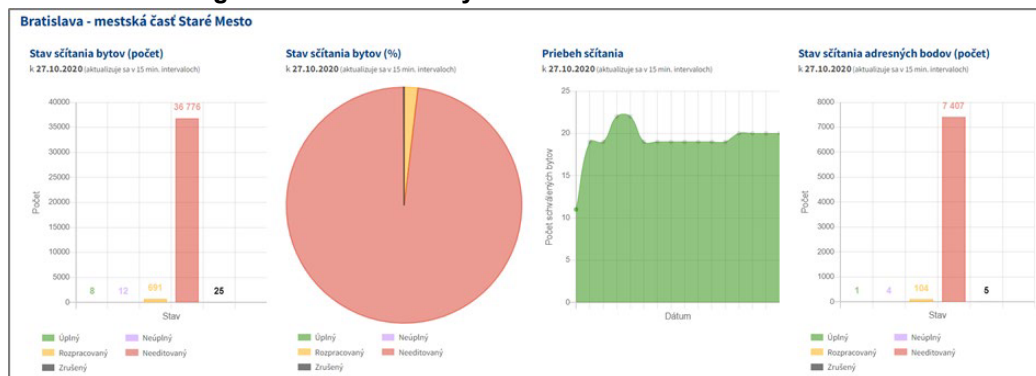
Rovnako ako IS ESDB aj IS ESO bol optimalizovaný pilotným zisťovaním (pilot), ktoré prebehlo dvojfázovo. Prvej fázy pilotu sa mohol dobrovoľne zúčastniť ktokoľvek. Informácia o realizácii bola zverejnená na webovej stránke sčítania aj webovej stránke Štatistického úradu SR. Zástupcovia obcí boli o pilote informovaní i s uvedením prístupových údajov a termínu (od 21. 09. 2020 do 27. 09. 2020). Ich úlohou bolo túto informáciu posunúť, v rámci svojej obce, čo najširšiemu počtu obyvateľov. Pilot bol zameraný najmä na testovanie práce s formulárom, jeho funkčnosť, vizuálne prevedenie, taktiež obsah, rozsah a umiestnenie metodických vysvetliviek. Jeho úlohou bolo tiež otestovať prihlásenie sa na portál, autentifikáciu (prihlásenia sa do e-formulára), rýchlosť webovej aplikácie, prenos údajov, čas potrebný na vyplnenie formulára, orientáciu vo formulári a monitoring sčítania obyvateľov. Súčasťou pilotného zisťovania bol hodnotiaci formulár. Zosumarizované pripomienky sa aplikovali na optimalizáciu informačného systému ESO.

Druhá fáza pilotu prebehla od 02. 11. 2020 do 13. 11. 2020 a bola zameraná na otestovanie činností v teréne, teda sčítanie sa pomocou mobilného asistenta sčítania, monitorovanie ich práce a logistiku. V tejto fáze boli preverené aj úlohy obcí a call centra. Funkciu mobilného asistenta simulovali terénni pracovníci Štatistického úradu SR. Na záver bol vyplnený hodnotiaci formulár. Aj tieto pripomienky boli vyhodnotené a zapracované do informačného systému ESO.

Monitoring

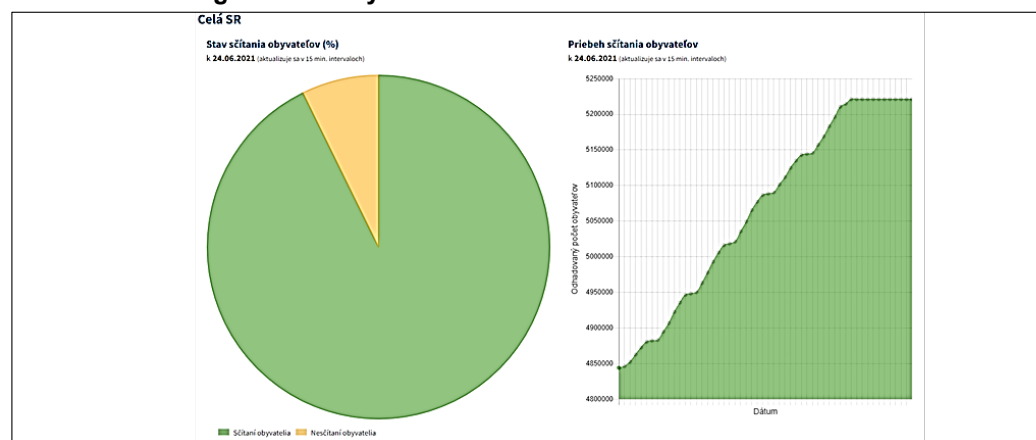
Monitoring bol súčasťou oboch informačných systémov ESDB (O 2.5.6, O 2.5.8) i ESO (O 2.5.7, O 2.5.9). Systém spočíval v neustálom hodnotení a analyzovaní aktuálneho stavu zberu údajov a sčítavaných objektov (terén). Na základe hodnotení zobrazoval výsledky vo forme grafov, tabuliek a mapových zobrazení, ktoré boli prístupné Štatistickému úradu SR a samosprávam na úroveň adresného bodu.

O 2.5.6 Monitoring sčítania domov a bytov

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

O 2.5.7 Monitoring sčítania obyvateľov

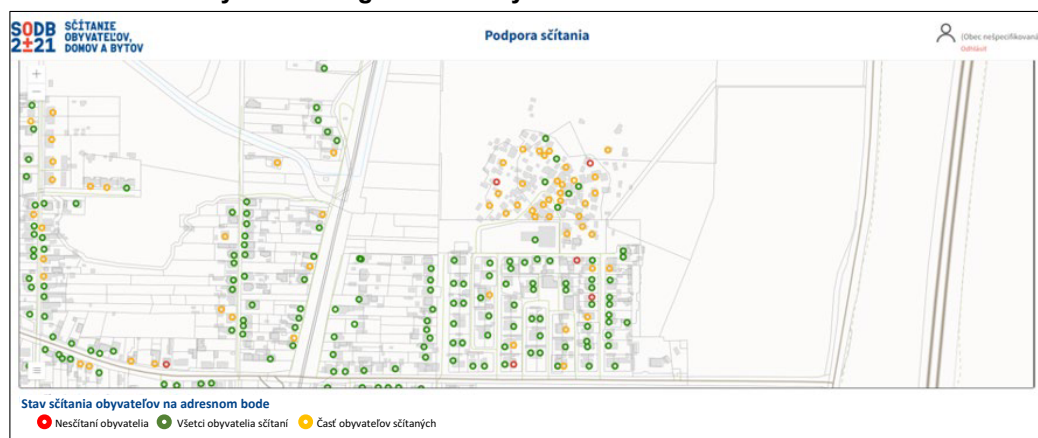
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

O 2.5.8 Priestorový monitoring sčítania domov a bytov

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

O 2.5.9 Priestorový monitoring sčítania obyvateľov

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Informačný systém „E-learning“

Pre potreby školení bol vytvorený školiaci portál informačného systému SODB 2021 (O 2.5.10). Situácia súvisiaca s pandemiou COVID-19 bola hybnou silou k rýchlemu prechodu zo zamýšľaných osobných či kombinovaných školení o SODB 2021 na dištančnú formu (e-learning). Celý obsah e-learningu bol pripravený za veľmi krátky čas. Na školiaci portál boli vystavené legislatívne dokumenty, vzdelávacie a inštruktážne videá, metodické pokyny, metodické vysvetlivky k formulárom, príručky pre prácu so systémom a s aplikáciami SODB 2021. Dokumenty boli dostupné nielen počas školení, ale počas celej „doby sčítania“. Táto funkcionálna bola oproti tradičným školeniam nakoniec veľkou výhodou a pomocou pre osoby vykonávajúce zber údajov o domoch a bytoch (poverené osoby a manažéri poverených osôb), zber údajov o obyvateľoch (kontaktné osoby, stacionárni asistenti, mobilní asistenti) a agentov call centier. Tým, že tieto osoby vstupovali do procesu sčítania s konkrétnym zaradením, mali na portáli prístup k tým dokumentom, ktoré sa týkali práve ich zaradenia.

E-learningové školenia prebiehali pred každou etapou sčítania. Pozvánky na jednotlivé školenia boli vopred rozdistribuované účastníkom školenia a obsahovali dôležité informácie, napr. ako dokončiť registráciu a aktivovať vlastný používateľský účet na e-learningovom portáli.

Proces vzdelávania účastníkov školení bol vymedzený vždy rovnakým postupom. Ako prvé bolo potrebné naštudovať všetky relevantné školiace dokumenty, ktoré boli umiestnené na portáli. Následne sa teoretické znalosti participantov o funkčnosti informačného systému SODB 2021 overovali absolvovaním krátkeho výstupného testu, ktorý sa po odoslaní automaticky vyhodnotil. Po úspešnom absolvovaní testu (úspešnosť minimálne 80 %) účastníci školenia získali certifikát o absolvovaní školenia. Bez tohto certifikátu nebola umožnená práca v informačnom systéme SODB 2021. Následne boli participantom podľa zaradenia (role) vygenerované prístupové údaje do informačného systému.

O 2.5.10 Školiaci portál SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Jedinečnosťou e-learningového školenia asistentov sčítania bol samostatne vytvorený nástroj na evidenciu jednotlivých asistentov sčítania na školiacom portáli. Táto funkcionality bola dostupná len pre kontaktné osoby v obci. Nástroj slúžil na pridávanie a editovanie asistentov sčítania počas celého procesu asistovaného sčítania obyvateľov. To znamenalo, že obce mali možnosť, v prípade potreby, flexibilne meniť či pridať/zrušiť asistentov sčítania počas celej doby sčítania (napr. kvôli ochoreniu alebo karanténe). Asistenti sčítania, ktorým kontaktná osoba nastavila v systéme stav „aktívny“, dostali automaticky prístup do aplikácie pre SODB 2021 a mohli vykonávať asistované sčítanie v teréne.

Za projekt elektronické Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021 získal Štatistický úrad SR v roku 2021 druhú cenu ITAPA v kategórii Najlepší projekt digitalizácie spoločnosti.

2.6 Komunikácia a propagácia

Úspešná realizácia Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 bola vo veľkej miere podmienená prístupom obyvateľstva. Informovanosť obyvateľstva a jeho motivácia sčítať sa boli kľúčové aspekty, ktoré bolo potrebné dosiahnuť včas a zrozumiteľnou formou.

Komunikačno-propagačná kampaň

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021 na Slovensku bolo v mnohých smeroch inovatívne, čo zohľadňovala aj propagačno-komunikačná kampaň, ktorú možno považovať za najrozsiahlejšiu v histórii sčítaní. Komplexnosť kampane, jej rozsah, frekvencia, nástroje a formy boli v súlade s novým konceptom SODB 2021. Výlučne

elektronické sčítanie predstavovalo skvelú príležitosť na využitie výrazových prostriedkov online sveta a realizáciu modernej kampane.

Sčítanie domov a bytov sa vyznačovalo najmä komunikáciou a spoluprácou Štatistického úradu SR s obcami, ktoré boli poverené jeho vykonaním. Verejnosti a médiám sa poskytovali aktuálne informácie o príprave a o priebehu sčítania domov a bytov.

Propagačno-komunikačná kampaň sčítania obyvateľov vedená na celonárodnej úrovni trvala niekoľko mesiacov a využívala rôzne formy a nástroje komunikácie s cieľom motivovať obyvateľov k sčítaniu sa. Komunikácia a propagácia sa viedla v štátnom jazyku SR, prihliadalo sa však aj na zabezpečenie čo najlepšej informovanosti obyvateľstva z radov národnostných menšín a mnohé z mediálnych výstupov boli spracované v jazykoch najpočetnejších národnostných menšín na Slovensku. Bolo potrebné, aby komunikačno-propagačná kampaň bola jasná, zrozumiteľná, vyčerpávajúca a aby sa rôznymi formami dotýkala rôznych skupín obyvateľstva.

Zapamätateľnosť a rozpoznateľnosť kampane bola dosiahnutá pomocou charakteristického a nezameniteľného vizuálu. Bol definovaný komunikačný koncept sčítania, marketingová a komunikačná stratégia celej kampane, cieľové skupiny, strategické a kreatívne návrhy produktov, harmonogram kampane, návrh celkovej stratégie vzťahov s verejnosťou. Pre prípad krízovej komunikácie sčítania bol vypracovaný manuál krízovej komunikácie.

Plánovanie komunikačno-marketingových aktivít bolo z časového hľadiska rozdelené do troch období, komunikácia pred sčítaním obyvateľov, komunikácia počas sčítania obyvateľov a komunikácia po sčítaní obyvateľov. Funkčné piliere kampane tvorilo päť fáz: informatívna, formatívna, aktivizačná, pripomínacia, po sčítaní. Do pôvodného harmonogramu kampane najviac zasiahol posun asistovaného sčítania obyvateľov, v dôsledku ktorého vznikla nová fáza kampane, ktorá prebiehala po skončení samosčítania obyvateľov až do ukončenia asistovaného sčítania obyvateľov.

Základným komunikačno-propagačným kanálom sčítania sa stala webová stránka www.scitanie.sk, ktorá vo všetkých fázach kampane poskytovala dôležité a aktuálne informácie a zároveň spĺňala všetky funkčné požiadavky na vykonanie sčítania domov a bytov a vykonanie sčítania obyvateľov.

Kampaň prebiehala aj prostredníctvom rozhlasového a televízneho vysielania, bolo odvysielaných viac ako 20 druhov rôznych spotov a téme sa venovali mnohé diskusné a spravodajské relácie. Súčasťou kampane boli tiež informatívne i inštruktážne videá a dokumentárne filmy s rôznym zameraním pre maximálnu informovanosť obyvateľov. Súčasťou komunikačno-propagačnej stratégie sčítania bola aj printová kampaň v podobe inzercií, článkov a rozhovorov s odbornými garantami sčítania zverejnených vo vybraných printových médiách. Na realizáciu sčítania upozorňovala aj tzv. reklama OOH (out of home – reklama mimo domu) prostredníctvom 407 billboardov, bigboardov a citylightov rozmiestnených v SR. Okrem zabezpečenia celonárodnej kampane sčítania bol vyhotovený súbor propagačných materiálov pre obce, ktorým zabezpečenie kampane na lokálnej úrovni ukladal zákon o sčítaní. Na sociálnych sieťach YouTube, Facebook, Instagram a platforme Vimeo boli pravidelne

zverejňované príspevky, videá, aktuálne informácie a reakcie na otázky obyvateľov. Naďalej sa zverejňujú najnovšie informácie o sčítaní, v súčasnosti najmä v podobe propagácie výsledkov sčítania.

Na základe monitoringu médií bolo počas realizácie sčítania domov a bytov a sčítania obyvateľov 2021 (01. 06. 2020 – 13. 06. 2021) identifikovaných vyše 4-tisíc archivovaných výstupov, čo predstavovalo viac ako 20-tisíc strán prepísaného monitoringu. Na kampaň kontinuálne nadviazala komunikácia prezentujúca výsledky sčítania.

Komunikácia s obyvateľmi

Rovnako dôležité ako zabezpečenie komunikácie smerom k obyvateľom, bolo umožniť obyvateľom komunikovať so Štatistickým úradom SR. Už v čase pred sčítaním obyvateľov mala verejnosť k dispozícii kontaktný formulár na webe www.scitanie.sk, e-mailovú adresu sodb2021@statistics.sk i telefonický kontakt.

Od začiatku doby sčítania obyvateľov bolo spustené call centrum, na ktoré sa obyvateľ mohol obrátiť s otázkami sedem dní v týždni. Obyvatelia okrem týchto možností využívali tiež telefonické linky na Štatistický úrad SR (oddelenie sčítania obyvateľov, domov a bytov, krajské pracoviská, informačný servis úradu, hovorkyňa sčítania). Počas samosčítania obyvateľov bol záujem najmä o informácie ako a kde sa sčítať, ako sa prihlásiť do sčítacieho formulára, čo je obsahom formulárov a k metodike jednotlivých otázok formulára. Agenti call centier počas samosčítania obyvateľov vybavili takmer 17-tisíc hovorov. Prioritnou úlohou call centier počas asistovaného sčítania obyvateľov bolo zaznamenávanie požiadaviek na mobilného asistenta sčítania do systému ESO. Poskytovali tiež všeobecné informácie, napr. ako a kde je možné sa sčítať, kde sa nachádza kontaktné miesto na sčítanie, ako si majú privolať asistenta sčítania. Call centrá počas asistovaného sčítania obyvateľov prijali 3,2 tisíce hovorov. Pracovníci oddelenia sčítania obyvateľov, domov a bytov a krajskí pracovníci pracujúci na projekte SODB 2021 počas doby samosčítania a asistovaného sčítania obyvateľov vybavili viac ako 24-tisíc telefonátov a z e-mailu sodb2021@statistics.sk odpovedali na 9,4 tisíce e-mailov.

Komunikácia s obcami

Pri príprave, priebehu a vykonaní sčítania obec na svojom území zabezpečovala prenesený výkon štátnej správy. Aby obce postupovali metodicky jednotne a aby organizačné a finančné zabezpečenie prebehlo v súlade s predpismi bolo potrebné obciam poskytovať podporu a súčinnosť, čo v tomto sčítaní na dennej báze zabezpečovali priamo experti sčítania na oddelení SODB a experti sčítania na krajských pracoviskách Štatistického úradu SR.

2.7 Spracovanie dát

Spracovanie dát zo sčítania 2021 je chápané ako proces práce s dátami od načítania dát po vytvorenie tzv. základných báz dát (ZBD), ktoré sú finálnym výsledkom spracovania.

Spracovanie dát bolo realizované v prostredí SAS (Statistical Analysis System) a postavené na jeho širokej funkcionalite súvisiacej s prístupom k externým dátam, ich spracovaním, integrovaním z viacerých zdrojov, transformovaním do iných dátových štruktúr, vyhodnocovaním kvality.

Spracovanie SODB 2021 prebiehalo v etapách:

I. Etapa – spracovanie dát o domoch a bytoch

Spracovanie zahŕňalo import dát z IS ÚP prostredníctvom priamej integrácie (inicializačná dávka lokalizačných údajov vytvorená primárne z RA, IS KN, ZB GIS a sekundárne z RFO), import dát z AZÚ (IS KN, Zoznam stavieb, Aké byty), import dát zo SODB 2011 a SODB 2001, import číselníkov z metainformačného systému úradu (METIS), denná aktualizácia údajov z RA a e-zberu počas doby sčítania domov a bytov, kontroly dát, autokorekcie, hodnotenie kvality, dátový backup, štatistické spracovanie ukončené vytvorením ZBD – Domy a ZBD – Byty.

II. Etapa – spracovanie dát o obyvateľoch

Spracovanie zahŕňalo import dát z AZÚ, import číselníkov z metainformačného systému úradu (METIS), kontroly dát, autokorekcie, hodnotenie kvality, import dát zo ZBD o zomretých v roku 2021 (ZBD_OBYV3-12) a zo ZBD o sťahujúcich sa v roku 2021 (ZBD_OBYV5-12), tvorbu integračného zoznamu rodných čísiel na autentifikáciu obyvateľa v elektronickom sčítaní, dátový backup, prípravu a integráciu dát AZÚ, integráciu dát AZÚ a výsledkov e-zberu ESO spolu s tvorbou a aplikáciou metódy „Signs of Life (SOL)“ (znaky prítomnosti). Metóda SOL spočívala v tom, že obyvateľ danej územnej jednotky sa premieta do vybraných dátových zdrojov k rozhodujúcemu okamihu sčítania a tak „akumuluje“ takzvané znaky prítomnosti. Použitie metódy SOL umožnilo vymedzenie populácie SR podľa trvalého a súčasného pobytu. Štatistické spracovanie bolo ukončené vytvorením ZBD – Obyvatelia.

III. Etapa – spracovanie dát o domácnostiach

Spracovanie zahŕňalo import dát z AZÚ, import číselníkov z metainformačného systému úradu (METIS), kontroly dát, autokorekcie, hodnotenie kvality, integráciu dát ZBD – Byty, ZBD – Domy, ZBD – Obyvatelia, RFO, KN, dátový backup, generovanie pomocných premenných na odvodenie vzťahov medzi členmi domácnosti, štatistické spracovanie ukončené vytvorením ZBD – Bytové domácnosti a ZBD – Cenzové domácnosti.

Tvorba bytových a cenzových domácností bola jednou z najkomplexnejších a metodicky najnáročnejších úloh v rámci spracovania výsledkov SODB 2021.

Základné bázy dát predstavujú súbor mikroúdajov o každom sledovanom objekte, tzn. o každom dome, o každom byte, o každom obyvateľovi, o každej domácnosti. Mikroúdaje sú štruktúrované do premenných. Pod premennou sa rozumie veličina, ktorej boli priradené hodnoty podľa určených pravidiel, tzn. buď je to číselníková hodnota (rodinný stav), alebo kódovaný štandardizovaný freetext (národnosť) alebo

vypočítaná hodnota (vek) alebo odvodená hodnota z viacerých premenných (obývanosť) alebo aplikovaná štatistická metóda („Signs of Life“).

Premenné boli definované a popísané podľa medzinárodných a národných požiadaviek a odporúčaní, pričom rešpektovali legislatívne zmeny. Dôsledne sa dbalo i na porovnateľnosť vo vzťahu k minulým sčítaniam, v prípade nevyhnutných zmien boli pre danú premennú vypracované transformačné číselníky.

Všetky ZBD sú integrované na IS ÚP, takže všetky údaje zo SODB 2021 sú geolokalizované až na adresný bod.

ZBD boli zdrojom pre štandardné výstupy z výsledkov SODB 2021, prezentované na portáli www.scitanie.sk. Sú a budú zdrojom pre ad hoc výstupy pre orgány štátnej a verejnej správy, pre medzinárodné inštitúcie, vedecké obce, rôzne organizácie či súkromný sektor. Slúžia ako opora výberu pre štatistické zisťovania počas celého medzicenzálneho obdobia.

2.8 Diseminácia údajov

Inovatívne postupy a spôsoby sa uplatnili nielen pri príprave a realizácii sčítania, ale i pri diseminácii výsledkov. Proces diseminácie začal spracovaním dát pre účely diseminácie. Dáta sa spracovali v niekoľkých hlavných krokoch, jednotlivé kroky spracovania sa realizovali vo forme dátových jobov (ETL procesov), ktoré dáta transformujú do požadovanej štruktúry a formátu a agregujú na požadovanú úroveň.

Formy diseminácie boli navrhnuté pre široké spektrum užívateľov:

Základné výsledky

Základné výsledky predstavujú dvojdimenzionálny pohľad na dáta, kde je jedna dimenzia ukazovateľ a druhá dimenzia územie. Nástrojom na vizualizáciu sú dashboardy, ktoré ponúkajú informácie na vysokej úrovni v jednom zobrazení, konkrétne tabuľky doplnené grafmi a mapami. Údaje zobrazeného reportu je možné stiahnuť vo formáte XLSX, CSV, JSON.

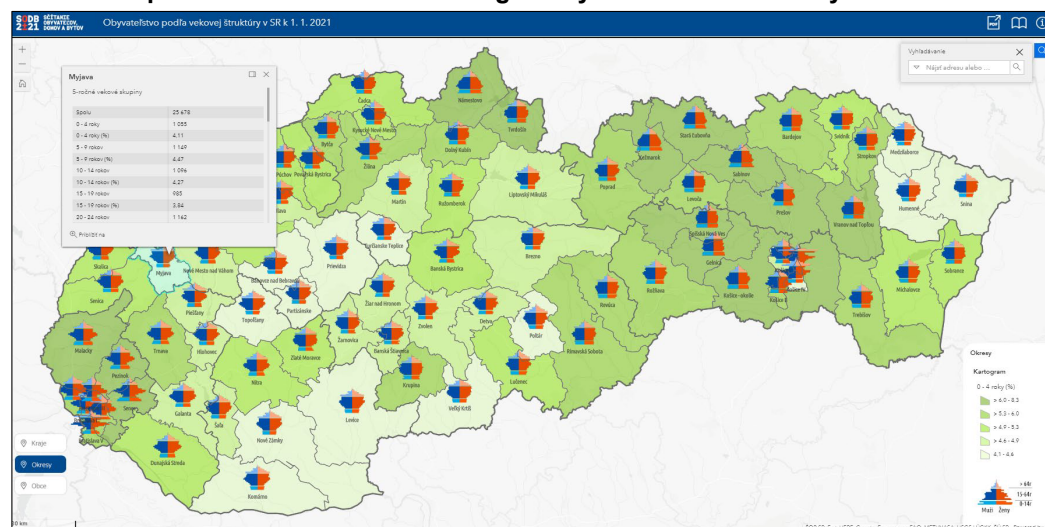
Rozšírené výsledky

Rozšírené výsledky sú multidimenzionálne dátové tabuľky na úrovni regionálnych aj lokálnych územných jednotiek. Ponúkajú údaje o charakteristikách obyvateľov, domov, bytov a domácností, ktoré sú medzi sebou vzájomne logicky kombinované. Analytickým a zobrazovacím nástrojom je SAS Visual Analytics, ktorý ponúka funkcionality ako pridávať a odoberať dátové dimenzie, ktoré majú byť zobrazované v reporte, určovať, ktoré dimenzie majú byť zobrazené v riadkoch a ktoré v stĺpcoch reportu, určovať poradie dimenzií v riadkoch a stĺpcoch, filtrovať zobrazované údaje definovaním výberových podmienok, exportovať údaje použité v zobrazenom reporte do formátu CSV, TSV a XLSX, tlačiť zobrazený report vygenerovaním reportu do PDF formátu. Je samozrejmé, že multidimenzionálne tabuľky, ktoré obsahujú citlivé údaje, boli ochránené.

Geopriestorové údaje

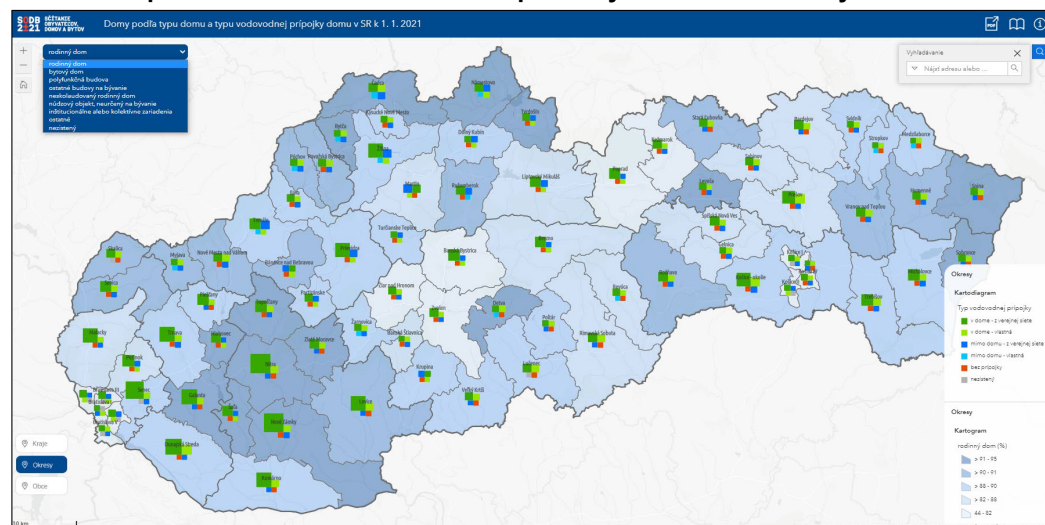
V kontexte motta „Jeden obraz povie viac ako tisíc slov“ sú údaje zo SODB 2021 vizualizované aj pomocou mapových aplikácií formou interaktívnych tematických máp (O 2.8.1, O 2.8.2). Publikované údaje používajú geodetický referenčný systém Web Mercator (102100) a Európsky terestrický referenčný systém 1989 ETRS89-LAEA pre gridové vrstvy.

O 2.8.1 Geopriestorové zobrazenie demografických charakteristík obyvateľstva

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

O 2.8.2 Geopriestorové zobrazenie domov podľa vybavenia inžinierskymi sieťami

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Zobrazovacie metódy sú kartogramy znázorňujúce sledované javy plošným spôsobom a kartodiagramy znázorňujúce kvantitu sledovaného javu bodovým, líniovým alebo

plošným diagramovým znakom a gridy, tzn. je pravidelná štvorcová sieť, ktorá sa skladá z rovnako veľkých buniek.

Časové rady

Časové rady predstavujú súbory porovnateľných údajov v dostupných časových bodoch.

Všetky tieto typy diseminácie údajov sú spracované pre obsahové domény „Obyvatelia“, „Domy“, „Byty“, Domácnosti“.

Prvé základné výsledky o obyvateľoch, domoch a bytoch do úrovne okresov boli zverejnené už v roku sčítania, 20. decembra 2021.

V januári 2022 sa zverejnili „Základné výsledky“ do úrovne obcí vrátane zverejnenia počtu trvalo bývajúcich obyvateľov v jednotlivých obciach. Zároveň boli zverejnené základné výsledky za deklaratórne premenné (národnosť, ďalšia národnosť, materinský jazyk, náboženské vyznanie).

V máji 2022 boli publikované „Rozšírené výsledky“ za domy a byty v logických kombináciách údajov formou multidimenzionálnych tabuliek v prostredí SAS Visual Analytics. Celkovo bolo publikovaných 39 multidimenzionálnych tabuliek, ktoré sú rozdelené do regionálnej a lokálnej územnej úrovne.

V auguste 2022 pribudli ďalšie základné údaje o obyvateľoch, a to ekonomické premenné (súčasná ekonomická aktivita, postavenie v zamestnaní atď.).

Koncom októbra 2022 boli zverejnené „Rozšírené výsledky“ o obyvateľoch. Ide o komplexné údaje v takmer 100 multidimenzionálnych tabuľkách týkajúcich sa charakteristík obyvateľov, ktoré sú medzi sebou navzájom logicky kombinované pre všetky štandardné územné jednotky na regionálnej a lokálnej úrovni.

V decembri 2022 boli zverejnené geopriestorové údaje za obyvateľov, domy a byty. Ide o vizualizáciu výsledkov v podobe interaktívnych tematických máp. Za obyvateľov geopriestorové údaje v podobe interaktívnych tematických máp prezentujú: rozmiestnenie obyvateľstva, demografické charakteristiky, ekonomické a vzdelanostné charakteristiky, etno-kultúrne charakteristiky a dochádzku. Údaje sú prezentované do rôznych územných úrovní pri vybraných mapách až do úrovni častí obcí a základných sídelných jednotiek.

V máji 2023 sa zverejnili údaje „Základné výsledky“ o domácnostiach.

Osobitnými prezentačnými prvkami sčítania sú:

Moja obec

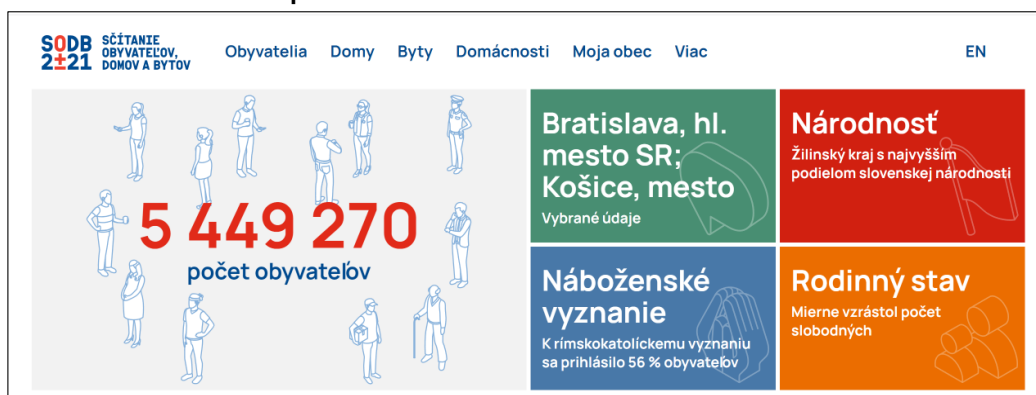
„Moja obec“, ktorá ponúka vybrané údaje za každú obec v SR. Vstupnú časť tvorí mapa lokalizujúca obec v rámci územia SR a jej krajov. Nasledujú údaje o obyvateľoch, údaje o domoch a údaje o bytoch odlišené farebnými podkladovými blokmi. V prípade Bratislavy a Košíc ide o úroveň mestských častí a je k dispozícii aj výstup za celé hlavné mesto Bratislava a za celé mesto Košice. Produkt bol zverejnený vo februári 2023.

Census Hub

Census Hub predstavuje systém pre výmenu dát v rámci EÚ. Dáta sú spracované formou multidimenzionálnych tabuliek v štruktúrach definovaných nariadeniami EÚ. Pripravené dáta sú uložené v databáze, odkiaľ ich preberá komponent (SDMX RI) v správe Štatistického úradu SR zabezpečujúci komunikáciu so systémom Census Hub na strane Eurostatu. Údaje za všetky členské krajiny EÚ musia byť prostredníctvom Census Hub dostupné do 30. marca 2024.

Všetky výsledky sčítania sú dostupné na www.scitanie.sk (O 2.8.3). Spoločne s príslušným okruhom zverejňovaných výsledkov sčítania sú publikované aj podrobné metodické vysvetlivky a inštruktážne videá pre prácu s danými výsledkami.

O 2.8.3 Úvodná stránka portálu SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

3 Vývoj obyvateľstva, domov, bytov a domácností

Poznanie počtu obyvateľov je dôležitým nástrojom pre rozhodovacie procesy v rámci verejnej politiky, plánovania infraštruktúry, zdravotníctva, vzdelávania a sociálnych služieb. Počet obyvateľov je neoddeliteľne spojený s demografickou štruktúrou obyvateľstva, ktorá zahŕňa vekové rozloženie, pomer mužov a žien, národnostné zloženie a iné charakteristiky. Poznanie týchto údajov je dôležité pre pochopenie demografických trendov, ako sú starnutie obyvateľstva, migrácia, plodnosť a úmrtnosť. Tieto faktory majú vplyv na ekonomiku, sociálnu politiku, zdravotníctvo a ďalšie oblasti spoločnosti.

Charakteristika bývania obyvateľov je súčasťou rozvoja, zdokonaľovania kvality života obyvateľa aj spoločnosti. Bývanie je uznané ako jedna zo základných ľudských potrieb, ktorá má byť uspokojovaná na úrovni adekvátnej celkovému stupňu sociálno-ekonomického rozvoja spoločnosti (Vidová, 2007).

Domácnosti sú najmenšími sociálnymi kolektivitami, ktoré je možné na Slovensku analyzovať. Z dlhodobého hľadiska sa do počtu a štruktúry domácností premietajú trendy populačného vývoja, ako je intenzita a časovanie sobášnosti, úroveň plodnosti, úmrtnosti, rozvodovosti a migrácie, ale i úroveň bytovej výstavby, podmienok bývania atď. K týmto vplyvom môžeme pridať aj ďalšie nedemografické faktory napr. ekonomické, alebo zmeny životného štýlu obyvateľov, ktoré majú vplyv na vývoj domácností.

3.1 Vývoj obyvateľstva podľa výsledkov sčítaní

Metodické poznámky

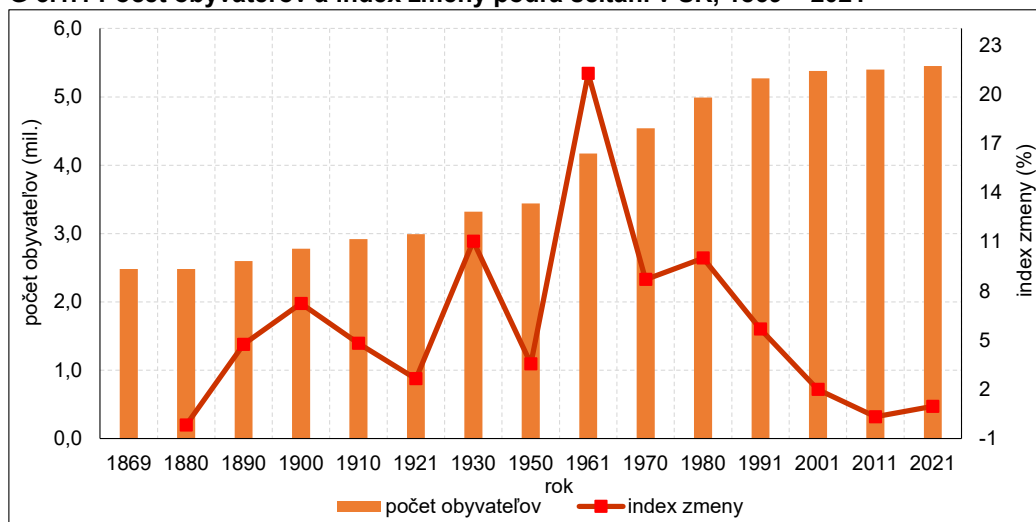
Metodika sčítaní obyvateľov sa v priebehu času menila, vyvíjala sa. Hlavným rozdielom bola metodika započítavania obyvateľov. V sčítaniach obyvateľov v rokoch 1869 až 1950 sa zisťovali a spracovávali počty a charakteristiky prítomného obyvateľstva a to na mieste, kde sa zdržiavali v deň sčítania. Od sčítania obyvateľov v roku 1961 sa zisťovali a spracovávali počty a charakteristiky trvalo bývajúceho obyvateľstva.

Podľa výsledkov prvého moderného sčítania ľudu v roku 1869 bolo na území Slovenska prítomných takmer 2,482 milióna obyvateľov. Počet obyvateľov v prvom období klesol len raz, a to medzi rokmi 1869 a 1880. Pokles predstavoval takmer 4,3 tisíce obyvateľov (pokles o 0,2 %). Úbytok obyvateľstva spôsobila najmä epidémia cholery v rokoch 1872 – 1873 (Mládek a kol., 2006). Počas epidémie zomrelo približne 2,3 % obyvateľov Slovenska (Matlovič, 2005). Aj napriek vysokej emigrácii sa migračný úbytok kompenzoval vysokým prirodzeným prírastkom, najvýraznejší nárast počtu obyvateľov bol medzi rokmi 1890 a 1900. Nárast predstavoval vyše 187,7 tisíce obyvateľov (7,2 %). V medzicenzovom období 1910 – 1921 bol rast počtu obyvateľov menej intenzívny, spôsobený v prvom rade 1. svetovou vojnou, počas ktorej sa významne znížila pôrodnosť a zvýšila úmrtnosť. Prvým Československým sčítaním

ľudu a bytov v roku 1921 bolo na území Slovenska sčítaných takmer 3-milióny obyvateľov a o necelých desať rokov, pri sčítaní v roku 1930, sa počet obyvateľov zvýšil na vyše 3,324 milióna. Nárast predstavoval vyše 330,3 tisíce obyvateľov (11 %). Príčinou nárastu bolo oživenie pôrodnosti, znižovanie úmrtnosti a zníženie emigrácie. Znižovať emigráciu sa podarilo najmä v dôsledku zavedenia obmedzenia počtu prijímania migrantov z Československa napr. v Spojených štátoch amerických (Tišliar, Šprocha, 2017). V dôsledku 2. svetovej vojny a jej politickými, sociálnymi a hospodárskymi dôsledkami sa rast počtu obyvateľov spomalil. Veľké vojnové straty počas 2. svetovej vojny spôsobili, že v roku 1950 bol počet obyvateľov vyše 3,442 milióna. Nárast predstavoval iba 118,2 tisíce obyvateľov (3,6 %).

Od roku 1961 sa pri sčítaniach obyvateľov zisťuje trvalobývajúce obyvateľstvo. Uvedená zmena metodiky mohla mať vplyv na najväčší medzicenzový nárast počtu obyvateľov počas sledovaného obdobia na Slovensku. Tento nárast bol zaznamenaný medzi rokmi 1950 a 1961 a predstavoval vyše 731,7 tisíce obyvateľov (21,3 %). Nasledujúce obdobie medzi rokmi 1961 a 1970 bolo opäť poznačené spomalením rastu počtu obyvateľov v dôsledku prijatia interrupčnej legislatívy, ilegálnej emigrácii a nepriaznivej vekovej štruktúry (Matlovič, 2005). Počet trvalo bývajúcich obyvateľov sa v roku 1970 zvýšil o 363,2 tisíce na vyše 4,537 milióna (8,7 %). Krátkodobé oživenie pôrodnosti sa pri sčítaní v roku 1980 prejavilo nárastom počtu obyvateľov o 10 % (453,9 tisíce) na vyše 4,991 milióna. Posledné československé sčítanie sa konalo v roku 1991 a prvýkrát v histórii sa počet trvalo bývajúcich obyvateľov dostal nad hranicu 5-milióna.

G 3.1.1 Počet obyvateľov a index zmeny podľa sčítaní v SR, 1869 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

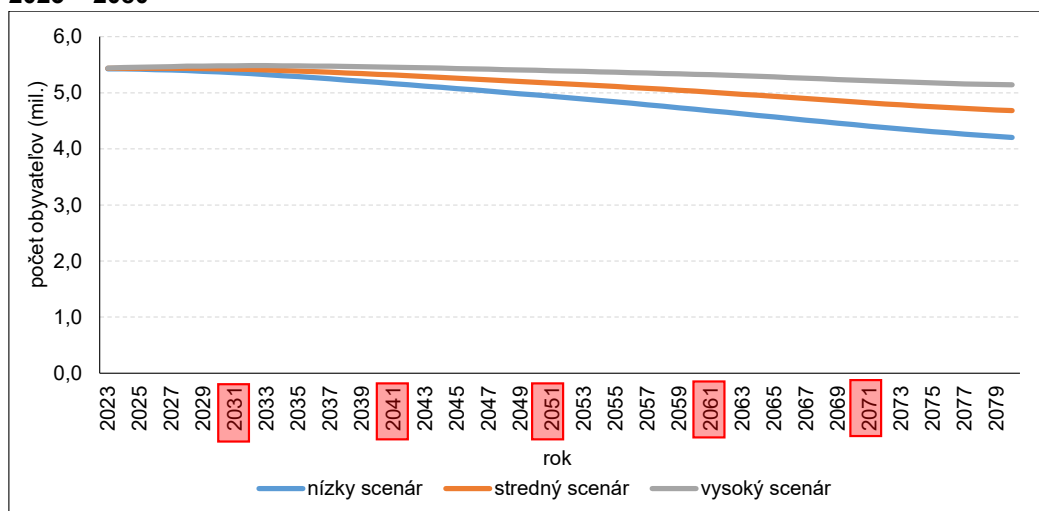
V nasledujúcich rokoch počet obyvateľov naďalej rástol, ale pomalším tempom. Ide hlavne o dôsledok spoločensko-politických zmien. Prvé sčítanie obyvateľov, domov a bytov v samostatnej Slovenskej republike (SR) bolo v roku 2001. Počet trvalo

bývajúcich obyvateľov za 10 rokov stúpol o 105,1 tisíce obyvateľov (2 %). Sčítanie v roku 2011 bolo charakteristické najnižším medzicenzálnym prírastkom obyvateľov. Nárast predstavoval takmer 17,6 tisíce obyvateľov (0,3 %). V tomto období znižovanie prírastku obyvateľov ovplyvňuje hlavne zmena životného štýlu obyvateľov Slovenska, ktorá je charakteristická najmä zmenou reprodukčného správania (odkladanie rodenia detí do vyššieho veku).

Doteraz posledné sčítanie obyvateľov, domov a bytov sa na Slovensku konalo v roku 2021. Z dôvodu oživenia pôrodnosti sa tempo rastu počtu obyvateľov zvýšilo na 1 %. Nárast predstavoval 52,2 tisíce obyvateľov a k 1. januáru 2021 malo Slovensko vyše 5,449 milióna obyvateľov.

Najpravdepodobnejší budúci vývoj počtu obyvateľov predpokladá pri nasledujúcom sčítaní obyvateľov v roku 2031 pokles o 0,5 %. Vychádza to z výsledkov prognózy vývoja počtu obyvateľov Slovenska v rokoch 2022 – 2080 (Vaňo, 2022). V ďalších rokoch sčítaní sa pravdepodobne aj v dôsledku vyššej intenzity úmrtnosti pokles počtu obyvateľov ešte zintenzívni. Krátko po roku 2061 by sa počet obyvateľov Slovenska mal dostať pod hranicu 5-miliónov. Najvýraznejší pokles sa predpokladá medzi rokmi sčítania 2061 a 2071. Pokles bude pravdepodobne predstavovať 3,8 %.

G 3.1.2 Prognóza vývoja počtu obyvateľov podľa projekčných scenárov v SR, 2023 – 2080

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Vývoj počtu obyvateľov podľa vysokého scenára (predpokladá výraznejšie zvyšovanie intenzity pôrodnosti) naznačuje miernejší pokles počtu obyvateľov. Nasledujúce sčítanie obyvateľov v roku 2031 prognózuje nárast počtu obyvateľov o 0,8 %. Pri vývoji podľa vysokého scenára sa počas celého prognózovaného obdobia nepredpokladá pokles počtu obyvateľov pod hranicu 5-miliónov.

Vývoj počtu obyvateľov podľa nízkeho scenára (predpokladá nízku intenzitu pôrodnosti a vysokú intenzitu úmrtnosti) by priniesol výrazný pokles obyvateľov. Pri nasledujúcom sčítaní obyvateľov v roku 2031 prognózuje pokles počtu obyvateľov o 1,4 % a pokles počtu obyvateľov pod hranicu 5-miliónov ešte pred sčítaním v roku 2051.

3.2 Štruktúry obyvateľstva

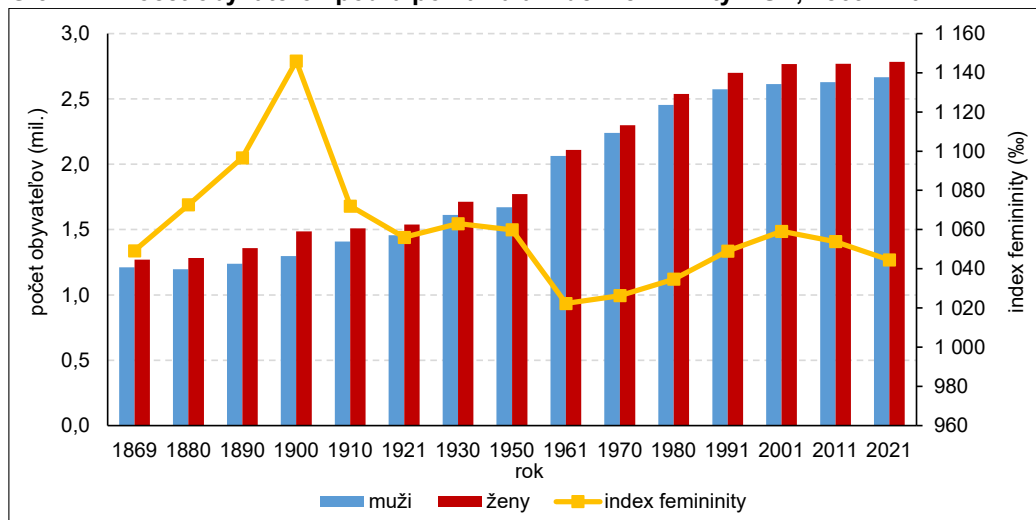
Štruktúry obyvateľstva sú výsledkom predchádzajúceho demografického, socio-ekonomického a kultúrneho vývoja. Na charakteristiky obyvateľstva vplyva veľké množstvo štrukturálnych znakov, ktoré sa zoskupujú do skupín a podľa nich sa odlišujú:

- štruktúry podľa biologických znakov (vek, pohlavie a pod.),
- štruktúry podľa kultúrnych znakov (rodinný stav, vzdelanie, národnosť, náboženstvo a pod.),
- štruktúry podľa ekonomických znakov (zamestnanie, ekonomická aktivita a pod.).

3.2.1 Štruktúra obyvateľstva podľa pohlavia a veku

Podľa Mládka (2006) charakterizuje slovenskú populáciu z dlhodobého hľadiska pozitívna femininita, keďže zastúpenie žien v populácii bolo v priebehu jednotlivých sčítaní od roku 1869 vždy nad 50 %. Celkovo najvyššia prevaha žien bola sledovaná v roku 1900, keď na 1 000 mužov pripadalo 1 146 žien. V tomto období zaznamenali ženy najvyšší podiel v populácii, keď predstavovali 53,4 % z celkovej populácie.

G 3.2.1.1 Počet obyvateľov podľa pohlavia a index femininity v SR, 1869 – 2021

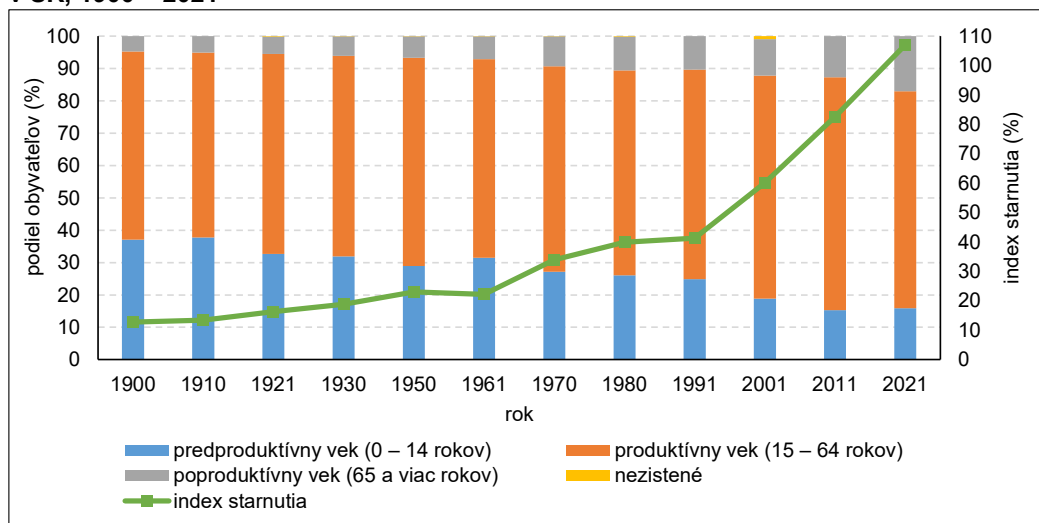
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Vyššia úroveň pozitívnej femininity na prelome 19. a 20. storočia je pripisovaná vrcholiacej emigrácii najmä mužov do zámoria (Verešík, 1974). Po 1. svetovej vojne nasledoval pokles indexu femininity, ktorého hodnota v roku 1921 klesla na úroveň

1 056 žien na 1 000 mužov. Uvedený pokles bol zapríčinený povojnovým oživením pôrodnosti, ktorá je charakteristická maskulinitou narodených (rodí sa viac chlapcov ako dievčat). Na druhej strane, po 2. svetovej vojne hodnota indexu vzrástla na 1 060, čo bol dôsledok vojnových strát mužov, ako aj emigrácie, hlavne mužov do pohraničných oblastí Česka (Mládek a kol., 2006).

Do roku 1961 index femininity prudko klesol hlavne v dôsledku vysokého prirodzeného prírastku v 50. rokoch (Mládek a kol., 2006). Táto hodnota indexu bola zároveň najnižšia v histórii sčítaní a taktiež bolo zaznamenané najnižšie zastúpenie žien v populácii (50,6 %). Do roku 2001 sa vplyvom výraznejšej nadúmrtnosti mužov vo vyššom veku hodnota indexu femininity zvyšovala. V posledných dvoch sčítaniach (2011 a 2021) je vidieť pokles indexu femininity a taktiež zastúpenia žien v populácii, čo súvisí s rýchlejšim zlepšovaním úmrtnostných pomerov mužov. V roku 2021 bolo 2,665 milióna mužov (48,9 %) a 2,784 milióna žien (51,1 %). Podľa sčítania obyvateľov v roku 2021 na Slovensku pripadalo 1 044 žien na 1 000 mužov. Index femininity v porovnaní s výsledkami sčítania obyvateľov v roku 2011 klesol o 10 žien na 1 000 mužov a oproti roku 2001 klesol o 15 žien na 1 000 mužov.

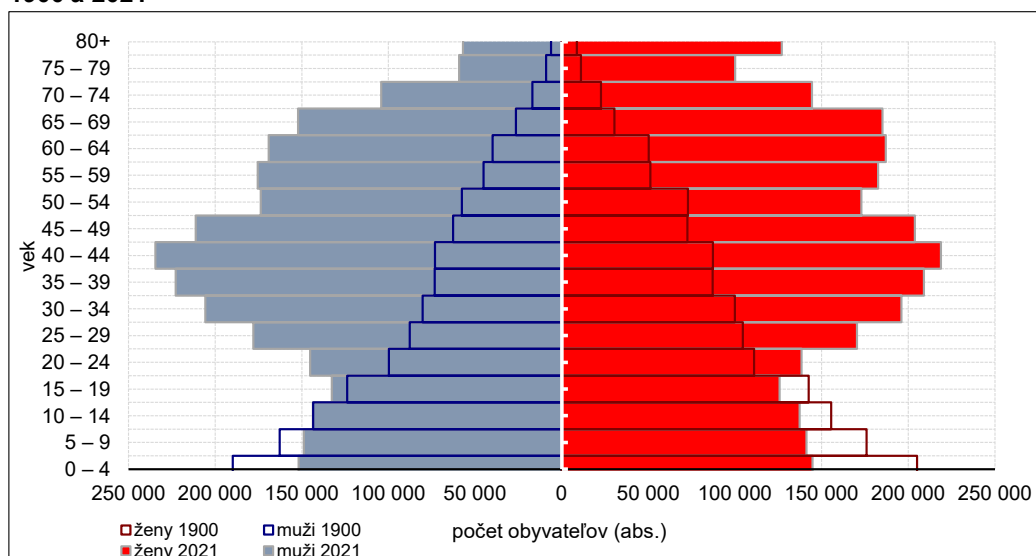
Na základe vekovej štruktúry patrilo obyvateľstvo Slovenska v prvej polovici 20. storočia k pomerne mladým populáciám. V tomto období vysoká plodnosť spolu s vysokým počtom žien v reprodukčnom veku prispievala každoročne ku vzniku početných generácií, ktoré sa ale rýchlo redukovali nepriaznivými úmrtnostnými pomermi v dojčenskom a detskom veku (Šprocha, Majo, 2016). Aj ďalšie ukazovatele potvrdzujú relatívne mladé obyvateľstvo. Na začiatku 20. storočia podiel detskej zložky bol viac než 37 % (više 1,031 milióna), pričom podiel osôb starších ako 65 rokov predstavoval menej než 5 % (više 131,3 tisíca). Na 100 detí do 15 rokov pripadalo len 13 osôb starších ako 65 rokov. Priemerný vek dosahoval úroveň 26,6 roka a polovica obyvateľov Slovenska bola mladšia ako 22 rokov (Šprocha, Majo, 2016). Až po 1. svetovej vojne prišlo k výraznejším zmenám vo vekovej štruktúre. Medzi sčítaniami 1910 a 1921 podiel detskej zložky výrazne klesol až o vyše 5 p. b. Uvedený pokles bol zapríčinený chýbajúcou kohortou narodených počas vojnových rokov a zároveň bola v tomto období vyššia úmrtnosť v dôsledku vojny a epidémie španielskej chrípky. Čiže v roku 1921 počet detí vo veku 0 – 14 rokov klesol pod hranicu 1-milióna a ich podiel predstavoval takmer 33 % a ďalej mierne klesal aj v ďalšom období. Podiel obyvateľov v poproduktívnom veku sa výraznejšie nemenil a ostával na úrovni 5 – 6 %. V roku 1930 na 100 detí pripadalo 19 obyvateľov starších ako 65 rokov. Po 2. svetovej vojne pokračovali zmeny vo vekovej štruktúre obyvateľstva Slovenska. V dôsledku postupného poklesu plodnosti a pôrodnosti bol v roku 1950 podiel detskej zložky už len na úrovni 29 % (takmer 995,5 tisíca). V tomto období začal výraznejšie narastať index starnutia, keď na 100 detí už pripadalo 23 obyvateľov v poproduktívnom veku.

G 3.2.1.2 Podiel obyvateľov podľa ekonomických vekových skupín a index starnutia v SR, 1900 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Posledný výraznejší nárast zastúpenia detskej zložky populácie bol zaznamenaný v roku 1961. Bolo to poslednýkrát, čo ich podiel prekročil hodnotu 30 %. Od začiatku 90. rokov prišlo k výrazným zmenám v demografickej reprodukcii spočívajúcich v ešte výraznejšom poklese intenzity plodnosti. Medzi sčítaniami 1991 a 2021 kleslo zastúpenie detskej zložky populácie o 9 p. b. z 25 % v roku 1991 na 16 % v roku 2021 a zároveň sa zvýšilo zastúpenie poproduktívnej zložky o 6,8 p. b. z 10,3 % v roku 1991 na 17,1 % v roku 2021. V absolútnych číslach klesol počet detí o takmer 446,6 tisíce (pokles o 34 %) a počet obyvateľov v poproduktívnom veku stúpol o 386-tisíc (nárast o 71 %). Uvedené zmeny v zastúpení obyvateľov podľa ekonomických vekových skupín sú prejavom starnutia obyvateľstva. Sčítanie obyvateľov v roku 2021 ukázalo prevahu poproduktívnej zložky obyvateľstva nad detskou zložkou, keď index starnutia dosiahol prvýkrát nad úroveň 100 %, čiže na 100 detí pripadalo 107 obyvateľov v poproduktívnom veku. Vyššie uvedené hodnoty dokazujú pokračujúci a prehlbujúci proces starnutia populácie, ktorý sa výrazne zintenzívnili od začiatku 90. rokov.

Na začiatku 20. storočia veková pyramída mala tvar progresívneho typu (G 3.2.1.3), ktorý je charakteristický vysokým počtom narodených a s narastajúcim vekom počet postupne klesá. Najvyšší počet a podiel mužov a žien bol v najmladšej vekovej skupine 0 – 4 roky a predstavoval 189,9 tisíce mužov (14,6 %) a 205-tisíc žien (13,8 %). Výraznejšie rozdiely medzi pohlaviami v jednotlivých vekových skupinách sa v tomto období neobjavili. Najnižší rozdiel v zastúpení mužov a žien bol v najvyšších vekových skupinách, napríklad vo vekovej skupine 75 – 79 rokov bolo o vyše 2-tisíc žien viac ako mužov (22,2 %).

G 3.2.1.3 Počet obyvateľov podľa pohlavia a 5-ročných vekových skupín v SR, 1900 a 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

V roku 2021 má veková pyramída už iný tvar. Ide o regresívny typ, pretože vplyvom nižšej pôrodnosti významne ubudlo obyvateľov v najmladších vekových skupinách, čím sa zúžila spodná časť vekovej pyramídy v roku 2021. Počet narodených chlapcov klesol v porovnaní s rokom 1900 o takmer 38,1 tisíce (20 %). Pokles narodených dievčat bol výraznejší, v roku 2021 bolo o takmer 60,4 tisíce narodených dievčat menej (29,4 %). Okrem starnutia zdola (pokles početnosti detskej časti populácie) a z vrcholu (nárast početnosti populácie 65-ročných a starších), začína starnutie už aj zo stredu vekovej pyramídy. To spočíva v presune početne silných generácii narodených v 70. rokoch, smerom nahor, do vyššieho produktívneho veku, tieto generácie budú postupne „opúšťať“ reprodukčný vek, čím sa starnutie zo stredu vekovej pyramídy ešte viac prehĺbi (Pilinská, 2022). Najnižší rozdiel v zastúpení mužov a žien bol vo vekovej skupine 50 – 54 rokov, kde bolo o 776 mužov viac ako žien (0,4 %).

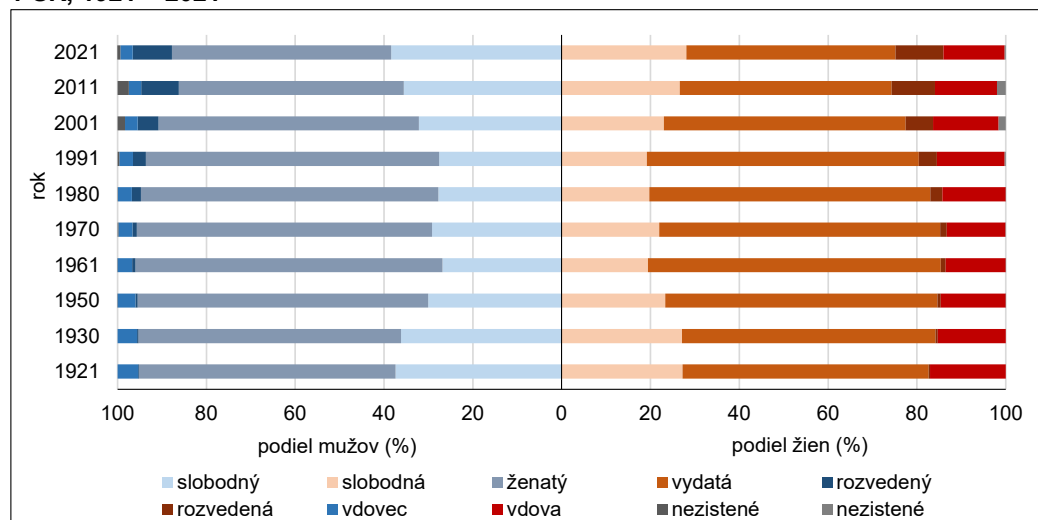
3.2.2 Štruktúra obyvateľstva podľa rodinného stavu

Dlhodobu najvýraznejšiu zastúpenie medzi obyvateľmi vo veku 16 rokov a viac z hľadiska rodinného stavu mali osoby žijúce v manželstve. Po 1. svetovej vojne sa podiel ženatých/vydatých pohyboval na hranici 57 %. Táto hodnota bola relatívne nízka, vychádzajúca z nepriaznivého povojnového stavu, keď mnoho manželstiev končilo úmrtím jedného z manželov. Tento fakt potvrdzuje aj hodnota podielu ovdovených obyvateľov, ktorá sa držala na vysokej úrovni a predstavovala 10 – 11 %. Po 2. svetovej vojne bola situácia iná a zastúpenie obyvateľov žijúcich v manželstve sa zvýšilo. Prispela k tomu nielen povojnová kompenzačná fáza sobášnosti, ale aj pomerne vysoká sobášnosť počas existencie vojnovéj Slovenskej republiky (s výnimkou posledných mesiacov trvania vojny). Navyše v tomto období dochádzalo aj k významnému zlepšovaniu úmrtnostných pomerov, kým intenzita rozvodovosti

zostávala stále veľmi nízka (Šprocha, Majo, 2016). V roku 1961 podiel žijúcich v manželstve predstavoval 67,5 %, čo je najvyššia hodnota počas sledovaného obdobia. Po roku 1980 ich podiel začal kontinuálne klesať a pokračuje až do súčasnosti. V začiatkoch tohto klesajúceho trendu bolo hlavnou príčinou zvyšovanie rozvodovosti, neskôr sa k tomu pridalo znižovanie intenzity sobášnosti. Pretrvávajúce uvedené faktory priamo vplyvajúce na počet a podiel obyvateľov žijúcich v manželstve zapríčinil pokles až pod hranicu 50 %. Historicky najnižšia hodnota bola zistená pri poslednom sčítaní obyvateľov v roku 2021, keď podiel obyvateľov žijúcich v manželstve predstavoval 48,2 % obyvateľov (vyše 2,182 milióna) z obyvateľov vo veku 16 rokov a viac.

Dlhodobou druhou najpočetnejšou skupinou obyvateľstva podľa rodinného stavu sú slobodné osoby. Vývoj podielu osôb žijúcich v manželstve a slobodných osôb je úzko prepojený. V medzivojnovom období podiel slobodných osôb dosahoval hodnoty nad 30 % obyvateľov 16-ročných a starších. Vo všeobecnosti platilo, že slobodných mužov bolo viac ako žien. Súviselo to s nižšou sobášnosťou slobodných mužov, ako aj s mierne rastúcim priemerným vekom pri prvom sobáši u mužov (Šprocha, Majo, 2016). V dôsledku oživenia sobášnosti sa po 2. svetovej vojne podiel slobodných osôb v roku 1961 znížil na hodnotu 23 % (659,1 tisíca). Krátkodobý nárast ich zastúpenia bol v roku 1970, keď dosahoval 25,5 % (29,2 % u mužov a 21,9 % u žien). Po prijatí pronatalitných a prorodinných opatrení na konci 60. a na začiatku 70. rokov sa dokázala na určitý čas oživiť sobášnosť, a preto v nasledujúcich dvoch sčítaniach podiel slobodných vo veku 16 a viac rokov mierne klesol na hodnotu 23 – 24 %. U slobodných žien bol pokles výraznejší, v roku 1980 kleslo ich zastúpenie o 2,1 p. b. z hodnoty 21,9 % v roku 1970 na hodnotu 19,8 % v roku 1980.

G 3.2.2.1 Podiel obyvateľov vo veku 16 rokov a viac podľa pohlavia a rodinného stavu v SR, 1921 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Nasledujúce obdobie prinieslo nárast podielu a počtu slobodných osôb v dôsledku odkladania sobášov do vyššieho veku. Podľa posledného sčítania obyvateľov v roku 2021 tvorili slobodné osoby vo veku 16 a viac rokov 33,1 % (takmer 1,498 milióna). Keďže sa prehĺbili rozdiely v intenzite prvosobášnosti medzi pohlaviami, boli výraznejšie rozdiely v zastúpení slobodných mužov a slobodných žien (Šprocha, Majo, 2016). Slobodní muži predstavovali 38,4 % mužov (842,6 tisíca) a slobodné ženy 28,1 % (655-tisíc). V roku 2021 sa zvýšilo zastúpenie slobodných osôb v porovnaní s rokom 1991 o 9,9 p. b.

Podiel rozvedených osôb bol až do konca 70. rokov relatívne zanedbateľný. Ich podiel medzi obyvateľmi vo veku 16 rokov a viac predstavoval menej ako 1 %. Nad hranicu 1 % sa dostala táto skupina až na konci 70. rokov. Ďalší vývoj priniesol kontinuálny nárast, ktorý trvá až do súčasnosti. Od začiatku 21. storočia vplyvom vyššej intenzity rozvodovosti a zlepšovania úmrtnostných pomerov sa podiel rozvedených stal vyšší ako podiel ovdovených, čím sa stal treťou najpočetnejšou skupinou v rámci rodinného stavu. V roku 2021 podiel rozvedených osôb vo veku 16 rokov a viac predstavoval 9,7 % (vyše 444,5 tisíca), čo je ich najvyšší podiel a počet v sledovanom období. V porovnaní s rokom 1991 je to nárast o 6,2 p. b. Z pohľadu diferencie medzi pohlaviami mali vyššie zastúpenie rozvedené ženy ako muži. Najvýraznejšie rozdiely boli v roku 2021, zastúpenie rozvedených žien bolo o 2 p. b. vyššie než u mužov. Rozvedené ženy tvorili 10,8 % (251,6 tisíca) a rozvedení muži 8,8 % (192,9 tisíca).

Najvyššie zastúpenie ovdovených osôb bolo v prvých povojnových rokoch najmä v dôsledku vojnových strát. V roku 1921 ich podiel predstavoval 11,1 % obyvateľov vo veku 16 rokov a viac (224,4 tisíca). Vzhľadom na dlhodobú existenciu mužskej nadúmrtnosti sú častejšie ovdovenými ženy ako muži. Okrem diferenčnej úmrtnosti dôležitú úlohu zohráva aj intenzita, s akou ovdovené osoby opakovane vstupujú do manželstva. Keďže šance na ďalší sobáš mali dlhodobo vyššie ovdovení muži, aj tento proces prispieval k častejšiemu výskytu ovdovených žien v populácii Slovenska (Šprocha, Majo, 2016). Najvyššie zastúpenie mali ovdovené ženy práve v roku 1921, ktoré tvorili 17 % (179,6 tisíca). V porovnaní s ovdovenými mužmi bolo ich zastúpenie o 12,4 p. b. vyššie, ovdovení muži tvorili 4,6 % (44,8 tisíca). V nasledujúcom období prišlo k poklesu ovdovených osôb. Tento pokles vrcholil v roku 1970, keď podiel ovdovených predstavoval 8,3 % (275,7 tisíca). Opačný trend bol v rokoch 1980 a 1991, keď sa krátkodobo ich podiel zvýšil. Vplyvom zlepšovania sa úmrtnostných pomerov najmä u mužov sa podiel ovdovených postupne znižoval až na hodnotu 8,4 % (383,6 tisíca) v roku 2021. V porovnaní s rokom 1991 je to pokles o 1 p. b. v roku 2021 podiel ovdovených mužov stagnoval na úrovni 2,8 % (61,8 tisíca), u ovdovených žien pokračoval ešte mierny pokles na hodnotu 13,8 % (321,9 tisíca).

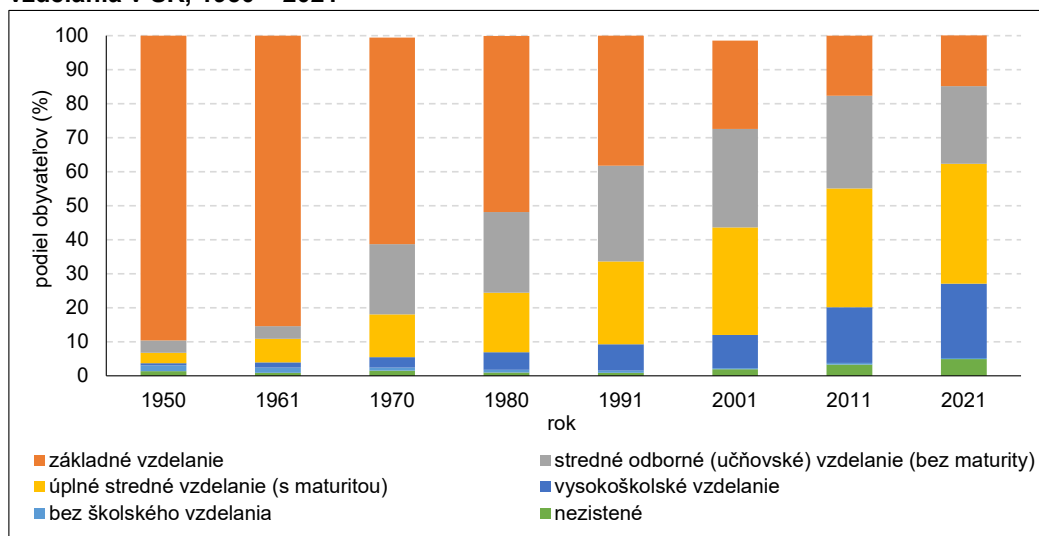
3.2.3 Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania

Vývoj na Slovensku ukázal, že sa vzdelanostná úroveň obyvateľstva zvyšuje. Na základe dostupných údajov sa počas obdobia od roku 1950 až do roku 2021 znižoval podiel osôb bez vzdelania a so základným vzdelaním, znižovali sa prírastky

obyvateľstva so stredoškolským vzdelaním bez maturity a zvyšoval sa podiel obyvateľov so stredoškolským vzdelaním s maturitou a s vysokoškolským vzdelaním.

Obyvateľstvo Slovenska sa po 2. svetovej vojne vyznačovalo najmä dosiahnutým základným vzdelaním, ktoré v roku 1950 dosiahlo takmer 90 % obyvateľov 15-ročných a starších (2,191 milióna). V ďalšom období ich podiel klesal, najvýraznejšie medzi rokmi 1961 a 1970, keď ich medzicenzový pokles predstavoval až takmer 25 p. b. Uvedený pokles bol zapríčinený aj zmenou klasifikácie vzdelanostných stupňov, čím sa učňovské školy začlenili do skupiny stredných škôl. Dovtedy boli absolventi tohto typu škôl braní ako osoby s najvyšším dosiahnutým základným vzdelaním. Ďalší pokles zastúpenia osôb so základným vzdelaním bol spôsobený vymieraním starších generácií vyznačujúcich sa práve nízkym vzdelaním (Šprocha, Majo, 2016). Z toho dôvodu v roku 1991 na Slovensku dosiahlo základné vzdelanie menej ako polovica osôb vo veku 15 a viac rokov (38,2 %; 1,513 milióna). Podľa posledného sčítania v roku 2021 ich podiel predstavoval už len 15,1 % (takmer 692,6 tisíca). V porovnaní s rokom 1991 je to pokles o vyše 23 p. b.

G 3.2.3.1 Podiel obyvateľov vo veku 15 rokov a viac podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania v SR, 1950 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Práve spomínaný pokles dosiahnutého len základného vzdelania priamo súvisel s nárastom zastúpenia osôb so stredoškolským vzdelaním bez maturity. Najvýraznejší nárast bol medzi rokmi 1961 a 1970 z dôvodu už spomenutej zmeny klasifikácie vzdelanostných stupňov. V roku 1970 dosiahlo stredoškolské vzdelanie bez maturity pätina obyvateľov vo veku 15 a viac rokov (vyše 681,5 tisíca). V porovnaní s rokom 1961 to bol nárast o takmer 17 p. b. v ďalších obdobiach sa vplyvom postupného rozmachu učňovských škôl zvyšoval ich podiel, ale už s menšou intenzitou. Najvyššie zastúpenie mali v roku 2001, keď podiel osôb so stredoškolským vzdelaním bez maturity dosahoval takmer 29 %. V ďalšom období pretrvával postupný pokles až na

hodnotu 22,9 % v roku 2021 (vyše 1,047 milióna). V porovnaní s rokom 2001 je to pokles o vyše 6 p. b.

Zastúpenie obyvateľov so stredoškolským vzdelaním s maturitou bol po 2. svetovej vojne na nízkej úrovni a až do roku 1961 sa pohyboval pod hranicou 10 %. K rýchlejšiemu nárastu počtu i podielu osôb s úplným stredoškolským vzdelaním v 80. rokoch prispela možnosť získať maturitu aj na učňovských školách (Šprocha, Majo, 2016). V 21. storočí sa v rámci transformačných zmien zvýšila váha stredoškolského vzdelania s maturitou a od roku 2001 je táto skupina vzdelania najpočetnejšou medzi 15-ročnými a staršími obyvateľmi. V roku 2021 tento typ vzdelania dosiahlo 35,2 % (takmer 1,612 milióna) obyvateľov vo veku 15 rokov a viac. V porovnaní s rokom 2001 je to nárast o 3,6 p. b.

Po 2. svetovej vojne sa síce zastúpenie vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov mierne zvyšovalo, ale až do roku 2001 ich úroveň zostávala pod hranicou 10 %. Hlavným znakom druhej transformačnej fázy je výrazný nárast zastúpenia osôb s vysokoškolským vzdelaním. Vplyvom vonkajších faktorov (dopyt po vyššom vzdelaní, dostupnejšie vysokoškolské vzdelanie) sa ich podiel najvýraznejšie zvýšil medzi rokmi 2001 a 2011, keď sa podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov zvýšil z 9,7 % v roku 2001 na 16,4 % v roku 2011. V roku 2021 ich počet prvýkrát presiahol hranicu 1-milióna obyvateľov (21,9 %).

Na základe výsledkov sčítaní v rokoch 2011 a 2021 viac ako polovica obyvateľov vo veku 15 rokov a viac dosiahla vyššiu úroveň vzdelania, čiže mala buď stredoškolské vzdelanie s maturitou alebo vysokoškolské vzdelanie.

3.2.4 Štruktúra obyvateľstva podľa národnosti

Časom sa metodika zisťovania národnosti postupne menila. Napríklad v rokoch 1921 a 1930 sa podľa legislatívnych predpisov národnosť obyvateľstva zisťovala spravidla podľa materinského jazyka (Šprocha, Majo, 2016). V tomto období síce väčšina obyvateľov uviedla slovenskú národnosť, ale ich podiel predstavoval len 65 % (vyše 1,952 milióna). Vplyvom predchádzajúcej uhorskej politiky sa druhou najpočetnejšou národnosťou stala maďarská, ku ktorej sa v roku 1921 prihlásilo 21,7 % (takmer 650,6 tisíca) obyvateľov. V ďalšom období zastúpenie tejto národnosti klesalo. Ostatné národnosti početne zaostávali a ich zastúpenia nedosahovali ani 5 %.

Od roku 1950 sa národnosť uvádzala ako príslušnosť k národu, s ktorého kultúrnym a pracovným spoločenstvom je sčítaná osoba spätá. Po skončení 2. svetovej vojny a vzniku socialistického zriadenia prišlo k výraznému nárastu obyvateľov so slovenskou národnosťou. V roku 1950 podiel tejto národnosti predstavoval 86,6 % (takmer 2,983 milióna), čím sa stala výrazne majoritnou národnosťou. Neprihlásenie sa časti Maďarov k maďarskej národnosti a dopady výmeny a odsunu časti maďarského obyvateľstva do Čiech (Šprocha, Majo, 2016) sa prejavil v sčítaní obyvateľov v roku 1950 poklesom počtu obyvateľov s maďarskou národnosťou. Počet

obyvateľov s maďarskou národnosťou klesol medzi rokmi 1921 a 1950 o vyše 45 % (pokles o 296,1 tisíca obyvateľov). V roku 1950 boli síce obyvatelia maďarskej národnosti stále najpočetnejšou národnostnou menšinou, ale ich podiel na celkovom počte obyvateľov predstavoval už len 10,3 %. V tomto období výrazný pokles zaznamenala aj nemecká národnosť. V porovnaní s rokom 1921 ich počet klesol o vyše 96 % (zo 145,8 tisíca v roku 1919 na 5,2 tisíca v roku 1950) a ich podiel predstavoval iba 0,2 %.

V sčítaniach obyvateľov konaných v rokoch 1961 až 1980 bol vývoj v národnostnej štruktúre obyvateľstva na Slovensku stabilizovaný. Podiel obyvateľov so slovenskou národnosťou sa mierne zvyšoval a ustálil sa na hodnote 86,5 % (4,317 milióna). V roku 1961 zaznamenala maďarská národnosť nárast počtu i podielu obyvateľov. Počet obyvateľov s maďarskou národnosťou sa zvýšil o 46,3 % (z 354,5 tisíca v roku 1950 na 518,8 tisíca v roku 1961). Ich podiel predstavoval 12,4 %. Aj napriek pretrvávajúcemu nárastu počtu obyvateľov s maďarskou národnosťou sa v ďalších sčítaniach prejavil pokles zastúpenia obyvateľov s maďarskou národnosťou na celkovom počte obyvateľov. V roku 1980 podiel obyvateľov s maďarskou národnosťou predstavoval 11,2 % obyvateľov. Ďalšou národnosťou, ktorá mala v tomto období viac než 1 % bola česká národnosť (57,2 tisíca obyvateľov).

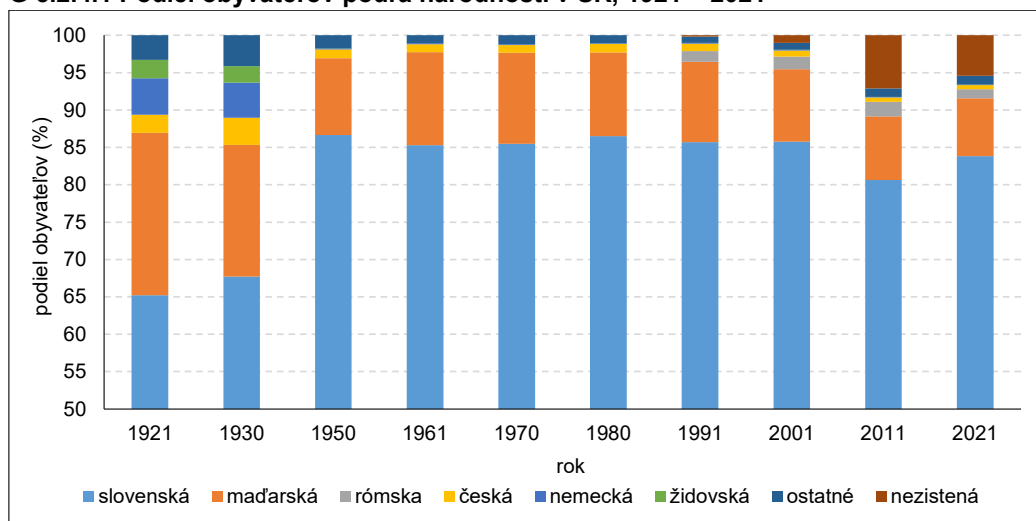
V roku 1991 sa konalo sčítanie obyvateľov, v ktorom mohli obyvatelia deklarovať aj rómsku národnosť. K rómskej národnosti sa prihlásilo 75,8 tisíca obyvateľov, čo predstavovalo 1,4 %. Po dlhšej dobe mali obyvatelia možnosť sa prihlásiť aj k židovskej národnosti, keďže v rokoch 1950 – 1980 sa nezisťovala. Prihlásilo sa k nej len 134 obyvateľov. Pravdepodobne vplyvom zmien v počte národností (pridanie rómskej a židovskej národnosti) v roku 1991 zaznamenala slovenská a maďarská národnosť pokles zastúpenia na celkovom počte obyvateľov. Pokles podielu obyvateľov so slovenskou národnosťou predstavoval 0,8 p. b. a obyvateľov s maďarskou národnosťou 0,5 p. b. v roku 1991 sa k maďarskej národnosti prihlásilo 10,8 % (takmer 567,3 tisíca) obyvateľov.

V roku 2001 sa 85,8 % obyvateľov prihlásilo k slovenskej národnosti, k maďarskej 9,7 %, rómskej 1,7 %, českej 0,8 %. V porovnaní s predchádzajúcim sčítaním sa zvýšilo zastúpenie obyvateľov slovenskej a rómskej národnosti, naopak znížilo sa maďarskej a českej.

Výsledky národnostnej štruktúry v sčítaní obyvateľov v roku 2011 boli ovplyvnené zvýšeným počtom neodpovedí na otázku o národnosti, čím prišlo k poklesu zastúpenia národností s výnimkou rómskej. V roku 2011 mali naďalej najvýraznejšie zastúpenie obyvatelia slovenskej národnosti 80,7 % (takmer 4,353 milióna), ktorí ale v porovnaní s rokom 2001 zaznamenali najvýraznejší medzicenzový pokles o vyše 5 p. b. Druhou najpočetnejšou národnosťou bola maďarská 8,5 % (takmer 458,5 tisíca), ktorá klesla o 1,2 p. b. Treťou národnosťou na základe najvyššieho počtu a podielu bola rómska národnosť, ku ktorej sa prvýkrát prihlásilo viac než 100-tisíc obyvateľov, čo

predstavovalo takmer 2 %. U rómskej národnosti predstavoval medzicenzový nárast 0,3 p. b.

G 3.2.4.1 Podiel obyvateľov podľa národnosti v SR, 1921 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Pri sčítaní obyvateľov v roku 2021 bola prvýkrát v histórii sčítaní možnosť uviesť aj ďalšiu národnosť. Pojem národnosť bola definovaná ako príslušnosť obyvateľa k národu alebo etnickej skupine. Obyvatelia mohli svoju národnosť deklarovať buď prostredníctvom otázky „Aká je Vaša národnosť?“ alebo v prípade ďalšej národnosti „Hlásite sa aj k ďalšej národnosti?“.

Majoritnú slovenskú národnosť si uviedlo 83,8 % obyvateľov (takmer 4,568 milióna obyvateľov). K národnostným menšinám sa prihlásilo 600-tisíc obyvateľov, čo predstavovalo 10,8 % z celkového počtu obyvateľov. Na základe uvedených národností sa najpočetnejšou národnostnou menšinou stala maďarská národnosť, ktorú si ako národnosť uviedlo 7,7 % obyvateľov (takmer 422,1 tisíce). V roku 2021 si zvolilo rómsku národnosť 1,2 % obyvateľov (67,2 tisíce obyvateľov).

Možnosť prihlásiť sa k ďalšej národnosti využilo 5,6 % obyvateľov (više 306-tisíc obyvateľov). Z nich sa síce 35,6 tisíce obyvateľov hlásilo k ďalšej národnosti, ale pri sčítaní obyvateľov v roku 2021 neuviedli konkrétne ku ktorej národnosti.

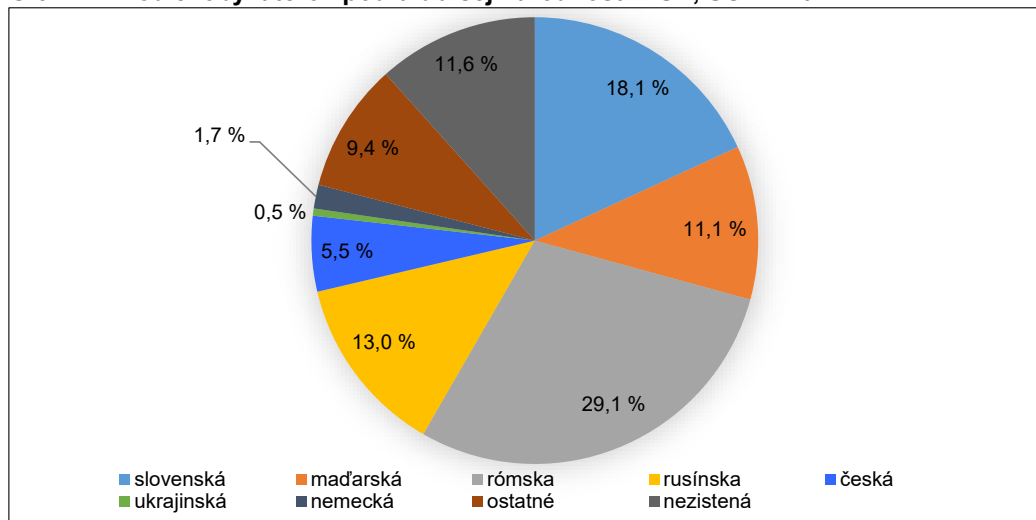
Rómska národnosť je najpočetnejšou v rámci ďalšej národnosti. Z celkového počtu obyvateľov hlásiacich sa k ďalšej národnosti si ako ďalšiu národnosť rómsku uviedlo takmer 89-tisíc obyvateľov (29,1 %). Najpočetnejšou skupinou, ktorá si uviedla ako ďalšiu národnosť rómsku, boli obyvatelia, ktorí si najprv uviedli slovenskú národnosť (86,9 %; 77,3 tisíce obyvateľov) a druhou najpočetnejšou skupinou boli obyvatelia, ktorí si najprv uviedli maďarskú národnosť (12,8 %; 11,4 tisíce obyvateľov).

Ako ďalšiu národnosť slovenskú si uviedlo 18,1 % (55,5 tisíca). Slovenská národnosť je druhá najpočetnejšia v rámci ďalšej národnosti. Ako ďalšiu národnosť slovenskú si najčastejšie uvádzali obyvatelia, ktorí si najprv uviedli maďarskú národnosť (35,2 %; 19,5 tisíca obyvateľov). Druhou najpočetnejšou skupinou, ktorá si uviedla ako ďalšiu národnosť slovenskú, boli obyvatelia, ktorí si najprv uviedli rómsku národnosť (34,3 %; 19-tisíc obyvateľov) a tretou najpočetnejšou skupinou boli obyvatelia, ktorí si najprv uviedli českú národnosť (10,2 %; 5,7 tisíca obyvateľov).

Z celkového počtu obyvateľov hlásiacich sa k ďalšej národnosti si ako ďalšiu národnosť rusínsku uviedlo 39,8 tisíca obyvateľov (13 %). Čím sa rusínska národnosť stala tretou najpočetnejšou skupinou v rámci ďalšej národnosti. V tomto prípade bola početnejšia ako ďalšia národnosť maďarská, ale aj česká. Najpočetnejšou skupinou, ktorá si uviedla ako ďalšiu národnosť rusínsku, boli obyvatelia, ktorí si najprv uviedli slovenskú národnosť (97,4 %; 38,8 tisíca obyvateľov), s väčším odstupom nasledovali skupiny obyvateľov, ktorí si najprv uviedli ukrajinskú národnosť (1,7 %; 694 obyvateľov) a rómsku národnosť (0,3 %; 133 obyvateľov).

Z celkového počtu obyvateľov hlásiacich sa k ďalšej národnosti si ako ďalšiu národnosť maďarskú uviedlo 11,1 % obyvateľov (34,1 tisíca obyvateľov). Najpočetnejšou skupinou, ktorá si uviedla ako ďalšiu národnosť maďarskú, boli obyvatelia, ktorí si najprv uviedli slovenskú národnosť (87,5 %; 29,8 tisíca obyvateľov), s väčším odstupom nasledovali skupiny obyvateľov, ktorí si najprv uviedli rómsku národnosť (10,5 %; 3,6 tisíca obyvateľov) a českú národnosť (0,6 %; 198 obyvateľov).

G 3.2.4.2 Podiel obyvateľov podľa ďalšej národnosti v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Z celkového počtu obyvateľov hlásiacich sa k ďalšej národnosti si ako ďalšiu národnosť českú uviedlo 5,5 % obyvateľov (16,7 tisíca). Najpočetnejšou skupinou, ktorá si uviedla ako ďalšiu národnosť českú, boli obyvatelia, ktorí si najprv

uviedli slovenskú národnosť (96,9 %; 16,2 tisíce obyvateľov), s väčším odstupom nasledovali skupiny obyvateľov, ktorí si najprv uviedli maďarskú národnosť (1,5 %; 243 obyvateľov) a moravskú národnosť (0,4 %; 63 obyvateľov).

3.2.5 Štruktúra obyvateľstva podľa náboženského vyznania

V priebehu rokov 1921 a 1930 narástol počet aj podiel rímskokatolíkov a mierne vzrástol počet aj podiel pravoslávnych. Najvyšší počet veriacich mala rímskokatolícka cirkev, keď sa k nej hlásilo takmer trištvrte obyvateľstva (71,1 %; vyše 2,128 milióna). Za desať rokov sa zastúpenie rímskokatolíkov zvýšilo o 0,6 p. b. na hodnotu 71,7 % s absolútnym prírastkom počtu veriacich vyše 256-tisíc. V prípade pravoslávnych veriacich sa počet viac ako strojnásobil (nárast o 6,2 tisíce), ale v percentuálnom vyjadrení ich zastúpenie narástlo iba o 0,2 p. b. Zastúpenie ostatných obyvateľov podľa náboženského vyznania sa len mierne znížilo.

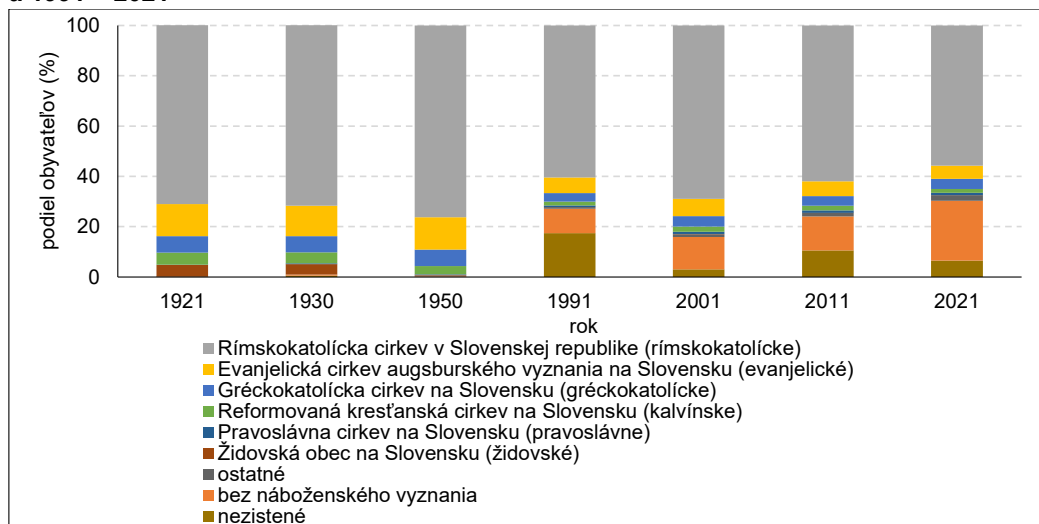
Náboženská štruktúra obyvateľstva sa zmenila po 2. svetovej vojne. Najvýraznejšie zmeny sa prejavili pri židovskom náboženstve, keď počet veriacich, ktorí sa prihlásili k židovskému náboženstvu v porovnaní s rokom 1930 klesol dôsledkom deportácie židovského obyvateľstva takmer o 95 % (pokles o takmer 129,3 tisíce). Kým v roku 1930 podiel veriacich židovského náboženstva predstavoval 4,1 %, v roku 1950 ich podiel výrazne klesol na 0,2 %. Výraznejší pokles počtu a podielu veriacich zaznamenali aj reformovaní kresťania, keď sa časť maďarských obyvateľov presunula do Maďarska (Šprocha, Majo, 2016). V roku 1950 počet reformovaných kresťanov klesol takmer o štvrtinu (34,1 tisíce obyvateľov) a podiel o 1,2 p. b. na hodnotu 3,2 %. Dve najpočetnejšie zastúpené náboženské vyznania zaznamenali rast. Z nich výraznejší nárast zaznamenali rímskokatolíci. V roku 1950 sa počet rímskokatolíkov zvýšil o 10 % (nárast o vyše 238,8 tisíce) a ich zastúpenie v populácii sa zvýšilo o 4,5 p. b. na hodnotu 76,2 % (vyše 2,623 milióna obyvateľov). V prípade evanjelikov sa počet zvýšil tiež o 10 % (nárast o 41,6 tisíce). Ich nárast podielu bol už nižší a predstavoval 0,8 p. b. na hodnotu 12,9 % (takmer 443,3 tisíce obyvateľov). V tomto období skupina obyvateľov bez náboženského vyznania zohrávala stále nevýznamnú úlohu, ich podiel bol výrazne pod 1 % (takmer 9,7 tisíce obyvateľov).

Následne sa až do roku 1991 pri sčítaní náboženské vyznanie nezisťovalo. V roku 1991 sa náboženské vyznanie začalo opäť zisťovať a zadefinovalo sa ako účasť obyvateľov na náboženskom živote niektorej cirkvi. V roku 1991 sa oproti prvej polovici 20. storočia náboženská štruktúra výrazne zmenila. Vo všeobecnosti sa za hlavné faktory zmien považuje ateistická propaganda, uvoľňovanie tradícií a zmena životného štýlu, prenasledovanie aktívnych príslušníkov cirkví, konfiškácia budov a zariadení (Očovský, 1993). Poradie najpočetnejších náboženských vyznaní sa síce nezmenilo, zmenil sa však ich podiel. V roku 1991 sa počet rímskokatolíkov v porovnaní s rokom 1950 zvýšil o vyše 21 % (nárast o 564,2 tisíce obyvateľov), ale ich podiel na celkovom počte obyvateľov bol nižší o 15,8 p. b. a predstavoval 60,4 %. V roku 1991 podiel evanjelikov sa znížil o 6,7 p. b. na hodnotu 6,2 % a ich počet klesol o 26,3 % (pokles o 116,7 tisíce). Pravoslávni veriaci zaznamenali nárast počtu aj

podielu, pretože získali časť veriacich zo zrušenej gréckokatolíckej cirkvi (k zrušeniu prišlo v roku 1950) a ich počet sa tak zvýšil viac ako štvornásobne (26,4 tisíce). V roku 1991 sa podiel pravoslávnych veriacich zvýšil o 0,2 p. b. na hodnotu 0,9 %. V období socializmu sa významnou skupinou stali aj obyvatelia, ktorí v sčítaní uviedli, že sú bez náboženského vyznania. Počet obyvateľov bez vyznania vzrástol z takmer 9,7 tisíce v roku 1950 na takmer 516-tisíc obyvateľov v roku 1991.

V roku 2001 sa na náboženskej štruktúre obyvateľstva naplno prejavila zmena politickej a spoločenskej situácie na Slovensku. Zastúpenie najpočetnejších náboženských vyznaní sa zvýšilo, najvýraznejšie u rímskokatolíkov. V roku 2001 sa ich podiel v porovnaní s rokom 1991 zvýšil o 8,5 p. b. na hodnotu 69 % a ich počet sa zvýšil o 16,3 % (nárast o vyše 520,7 tisíce obyvateľov). V tomto období pokračoval ďalší nárast počtu a podielu obyvateľov bez vyznania. Za 10 rokov sa zvýšil počet obyvateľov bez vyznania o 35,3 % (nárast o takmer 181,8 tisíce) a podiel sa zvýšil o 3,2 p. b. na hodnotu 13 %.

G 3.2.5.1 Podiel obyvateľov podľa náboženského vyznania v SR, 1921 – 1950 a 1991 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Pri sčítaní obyvateľov v roku 2011 sa pod pokles počtu aj podielu obyvateľov podľa najpočetnejších náboženských vyznaní na Slovensku pravdepodobne podpísala vysoká miera neodpovedí. V roku 2011 najvýraznejší pokles počtu veriacich zaznamenali evanjelici, ktorých počet sa medzicenzovo znížil o 15,2 % (pokles o 56,6 tisíce obyvateľov) a ich podiel sa znížil o 1,1 p. b. na hodnotu 5,9 %. Na druhej strane sa mierne zvýšilo zastúpenie obyvateľov bez náboženského vyznania z 13 % v roku 2001 na 13,4 % v roku 2011.

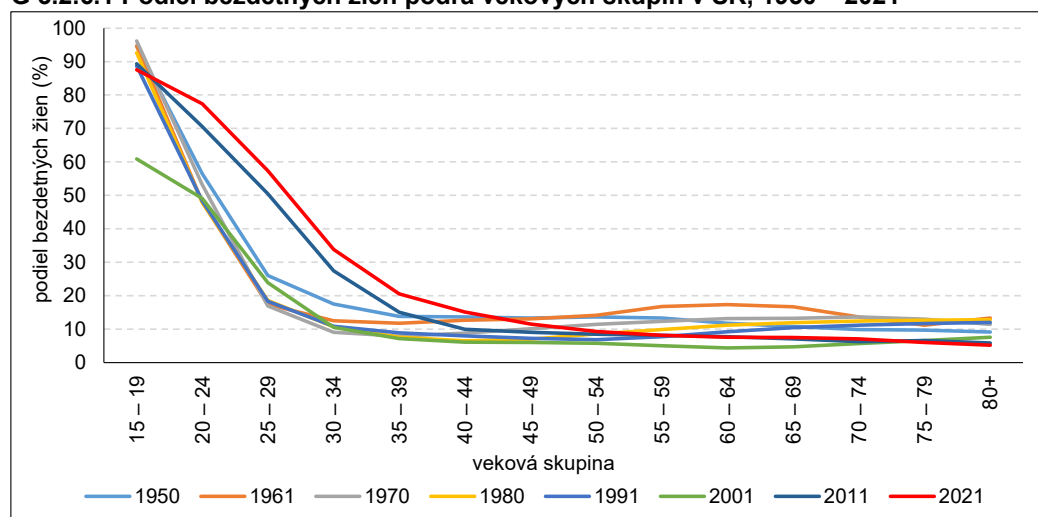
K 1. januáru 2021 bolo na Slovensku takmer 3,039 milióna obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním, čo predstavuje 55,8 % obyvateľov. Ich podiel

medzicenzovo klesol o vyše 6 p. b. Počet rímskokatolíkov klesol podobne ako v roku 2011 o 9,2 % (pokles o takmer 308,8 tisíca obyvateľov). Druhou najpočetnejšou skupinou v roku 2021 boli evanjelici (286,9 tisíca obyvateľov; 5,3 %). Ich podiel medzicenzovo klesol o 0,6 p. b. v počte zaznamenali pokles o 9,3 % (vyše 29,3 tisíca obyvateľov). Nasledovali gréckokatolíci (218,2 tisíca obyvateľov; 4 %), ktorí v roku 2021 zaznamenali mierny rast. Ich podiel sa medzicenzovo zvýšil o 0,2 p. b. a počet veriacich vzrástol o 5,5 % (nárast o takmer 11,4 tisíca obyvateľov). V roku 2021 pokračoval trend úbytku veriacich medzi najpočetnejšími cirkvami na Slovensku a intenzívnejšieho nárastu počtu obyvateľov bez náboženského vyznania. Bez náboženského vyznania si v roku 2021 uviedlo 1,296 milióna obyvateľov (23,8 %). Podiel obyvateľov bez náboženského vyznania sa medzicenzovo zvýšil o 10,4 p. b. na hodnotu 23,8 % a ich počet vzrástol o 78,7 % (nárast o 570,8 tisíca obyvateľov).

3.2.6 Štruktúra obyvateľstva podľa počtu narodených detí

Úroveň bezdetnosti žien v jednotlivých vekových skupinách bola až do roku 1991 relatívne stabilná. Vo veku 15 – 19 rokov bolo 9 z 10 žien bezdetných, s pribúdajúcim vekom ich podiel v populácii klesal. V polovici 20. storočia bol práve v najstaršej vekovej skupine žien najnižší podiel bezdetných (9,1 %; 17,1 tisíca). V ďalších sčítaniach sa najnižší podiel posúval do mladších vekových skupín. V roku 1970 bol najnižší podiel bezdetných v populácii žien 35 – 39-ročných (7,9 %; 11,3 tisíca). Je to generácia žien narodených v 40. rokoch, ktoré zakladali svoje rodiny v období prvej polovice 60. rokov v duchu tradičného modelu rodiny (Tišliar, Šprocha, 2017).

G 3.2.6.1 Podiel bezdetných žien podľa vekových skupín v SR, 1950 – 2021

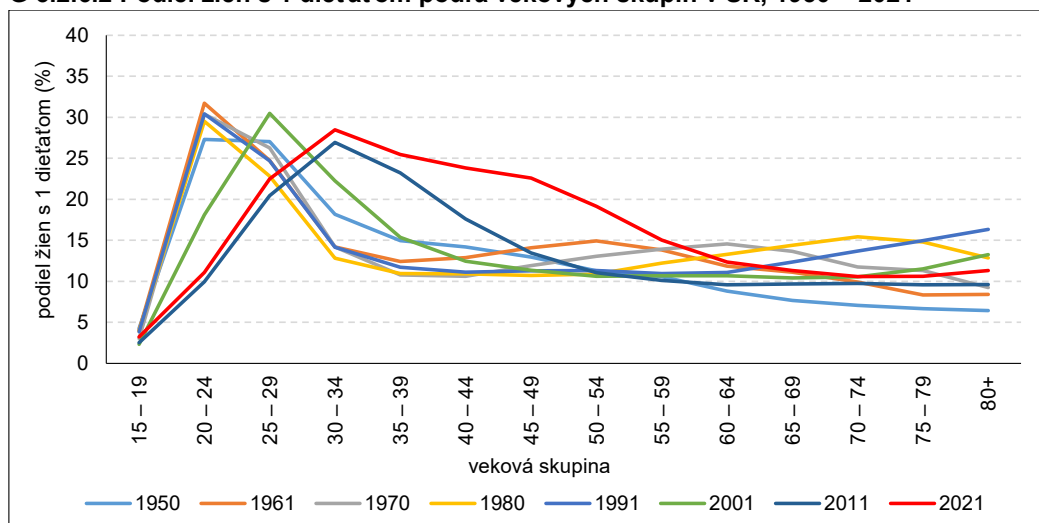
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Opúšťanie starého modelu skorého materstva a rodičovstva sa na Slovensku začalo odohrávať postupne naprieč jednotlivými generáciami. Túto zmenu najvýraznejšie dokumentujú údaje z výsledkov sčítania v roku 2011 a 2021. Významná zmena bola zaznamenaná vo vekovej skupine žien 25 – 29 rokov, v ktorej do roku 2001 bola každá

piata žena bezdetná. Na základe výsledkov sčítaní v roku 2011 a 2021 je už každá druhá žena vo vekovej skupine 25 – 29 rokov bezdetná (107,9 tisíca v roku 2011 a 97,8 tisíca v roku 2021). Uvedený trend odkladania narodenia dieťaťa do vyššieho veku potvrdzujú výsledky zo sčítania v roku 2021, ktoré ukázali, že čoraz viac žien má ukončené vysokoškolské vzdelanie a vzdelanejšie ženy sa oveľa častejšie snažia najprv nadobudnúť stabilnú pracovnú pozíciu, dosiahnuť dostatočné finančné zabezpečenie. Pre tieto ženy môže materstvo prinášať výrazné náklady stratených príležitostí (Tišliar, Šprocha, 2017).

Na Slovensku nemali ženy s jedným dieťaťom nejaké výrazné zastúpenie. Až do roku 1991 každá štvrtá žena vo veku 20 – 24 rokov mala jedno dieťa. Čím boli ženy staršie, tým zastúpenie žien s jedným dieťaťom intenzívnejšie klesalo, čo nasvedčuje tomu, že v ďalších životných etapách tieto ženy neostávajú iba pri jednom dieťati. Od roku 2001 sa trend zmenil. Prvou zmenou bol presun najpočetnejšej skupiny žien s jedným dieťaťom do vekovej skupiny žien 25 – 29 rokov (sčítanie v roku 2001) resp. 30 – 34 rokov (sčítanie v roku 2011 a v roku 2021). Táto zmena súvisí s už spomínaným odkladaním materstva do vyššieho veku. Druhou zmenou bol miernejší pokles zastúpenia žien s jedným dieťaťom medzi jednotlivými vekovými skupinami žien. Táto zmena nasvedčuje tomu, že určitá skupina žien zostáva spokojná s jedným dieťaťom a neuvažuje o ďalšom dieťati alebo už nedôjde k želanej plodnosti.

G 3.2.6.2 Podiel žien s 1 dieťaťom podľa vekových skupín v SR, 1950 – 2021

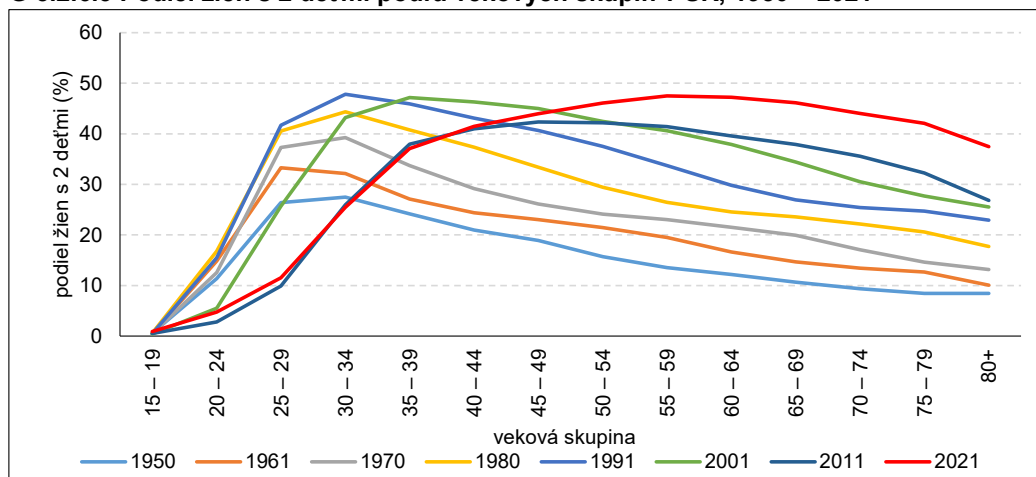

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Ako ukázali výsledky jednotlivých sčítaní na Slovensku v rokoch 1950 – 2011 postupne začal prevládať dvojdetný model rodiny. V druhej polovici 20. storočia bolo zastúpenie žien s dvomi deťmi rovnomernejšie rozdelené medzi jednotlivé vekové skupiny s najvyšším zastúpením medzi ženami vo veku 30 – 34 rokov. Postupne sa podiel žien s dvomi deťmi v jednotlivých vekových skupinách zvyšoval tak, že v roku 1991 takmer polovica žien vo veku 30 – 34 rokov mala dve deti (97,4 tisíca). Od roku 2001 sa

početnejšie zastúpenie žien s dvomi deťmi výrazne posúva do vyššieho veku žien. V roku 2021 vyše 48 % žien s dvomi deťmi bolo vo veku 55 – 59 rokov (86,7 tisíca). Tento vek je už poreprodukčný, čiže už nie je možné očakávať, že tieto ženy porodí ďalšie dieťa.

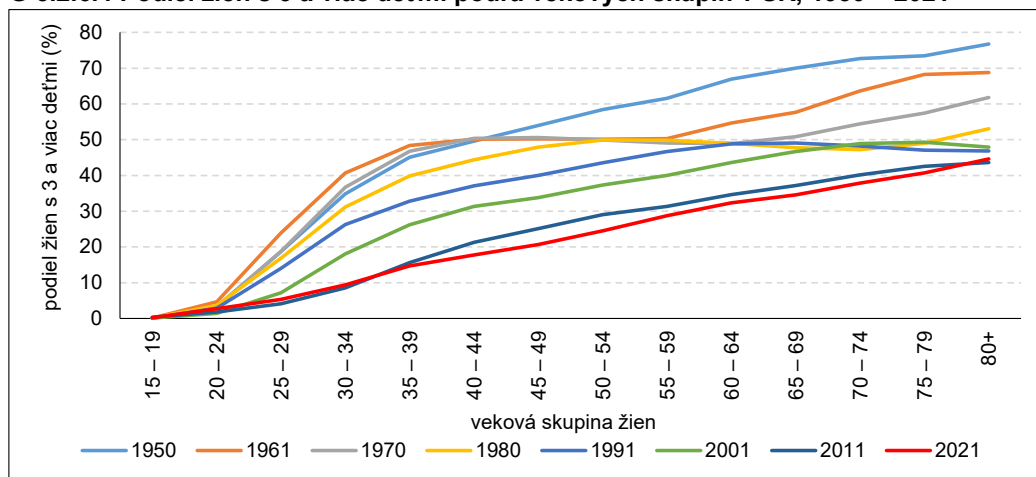
G 3.2.6.3 Podiel žien s 2 deťmi podľa vekových skupín v SR, 1950 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Zníženie podielu žien s tromi a viac deťmi pokračovalo naprieč generáciami. Kým v rokoch 1950 – 1970 viac ako polovica žien vo veku 40 – 44 rokov a viac mala tri a viac detí. V roku 1980 sa jedinou vekovou skupinou, kde bola viac ako polovica žien s tromi a viac deťmi, stala najstaršia veková skupina žien (80 a viac rokov). Od roku 1991 v žiadnej vekovej skupine žien nemali ženy s tromi a viac deťmi viac ako 50 %-né zastúpenie. V roku 2021 na konci reprodukčného veku mala každá piata žena tri a viac detí. Pre porovnanie v rokoch 1950 – 1970 mala každá druhá žena vo veku 45 – 49 rokov tri a viac detí.

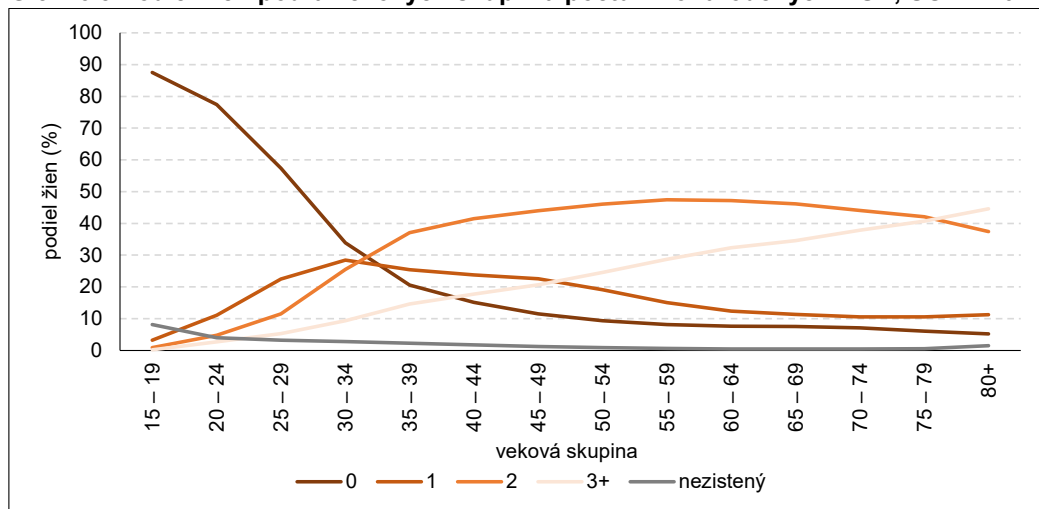
G 3.2.6.4 Podiel žien s 3 a viac deťmi podľa vekových skupín v SR, 1950 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

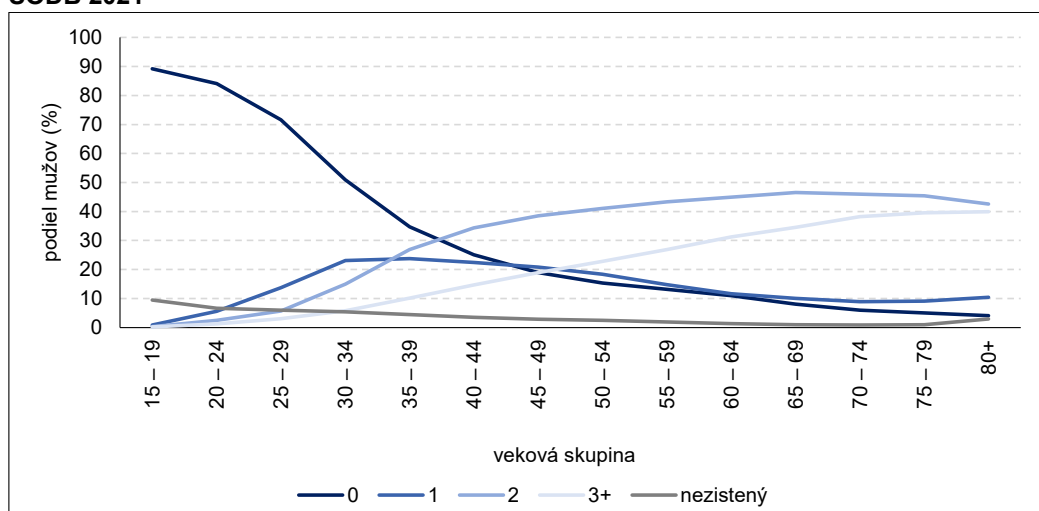
Sčítanie v roku 2021 bolo výnimočné aj tým, že sa prvýkrát zisťoval počet živonarodených detí aj u mužov. V porovnaní s bezdetnosťou žien má bezdetnosť mužov vyššiu váhu v populácii mužov. Tak ako v prípade žien v najmladších vekových skupinách bolo 9 z 10 mužov bezdetných. Smerom k starším vekovým skupinám klesalo zastúpenie bezdetných mužov, ale miernejším tempom ako v prípade žien. Vo vekovej skupine 30 – 34 rokov bola polovica mužov bezdetná (104,6 tisíca). Pre porovnanie u žien v rovnakej vekovej skupine dosiahla bezdetnosť vyše 33 % (66,4 tisíca). V poreproduktívnom veku sa rozdiely medzi pohlaviami v tomto prípade vyrovnávajú a úroveň bezdetnosti sa pohybuje v priemere okolo 6 % u oboch pohlaví.

G 3.2.6.5 Podiel žien podľa vekových skupín a počtu živonarodených v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.2.6.6 Podiel mužov podľa vekových skupín a počtu živonarodených v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Neskorší začiatok reprodukčných dráh a nižšia dynamika, s akou sa muži na Slovensku stávajú otcami, potvrdzuje aj vývoj ich zastúpenia s jedným dieťaťom (Šprocha, 2022). Na základe výsledkov zo sčítania v roku 2021 boli v prípade jednodetnosti najväčšie rozdiely medzi pohlaviami v najmladších vekových skupinách. Najvýraznejší rozdiel bol vo vekovej skupine 25 – 29 rokov, kde podiel mužov s jedným dieťaťom bol 13,7 %, čiže o 8,7 p. b. nižší ako u žien. Takmer štvrtina mužov vo veku 35 – 39 rokov mala jedno dieťa (53-tisíc).

Tak ako v prípade žien, aj u mužov prevláda dvojdetný model. Muži s dvomi deťmi prevládali od vekovej skupiny 40 – 44 rokov, kde viac ako tretina mužov mala dve deti (80,6 tisíce). V porovnaní so ženami tento trend nastáva až vo vyššom veku, ženy s dvomi deťmi prevládali od vekovej skupiny 35 – 39 rokov, ale len do vekovej skupiny 75 – 79 rokov. V najstaršej vekovej skupine 80 rokov a viac žije ešte pomerne veľká skupina žien, ktorá svoje reprodukčné zámery realizovala v 60. a 70. rokoch. Toto obdobie bolo charakteristické rodením detí vyššieho poradia vo zvýšenej miere než ako to bolo v 80. či 90. rokoch, čo potvrdilo aj zastúpenie mužov s 3 a viac deťmi, keďže vo veku do 50 rokov dosahuje ich zastúpenie nižšie hodnoty (do 19 %) a smerom k vyššiemu veku sa ich podiel zvyšuje. Najvyššie zastúpenie mali medzi 80 a viac ročnými mužmi, kde 40 % mužov malo 3 a viac detí (22,8 tisíce). Ženy s tromi a viac deťmi mali tiež najvyššie zastúpenie medzi 80 a viac ročnými, ale v súvislosti s ich lepšími úmrtnostnými pomermi bolo ich zastúpenie o 4,6 p. b. vyššie v porovnaní s mužmi.

3.3 Vývoj domov a bytov

Sociálno-ekonomický význam bývania po naplnení jeho základnej funkcie spočíva vo vytvorení predpokladov pre rozvoj ľudského potenciálu, tvorivých schopností a spoločenskej aktivity človeka. Bývanie sa dá ďalej chápať ako oblasť sociálneho rozvoja a zdokonaľovania kvality života jednotlivca a spoločnosti (Vidová, 2007).

Vývoj domov a bytov priamo zasahuje do kvality života obyvateľov. Na hodnotenie kvality života sa podľa Andráška (2004) používa mimoriadne široké spektrum ukazovateľov, ktoré rozdeľuje do dvoch základných skupín: objektívne a subjektívne, kde objektívny rozmer (verejný, spoločenský) sa primárne vzťahuje k danej územnej jednotke a subjektívny rozmer (individuálny, osobný, súkromný) sa primárne vzťahuje k jednotlivcovi. Pri oboch rozmeroch patrí bývanie k najvýznamnejším faktorom ovplyvňujúcim kvalitu života.

Metodické poznámky

Údaje za celkový počet trvalo obývaných domov a bytov na území Slovenskej republiky sú dostupné od roku 1950.

Údaje za celkový počet domov a bytov (obývaných aj neobývaných) sú z výsledkov predchádzajúcich sčítaní domov a bytov dostupné od roku 1991. Počet neobývaných domov a neobývaných bytov v SR sa pred rokom 1991 nezisťoval.

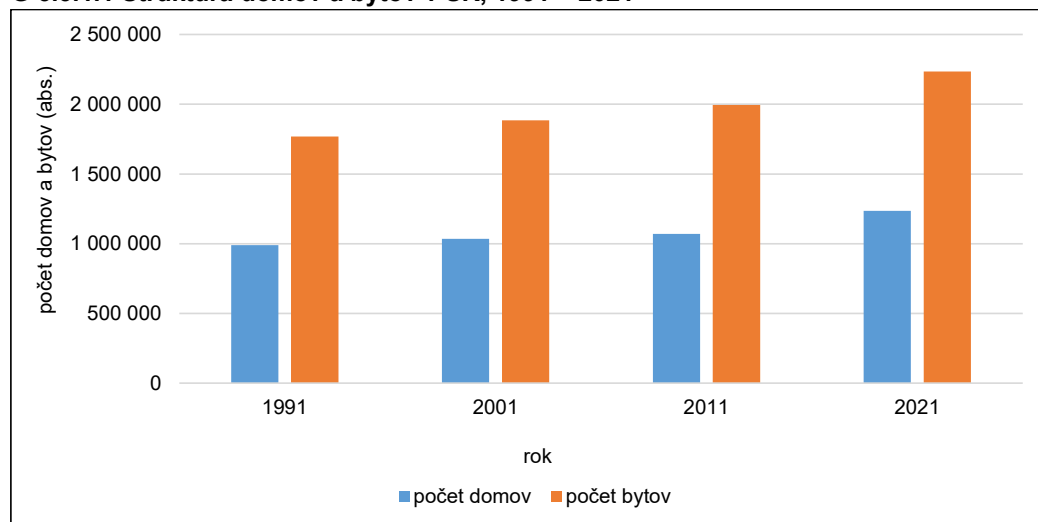
Pri vybraných charakteristikách o domoch (typ domu, vodovodná prípojka, kanalizačná prípojka, plynová prípojka) a vybraných charakteristikách o bytoch (typ domu, zdroj energie používaný na vykurovanie bytu, zásobovanie vodou v byte, kúpeľňa a sprchovací kút v byte a dostupnosť splachovacieho záchoda v byte) sú porovnávané výsledky zo sčítaní domov a bytov 2011 a 2021 z dôvodu korektnej porovnateľnosti týchto údajov. Štruktúry premenných boli totiž v predchádzajúcich sčítaniach domov a bytov odlišné od štruktúr premenných zisťovaných v rámci sčítania v roku 2011 a 2021.

3.3.1 Vývoj počtu domov a bytov na území Slovenskej republiky od roku 1991 do roku 2021

Počet domov na území Slovenskej republiky sa za posledných 30 rokov zvýšil takmer o 250-tisíc (G 3.3.1.1). V roku 1991 bolo v Slovenskej republike 989 940 domov, ktorých počet sa do roku 2021 zvýšil takmer o 25 % na 1 234 592. Najvyšší nárast počtu domov v SR bol zaznamenaný medzi sčítaniami v roku 2011 a 2021, kedy sa ich počet zvýšil skoro o 164-tisíc (viac ako 15 %), z 1 070 790 v roku 2011 na 1 234 592 v roku 2021.

Počet bytov v Slovenskej republike vzrástol medzi sčítaniami v roku 1991 a v roku 2021 o viac ako 450-tisíc, z 1 768 833 bytov v roku 1991 na 2 235 586 bytov v roku 2021. Rovnako ako pri domoch tak aj pri bytoch bol najvyšší nárast zaznamenaný medzi sčítaniami v roku 2011 a 2021, kedy sa ich počet zvýšil takmer o 241-tisíc (viac ako 12 %), z 1 994 897 v roku 2011 na 2 235 586 v roku 2021.

G 3.3.1.1 Štruktúra domov a bytov v SR, 1991 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

T 3.3.1.1 Počet domov a bytov v SR, 1991 – 2021

Rok	Počet domov	Počet bytov
1991	989 940	1 768 833
2001	1 034 287	1 884 846
2011	1 070 790	1 994 897
2021	1 234 592	2 235 586

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

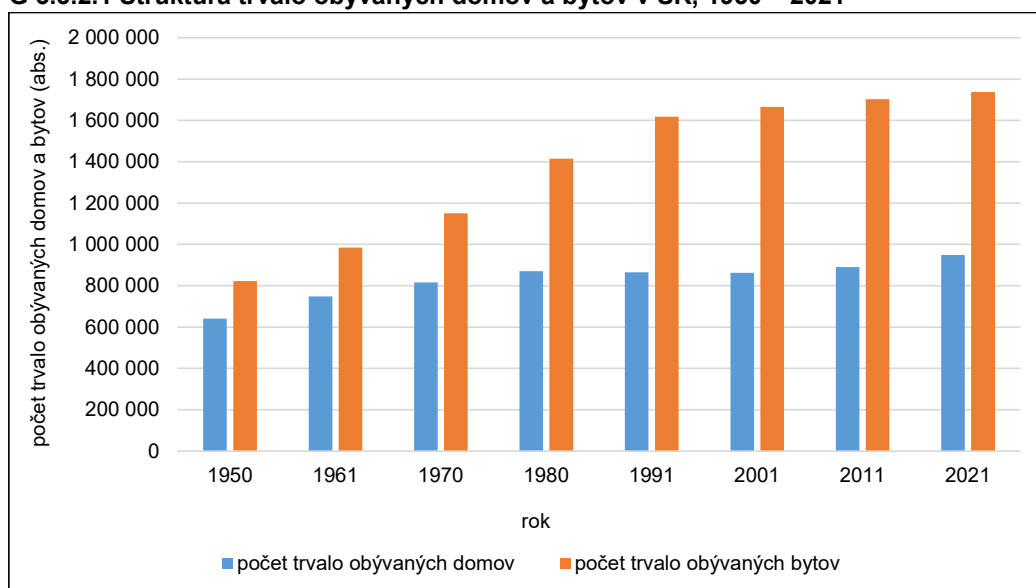
3.3.2 Vývoj počtu obývaných a neobývaných domov a bytov**Trvalo obývané domy a byty na území Slovenskej republiky od roku 1950 do roku 2021**

Medzi sčítaniami 1950 až 2021 vzrástol počet trvalo obývaných domov na území Slovenskej republiky takmer o 308-tisíc (T 3.3.2.1). Pri sčítaní v roku 1950 bolo na území Slovenskej republiky 641 283 trvalo obývaných domov, ktorých počet sa do sčítania v roku 2021 zvýšil o viac ako 48 %. Najvyšší nárast počtu trvalo obývaných domov bol zaznamenaný medzi sčítaniami 1950 až 1980, kedy sa ich počet zvýšil takmer o 229-tisíc, zo 641 283 v roku 1950 na 869 839 v roku 1980. Od sčítania v roku 1980 do sčítania v roku 2001 prišlo k miernemu poklesu počtu trvalo obývaných domov, kedy ich počet klesol takmer o 8-tisíc, z 869 839 v roku 1980 na 862 274 v roku 2001. Medzi sčítaniami v roku 2001 a v roku 2011 vzrástol počet trvalo obývaných domov v SR takmer o 28-tisíc, z 862 274 v roku 2001 na 889 883 v roku 2011, čo znázorňuje nárast o viac ako 3 %. Pri poslednom sčítaní v roku 2021 bolo na území Slovenskej republiky 949 163 trvalo obývaných bytov, čo bolo o takmer 60-tisíc viac ako v roku 2011, jedná sa o nárast o takmer 7 %. Počet trvalo obývaných bytov na území Slovenskej republiky vzrástol medzi sčítaniami 1950 až 2021 o viac ako 111 %. V roku 1950 bolo v Slovenskej republike 823 158 trvalo obývaných bytov, ktorých počet sa do roku 2021 zvýšil na 1 736 505. Nárast počtu trvalo obývaných bytov v SR bol zaznamenaný počas celého sledovaného obdobia 1950 až 2021, pričom najvyšší nárast počtu trvalo obývaných bytov v SR bol medzi sčítaniami 1950 až 1991, kedy sa počet trvalo obývaných bytov zvýšil takmer o 795-tisíc, z 823 158 v roku 1950 na 1 617 828 v roku 1991. Najnižší nárast počtu trvalo obývaných bytov bol zaznamenaný medzi poslednými dvomi cenami 2011 a 2021, kedy sa ich počet zvýšil takmer o 34-tisíc, z 1 702 601 v roku 2011 na 1 736 505 v roku 2021.

T 3.3.2.1 Počet trvalo obývaných domov a bytov v SR, 1950 – 2021

Rok	Počet trvalo obývaných domov	Počet trvalo obývaných bytov
1950	641 283	823 158
1961	747 605	984 131
1970	815 896	1 150 148
1980	869 839	1 413 932
1991	864 357	1 617 828
2001	862 274	1 665 536
2011	889 883	1 702 601
2021	949 163	1 736 505

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

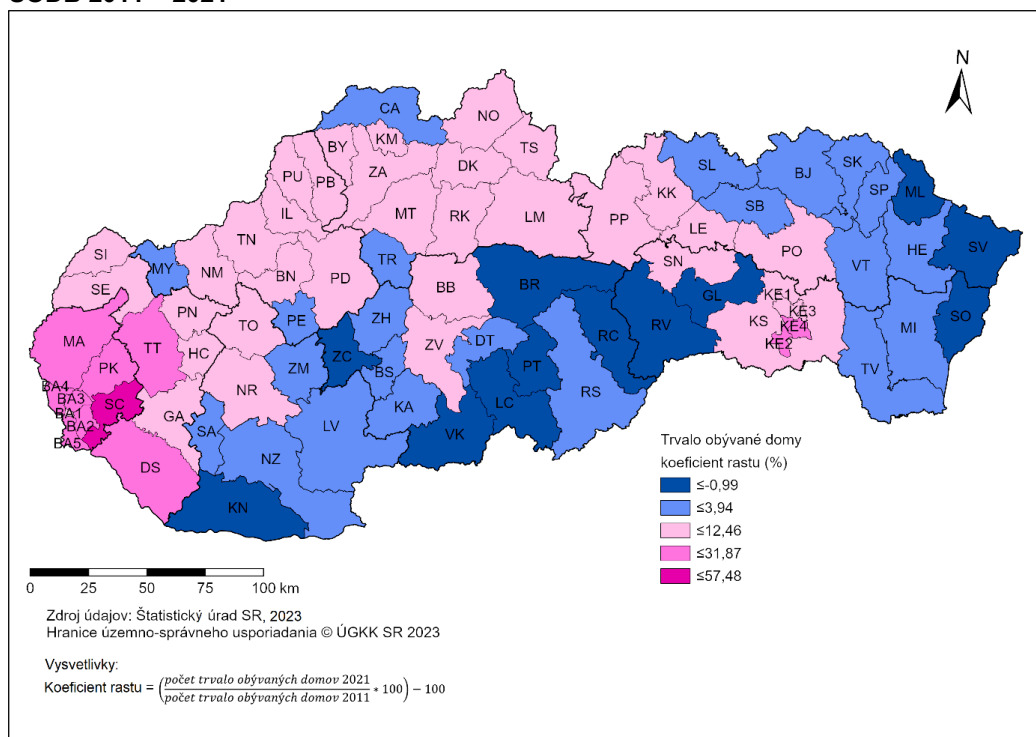
G 3.3.2.1 Štruktúra trvalo obývaných domov a bytov v SR, 1950 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Koeficient rastu trvalo obývaných domov a bytov v okresoch SR

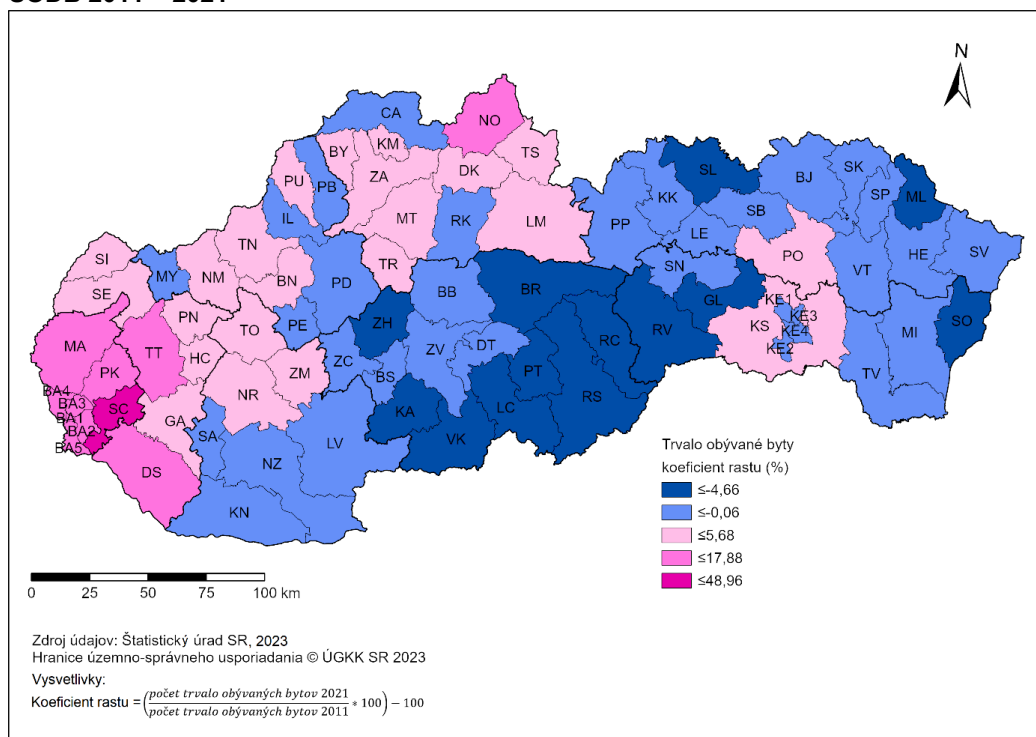
Koeficient rastu trvalo obývaných domov a bytov na úrovni okresov SR podľa výsledkov sčítania v roku 2011 a sčítania v roku 2021 najlepšie vystihuje zmeny obývanosti domov a bytov v priestorovom rozmiestnení Slovenskej republiky. Najvyšší relatívny nárast počtu trvalo obývaných domov bol za posledných 10 rokov zaznamenaný v okresoch Senec, Bratislava V a Pezinok (M 3.3.2.1). Počet trvalo obývaných domov v okrese Senec sa zvýšil z takmer 16-tisíc v roku 2011 na viac ako 25-tisíc v roku 2021, nárast o viac ako 57 %. V okrese Bratislava V sa počet trvalo obývaných domov zvýšil z viac ako 3-tisíc v roku 2011 na viac ako 4-tisíc v roku 2021, nárast takmer o 32 %. V okrese Pezinok sa počet trvalo obývaných domov zvýšil z takmer 12-tisíc v roku 2011 na viac ako 14-tisíc v roku 2021, jedná sa o nárast o viac ako 23 %. Celkovo bol medzi sčítaniami v roku 2011 a 2021 zaznamenaný nárast počtu trvalo obývaných domov v 63 okresoch SR a pokles v 16 okresoch SR.

M 3.3.2.1 Podiel trvalo obývaných domov podľa koeficientu rastu v okresoch SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Koeficient rastu trvalo obývaných bytov v okresoch Slovenskej republiky medzi sčítaniami 2011 a 2021 dokumentuje najvyšší nárast v okresoch Bratislavského kraja, menovite v okrese Senec, Pezinok a Malacky (M 3.3.2.2). V okrese Senec sa počet trvalo obývaných bytov zvýšil takmer o 49 %, z viac ako 21,6 tisíc v roku 2011 na viac ako 32-tisíc v roku 2021. V okrese Pezinok sa počet trvalo obývaných bytov zvýšil z viac ako 19-tisíc v roku 2011 na takmer 23-tisíc v roku 2021, nárast takmer o 18 % a v okrese Malacky sa počet trvalo obývaných bytov zvýšil z takmer 22-tisíc v roku 2011 na viac ako 25-tisíc v roku 2021, čo predstavovalo nárast o viac ako 15 %. Celkovo bol medzi sčítaniami 2011 a 2021 zaznamenaný nárast počtu trvalo obývaných bytov v 34 okresoch SR a pokles v 35 okresoch SR.

M 3.3.2.2 Podiel trvalo obývaných bytov podľa koeficientu rastu v okresoch SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

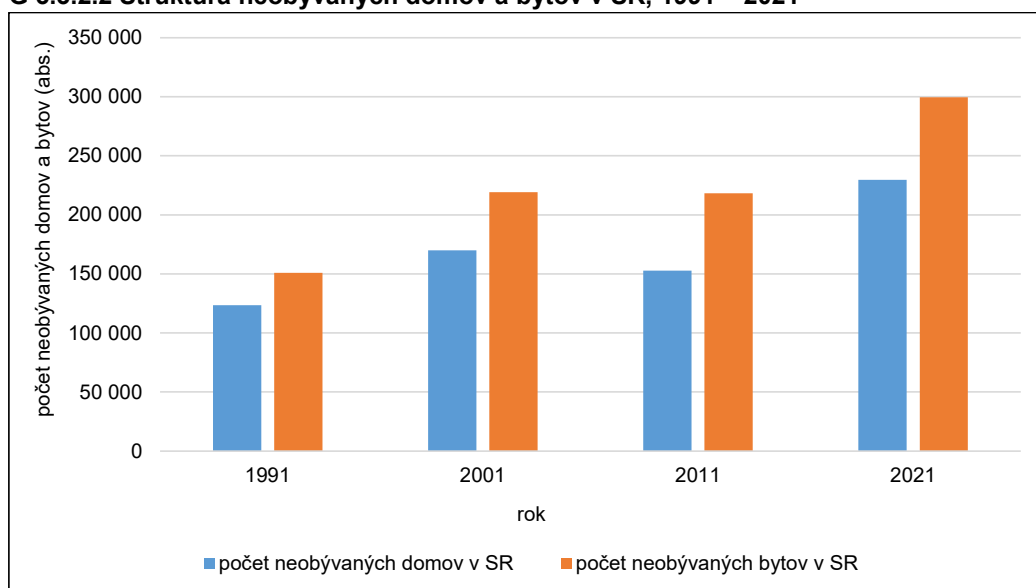
Neobývané domy a byty na území SR od roku 1991 do roku 2021

Medzi sčítaniami 1991 a 2021 vzrástol podiel neobývaných domov v Slovenskej republike z celkového počtu domov v SR o viac ako 6 %. Pri sčítaní v roku 1991 bolo v SR skoro 153-tisíc neobývaných domov, takmer 12,5 % z celkového počtu domov v SR. Pri sčítaní v roku 2021 sa počet neobývaných domov v SR zvýšil na 229 717, takmer 19 % z celkového počtu domov v SR. Podľa sčítania 1991 bolo na území Slovenskej republiky viac ako 151-tisíc neobývaných bytov, čo z celkového počtu 1 768 833 bytov predstavovalo podiel viac ako 8,5 %. Podiel neobývaných bytov sa však do sčítania 2021 zvýšil o necelých 5 p. b., kedy bolo na území SR takmer 300-tisíc neobývaných bytov z 2 235 586, čo predstavuje podiel 13,5 %.

T 3.3.2.2 Počet neobývaných domov a bytov v SR, 1991 – 2021

Rok	Celkový počet domov	Neobývané domy		Celkový počet bytov	Neobývané byty	
		abs.	% (z celkového počtu)		abs.	% (z celkového počtu)
1991	989 940	123 419	12,47	1 768 833	151 005	8,54
2001	1 034 287	170 014	16,44	1 884 846	219 310	11,64
2011	1 070 790	152 679	14,26	1 994 897	218 199	10,94
2021	1 234 592	229 717	18,61	2 235 586	299 595	13,40

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.3.2.2 Štruktúra neobývaných domov a bytov v SR, 1991 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

3.3.3 Domy podľa vybraných charakteristík**Domy podľa typu domu v SR**

Podľa výsledkov SODB 2011 a SODB 2021 sa počet rodinných domov medzi poslednými dvomi cenami zvýšil takmer o 112-tisíc (11,5 %), z 969 360 v roku 2011 na 1 081 293 v roku 2021. Podiel rodinných domov z celkového počtu domov v SR však medzi sčítaniami 2011 a 2021 klesol o 3 p. b. Pri sčítaní v roku 2011 tvorili rodinné domy podiel necelých 91 % a pri sčítaní v roku 2021 to bolo menej ako 88 % z celkového počtu domov v SR. Pri bytových domoch bol medzi sčítaniami 2011 až 2021 zaznamenaný nárast počtu aj podielu bytových domov z celkového počtu domov v SR. Počet bytových domov sa na základe výsledkov sčítania 2011 a sčítania 2021 zvýšil o viac ako 12-tisíc, zo 64 846 v roku 2011 na 77 113 v roku 2021, ide o nárast takmer o 19 %. Podiel bytových domov z celkového počtu domov v SR zaznamenal nárast o 0,19 p. b. zo 6,06 % v roku 2011 na 6,25 % v roku 2021 (T 3.3.3.1). Pod iné typy domu sú na základe výsledkov sčítania v roku 2011 zaradené napr. prevádzkové budovy (iba s bytmi bez ubytovacích zariadení) alebo prevádzkové budovy (iba s bytmi bez ubytovacích zariadení). Pri sčítaní 2021 patrili pod iné typy domu napr. polyfunkčné budovy, prevádzkové budovy s bytmi a ostatné budovy na bývanie. Okrem nich boli pod iné typy domu zaradené pri sčítaní v roku 2011 a 2021 aj iné obytné jednotky ako napr. núdzové ubytovanie na pracovisku, rekreačný objekt alebo kolektívne obydlia, kam patrí napr. domov sociálnych služieb.

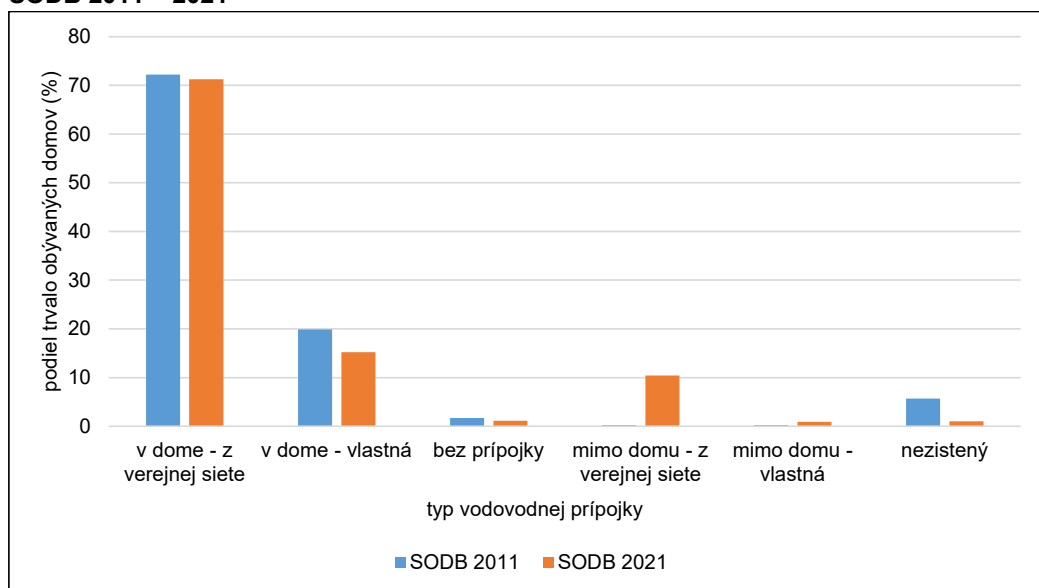
T 3.3.3.1 Počet domov podľa typu domu v SR, SODB 2011 – 2021

Typ domu	2011		2021		Rozdiel 2021 – 2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	p. b.
Rodinné domy	969 360	90,53	1 081 293	87,58	111 933	-2,95
Bytové domy	64 846	6,06	77 113	6,25	12 267	0,19
Iné	13 020	1,22	74 037	6,00	61 017	4,78
Nezistené	23 564	2,20	2 149	0,17	-21 415	-2,03
Spolu	1 070 790	100,00	1 234 592	100,00	163 802	0,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Trvalo obývané domy podľa typu vodovodnej prípojky

Najpoužívanejším typom vodovodnej prípojky v trvalo obývaných domoch v SR bola pri sčítaní 2011 aj 2021 vodovodná prípojka v dome – z verejnej siete (G 3.3.3.1). Tento typ vodovodnej prípojky využívalo podľa sčítania v roku 2011 viac ako 72 % trvalo obývaných domov v SR (642-tisíc trvalo obývaných domov z 889 883). Podľa výsledkov sčítania v roku 2021 malo vodovodnú prípojku v dome – z verejnej siete viac ako 71 % trvalo obývaných domov. Druhým najpoužívanejším typom vodovodnej prípojky v trvalo obývaných domoch v SR bola podľa výsledkov SODB 2011 a SODB 2021 vodovodná prípojka v dome – vlastná. Tento typ vodovodnej prípojky využíval v roku 2011 každý piaty trvalo obývaný dom, viac ako 177-tisíc z takmer 890-tisíc. Do sčítania v roku 2021 však podiel trvalo obývaných domov s vodovodnou prípojkou v dome – vlastnou klesol na 15 %. Pri sčítaní 2021 malo vodovodnú prípojku v dome – vlastnú takmer 145-tisíc trvalo obývaných domov z 949 163. Medzi sčítaniami 2011 a 2021 klesol počet trvalo obývaných domov bez vodovodnej prípojky o viac ako 30 %, z 15 428 v roku 2011 na 10 769 v roku 2021.

G 3.3.3.1 Štruktúra trvalo obývaných domov podľa typu vodovodnej prípojky v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

T 3.3.3.2 Počet trvalo obývaných domov podľa typu vodovodnej prípojky v SR, SODB 2011 – 2021

Typ vodovodnej prípojky domu	2011		2021		Rozdiel 2021 – 2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	p. b.
V dome – z verejnej siete	642 452	72,20	675 999	71,22	33 547	-0,98
V dome – vlastná	177 023	19,89	144 640	15,24	-32 383	-4,65
Bez prípojky	15 428	1,73	10 769	1,13	-4 659	-0,60
Mimo domu – z verejnej siete	2 168	0,24	98 962	10,43	96 794	10,19
Mimo domu – vlastná	1 986	0,22	8 827	0,93	6 841	0,71
Nezistený	50 826	5,71	9 966	1,05	-40 860	-4,66
Spolu	889 883	100,00	949 163	100,00	59 280	0,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

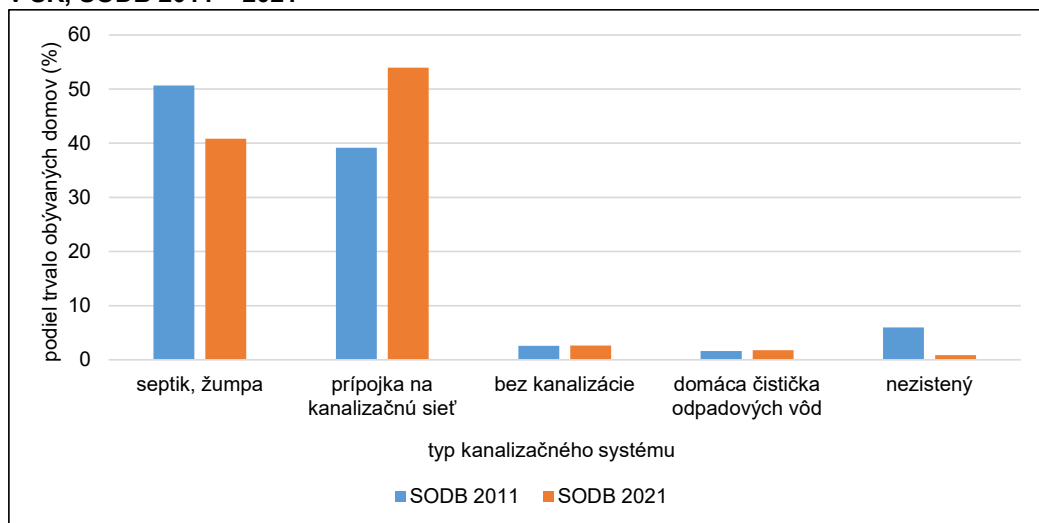
Trvalo obývané domy podľa typu kanalizačného systému

Z hľadiska typu kanalizačného systému domu využíval v roku 2011 najvyšší počet trvalo obývaných domov na odvádzanie odpadových vôd septik alebo žumpu a v roku 2021 prípojku na kanalizačnú sieť (T 3.3.3.3). Podľa sčítania 2011 využívalo septik alebo žumpu viac ako polovica trvalo obývaných domov, 450-tisíc z 889 883 a prípojku na kanalizačnú sieť takmer 40 % trvalo obývaných domov, 349-tisíc z 889 883. Pri sčítaní 2021 bola najpoužívanejším typom kanalizačného systému v trvalo obývaných domoch SR prípojka na kanalizačnú sieť. Z celkového počtu 949 163 trvalo obývaných domov malo prípojku na kanalizačnú sieť skoro 512-tisíc (takmer 54 %). Počet trvalo obývaných domov, ktoré využívali pri sčítaní 2021 septik alebo žumpu klesol oproti sčítaniu 2011 o viac ako 63-tisíc, zo 450 637 v roku 2011 na 387 324 v roku 2021, pokles o viac ako 14 %. Zo všetkých trvalo obývaných domov využívalo v roku 2021 septik alebo žumpu menej ako 41 %. Počet trvalo obývaných domov s domácou čističkou odpadových vôd vzrástol medzi sčítaniami 2011 a 2021 o viac ako 2-tisíc, z takmer 15-tisíc pri sčítaní v roku 2011 na skoro 17-tisíc pri sčítaní 2021, ide o nárast o viac ako 15 %. Za posledných 10 rokov bol zaznamenaný mierny nárast počtu trvalo obývaných domov bez kanalizácie. V roku 2011 bolo na území SR takmer 23-tisíc trvalo obývaných domov bez kanalizácie a do roku 2021 sa ich počet zvýšil na skoro 25-tisíc. Počet trvalo obývaných domov bez kanalizácie bol však pravdepodobne v roku 2011 vyšší, keďže pri type kanalizačného systému bolo podľa výsledkov SODB 2011 viac ako 53-tisíc trvalo obývaných domov s nezisteným typom kanalizačného systému.

T 3.3.3.3 Počet trvalo obývaných domov podľa typu kanalizačného systému domu v SR, SODB 2011 – 2021

Typ kanalizačného systému	2011		2021		Rozdiel 2021 – 2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	p. b.
Septik, žumpa	450 637	50,64	387 324	40,81	-63 313	-9,83
Prípojka na kanalizačnú sieť	348 568	39,17	511 839	53,93	163 271	14,76
Bez kanalizácie	22 740	2,56	24 879	2,62	2 139	0,06
Domáca čistička odpadových vôd	14 627	1,64	16 847	1,77	2 220	0,13
Nezistený	53 311	5,99	8 274	0,87	-45 037	-5,12
Spolu	889 883	100,00	949 163	100,00	59 280	0,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.3.3.2 Štruktúra trvalo obývaných domov podľa typu kanalizačného systému domu v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

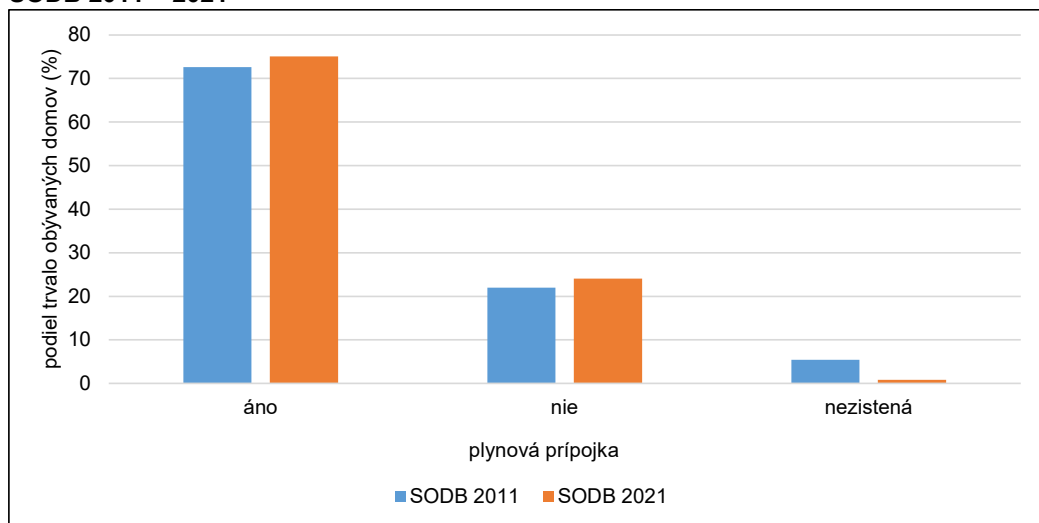
Trvalo obývané domy podľa typu plynovej prípojky

Počet trvalo obývaných domov v Slovenskej republike s plynovou prípojkou vzrástol medzi sčítaniami 2011 a 2021 o viac ako 66-tisíc, zo 645 942 v roku 2011 na 712 424 v roku 2021 (T 3.3.3.4). Pri sčítaní v roku 2011 malo plynovú prípojkou v dome takmer 73 % trvalo obývaných domov, 646-tisíc z celkového počtu 889 883 trvalo obývaných domov v SR. Podľa výsledkov sčítania 2021 malo plynovú prípojkou v dome viac ako tri štvrtiny trvalo obývaných domov, 712-tisíc z 949 163. Počet trvalo obývaných domov bez plynovej prípojky sa za posledných 10 rokov zvýšil takmer o 33-tisíc, zo 195 641 pri sčítaní 2011 na 228 532 pri sčítaní 2021, nárast takmer o 17 %. Tento nárast počtu trvalo obývaných domov bez plynovej prípojky bol spôsobený aj lepšou vyplnenosťou údajov pri plynovej prípojke v sčítaní domov a bytov v roku 2021. Rovnako ako pri type kanalizačného systému domu aj pri type plynovej prípojky sa výrazne znížil počet domov s nezistenou plynovou prípojkou v dome, a to o viac ako 40-tisíc, zo 48 300 v roku 2011 na 8 207 v roku 2021.

T 3.3.3.4 Počet trvalo obývaných domov podľa typu plynovej prípojky v SR, SODB 2011 – 2021

Plynová prípojka domu	2011		2021		Rozdiel 2021 – 2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	p. b.
Áno	645 942	72,59	712 424	75,06	66 482	2,47
Nie	195 641	21,99	228 532	24,08	32 891	2,09
Nezistená	48 300	5,43	8 207	0,86	-40 093	-4,57
Spolu	889 883	100,00	949 163	100,00	59 280	0,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.3.3.3 Štruktúra trvalo obývaných domov podľa typu plynovej prípojky v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

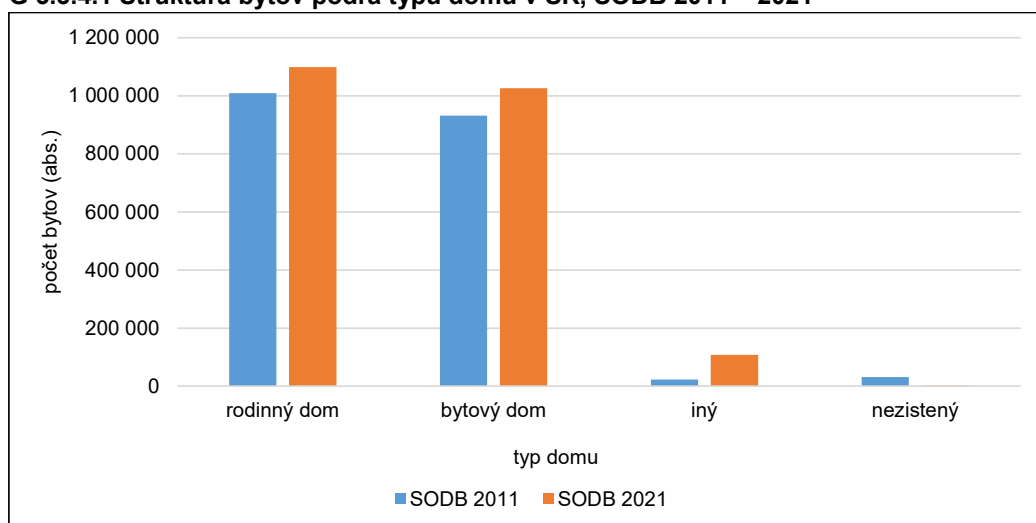
3.3.4 Byty podľa vybraných charakteristík**Byty podľa typu domu v SR**

Podľa výsledkov sčítania 2011 a 2021 bolo najviac bytov v Slovenskej republike v rodinných domoch (T 3.3.4.1). Pri sčítaní v roku 2011 bolo v rodinných domoch viac ako 1 milión bytov, takmer 51 % z celkového počtu bytov v SR. Medzi sčítaniami 2011 a 2021 sa počet bytov v rodinných domoch zvýšil skoro o 90-tisíc na takmer 1,1 milióna, avšak ich podiel z celkového počtu bytov klesol o 1,4 percentuálneho bodu. V roku 2021 bol podiel bytov v rodinných domoch z celkového počtu bytov viac ako 49 %. Počet bytov v bytových domoch sa medzi sčítaniami v roku 2011 a 2021 zvýšil o viac ako 94-tisíc, z 931 605 v roku 2011 na 1 025 735 v roku 2021. Celkovo je medzi sčítaniami v roku 2011 a 2021 vidieť výrazný nárast počtu bytov v iných typoch domu. Počet bytov v iných typoch domu vzrástol medzi sčítaniami v roku 2011 a 2021 o viac ako 85-tisíc, z 23 151 v roku 2011 na 108 517 v roku 2021.

T 3.3.4.1 Počet bytov podľa typu domu v SR, SODB 2011 – 2021

Typ domu	2011		2021		Rozdiel 2021 – 2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	p. b.
Rodinný dom	1 008 795	50,57	1 098 868	49,15	90 073	-1,42
Bytový dom	931 605	46,70	1 025 735	45,88	94 130	-0,82
Iný	23 151	1,16	108 517	4,85	85 366	3,69
Nezistený	31 346	1,57	2 466	0,11	-28 880	-1,46
Spolu	1 994 897	100,00	2 235 586	100,00	240 689	0,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.3.4.1 Štruktúra bytov podľa typu domu v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Trvalo obývané byty podľa typu domu

Pri sčítaní v roku 2011 bolo na území Slovenskej republiky viac ako 85 % trvalo obývaných domov. Z celkového počtu takmer 1,95 milióna bytov bolo trvalo obývaných viac ako 1,7 milióna (T 3.3.4.2). Pri sčítaní v roku 2021 podiel trvalo obývaných bytov v SR klesol o viac ako 7,5 p. b., z viac ako 85 % v roku 2011 na menej ako 78 % v roku 2021, kedy bolo trvalo obývaných viac ako 1 736 505 bytov z 2 235 586 bytov. Pri trvalo obývaných bytoch v rodinných domoch bol medzi sčítaniami 2011 a 2021 zaznamenaný pokles podielu z celkového počtu bytov v rodinných domoch takmer o 5 p. b., z viac ako 83 % v roku 2011 na viac ako 78 % v roku 2021. Podiel trvalo obývaných bytov v bytových domoch z celkového počtu bytov v bytových domoch klesol o viac ako 6,5 p. b., z takmer 88,5 % v roku 2011 na takmer 82 % v roku 2021. Najvyšší pokles podielu trvalo obývaných bytov bol medzi sčítaniami 2011 až 2021 zaznamenaný pri bytoch v ostatných typoch domu a pri bytoch s nezisteným typom domu. Podiel trvalo obývaných bytov v ostatných typoch domu z celkového počtu bytov v ostatných typoch domu klesol z viac ako 75 % v roku 2011 na menej ako 35 % v roku 2021 a podiel trvalo obývaných bytov s nezisteným typom domu z celkového počtu bytov s nezisteným typom domu zaznamenal pokles z takmer 70 % v roku 2011 na takmer 26 % v roku 2021.

Vyššia neobývanosť bytov na trvalý pobyt v roku 2021 oproti roku 2011 je spôsobená odlišnými metodickými prístupmi pri sčítaní 2021 a 2011. Za obývaný byt sa pri sčítaní v roku 2011 považoval ten, v ktorom sa aspoň jeden obyvateľ zdržoval väčšiu časť roka alebo sa za obývaný byt považoval aj ten, ktorého užívateľ je dočasne neprítomný. Obývaný dom bol podľa metodiky sčítania 2011 ten, v ktorom bol aspoň jeden obývaný byt alebo v ňom bolo umiestnené zariadenie pre hromadné ubytovanie osôb s aspoň jednou bývajúcou osobou. Pri sčítaní v roku 2021 sa nezohľadňovala obývanosť domov pri fiktívnych domoch a obydlíach mimo bytového fondu. Pri sčítaní

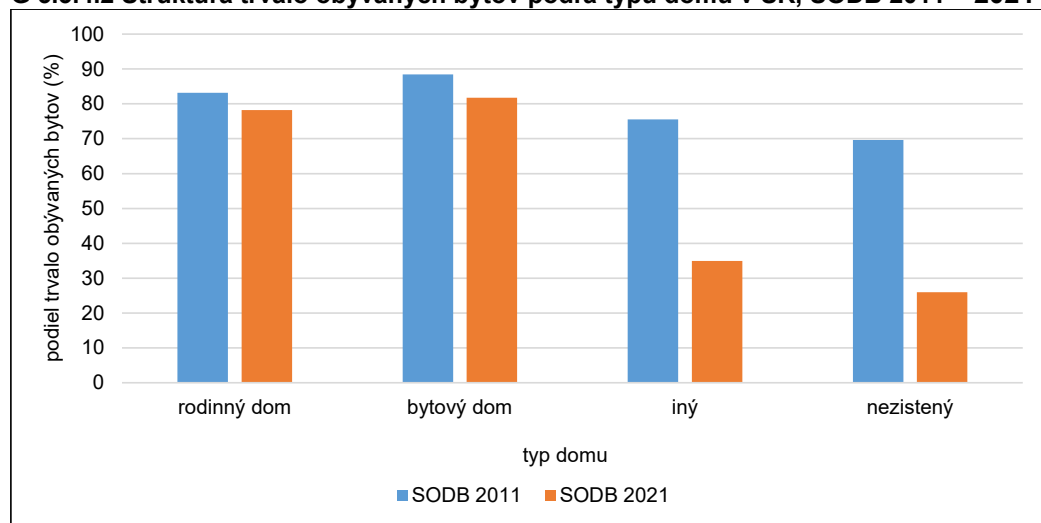
v roku 2021 boli sčítané všetky byty v bytových budovách bez ohľadu na to, či boli v rozhodujúcom okamihu sčítania (okrem zastupiteľských úradov cudzích štátov) a všetky byty v iných obydliach, ktoré boli v rozhodujúcom okamihu sčítania obývané. Pri sčítaní v roku 2021 boli sčítané aj obydlia, ktoré boli obývané na súčasný pobyt, ale obyvatelia tu nemôžu mať prihlásený svoj trvalý pobyt. Ide najmä o bývanie v tzv. nekonvenčných obydliach ako napríklad garáže, chatrče, rekreačné objekty, mobilné objekty, neskolaudované rodinné domy ale aj apartmány v bytových domoch. Všetky takéto iné obydlia sú na trvalý pobyt sčítané ako neobývané, čím sa zvyšuje podiel neobývaných bytov na trvalý pobyt.

T 3.3.4.2 Počet trvalo obývaných bytov podľa typu domu v SR, SODB 2011 – 2021

Typ domu	2011			2021		
	Celkový počet bytov	Trvalo obývané byty	Podiel (%) trvalo obývaných bytov	Celkový počet bytov	Trvalo obývané byty	Podiel (%) trvalo obývaných bytov
Rodinný dom	1 008 795	838 967	83,17	1 098 868	859 213	78,19
Bytový dom	931 605	824 314	88,48	1 025 735	838 736	81,77
Iný	23 151	17 495	75,57	108 517	37 915	34,94
Nezistený	31 346	21 825	69,63	2 466	641	25,99
Spolu	1 994 897	1 702 601	85,35	2 235 586	1 736 505	77,68

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.3.4.2 Štruktúra trvalo obývaných bytov podľa typu domu v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Trvalo obývané byty podľa kúrenia bytu

Najpoužívanejším typom kúrenia pri trvalo obývaných bytoch v SR bolo v roku 2011 ústredné kúrenie diaľkové, ktorým vykurovalo takmer 624-tisíc trvalo obývaných bytov. Z celkového počtu viac ako 1,7 milióna trvalo obývaných bytov ide o podiel takmer 37 % (T 3.3.4.3). Podľa výsledkov sčítania v roku 2021 bolo najpoužívanejším typom kúrenia v trvalo obývaných bytoch SR ústredné kúrenie lokálne, ktorým vykurovalo v roku 2021 takmer 787-tisíc trvalo obývaných bytov, z celkového počtu trvalo obývaných bytov v SR išlo o podiel viac ako 45 %. Medzi sčítaniami 2011 a 2021 sa

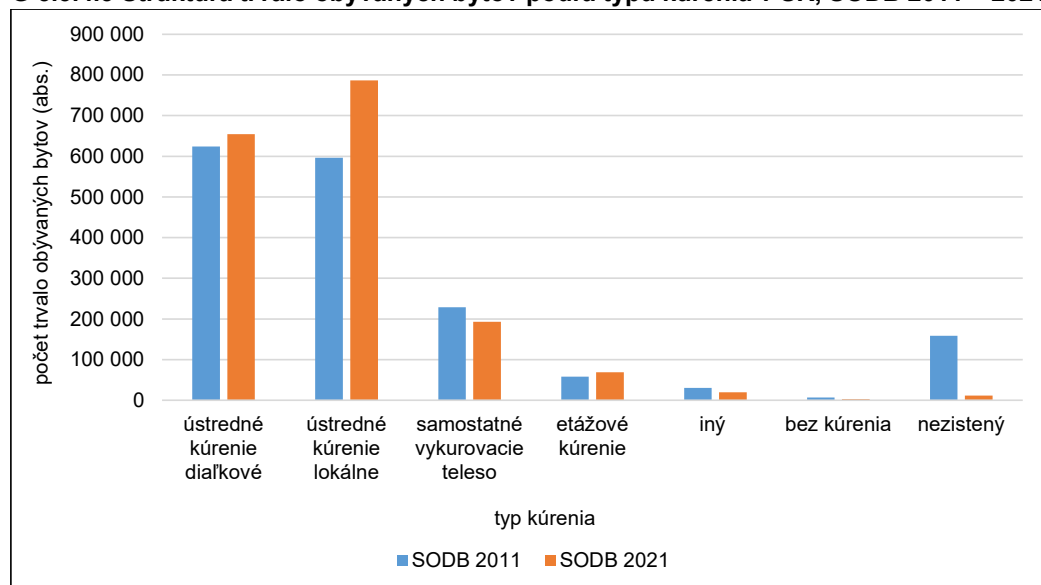
znížil počet trvalo obývaných bytov využívajúcich na kúrenie samostatné vykurovacie teleso. V roku 2011 využívalo na kúrenie samostatné vykurovacie teleso takmer 229-tisíc trvalo obývaných bytov a v roku 2021 viac ako 193-tisíc, pokles o viac ako 15 %. Počet trvalo obývaných bytov s nezisteným typom kúrenia klesol medzi sčítaniami v roku 2011 a 2021 o viac ako 147-tisíc, zo 158 407 v roku 2011 na 11 396 v roku 2021.

T 3.3.4.3 Počet trvalo obývaných bytov podľa typu kúrenia v SR, SODB 2011 – 2021

Typ kúrenia	2011		2021		Rozdiel 2021 – 2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	p. b.
Ústredné kúrenie diaľkové	623 902	36,64	654 305	37,68	30 403	1,04
Ústredné kúrenie lokálne	596 566	35,04	786 530	45,29	189 964	10,25
Samostatné vykurovacie teleso	228 596	13,43	193 324	11,13	-35 272	-2,30
Etážové kúrenie	58 180	3,42	68 912	3,97	10 732	0,55
Iný	30 319	1,78	19 473	1,12	-10 846	-0,66
Bez kúrenia	6 631	0,39	2 565	0,15	-4 066	-0,24
Nezistený	158 407	9,30	11 396	0,66	-147 011	-8,64
Spolu	1 702 601	100,00	1 736 505	100,00	33 904	0,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.3.4.3 Štruktúra trvalo obývaných bytov podľa typu kúrenia v SR, SODB 2011 – 2021

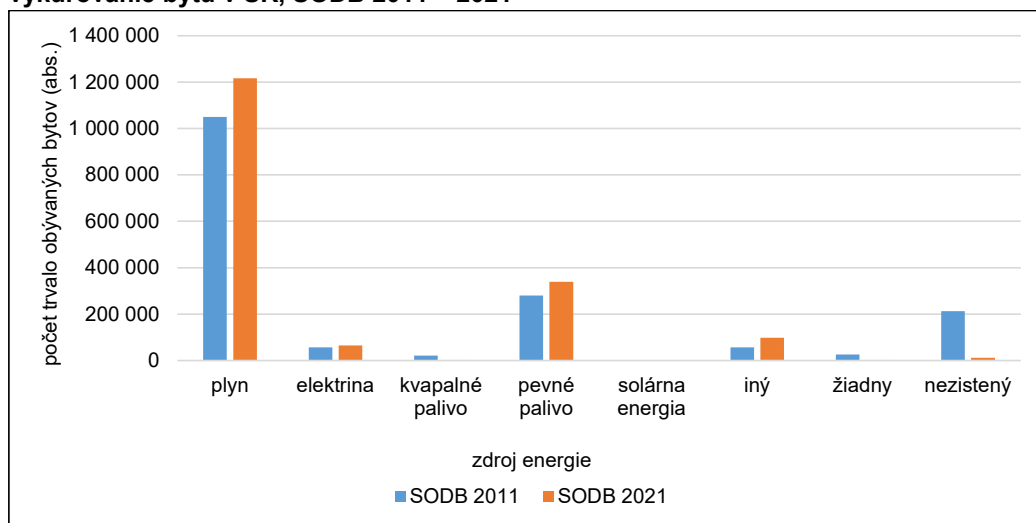
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Trvalo obývané byty podľa zdroja energie používaného na vykurovanie bytu

Podľa výsledkov sčítania v roku 2011 a 2021 bol v trvalo obývaných bytoch SR najpoužívanejším zdrojom energie na vykurovanie plyn (G 3.3.4.4), ktorým v roku 2011 vykurovalo takmer 62 % trvalo obývaných bytov. Z celkového počtu viac ako 1,7 milióna trvalo obývaných bytov vykurovalo plynom takmer 1,05 milióna. Do sčítania v roku 2021 sa počet trvalo obývaných bytov, ktoré vykurovali plynom zvýšil na 1,21 milióna, z celkového počtu 1,736 milióna trvalo obývaných bytov ich vykurovalo

plynom viac ako 70 %. Druhým najpoužívanejším zdrojom energie na vykurovanie v trvalo obývaných bytoch bolo v roku 2011 aj 2021 pevné palivo. V roku 2011 vykurovalo pomocou pevného paliva takmer 280-tisíc trvalo obývaných bytov z 1,7 milióna, jedná sa o podiel viac ako 16 %. V roku 2021 vykurovalo pomocou pevného paliva skoro 340-tisíc trvalo obývaných bytov, čo predstavovalo podiel takmer 20 % z celkového počtu trvalo obývaných bytov v SR. Elektrinu využívalo na vykurovanie pri sčítaní v roku 2011 viac ako 56-tisíc trvalo obývaných bytov, ktorých počet sa do roku 2021 zvýšil na viac ako 65-tisíc, jedná sa o nárast o viac ako 15 %.

G 3.3.4.4 Štruktúra trvalo obývaných bytov podľa zdroja energie používaného na vykurovanie bytu v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Je možné vidieť aj výrazný pokles počtu trvalo obývaných bytov s nezisteným zdrojom energie používaným na vykurovanie (T 3.3.4.4). Pri sčítaní v roku 2021 klesol oproti sčítaniu v roku 2011 počet trvalo obývaných bytov s nezisteným zdrojom energie na vykurovanie o viac ako 201-tisíc, z 213 161 v roku 2011 na 11 918 v roku 2021.

T 3.3.4.4 Počet trvalo obývaných bytov podľa zdroja energie používaného na vykurovanie bytu v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj energie používaný na vykurovanie bytu	2011		2021		Rozdiel 2021 – 2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	p. b.
Plyn	1 049 808	61,66	1 216 071	70,03	166 263	8,37
Elektrina	56 443	3,32	65 109	3,75	8 666	0,43
Kvapalné palivo	20 920	1,23	2 444	0,14	-18 476	-1,09
Pevné palivo	279 818	16,43	339 286	19,54	59 468	3,11
Solárna energia	602	0,04	885	0,05	283	0,01
Iný	56 248	3,30	98 232	5,66	41 984	2,36
Žiadny	25 601	1,50	2 560	0,15	-23 041	-1,35
Nezistený	213 161	12,52	11 918	0,69	-201 243	-11,83
Spolu	1 702 601	100,00	1 736 505	100,00	33 904	0,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

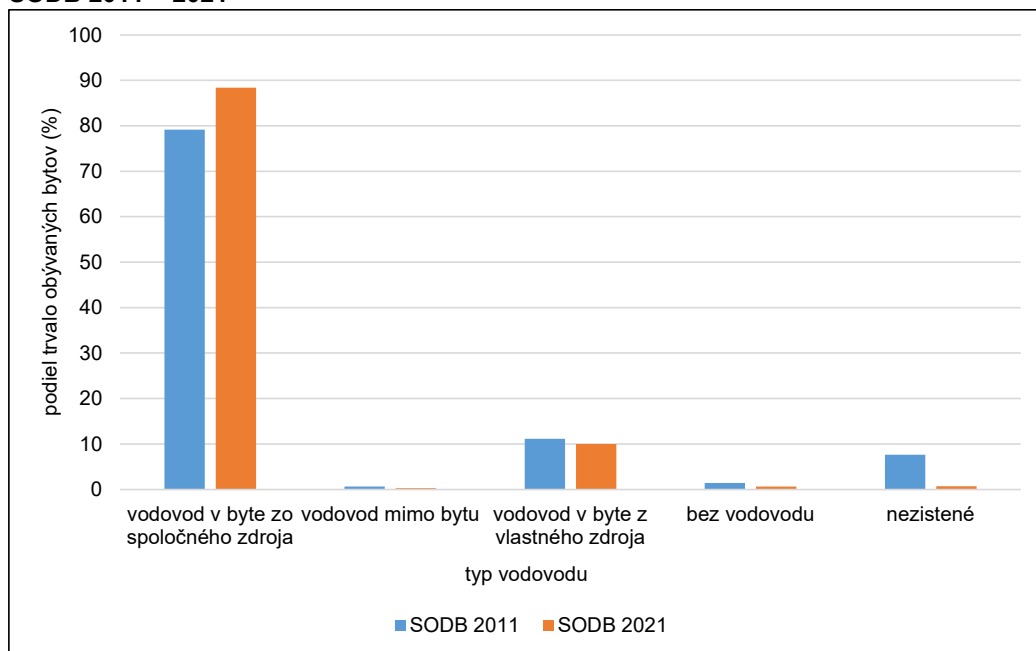
Trvalo obývané byty v SR podľa zásobovania vodou v byte

Najvyšší podiel trvalo obývaných bytov využíval pri sčítaní v roku 2011 a sčítaní v roku 2021 vodovod v byte zo spoločného zdroja (T 3.3.4.5). Počet trvalo obývaných bytov s vodovodom v byte zo spoločného zdroja vzrástol medzi sčítaniami 2011 a 2021 o viac ako 187-tisíc. Pri sčítaní v roku 2011 malo vodovod v byte zo spoločného zdroja takmer 1,35 milióna trvalo obývaných bytov a v roku 2021 ich bolo viac ako 1,535 milióna. V roku 2011 tvorili trvalo obývané byty s vodovodom v byte zo spoločného zdroja podiel takmer 80 % a v roku 2021 viac ako 88 % z celkového počtu trvalo obývaných bytov v SR. Medzi sčítaniami 2011 a 2021 bol zaznamenaný pokles počtu trvalo obývaných bytov s vodovodom v byte z vlastného zdroja o viac ako 16-tisíc. Takýchto bytov bolo v roku 2011 v Slovenskej republike takmer 190-tisíc a v roku 2021 viac ako 173-tisíc. Počet trvalo obývaných bytov bez vodovodu sa za posledných 10 rokov znížil takmer o 13-tisíc. Pri sčítaní 2011 bolo bez vodovodu viac ako 24-tisíc trvalo obývaných bytov a pri sčítaní 2021 sa ich počet znížil na viac ako 11-tisíc, pokles o viac ako 53 %. Počet trvalo obývaných bytov s nezisteným vodovodom sa medzi sčítaniami v roku 2011 a 2021 znížil takmer o 119-tisíc, zo 130 477 v roku 2011 na 11 733 v roku 2021.

T 3.3.4.5 Počet trvalo obývaných bytov podľa zásobovania vodou v byte v SR, SODB 2011 – 2021

Zásobovanie vodou v byte	2011		2021		Rozdiel 2021 – 2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	p. b.
Vodovod v byte zo spoločného zdroja	1 348 032	79,17	1 535 269	88,41	187 237	9,24
Vodovod mimo bytu	10 357	0,61	4 709	0,27	-5 648	-0,34
Vodovod v byte z vlastného zdroja	189 516	11,13	173 435	9,99	-16 081	-1,14
Bez vodovodu	24 219	1,42	11 359	0,65	-12 860	-0,77
Nezistené	130 477	7,66	11 733	0,68	-118 744	-6,98
Spolu	1 702 601	100,00	1 736 505	100,00	33 904	0,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.3.4.5 Štruktúra trvalo obývaných bytov podľa zásobovania vodou v byte v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

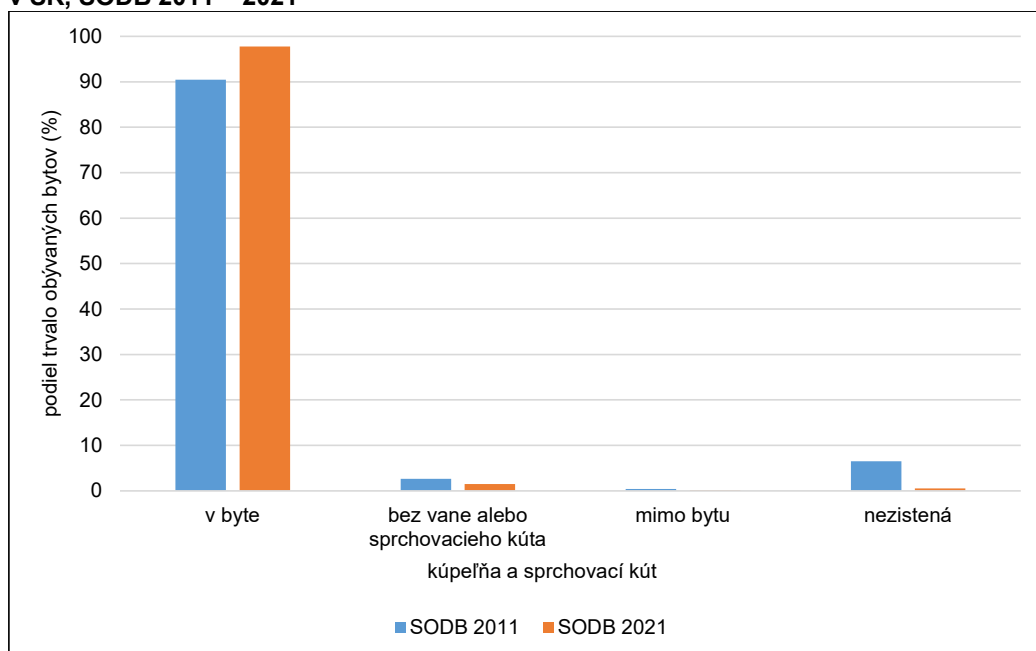
Trvalo obývané byty v SR podľa dostupnosti kúpeľne a sprchovacieho kúta v byte

Kúpeľňu alebo sprchovací kút v byte malo podľa výsledkov sčítania 2011 viac ako 90 % trvalo obývaných bytov v SR. Pri sčítaní v roku 2021 sa podiel trvalo obývaných bytov s kúpeľňou alebo sprchovacím kútom v byte zvýšil na takmer 98 % (T 3.3.4.6). Medzi poslednými dvomi cenami v roku 2011 a 2021 sa počet trvalo obývaných bytov bez vane alebo sprchovacieho kúta znížil takmer o 19-tisíc, zo 44 681 v roku 2011 na 25 892 v roku 2021, ide o pokles o viac ako 42 %. Rovnako aj pri kúpeľni a sprchovacom kúte v byte bol pri sčítaní v roku 2011 a 2021 zaznamenaný výrazný pokles počtu trvalo obývaných bytov s nezisteným typom kúpeľne v byte, z viac ako 111-tisíc v roku 2011 na viac ako 9-tisíc v roku 2021.

T 3.3.4.6 Počet trvalo obývaných bytov podľa kúpeľne a sprchovacieho kúta v byte v SR, SODB 2011 – 2021

Kúpeľňa v byte	2011		2021		Rozdiel 2021 – 2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	p. b.
V byte	1 539 731	90,43	1 698 175	97,79	158 444	7,36
Bez vane alebo sprchovacieho kúta	44 681	2,62	25 892	1,49	-18 789	-1,13
Mimo bytu	7 129	0,42	3 148	0,18	-3 981	-0,24
Nezistená	111 060	6,52	9 290	0,53	-101 770	-5,99
Spolu	1 702 601	100,00	1 736 505	100,00	33 904	0,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.3.4.6 Štruktúra trvalo obývaných bytov podľa kúpeľne a sprchovacieho kúta v byte v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Trvalo obývané byty podľa dostupnosti splachovacieho záchodu v byte

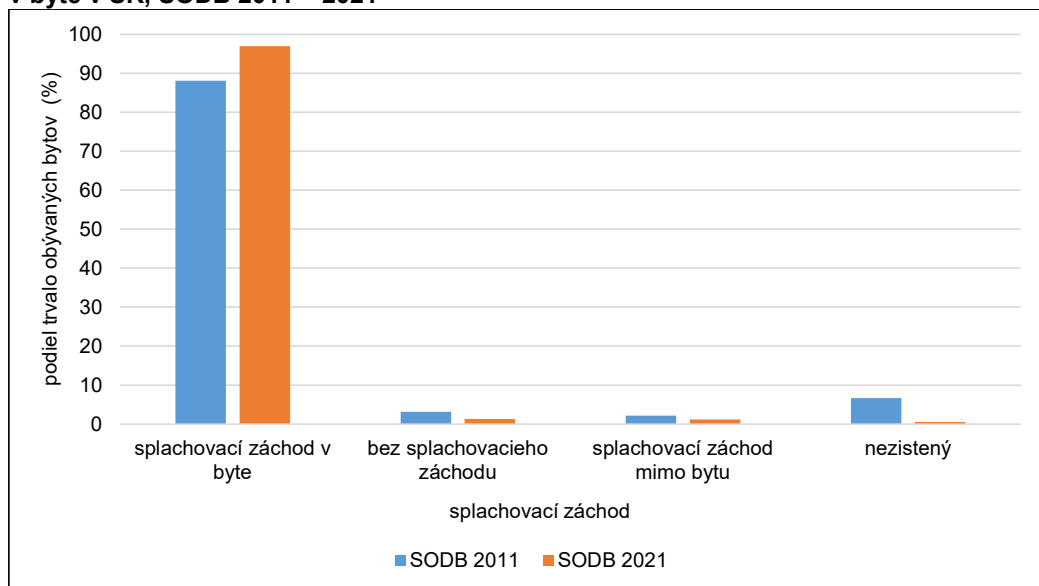
Počet trvalo obývaných bytov s dostupnosťou splachovacieho záchodu sa medzi sčítaniami v roku 2011 a 2021 zvýšil o viac ako 184-tisíc (T 3.3.4.7). V roku 2011 malo splachovací záchod v byte takmer 1,5 milióna trvalo obývaných bytov, viac ako 88 % z celkového počtu trvalo obývaných bytov v SR. Pri sčítaní v roku 2021 sa počet trvalo obývaných bytov so splachovacím záchodom v byte zvýšil na viac ako 1,68 milióna, takmer 97 % z celkového počtu trvalo obývaných bytov v SR. Počet trvalo obývaných bytov so splachovacím záchodom mimo bytu klesol takmer o 17-tisíc, z 36 445 v roku 2011 na 19 784 v roku 2021. Okrem trvalo obývaných bytov so splachovacím záchodom mimo bytu klesol za posledných 10 rokov aj počet trvalo obývaných bytov bez splachovacieho záchodu. Ich počet sa za posledných 10 rokov znížil o viac ako 30-tisíc, z 53 562 v roku 2011 na 23 235 v roku 2021. Počet trvalo obývaných bytov s nezistenou dostupnosťou splachovacieho záchodu v byte sa podľa výsledkov sčítaní 2011 a 2021 znížil takmer o 104-tisíc, zo 112 983 v roku 2011 na 9 477 v roku 2021.

T 3.3.4.7 Počet trvalo obývaných bytov podľa dostupnosti splachovacieho záchodu v byte v SR, SODB 2011 – 2021

Splachovací záchod	2011		2021		Rozdiel 2021 – 2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	p. b.
Splachovací záchod v byte	1 499 611	88,08	1 684 009	96,98	184 398	8,90
Bez splachovacieho záchodu	53 562	3,15	23 235	1,34	-30 327	-1,81
Splachovací záchod mimo bytu	36 445	2,14	19 784	1,14	-16 661	-1,00
Nezistený	112 983	6,64	9 477	0,55	-103 506	-6,09
Spolu	1 702 601	100,00	1 736 505	100,00	33 904	0,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.3.4.7 Štruktúra trvalo obývaných bytov podľa dostupnosti splachovacieho záchoda v byte v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

3.4 Vývoj domácností

Každú populáciu netvorí len súbor jednotlivcov, ale predstavuje v skutočnosti zložitý systém sociálnych kolektív, ktoré sa navzájom ovplyvňujú, dopĺňajú a majú rozdielnu štruktúru, veľkosť, sociálnu funkciu, stupeň organizovanosti a dĺžku trvania (Kučera, Kalibová, 1994).

Na základe spoločného bývania či príbuzenských vzťahov je možné identifikovať spoločenstvá, ktorých existencia vyplýva z prirodzeného spôsobu života ľudí, ktorí štandardne prežívajú celý svoj život alebo jeho časť v spoločenstvách s ďalšími osobami. Z hľadiska štatistiky ide o domácnosti.

Metodické poznámky

Domácnosť vo všeobecnosti vytvára jednotlivec alebo skupina osôb. Údaje o bytových domácnostiach slúžia najmä na hodnotenie úrovne bývania, zatiaľ čo dáta o cenзовých domácnostiach poskytujú jedinečné informácie o rodinnom správaní.

Bytovú domácnosť tvoria všetky osoby, ktoré spoločne obývajú jeden byt, tzn. každý obývaný byt predstavuje jednu bytovú domácnosť, hlavným kritériom je spoločné bývanie.

Cenzovú domácnosť tvoria osoby, ktoré spoločne obývajú jeden byt a je vyčlenená na základe vzájomných rodinných alebo príbuzenských vzťahov. Hlavné kritériá sú rodinné/príbuzenské vzťahy a spoločné bývanie. Koncept cenzových domácností sa zisťuje od roku 1961.

Od roku 1961 do roku 2001 sa zisťovali domácnosti na základe trvalého pobytu obyvateľov, v roku 2011 to bolo už na základe miesta sčítania a v roku 2021 na základe súčasného (de facto) pobytu, pretože sa ukázalo, že vplyvom legislatívnych zmien, najmä zaručením slobody pohybu, inštitút trvalého pobytu neplní dostatočne funkciu podchytenia reálnych štruktúr domácností. Tento postup tvorby domácností zaručuje podľa nás zachovanie kompletnosti rodinných, príbuzenských a iných vzťahov medzi osobami na mieste reálneho bydliska.

Pri triedení domácností sa využíva kategória závislé dieťa. Do roku 2001 boli v sčítaniach do kategórie závislé deti zahrnuté deti do 28 rokov. V rokoch 2011 a 2021 sa za závislé dieťa považovali deti mladšie ako 25 rokov (za podmienky, že nie sú ekonomicky aktívne).

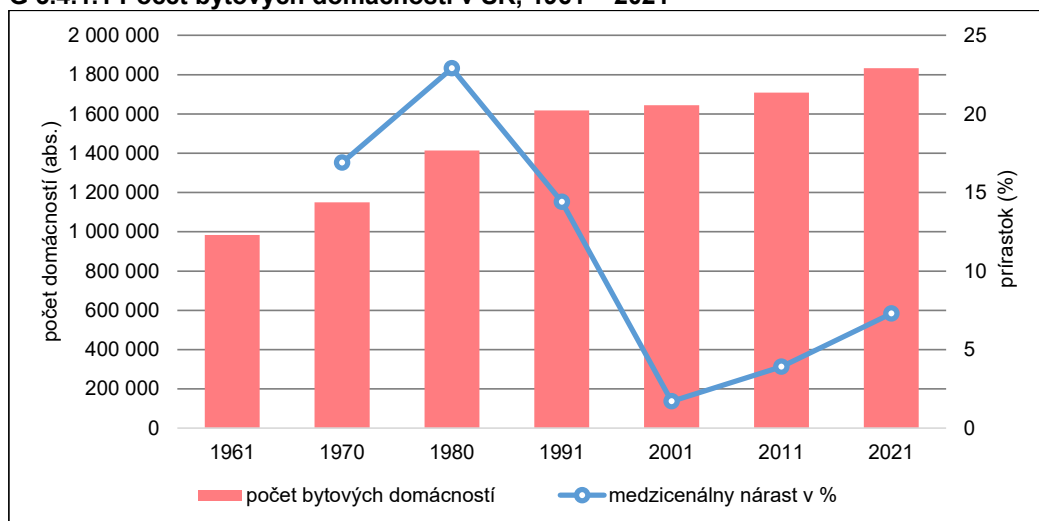
Z dôvodu zmien metodiky tvorby domácností a definície závislého dieťaťa je hodnotenie vývoja domácností založené najmä na údajoch za roky 2011 a 2021.

3.4.1 Bytové domácnosti

Bytové domácnosti z princípu svojej konštrukcie môžu byť tvorené pestrým konglomerátom osôb aj bez vzájomných príbuzenských väzieb. Preto neodrážajú rodinné správanie, ale slúžia iba na hodnotenie kvality bývania. Štrukturálne je ich rast podmienený intenzitou bytovej výstavby a možnosťami obyvateľov zabezpečiť si (vlastné, alebo spoločne s ďalšími osobami) dostupné bývanie. Ich nárast je generovaný najmä rozdeľovaním existujúcich bytových domácností, keď jednotlivec, alebo časť členov opustí pôvodnú bytovú domácnosť a založí si novú. Typicky sú to napr. deti po dovŕšení dospelosti, keď sa odsťahujú od rodičov a založia si vlastnú bytovú domácnosť.

Vývoj počtu bytových domácností

Od roku 1961 bol zaznamenaný nárast počtu bytových domácností pri každom sčítaní. Najvyšší absolútny (263 784) aj relatívny prírastok (22,9 %) bytových domácností bol medzi rokmi 1970 a 1980. V ďalších dvoch dekádach došlo k spomaľovaniu tohto trendu a najnižší prírastok bytových domácností bol dosiahnutý medzi rokmi 1991 a 2001 (1,7 %). Po roku 2001 sa trend otočil a dochádza k miernej akcelerácii nárastu počtu bytových domácností. V roku 2021 v porovnaní s rokom 2011 pribudlo viac ako 124-tisíc bytových domácností, čo predstavuje nárast o 7,3 %. Za celý časový rad, s výnimkou medzicenzálneho obdobia 1991 až 2001 vždy platilo, že relatívny prírastok počtu bytových domácností v porovnaní s predchádzajúcim sčítaním bol vyšší ako relatívny prírastok počtu obyvateľov.

G 3.4.1.1 Počet bytových domácností v SR, 1961 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

T 3.4.1.1 Počet bytových domácností v SR, 1961 – 2021

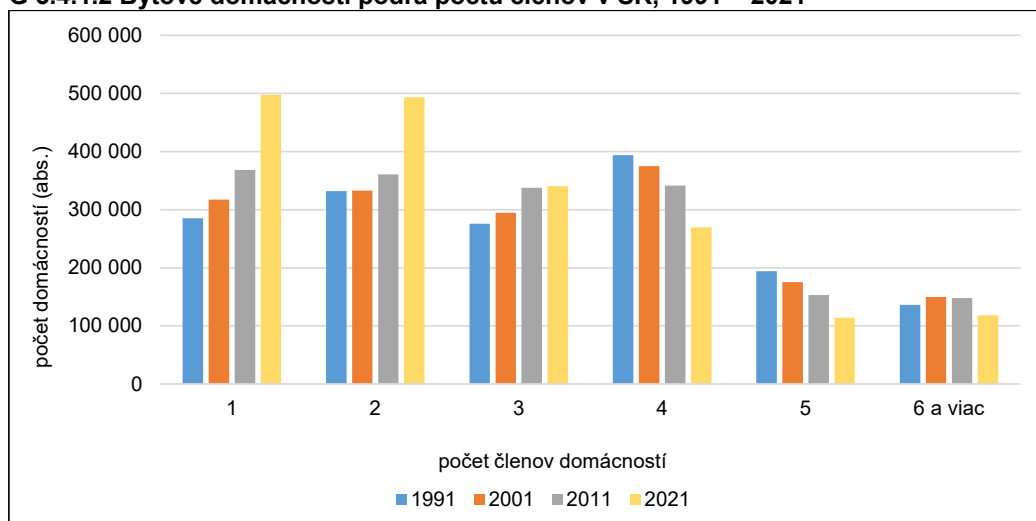
Rok		1961	1970	1980	1991	2001	2011	2021
Prírastok	abs.	x	166 017	263 784	203 896	26 900	64 372	124 050
	%	x	16,87	22,93	14,42	1,66	3,91	7,26

Poznámka: x – zápis nie je možný z logických dôvodov

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Počet členov bytových domácností

Bytové pomery slovenskej populácie sa postupne menia, najmä ak sú hodnotené podľa toho koľko osôb spoločne zdieľa jednu bytovú jednotku. V roku 2021 bol priemerný počet členov pripadajúcich na jednu bytovú domácnosť v SR prvýkrát nižší ako 3 (2,77). Pre porovnanie do roku 2011 to bolo ešte 3,16 členov pripadajúcich na 1 bytovú domácnosť. Pokles priemerného počtu členov bytových domácností o takmer 0,4 člena medzi rokmi 2011 – 2021 je najvyšší za posledné 3 dekády, takže je možné tvrdiť, že miniaturizácia bytových domácností v poslednom období akcelerovala. S tým súvisí aj znižovanie počtu členov bytových domácností v čase. V rokoch 1991 a 2001 boli najpočetnejšie bytové domácnosti so 4 členmi. Od roku 2011 sú najpočetnejšie 1 členné bytové domácnosti. Tento trend sa ešte zvýraznil v roku 2021, kedy viac ako 27 % bytových domácností tvorila iba 1 osoba. Za posledných 30 rokov je teda pozorovateľný trend značného znižovania podielu bytových domácností so 4 a viac členmi a z výrazného nárastu 2 a najmä 1 členných bytových domácností. Bytové domácnosti s 3 členmi zaznamenali najmenšie zmeny svojho podielu.

G 3.4.1.2 Bytové domácnosti podľa počtu členov v SR, 1991 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

T 3.4.1.2 Bytové domácnosti podľa počtu členov v SR, 1991 – 2021

Rok	Počet domácností	Bytové domácnosti podľa počtu členov										Priem. počet členov	
		1		2		3		4		5		6 a viac	
		abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
1991	1 617 828	285 407	17,6	332 211	20,5	275 969	17,0	394 111	24,4	194 206	12	135 924	8,4
2001	1 644 728	317 578	19,3	332 998	20,2	294 499	17,9	374 861	22,8	175 229	10,7	149 563	9,1
2011	1 709 100	368 239	21,5	360 781	21,1	337 669	19,7	341 265	20	153 186	9	147 960	8,7
2021	1 833 150	497 563	27,1	493 590	26,9	340 567	18,5	269 890	14,7	113 657	6,2	117 883	6,4

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

3.4.2 Cenzové domácnosti

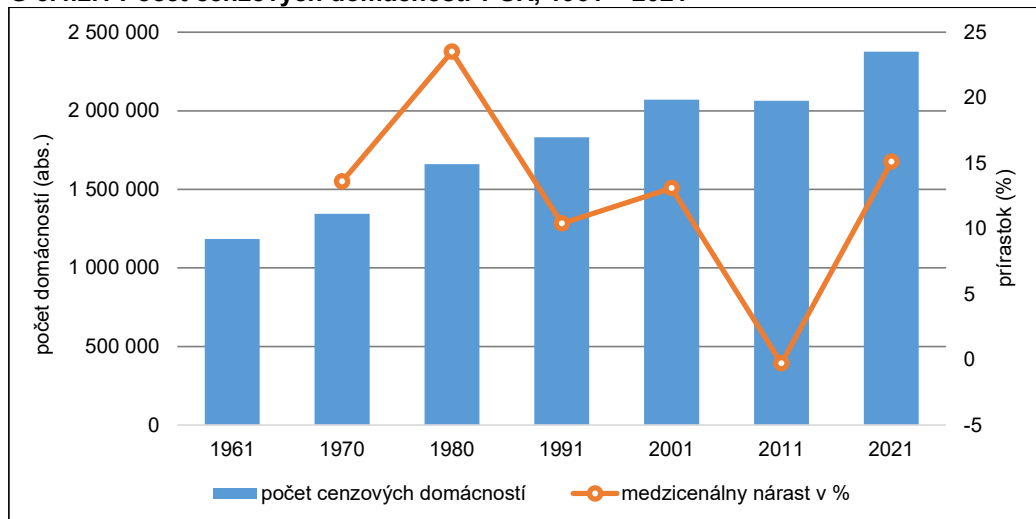
Cenzové domácnosti sú typom domácností umožňujúcim detailný pohľad na štruktúru súžitia obyvateľov v rodinách, prípadne iných nerodinných domácnostiach. Sú preto zároveň najdôležitejším zdrojom informácií o rodinách ako o spoločenskom fenoméne. Cenzové domácnosti majú význam aj pri výskume príčin demografického, najmä reprodukčného správania populácie.

Vývoj počtu cenzových domácností

Cenzové domácnosti zaznamenali v roku 2021 oproti roku 2011 nárast početnosti o viac ako 311-tisíc, čo predstavuje relatívny nárast o viac ako 15 %. Vyšší absolútny aj relatívny medzicenzálny nárast cenzových domácností bol zaznamenaný iba medzi rokmi 1970 a 1980. Nárast medzi rokmi 2011 a 2021 je obratom trendu v porovnaní s predchádzajúcim obdobím 2001 až 2011, kedy počet cenzových domácností prvýkrát od roku 1961 poklesol. Nárast celkového počtu cenzových domácností (pri relatívnej stagnácii rastu počtu obyvateľov) v poslednej dekáde je výrazne ovplyvnený zmenou typovej skladby cenzových domácností. V poslednom období dochádza k značnej atomizácii najmä úplných rodín, ktoré sa vplyvom rôznych demografických a sociálnych procesov (rozvodovosť, úmrtnosť, osamostatňovanie detí od rodičov

a zakladanie vlastných cenзовých domácností) rozpadajú na iné formy domácností. Cenзовých domácností bolo preto v roku 2021 na Slovensku oproti predchádzajúcemu obdobiu viac, ale vyznačujú sa menším počtom členov.

G 3.4.2.1 Počet cenзовých domácností v SR, 1961 – 2021

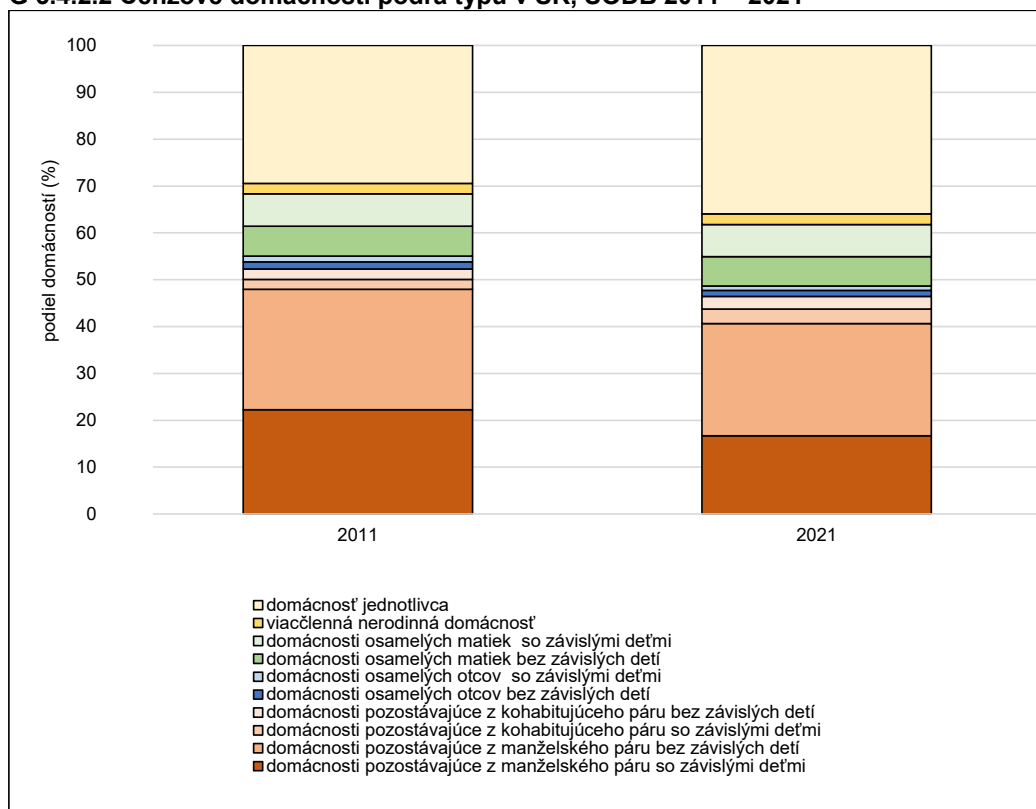
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

T 3.4.2.1 Počet cenзовých domácností v SR, 1961 – 2021

Rok	1961	1970	1980	1991	2001	2011	2021
Počet	1 183 316	1 344 687	1 660 477	1 832 484	2 071 743	2 064 635	2 376 103
Prírastok	abs.	x	161 371	315 790	172 007	239 259	-7 108
	%	x	13,6	23,5	10,4	13,1	-0,3

Poznámka: x – zápis nie je možný z logických dôvodov

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.4.2.2 Cenzové domácnosti podľa typu v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

T 3.4.2.2 Cenzové domácnosti podľa typu v SR, SODB 2011 – 2021

Typ cenzovej domácnosti			2011	2021	Rozdiel abs.	Rozdiel %
Rodinné domácnosti	úplné	domácnosti pozostávajúce z manželského páru so závislými deťmi	459 421	387 519	-71 902	-15,7
		domácnosti pozostávajúce z manželského páru bez závislých detí	531 129	556 745	+25 616	+4,8
		domácnosti pozostávajúce z kohabitujúceho páru so závislými deťmi	43 609	72 867	+29 258	+67,1
		domácnosti pozostávajúce z kohabitujúceho páru bez závislých detí	45 699	61 748	+16 049	+35,1
	neúplné	domácnosti osamelých otcov bez závislých detí	31 749	30 259	-1 490	-4,7
		domácnosti osamelých otcov so závislými deťmi	24 426	21 373	-3 053	-12,5
		domácnosti osamelých matiek bez závislých detí	132 000	146 403	+14 403	+10,9
		domácnosti osamelých matiek so závislými deťmi	143 349	159 164	+15 815	+11,0
Nerodinné domácnosti	viacčlenná nerodinná domácnosť		45 396	52 472	+7 076	+15,6
	domácnosť jednotlivca		607 857	835 614	+227 757	+37,5

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Počet členov cenзовých domácností

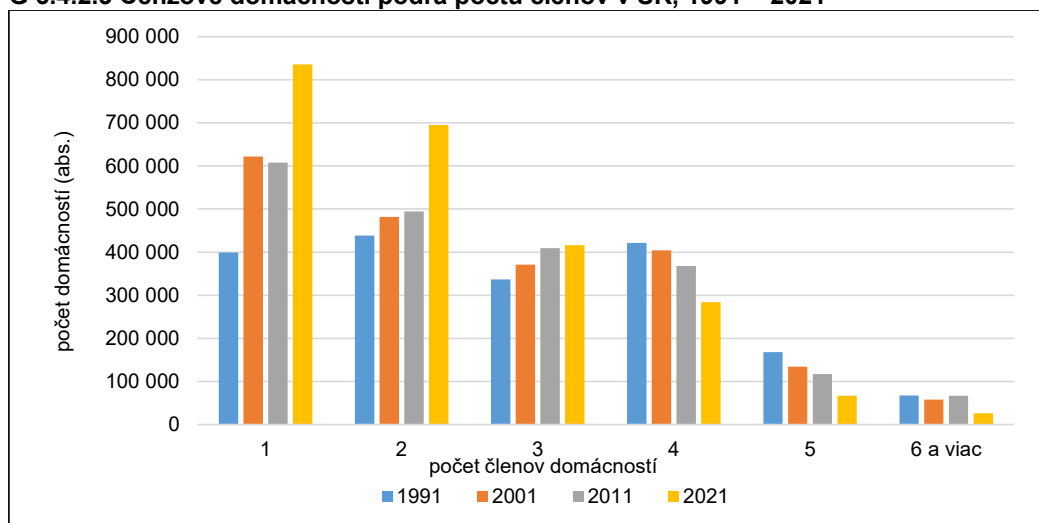
V roku 2021 došlo oproti roku 2011 k poklesu priemerného počtu členov cenзовých domácností z 2,6 na 2,2. Tento prepád je doposiaľ najvýraznejší v časovom rade sledovanom od roku 1991. Je to spôsobené aj nárastom počtu cenзовých domácností s 1 členom. Tieto v roku 2021 tvorili 36 % zo všetkých cenзовých domácností a boli najviac početným typom. Jednočlenné domácnosti boli najpočetnejšie už v rokoch 2011 a 2001. V roku 1991 boli najpočetnejšími 2 členné cenзовé domácnosti. V celom časovom rade je pozorovateľný trend zvyšovania podielu cenзовých domácností s 1, 2 a 3 členmi, naopak klesá podiel domácností so 4 a viac členmi.

T 3.4.2.3 Cenзовé domácnosti podľa počtu členov v SR, 1991 – 2021

Cenové domácnosti podľa počtu členov v rokoch 1991 – 2021															
Rok	Počet domácností	Cenové domácnosti podľa počtu členov												Priemer počet členov	
		1		2		3		4		5		6 a viac			
		abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%		
1991	1 832 484	399 288	21,8	438 827	23,9	336 692	18,4	421 569	23	168 523	9,2	67 585	3,7	2,87	
2001	2 071 743	622 023	30	481 628	23,2	370 966	17,9	404 046	19,5	134 617	6,5	58 463	2,8	2,6	
2011	2 064 635	607 857	29,4	494 594	24	409 592	19,8	368 216	17,8	117 137	5,7	67 239	3,3	2,62	
2021	2 324 164	835 614	36	695 184	29,9	416 350	17,9	283 867	12,2	67 034	2,9	26 115	1,1	2,2	

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.4.2.3 Cenзовé domácnosti podľa počtu členov v SR, 1991 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Rodinné cenзовé domácnosti

Pre rodinné cenзовé domácnosti je možné používať synonymum rodina. Existuje niekoľko pohľadov na to, ako môžeme rozčleniť rodinné domácnosti. Základným rozdelením sú úplná rodina, ktorá je tvorená párom osôb s deťmi alebo bez detí a neúplná rodina, vytvorená osamelým rodičom s minimálne 1 dieťaťom. Úplná rodina môže byť založená manželstvom, kedy hovoríme o tzv. tradičnej rodine alebo neformálnym voľným zväzkom dvoch osôb, ktorý nazývame pojmom kohabitácia. Tradičná rodina založená manželstvom je forma spolužitia, ktorá má výsadne

zabezpečenú ochranu Slovenskou republikou priamo v ústave: Čl. 41 – Ochrana rodiny a manželstva (Ústava SR Piaty oddiel, Druhá hlava): Manželstvo je jedinečný zväzok medzi mužom a ženou. Slovenská republika manželstvo všestranne chráni a napomáha jeho dobru. Manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Dôležitosť rodiny je potvrdená i Všeobecnou deklaráciou ľudských práv prijatou Valným zhromaždením Organizácie Spojených národov: „*Rodina je prirodzenou a základnou jednotkou spoločnosti a má nárok na ochranu tak zo strany spoločnosti, ako aj štátu.*“ (A/RES/217, čl. 16, 10. december 1948).

Rodiny sú zároveň jedinou formou cenзовých domácností, v ktorých sa môžu nachádzať ako členovia domácnosti aj deti. Dieťaťom v zmysle rodiny rozumieme osobu vo vzťahu syn alebo dcéra (bez ohľadu na ich vek a rodinný stav) k inému členovi rodinnej domácnosti, pokiaľ už sami netvorí vlastnú rodinu (tzn. nebyvajú s vlastnými deťmi, alebo partnerom). Na Slovensku sledujeme prioritne kategóriu závislých detí, ktoré sú ekonomicky odkázané na svojich rodičov.

T 3.4.2.4 Rodinné cenзовé domácnosti podľa typu v SR, SODB 2011 – 2021

Typ cenзовой domácnosti	2011	2021	Rozdiel abs.	Rozdiel %
Rodiny spolu	1 411 382	1 436 078	24 696	1,7
Úplné rodiny spolu	1 079 858	1 078 879	-979	-0,1
Manželské páry spolu	990 550	944 264	-46 286	-4,7
manželské páry so závislými deťmi	459 421	387 519	-71 902	-15,7
manželského páry bez závislých detí	531 129	556 745	25 616	4,8
Kohabitujuce páry spolu	89 308	134 615	45 307	50,7
kohabitujuceho páry so závislými deťmi	43 609	72 867	29 258	67,1
kohabitujuceho páry bez závislých detí	45 699	61 748	16 049	35,1
Neúplné rodiny spolu	331 524	357 199	25 675	7,7
Osamelí otcovia spolu	56 175	51 632	-4 543	-8,1
osamelí otcovia so závislými deťmi*	24 426	21 373	-3 053	-12,5
osamelí otcovia bez závislých detí *	31 749	30 259	-1 490	-4,7
Osamelé matky spolu	275 349	305 567	30 218	11,0
osamelé matky so závislými deťmi*	143 349	159 164	15 815	11,0
osamelé matky bez závislých detí *	132 000	146 403	14 403	10,9
Rodiny so závislými deťmi spolu	670 805	640 923	-29 882	-4,5
úplné rodiny so závislými deťmi spolu	503 030	460 386	-42 644	-8,5
neúplné rodiny so závislými deťmi spolu	167 775	180 537	12 762	7,6
Rodiny bez závislých detí spolu	740 577	795 155	54 578	7,4
úplné rodiny bez závislých detí spolu	576 828	618 493	41 665	7,2
neúplné bez závislých detí spolu	163 749	176 662	12 913	7,9

*Poznámka: za rok 2011 vytvorené podľa pohlavia prednostu rodiny
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Vývoj počtu rodinných cenзовých domácností

Na Slovensku bolo obdobie pred rokom 1989 charakteristické extenzívnym populačným režimom. Socialistický štátny paternalizmus sa prejavoval nielen vo vzťahu k jednotlivom, ale predovšetkým vo vzťahu k rodinám. Vytváral pre nich zdanlivo priaznivé podmienky rozvoja prostredníctvom systému rôznych sociálnych istôt, ktorými sa v spoločnosti zvyhodňovali predovšetkým mladé rodiny. Išlo o celý koncept pronatalitných opatrení (mladomanželské pôžičky, predĺženie materskej dovolenky, materský príspevok po skončení materskej dovolenky atď.), ktoré mali silný motivačný a stimulujúci účinok pre založenie rodiny, navyiac v pomerne mladom veku. Narodenie dieťaťa tiež zvyšovalo šancu rodičov získať samostatné bývanie. Začiatkom 90. rokov sa demografický vývoj pod vplyvom spoločenských a politických zmien začal približovať západoeurópskemu modelu. Rodina síce stále plnila svoju biologickú, výchovnú, spoločenskú a ekonomickú funkciu, ale musela aj reflektovať na zmeny politickej, hospodárskej a sociálnej situácie s dôsledkami prehlbenia sociálnej diferenciácie v spoločnosti. Na jednej strane rástol ekonomický tlak najmä na rodiny s deťmi (rast životných nákladov, inflácia, pokles bytovej výstavby, nezamestnanosť), a na druhej strane možnosti štúdia, cestovania, podnikania a osobnej realizácie spôsobili zmenu postoja k zakladaniu rodiny, najmä u mladých ľudí (Pilinská a kol., 2005).

Pokiaľ porovnáme absolútne počty všetkých rodín spolu v roku 2011 (1 411 382) a v roku 2021 (1 436 078) tak identifikujeme medzicenzálny prírastok takmer 25-tisíc rodinných domácností, čo predstavuje nárast o 1,7 % (T 3.4.2.4). Z hľadiska vnútornej štruktúry rodín však došlo k výrazným zmenám. Zatiaľ čo počet úplných rodín tvorených dvoma rodičmi poklesol len o takmer 1-tisíc, počet neúplných rodín s jedným osamelým rodičom stúpol o takmer 26-tisíc.

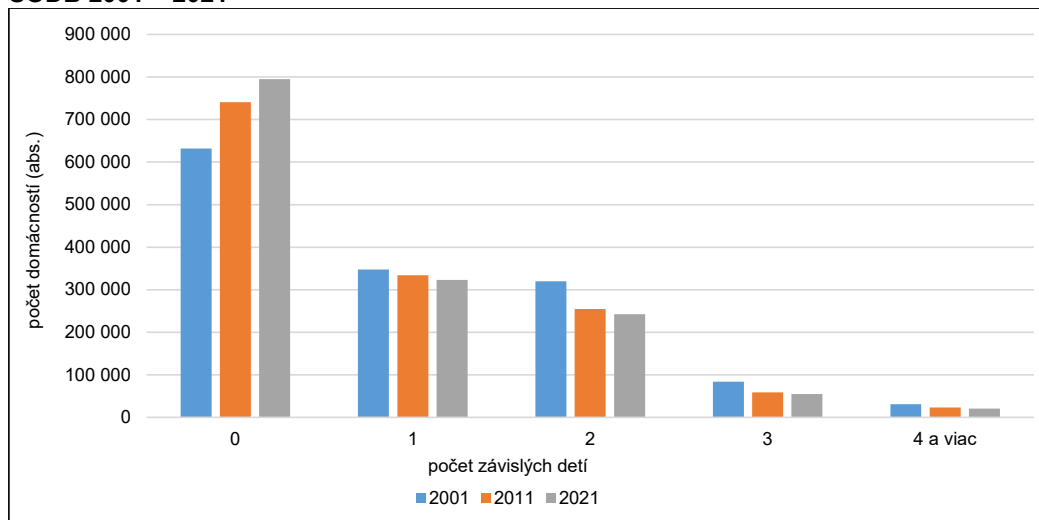
Počet závislých detí v rodinných cenзовých domácnostiach

Počet rodín so závislými deťmi klesá. Zatiaľ čo v roku 2001 bolo na území SR viac ako 782-tisíc rodín s aspoň jedným závislým dieťaťom, do roku 2011 ich počet klesol na necelých 671-tisíc a v roku 2021 ich bolo necelých 641-tisíc. V roku 2001 tvorili rodiny so závislými deťmi viac ako 55 % zo všetkých rodín. Do roku 2011 ich podiel klesol pod jednu polovicu (48 %), a pri poslednom sčítaní v roku 2021 už nedosahoval ani 45 %. V súčasnosti teda čoraz viac dominujú rodiny, ktoré medzi svojimi členmi nemajú žiadne závislé dieťa. Medzi rodiny bez závislých detí patria aj rodiny s nezávislými deťmi, ktoré svoje osamostatnenie odkladajú na neskoršie obdobie a dlhodobo zostávajú žiť s rodičmi. Od roku 2001 platí to, že spomedzi rodín, v ktorých je členom aj závislé dieťa, je najpreferovanejší model s jedným závislým dieťaťom. Dve závislé deti v rodine boli najpočetnejším rodinným modelom naposledy v roku 1991. V roku 2021 bol prvýkrát počet rodín s jedným závislým dieťaťom vyšší ako súčet domácností s 2 a viac závislými deťmi.

T 3.4.2.5 Rodinné cenzové domácnosti podľa počtu závislých detí v SR, SODB 2001 – 2021

Rok	Spolu	Spolu so závislými deťmi	Počet závislých detí				
			0	1	2	3	4 a viac
2001	1 414 381	782 432	631 949	347 803	319 570	83 979	31 080
2011	1 411 382	670 805	740 577	334 169	254 600	58 614	23 422
2021	1 436 078	640 923	795 155	323 000	242 523	54 830	20 570

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.4.2.4 Rodinné cenzové domácnosti podľa počtu závislých detí v SR, SODB 2001 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Úplné rodinné cenzové domácnosti

Úplné rodinné domácnosti (úplné rodiny) sú tvorené manželským alebo kohabituujúcim párom, a to s deťmi alebo bez detí. Počet úplných rodín za poslednú dekádu medzi rokmi 2011 a 2021 poklesol o necelých tisíc domácností, čo predstavuje 0,1 % pokles. Vnútna skladba úplných rodín sa však za poslednú dekádu značne transformovala. Oproti roku 2011 máme o vyše 46-tisíc menej rodín vytvorených manželstvom, a na druhej strane tento pokles takmer plne vykompenzoval prírastok 45-tisíc rodín utvorených kohabitáciami (T 3.4.2.4).

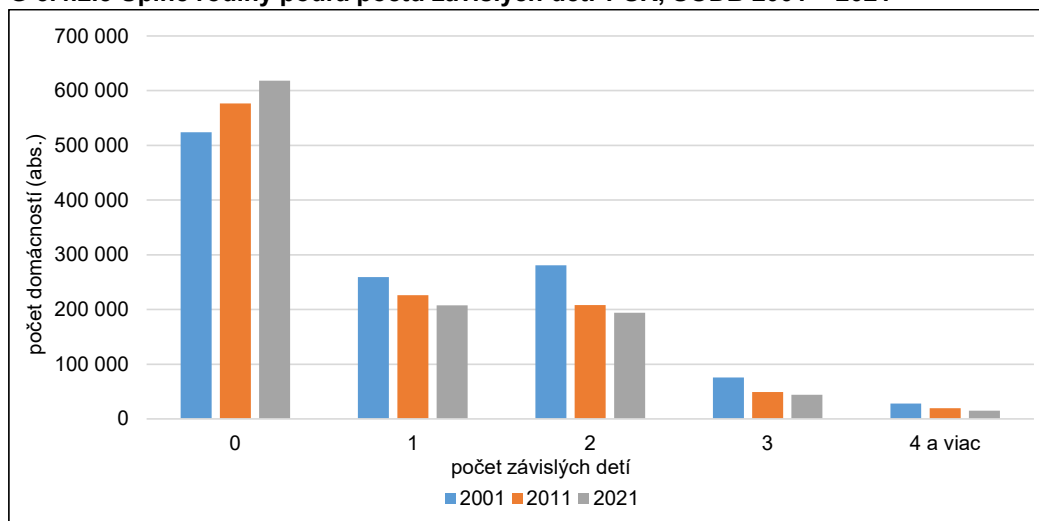
Úplné rodiny podľa počtu závislých detí**T 3.4.2.6 Úplné rodiny podľa počtu závislých detí v SR, SODB 2001 – 2021**

Rok	Spolu	Spolu so závislými deťmi	Počet závislých detí				
			0	1	2	3	4 a viac
2001	1 168 023	644 103	523 920	259 250	280 674	75 877	28 302
2011	1 079 858	503 030	576 828	226 378	208 317	49 032	19 303
2021	1 078 879	460 386	618 493	207 608	193 817	44 092	14 869

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Počet úplných rodín so závislými deťmi klesá. Kým v roku 2011 malo aspoň 1 závislé dieťa viac ako 644-tisíc úplných rodín, do roku 2011 sa tento počet znížil na 503-tisíc a v roku 2021 ich bolo vyše 460-tisíc. Pri sčítaní v roku 2001 bol poslednýkrát počet úplných rodín so závislými deťmi vyšší ako počet úplných rodín bez závislých detí. V roku 2021 tvorili úplné rodiny, ktoré nemali medzi svojimi členmi žiadne závislé dieťa, 57 % zo všetkých úplných rodín. To znamená, že väčšinu úplných rodín tvoria páry, ktoré žijú sami, alebo s deťmi, ktoré sú však už ekonomicky aktívne. Spomedzi úplných rodín so závislými deťmi bolo v roku 2021 najviac takých, v ktorých boli členmi domácností 1 a potom 2 závislé deti. V roku 2001 sa v úplných rodinách so závislými deťmi najčastejšie vyskytovali 2 závislé deti.

G 3.4.2.5 Úplné rodiny podľa počtu závislých detí v SR, SODB 2001 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Úplné rodiny tvorené manželskými párami

Tradičná úplná rodina je charakterizovaná manželským vzťahom, ktorý sa na rozdiel od iných foriem spolužitia odlišuje tým, že obsahuje verejne deklarovaný a záväzný sľub na celoživotné spoločenstvo muža a ženy (Podmanická, 2003).

V kontexte vývoja rodinného správania je potrebné upozorniť, že tradičná rodina založená manželstvom ako ideálna spoločenská jednotka pre výchovu detí je v tomto momente na ústupe, a je nahradzovaná inými formami spolužitia. Práve úplné rodiny manželov so závislými deťmi zaznamenali najvyšší medzicenzálny pokles medzi rokmi 2011 – 2021. V roku 2021 bolo v SR takmer o 72-tisíc menej manželských párov, ktoré sa starali o minimálne jedno závislé dieťa v porovnaní s rokom 2011 (T 3.4.2.4). Dôvody tohto stavu sú rôznorodé. Negatívny vývoj počtu rodín vytvorených z manželských párov so závislými deťmi je spôsobený jednak zmenami intenzity pôrodnosti, sobášnosti, rozvodovosti ako aj zmenami vekovej štruktúry. Mnoho závislých detí z roku 2011 už v roku 2021 presiahlo vek 25 rokov, alebo sa stali

ekonomicky aktívnymi a preto medzicenzálne stratili status závislého dieťaťa čím došlo k prekvalifikovaniu typu cenzovej domácnosti rodičov.

Rodiny manželov bez závislých detí zaznamenali medzi rokmi 2011 a 2021 medzicenzálny nárast takmer 26-tisíc domácností, čo predstavuje nárast o takmer 5 % (T 3.4.2.4). Tento prírastok je z časti spôsobený uzatvorením nových manželstiev, pričom títo zatiaľ bezdetní manželia ešte nerealizovali svoju reprodukciu. Väčšia časť prírastku je však spôsobená medzicenzálnou zmenou časti rodín so závislými deťmi na rodiny manželov bez závislých detí. K takémuto prirodzenému procesu dochádza buď dospievaním detí (presiahnu vek 25 rokov), ich zapojením do ekonomickej aktivity v skoršom veku, založením ich vlastnej cenzovej domácnosti v tom istom byte, alebo odsťahovaním sa od rodičov. Preto rodiny manželov bez závislých detí sú v súčasnosti tvorené prevažne rodičmi vo vyššom veku, ktorí už realizovali svoju reprodukciu, ale ich deti sa už osamostatnili.

Úplné rodiny tvorené kohabitujúcimi pármí

Kohabitácie sú neinštitucionálne spolužitia dvojice partnerov, ktorí sa dočasne alebo trvalo zriekli sformalizovania svojho zväzku. Rozlišujú sa dva základné subtypy. Prvým sú kohabitácie ako dlhodobá alternatíva manželstva. Spolužitie takýchto partnerov je veľmi podobné manželskému a rovnako môže plniť aj funkciu reprodukčnú ako aj vytvárať prostredie pre výchovu detí. Môže sa jednať o rozvedených partnerov s deťmi z predchádzajúceho manželstva, ale v súčasnosti sú kohabitantské vzťahy často tvorené osobami s rodinným stavom slobodný. Druhým typom kohabitácie sú tzv. funkčné partnerstvá. Partneri sa rozhodujú pre takúto formu spolužitia z dôvodu praktických výhod, ako je napríklad zdieľanie ekonomických nákladov na chod domácnosti. Typicky sú to vekovo starší partneri s minimálnou účasťou na reprodukcii. Pre niektoré osoby je takéto spolužitie vynútené napríklad nízkym dôchodkom nepostačujúcim na pokrytie všetkých výdavkov v domácnosti (Mládek, 2004).

Keďže neexistuje žiadna systematická evidencia partnerského spolužitia založeného kohabitujúcimi pármí, sú výsledky sčítaní obyvateľov, domov a bytov jedinou štatisticky vyčerpávajúcou formou zachytávajúcou tento druh domácností. V roku 2021 sa zisťovali aj domácnosti párov rovnakého pohlavia.

Najvyšší relatívny nárast spomedzi typov cenzových domácností o viac ako 67 % medzi rokmi 2011 a 2021 zaznamenali cenzové domácnosti kohabitujúcich párov so závislými deťmi (T 3.4.2.4). Ich počet sa medzicenzálne zvýšil z necelých 44-tisíc na takmer 73-tisíc. Je to dôsledkom čoraz častejšie sa realizujúcej mimomanželskej reprodukcie osôb. Kým v roku 2011 boli početnejšie domácnosti kohabitujúcich párov bez závislých detí, oproti tým ktoré majú závislé deti, v roku 2021 boli už početnejšie kohabitujúce páry so závislými deťmi.

Rodiny kohabitujúcich párov bez závislých detí zaznamenali v roku 2021 oproti roku 2011 nárast o viac ako 35 %. Celkovo pribudlo za spomínanú dekádu viac ako 16-tisíc

párov v konsenzuálnom zväzku bez závislých detí. Kým v roku 2011 ich bolo necelých 46-tisíc, v roku 2021 počet stúpol na necelých 62-tisíc. (T 3.4.2.4). Jedná sa buď o páry osôb, ktoré žijú nejaký čas spoločne „na skúšku“ predtým než sa rozhodnú vstúpiť do manželstva, alebo o páry, ktoré sa dobrovoľne rozhodli, že nechcú trvalo svoj zväzok posunúť na úroveň manželstva. Časť takýchto párov tvoria osoby vo vyššom veku, ktoré vytvárajú takéto domácnosti z ekonomických dôvodov, najmä znižovanie nákladov spoločným bývaním, a nie z dôvodu reprodukcie.

Neúplné rodinné domácnosti

Neúplné rodinné domácnosti sú nazývané aj ako domácnosti osamelých rodičov alebo neúplné rodiny. Ich základom je spolužitie jedného rodiča s aspoň jedným dieťaťom. Svojou povahou sú neúplné rodiny akýmsi prechodným typom medzi úplnými rodinami s deťmi kde sú prítomní obaja rodičia a medzi domácnosťami jednotlivcov (Kučera, Kalibová, 1994).

Ich charakteristickým znakom je teda absencia jedného z rodičov. Neúplné rodiny vznikajú buď rozpadom úplnej rodiny úmrtím jedného z rodičov (ovdovením), rozvodom rodičov, prípadne je neúplná rodina vytvorená už od samotného vzniku, keď rodič (spravidla slobodná matka) po pôrode dieťaťa z rôznych dôvodov nevytvorí spoločnú rodinnú domácnosť s druhým rodičom dieťaťa, prípadne inou osobou.

Niektoré neúplné rodiny sú aj dôsledkom tzv. „mŕtvych“ manželstiev, v ktorých oddelené bývanie signalizuje rozvrat spolužitia a vznikajú predrozvodovým fyzickým opustením nefunkčného spolužitia jedným z rodičov (Bartoňová, 2007).

Typ neúplnej rodinnej domácnosti sa môže rekonštruovať aj „späťne“ keď sa už osamostatnené dieťa vracia k osamelému rodičovi (alebo naopak rodič k dieťaťu), aby ho napr. v starobe doopatroval.

Počet neúplných rodín medzi rokmi 2011 a 2021 zaznamenal nárast o necelých 26-tisíc domácností, čo predstavuje takmer 8 % prírastok. Tento nárast bol rovnomerne rozdelený medzi neúplné rodiny so závislými deťmi a bez závislých detí, ktorých pribudlo zhodne po 13-tisíc. V roku 2021 boli domácnosti osamelých rodičov z 86 % tvorené osamelými matkami, zvyšných 14 % pripadá na domácnosti osamelých otcov (T 3.4.2.2). Počet môže byť skreslený pri deťoch, ktoré sú v striedavej starostlivosti oboch rodičov, ale sčítané mohli byť len u jedného z rodičov.

Neúplné rodiny podľa počtu závislých detí

Celkový pomer neúplných rodín osamelého rodiča so závislými deťmi a bez závislých detí sa za roky 2011 a 2021 takmer nezmenil a vychádza pre oba typy približne 50 %. To znamená, že takmer polovica domácností osamelých rodičov je tvorená rodičom a dieťaťom, ktoré už nie je závislé, tzn. je už staršie ako 25 rokov, prípadne je v nižšom veku, ale je už ekonomicky aktívne (T 3.4.2.2).

Takéto neúplné rodinné domácnosti bez závislých detí sú svojou povahou bližšie k viacčlenným nerodinným domácnostiam a často sú aj tak analyzované (Kučera, Kalibová, 1994).

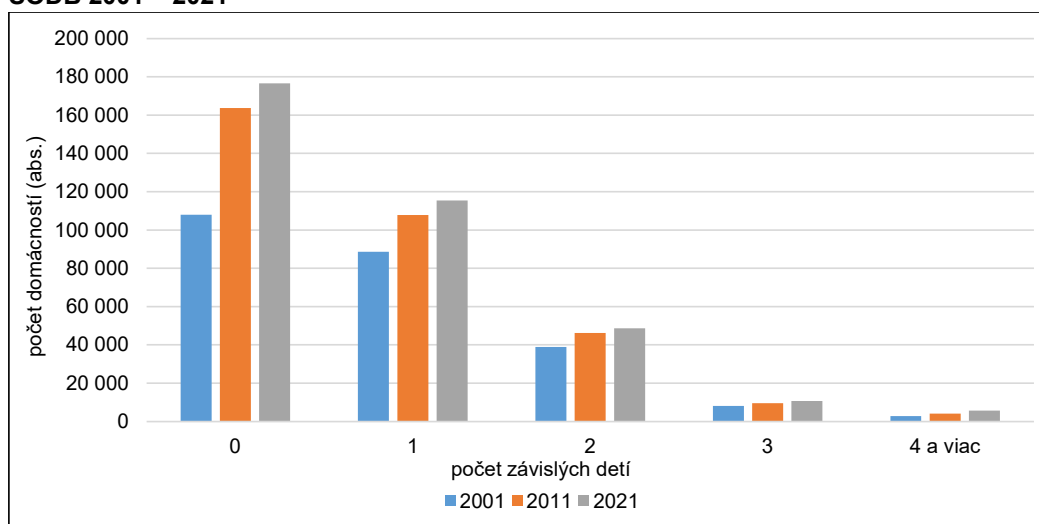
Počet neúplných rodín od roku 2011 stúpa vo všetkých kategóriách podľa počtu závislých detí. Počet neúplných rodín s 1 závislým dieťaťom bol najpočetnejší spomedzi neúplných rodín so závislými deťmi vo všetkých 3 porovnávaných sčítaniach. Podiely neúplných rodín podľa počtu závislých detí v rokoch 2011 a 2021 ostávajú prakticky nezmenené.

T 3.4.2.7 Neúplné rodinné domácnosti podľa počtu závislých detí v SR, SODB 2001 – 2021

Rok	Spolu	Spolu so závislými deťmi	Počet závislých detí				
			0	1	2	3	4 a viac
2001	246 358	138 329	108 029	88 553	38 896	8 102	2 778
2011	331 524	167 775	163 749	107 791	46 283	9 582	4 119
2021	357 199	180 537	176 662	115 392	48 706	10 738	5 701

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.4.2.6 Neúplné rodinné domácnosti podľa počtu závislých detí v SR, SODB 2001 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Nerodinné domácnosti

Nerodinné domácnosti tvoria navzájom príbuzné osoby, ale bez priameho rodinného vzťahu 1. stupňa (bez vzťahu: manžel/manželka, druh/družka, syn/dcéra, otec/matka), čiže všetky tie, ktoré netvoria spolu rodiny. Osobitným typom nerodinných domácností sú domácnosti jednotlivca.

Nerodinné domácnosti zaznamenali medzicenzálny prírastok medzi rokmi 2011 a 2021 o takmer 235-tisíc domácností, čo predstavuje takmer 36 % nárast (T 3.4.3.2).

Je to znakom postupnej typovej diverzifikácie domácností od rodinných foriem k iným druhom domácností, s najväčším príklonom k domácnostiam jednotlivcov.

Viacčlenné nerodinné domácnosti

Tento typ domácností zaznamenal 11 % nárast medzi rokmi 2011 a 2021. Spolu pribudlo za poslednú dekádu viac ako 7-tisíc takýchto domácností. Napriek tomu v roku 2021 tvorili viacčlenné nerodinné domácnosti iba niečo viac ako 2 % zo všetkých cenзовých domácností. Kategóriu viacčlenných domácností tvoria rôzne kombinácie spolu žijúcich osôb. V roku 2021 tvorili takmer 48 % z takýchto domácností spolubývajúci súrodenci, 34 % tvorili domácnosti starých rodičov s vnúčatami a zvyšných 18 % domácnosti osôb s iným nepriamym príbuzenským vzťahom.

Domácnosti jednotlivcov

Takýto typ domácnosti vytvára buď osoba, ktorá obýva samostatne bytovú jednotku, alebo môže v rámci bytu bývať s ďalšími osobami, ale nevytvára s nimi spoločnú cenзовú domácnosť.

U časti obyvateľov má takáto forma osamelého bývania dobrovoľnú vedomú preferenciu, pričom v ich trvalom, alebo dočasnom programe absentuje uzavretie manželstva, alebo založenie rodiny. Ide najmä o mladšie vekové kategórie obyvateľov s rodinným stavom slobodný. Pre takýchto jednotlivcov sa vžil označenie „singles“. Časť obyvateľov sa k forme jednočlennej domácnosti dostáva v dôsledku rozvodu, alebo stratou svojho predošlého partnera ovdovením. V súvislosti s predpokladaným nárastom strednej dĺžky života sa dá predpokladať aj do budúcnosti ďalší nárast počtu jedincov, pre ktorých bude život v domácnosti jednotlivca nevyhnutným východiskom (Mládek, 2010).

Nezanedbateľným dôvodom zvyšovania početnosti „singles“ je i fakt, že sa v rodinnom správaní prejavuje aj individualizmus, vplyv liberalizmu a hodnotové zmeny, ktoré vyústili do nárastu počtu domácností jednotlivcov, ktorí chcú žiť osamote z presvedčenia a nie pre externé okolnosti, ako sú rozvod či úmrtie partnera (Bleha, Šprocha, 2015).

Z hľadiska typu cenзовých domácností zaznamenali najvyšší absolútny nárast medzi rokmi 2011 a 2021 práve domácnosti jednotlivcov. Medzi poslednými dvoma sčítaniami pribudlo takmer 228-tisíc domácností jednotlivcov, čo predstavuje medzicenzálny nárast o viac ako 37 % (T 3.4.3.2). Tak v roku 2011, ako aj v roku 2021 boli domácnosti jednotlivcov najpočetnejším typom cenзовой domácnosti.

Obyvatelia podľa typu cenзовой domácnosti v ktorej žijú

Presuny obyvateľov medzi jednotlivými typmi cenзовých domácností nám dobre ilustrujú zmeny rodinného správania (T 3.4.2.8; G 3.4.2.7). Kým v roku 1991 žilo 92 % obyvateľov v nejakej forme rodinnej domácnosti, do roku 2021 tento podiel klesol na 81 %. Podiel obyvateľov v úplných rodinách postupne poklesol z 83 % v roku 1991 na 64 % v roku 2021. V úplných rodinách so závislými deťmi žilo v roku 1991 takmer 61 %

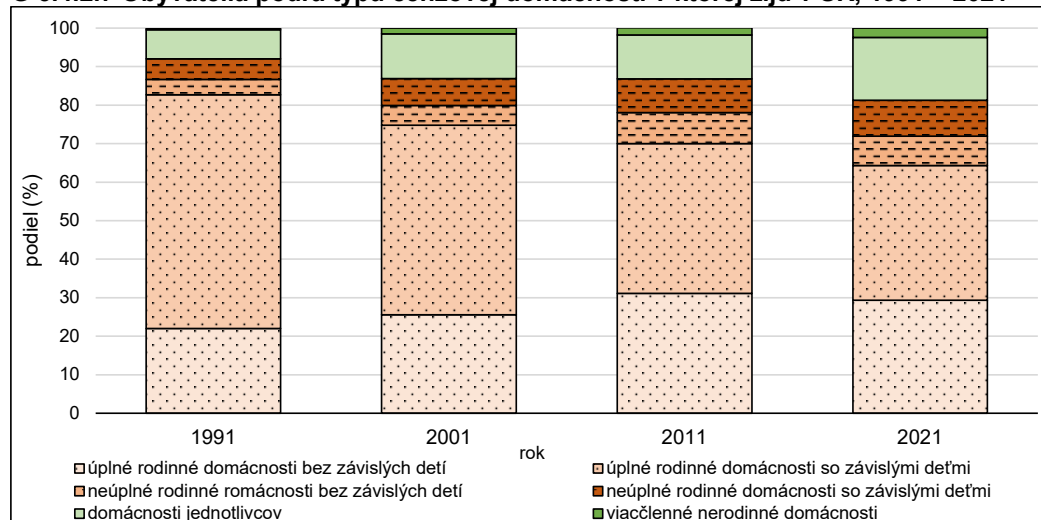
obyvateľov, ale v roku 2021 to už bolo iba 35 %. Naopak narástol podiel obyvateľov v úplných rodinách bez závislých detí z 22 % v roku 1991 na 29 % v roku 2021. Podiel obyvateľov žijúcich v neúplných rodinách má rovnako stúpajúcu tendenciu bez ohľadu na to, či sú tvorené aj závislými deťmi, alebo bez závislých detí. To, že čoraz väčší podiel obyvateľov Slovenska žije mimo úzkych príbuzenských rodinných rámcov dokazuje nárast podielu nerodinných domácností, prioritne nárast počtu domácností jednotlivcov.

T 3.4.2.8. Obyvatelia podľa typu cenzonej domácnosti v SR, 1991 – 2021

Typ domácnosti	Podiel obyvateľov (%)			
	1991	2001	2011	2021
Rodinné domácnosti spolu	92,0	86,9	86,7	81,3
v tom úplné rodinné	82,7	74,8	69,9	64,3
bez závislých detí	22,0	25,6	31,1	29,3
so závislými deťmi	60,7	49,2	38,9	35,0
neúplné rodinné	9,3	12,1	16,8	16,9
bez závislých detí	4,0	5,1	8,1	7,6
so závislými deťmi	5,3	7,0	8,7	9,3
Domácnosti jednotlivcov	7,6	11,6	11,4	16,3
Viacčlenné nerodinné domácnosti	0,4	1,5	1,9	2,4

* Poznámka: nie sú zahrnutí obyvatelia žijúci v nezistených. Kolektívnych a inštitucionálnych domácnostiach
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 3.4.2.7 Obyvatelia podľa typu cenzonej domácnosti v ktorej žijú v SR, 1991 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

4 Tematické analýzy

4.1 Rozmiestnenie obyvateľstva Slovenska v kontexte jeho pobytov

V histórii sčítaní na Slovensku sa prvýkrát okrem trvalého pobytu (TP) obyvateľa zisťoval aj jeho súčasný pobyt (SP). V minulých sčítaniach sa sledoval iba štatút trvalého pobytu a neobsahovali informáciu o skutočnom pobyte obyvateľstva. Nová informácia o súčasnom pobyte obyvateľov poskytla presnejší obraz o reálnom priestorovom rozmiestnení populácie Slovenskej republiky (SR) v súvislosti s ostatnými zisťovanými premennými. Táto kapitola sa venuje diferencii trvalého a súčasného pobytu s využitím ukazovateľov ako index pobytu, index populačnej straty spôsobenej súčasným pobytom a index populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom. Vzhľadom na priestorové rozmiestnenie, v súvislosti s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom, sa berie do úvahy aj zmena zaradenia obcí do veľkostných skupín obcí, rozdiel medzi evidovanou (rozdielny trvalý pobyt) a neevidovanou (rozdielny súčasný pobyt oproti trvalému pobytu) migráciou, mestsko-vidiecke vzťahy v súvislosti s neevidovanou migráciou, ako aj vzdialenosť medzi trvalým a súčasným pobytom obyvateľa. V poslednej časti kapitoly sú analyzované jednotlivé štruktúry obyvateľstva v kontexte trvalého a súčasného pobytu z hľadiska demografických, vzdelanostných a ekonomických charakteristík.

Metodické poznámky

Miestom trvalého pobytu sa rozumie registrovaný pobyt na území SR, na ktorom je obyvateľ prihlásený na trvalý pobyt. Miestom súčasného pobytu obyvateľa je jeho skutočné, reálne bydlisko, ktoré sa môže, ale nemusí zhodovať s miestom trvalého pobytu, a na ktorom nemusí byť obyvateľ registrovaný. Indexy použité v tejto kapitole poukazujú na rozdiely medzi trvalým a súčasným pobytom. Index pobytu dáva do pomeru súčasný pobyt s trvalým pobytom a vyjadruje rozdiel medzi počtom obyvateľov podľa trvalého a súčasného pobytu. Index populačnej straty spôsobenej súčasným pobytom vyjadruje podiel obyvateľov v obci podľa trvalého pobytu, ale bez súčasného pobytu z celkového počtu obyvateľstva podľa súčasného pobytu, pričom index populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom vyjadruje podiel obyvateľov v obci podľa súčasného pobytu, ale bez trvalého pobytu z celkového počtu obyvateľstva podľa súčasného pobytu. Pod evidovanou migráciou rozumieme sťahovanie obyvateľov medzi dvoma trvalými pobytmi, pričom neevidovaná migrácia sa vyznačuje rozdielnym trvalým a súčasným pobytom v rámci SODB 2021.

Rozdiel počtu obyvateľov v závislosti od typu pobytu

Na základe výsledkov SODB 2021 bolo k 01. 01. 2021 na Slovensku 5 449 270 obyvateľov s trvalým pobytom a 5 233 612 obyvateľov so súčasným pobytom. Už tieto údaje o základných počtoch na celoštátnej úrovni poukazujú na skutočnosť, že existujú významné rozdiely medzi tzv. registrovaným (obyvatelia na trvalom pobyte) a reálnym (obyvatelia na súčasnom pobyte) počtom obyvateľov. Diferenciu medzi trvalým a súčasným pobytom obyvateľa je možné chápať ako rozdielne adresné body (AB) rodinného domu alebo vchodu rodinného/bytového domu trvalého pobytu

a súčasného pobytu alebo ako rozdielne územné jednotky (na obecnej, okresnej, krajskej alebo štátnej úrovni) trvalého pobytu a súčasného pobytu. Obyvateľstvo podľa rozdielného trvalého pobytu a súčasného pobytu v kontexte metodiky SODB 2021 je možné rozdeliť na tri skupiny: prvá skupina (skupina A) zahŕňa obyvateľstvo s trvalým aj súčasným pobytom na území SR, avšak na inom AB alebo v odlišnej územnej jednotke. Druhú skupinu (skupina B) tvoria obyvatelia s trvalým pobytom na Slovensku, ale súčasným pobytom mimo územia SR. Tretiu skupinu (skupina C) tvoria obyvatelia s trvalým pobytom v zahraničí, ale súčasným pobytom na území SR. Z celkového počtu obyvateľov s trvalým pobytom na území SR má až 837 327 obyvateľov rozdielny AB trvalého a súčasného pobytu (skupina A, skupina B), čo predstavuje 15,4 % z celkového počtu obyvateľstva. Z tejto množiny sa 264 269 obyvateľov zdržiava na súčasnom pobyte v zahraničí. Obyvateľov, ktorí žijú na území SR iba na súčasnom pobyte bez trvalého pobytu, je 48 611 (T 4.1.1).

T 4.1.1 Skupiny obyvateľstva SR s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom, SODB 2021

Typ skupiny	Popis	Počet obyvateľov (rôzny AB)	Počet obyvateľov (rôzne obce SR)
Skupina A	SP rôzny od TP v rámci SR	573 058	375 766
Skupina B	SP v zahraničí, a TP v SR	264 269	x
Skupina C	SP v SR, a TP v zahraničí	48 611	x

Poznámka: x – zápis nie je možný z logických dôvodov

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Na vyjadrenie rozdielu medzi počtom obyvateľov podľa trvalého a súčasného pobytu v rámci danej územnej jednotky sa používa ukazovateľ index pobytu. Vyjadruje v percentách pomer medzi počtom obyvateľov podľa súčasného pobytu a počtom obyvateľov prihlásených na trvalý pobyt v danej územnej jednotke. Ak je hodnota vyššia ako 100, znamená to, že na danom území žije väčší počet obyvateľov na súčasnom pobyte ako na trvalom pobyte a opačne. Na krajskej úrovni iba Bratislavský kraj dosahuje vyšší počet obyvateľov podľa súčasného pobytu ako počet obyvateľov podľa trvalého pobytu. Okrem okresu Bratislava V všetky okresy Bratislavského kraja majú vyšší počet obyvateľov podľa súčasného pobytu. Ďalšími okresmi, v ktorých prevláda obyvateľstvo podľa súčasného pobytu sú Dunajská Streda, Trnava a Hlohovec. V celoslovenskom meradle je možné pozorovať 320 obcí, v ktorých počet obyvateľov podľa súčasného pobytu je vyšší ako počet obyvateľov podľa trvalého pobytu a až 2589 obcí s vyšším počtom obyvateľov v rámci trvalého pobytu. V ďalších 17-tich obciach sa počet obyvateľov v rámci trvalého a súčasného pobytu zhoduje a jedna obec je neobývaná (vojenský obvod Valaškovce).

T 4.1.2 Index pobytu v jednotlivých územných úrovniach v SR, SODB 2021

Územná úroveň	Index pobytu > 100 %	Index pobytu < 100 %	Index pobytu = 100 %
Počet krajov	1	7	0
Počet okresov	10	69	0
Počet obcí	320	2 589	17

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Je potrebné však upozorniť na skutočnosť, že nízky počet obcí s vyšším počtom obyvateľov podľa trvalého pobytu je spôsobený tým, že 41,3 % obyvateľstva s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom (obec) a zároveň s trvalým pobytom na Slovensku (skupina A, skupina B) žije mimo územia SR. Tým pádom sa podieľajú na počte obyvateľov v rámci trvalého pobytu, ale ani v jednej obci nezvyšujú počet obyvateľov v rámci súčasného pobytu. V absolútnych číslach je to 640 035 obyvateľov, ktorí žijú mimo obce svojho trvalého pobytu a len 424 377 obyvateľov, ktorí žijú v obciach SR iba na súčasnom pobyte. Z tohto pohľadu sú obce podľa priestorového rozmiestnenia obyvateľstva s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom analyzované na základe dvoch relatívnych ukazovateľov:

Index populačnej straty spôsobenej súčasným pobytom (IPS) – podiel obyvateľov v obci s trvalým pobytom, ale so súčasným pobytom v inej obci, z celkového počtu obyvateľstva s trvalým pobytom.

$$IPS = \frac{\sum_{i=1}^n (OTP_i - OTPN_i)}{\sum_{i=1}^n OTP_i}$$

OTP – obyvateľ s trvalým pobytom v obci

OTPN – obyvateľ s trvalým pobytom v obci, ale bez súčasného pobytu v obci

Index populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom (IPZ) – podiel obyvateľov v obci bez trvalého pobytu, ale so súčasným pobytom v obci, z celkového počtu obyvateľstva so súčasným pobytom.

$$IPZ = \frac{\sum_{i=1}^n OSPN_i}{\sum_{i=1}^n OSP_i}$$

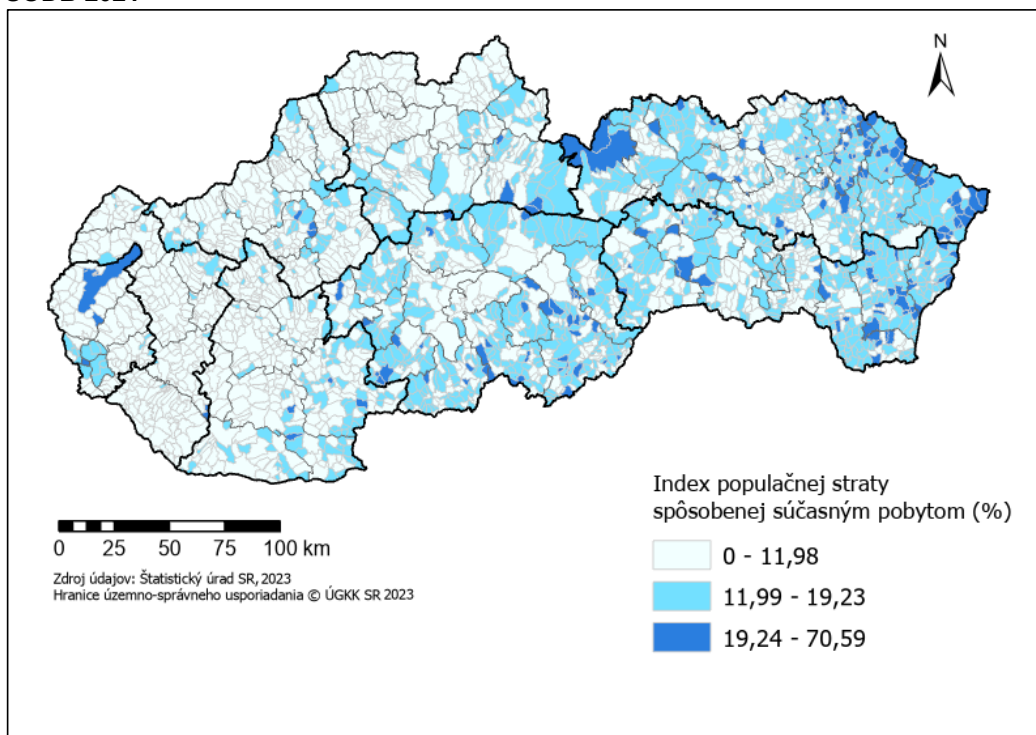
OSPN – obyvateľ so súčasným pobytom v obci, ale bez trvalého pobytu v obci

OSP – obyvateľ so súčasným pobytom v obci

Za účelom priradenia hodnôt ukazovateľov do intervalov bola použitá klastrová metóda prirodzeného zlomu. Pri detailnejšom pohľade na obce a podiel obyvateľov, ktorí majú iba trvalý pobyt alebo iba súčasný pobyt v danej obci, je možné sledovať významné rozdiely medzi západným a východným Slovenskom. Niektoré obce a regióny sú typické z hľadiska populačnej straty alebo populačného zisku na súčasnom pobyte.

Index populačnej straty spôsobenej súčasným pobytom je najvyšší na východe Slovenska v Prešovskom kraji, v ktorom až 12,7 % obcí kraja má vyššiu hodnotu indexu populačnej straty spôsobenej súčasným pobytom ako 19,3 %. Vysoký počet obcí s vysokým indexom populačnej straty spôsobenej súčasným pobytom (nad 19,3 %) má aj Košický a Banskobystrický kraj (9,5 % a 7,6 %). Na západe Slovenska najvyšší index populačnej straty spôsobenej súčasným pobytom je zaznamenaný v Bratislavskom kraji (2,3 % obcí s vyšším indexom populačnej straty spôsobenej súčasným pobytom ako 19,3 %). Ostatné kraje Slovenska majú tento index pod 1,5 % (M 4.1.1).

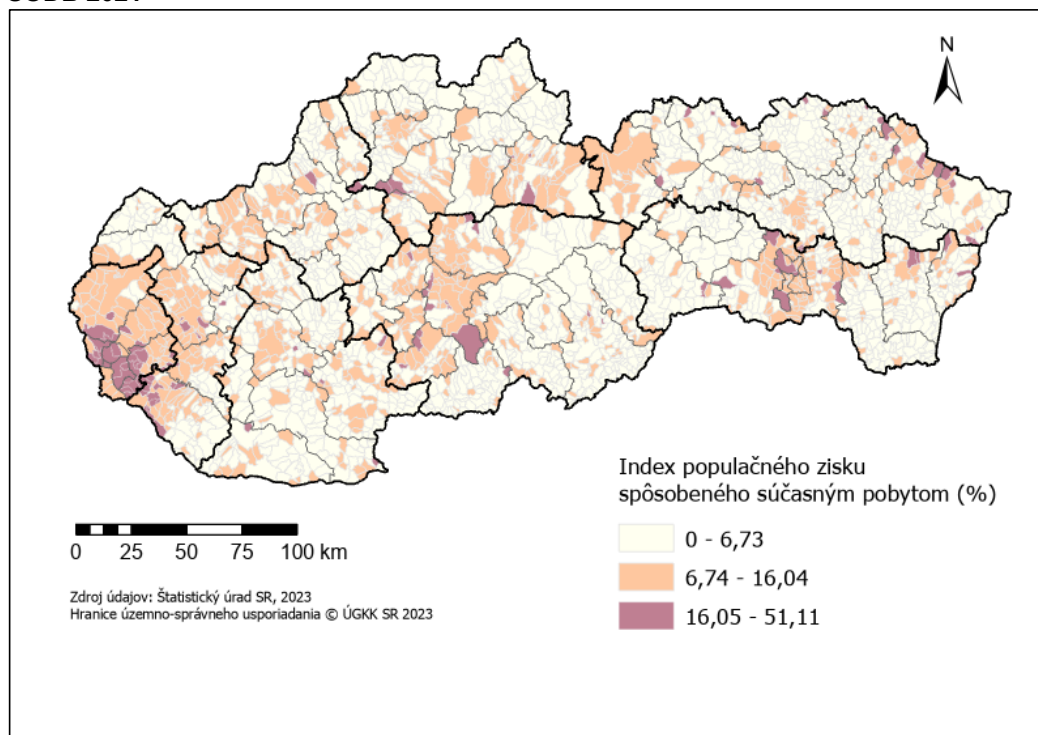
M 4.1.1 Index populačnej straty spôsobenej súčasným pobytom v obciach SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Ukazovateľ index populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom sa už vyznačuje východo-západným gradientom, pri ktorom najvýraznejšie vyniká hlavné mesto SR so svojim širokým zázemím. V Bratislavskom kraji má až 36 % obcí vyšší index populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom ako 16,04 % a až 96,7 % obcí vyšší ako 6,73 % (M 4.1.2). V porovnaní s ostatnými kraji sa vysokým indexom populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom vyznačuje tiež Trnavský kraj, v ktorom má 8,4 % obcí vyšší index populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom ako 16,04 % a 42,2 % obcí vyšší ako 6,73 %. Tiež treba spomenúť aj mesto Košice so svojim zázemím, ktoré je výrazným regiónom v rámci populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom. Celkovo z košických okresov a z okresu Košice-okolie má až 75 % obcí vyšší index populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom ako 6,73 %.

M 4.1.2 Index populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom v obciach SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Veľkostné skupiny obcí podľa trvalého pobytu a súčasného pobytu

Rozdielny trvalý a súčasný pobyt obyvateľov v SR má vplyv aj na zaradenie obce do veľkostnej skupiny obcí (ďalej len „VSO“) podľa počtu obyvateľov na trvalom pobyte a počtu obyvateľov na súčasnom pobyte. Samotné zaradenie obce do VSO nemá z hľadiska štatistiky obyvateľstva zásadný význam, avšak z hľadiska dopadu na politiky a fungovanie samospráv je dopad významnejší. Pre výpočet výnosu dane z príjmov fyzických osôb pre obce má, okrem iného, vplyv aj počet obyvateľov podľa trvalého pobytu, ktorý je prepočítaný na základe koeficientu v závislosti práve od zaradenia obce do VSO. Počet obyvateľov podľa súčasného pobytu však reálnejšie odzrkadľuje skutočnosť, koľko ľudí reálne využíva služby mesta či obce vo vzťahu k tomu, koľko financií na takéto fungovanie samospráva dostáva. V rámci tejto podkapitoly bude analyzovaná zmena zaradenia obce do VSO podľa trvalého resp. súčasného pobytu. Hypoteticky, ak by sa pre podielové dane bral reálny počet obyvateľov (teda počet podľa súčasného pobytu), bol by teda rozdiel, ak je v obci rôzny počet obyvateľov podľa trvalého pobytu a súčasného pobytu, ale obec je zaradená v rovnakej VSO podľa súčasného pobytu, ako podľa trvalého pobytu, alebo by podľa počtu obyvateľov na súčasnom pobyte bola o kategóriu nižšie či vyššie ako podľa trvalého pobytu. Ďalšími faktormi vplývajúcimi na výpočet podielových daní je počet obyvateľov, ktorí dovŕšili vek 62 rokov alebo počet žiakov škôl a školských zariadení.

T 4.1.3 Zmena zaradenia obcí do VSO podľa počtu obyvateľov na trvalom a súčasnom pobyte v SR, SODB 2021

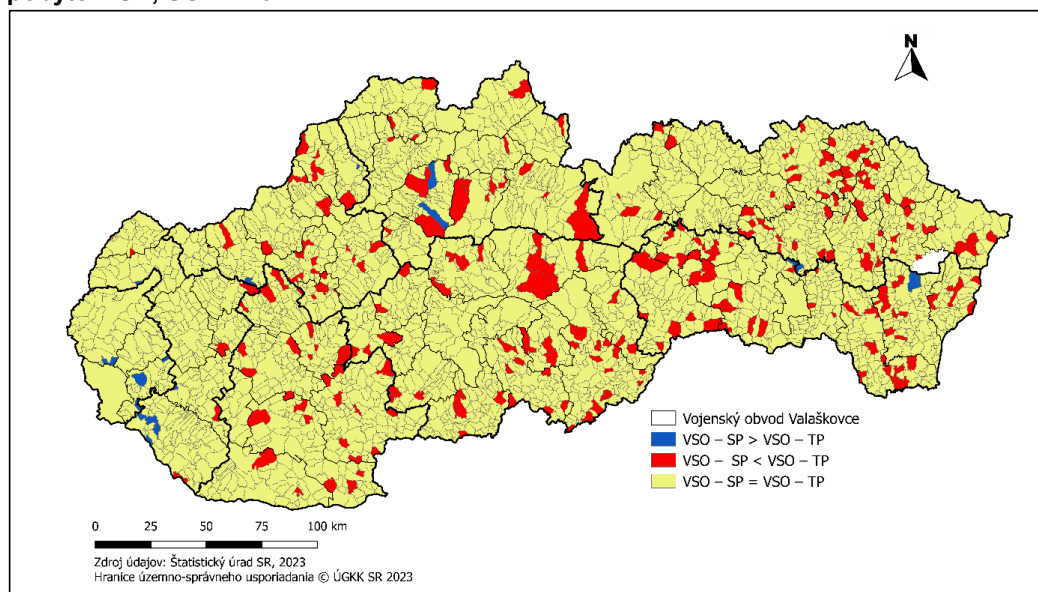
Veľkostná skupina obce na trvalý pobyt	Veľkostná skupina obce na súčasný pobyt								
	Spolu	0 až 199	200 až 499	500 až 999	1 000 až 1 999	2 000 až 4 999	5 000 až 9 999	10 000 až 19 999	20 000 až 49 999
0 až 199	2	0	2	0	0	0	0	0	0
200 až 499	64	58	0	6	0	0	0	0	0
500 až 999	102	0	97	0	5	0	0	0	0
1 000 až 1 999	57	0	0	54	0	3	0	0	0
2 000 až 4 999	37	0	0	0	35	0	2	0	0
5 000 až 9 999	8	0	0	0	0	7	0	1	0
10 000 až 19 999	3	0	0	0	0	0	3	0	0
20 000 až 49 999	3	0	0	0	0	0	0	3	0
50 000 až 99 999	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Spolu	277	58	99	60	40	10	5	4	1

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Na úrovni SR je celkovo 277 obcí (9,6 % z celkového počtu obcí v SR), ktoré majú odlišné zaradenie do VSO podľa počtu obyvateľov na trvalom pobyte a počtu obyvateľov na súčasnom pobyte. Najviac ich bolo v rámci Prešovského kraja (70 obcí), najmenej v Bratislavskom kraji (4 obce). Z obcí, ktoré zmenili kategóriu začlenenia do VSO podľa trvalého pobytu a podľa súčasného pobytu, sa častejšie presúvali obce z VSO podľa počtu obyvateľov na trvalom pobyte do nižšej kategórie VSO podľa počtu obyvateľov na súčasnom pobyte. O kategóriu nižšie sa dostalo 260 obcí. V 2 612 obciach sa zaradenie do VSO podľa trvalého pobytu oproti VSO podľa súčasného pobytu nezmenilo. Najčastejšia zmena z hľadiska zaradenia obcí je z veľkostnej skupiny 500 – 999 obyvateľov podľa trvalého pobytu do veľkostnej skupiny 200 – 499 obyvateľov podľa súčasného pobytu, tzn. ide o zníženie reálneho počtu obyvateľov v obci. Táto zmena sa týka 97 obcí, čo predstavuje 35 % obcí, u ktorých nastala zmena preradenia do VSO na základe počtu obyvateľov podľa trvalého resp. súčasného pobytu. Pokles počtu obyvateľov v týchto obciach sa pohybuje v intervale od 8 po 173 obyvateľov (maximálna hodnota je v obci Blatné Remety, kde ide o pokles počtu obyvateľov zo 649 podľa trvalého pobytu na 476 podľa súčasného pobytu). Výraznejšie sa zmena ešte prejavila vo VSO 200 – 499 obyvateľov podľa trvalého pobytu, v ktorej sa 58 obcí presunulo o kategóriu nižšie podľa súčasného pobytu do VSO 0 – 199 obyvateľov. Zmena zaradenia o jednu kategóriu nahor (t. j. z VSO podľa trvalého pobytu s nižším počtom obyvateľov do VSO podľa súčasného pobytu s vyšším počtom obyvateľov) z trvalého pobytu na súčasný pobyt bola prítomná v 19 obciach. V rámci týchto obcí sa 6 obcí (Vojka nad Dunajom, Macov, Jánovce, Modrová, Obišovce, Kaluža) presunulo z kategórie 200 – 499 obyvateľov podľa trvalého pobytu do kategórie 500 – 999 obyvateľov podľa súčasného pobytu, 5 obcí (Borinka, Kaplna, Blatná na Ostrove, Veľká Paka, Necpaly) z kategórie 500 – 999 obyvateľov podľa trvalého pobytu do kategórie 1 000 – 1 999 obyvateľov podľa súčasného pobytu, 3 obce (Kvetoslavov, Lemešany, Vinné) z kategórie 1 000 – 1 999 obyvateľov podľa trvalého pobytu do kategórie 2 000 – 4 999 obyvateľov podľa súčasného pobytu, 2 obce (Miloslavov, Sučany) z kategórie 2 000 – 4 999 obyvateľov podľa trvalého pobytu do kategórie 5 000 – 9 999 obyvateľov podľa súčasného pobytu

a 1 obec (Bernolákovo) z kategórie 5 000 – 9 999 obyvateľov podľa trvalého pobytu do kategórie 10 000 – 19 999 obyvateľov podľa súčasného pobytu. Žiadna obec na Slovensku nezaznamenala taký nárast alebo pokles obyvateľov podľa súčasného pobytu oproti trvalému pobytu, aby sa presunula smerom nahor alebo nadol o 2 kategórie.

M 4.1.3 Zmena zaradenia obcí VSO podľa počtu obyvateľov na trvalom a súčasnom pobyte v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Evidovaná a neevidovaná migrácia

Migrácia obyvateľstva ako demografická udalosť je spojená so sťahovaním sa v rámci SR a sleduje sa cez zmeny registrovaného pobytu v určitom časovom horizonte. Zmena registrovaného pobytu je podchytená cez štatistické hlásenia radu OBYV 5-12¹, v ktorom sú spravodajskými jednotkami ohlasovne pobytu a vďaka tomuto štatistickému zisťovaniu je možné sledovať tzv. evidovanú migráciu. Evidovaná vnútorná migrácia je teda jednoznačne zadefinovaná ako zmena obce trvalého pobytu na Slovensku. Problémom však zostáva, že miesto, kde je obyvateľ prihlásený na trvalý pobyt, sa nemusí zhodovať s miestom jeho reálneho pobytu. Na problematiku poukázal aj Bezák (2006, s. 19), ktorý tvrdí, že veľká časť faktických zmien pobytu obyvateľov sa často skrýva pod rôznymi formami neevidovanej migrácie, čo vyvoláva aj otázku, či pojmové vymedzenie vnútornej migrácie na princípe zmeny miesta trvalého pobytu je skutočne adekvátne.

Na rozdiel od štatistického zisťovania OBYV 5-12 bolo v rámci SODB 2021 možno pozorovať aj určitú formu neevidovanej migrácie, k čomu prispela skutočnosť, že sa

¹Štatistika sťahovania sa získava spracovaním Hlásenia o sťahovaní (OBYV 5-12). Spravodajskými jednotkami zodpovedajúcimi za správnosť vyplnenia hlásení o sťahovaní sú: obecné a mestské úrady a pracoviská Ministerstva vnútra SR pre cudzincov

prvýkrát zisťoval aj súčasný pobyt obyvateľov. K interpretácii neevidovanej migrácie je možné zaujať rôzne pohľady. V kontexte SODB 2021 nie je možné jednoznačne určiť, odkiaľ obyvateľ prišiel na miesto svojho súčasného pobytu, je známe len to, že jeho súčasný a trvalý pobyt sa môžu alebo nemusia zhodovať. Na základe skutočnosti, že oba typy pobytov (trvalý pobyt aj súčasný pobyt) sa u obyvateľov v rámci SODB 2021 zisťovali k rovnakému dátumu (tzn. stav k 01. 01. 2021), je možné sledovať, či sa ich trvalý a súčasný pobyt zhodovali. V prípade, že sa trvalý a súčasný pobyt obyvateľov nezhodoval (na úrovni obce) a obyvateľ bol zároveň na súčasnom pobyte od roku 2020, môžeme túto zmenu pre účely tejto analýzy označiť ako neevidovanú migráciu. Táto forma neevidovanej migrácie bude porovnávaná s oficiálnou evidovanou migráciou z hlásení OBYV 5-12, taktiež z roku 2020.

V priebehu roka 2020 v rámci vnútorného sťahovania zmenilo trvalý pobyt (na úrovni obce) 87 853 obyvateľov, čo môžeme označiť ako hodnotu evidovanej migrácie. Pre porovnanie, rozdielny súčasný pobyt (na ktorom sa obyvateľ zdržiava od roku 2020) ako trvalý pobyt, malo podľa SODB 2021 celkovo 113 891 obyvateľov, čo je o 23 % viac ako údaj o evidovanej migrácii. Ak by sa teda zobrali do úvahy oficiálne údaje z hlásení OBYV 5-12, a k tomu pripočítali aj neoficiálne zmeny pobytu cez inštitút súčasného pobytu, určitá zmena pobytu v priebehu roka 2020 bola realizovaná v 201 744 prípadoch. Z tohto počtu bolo identifikovaných len 2 621 takých obyvateľov, ktorí zmenili pobyt aj podľa hlásení OBYV 5-12 a zároveň mali podľa SODB 2021 rozdielny súčasný a trvalý pobyt. To poukazuje na skutočnosť, že sa naozaj jedná o dve rozdielne množiny, ktoré sa prekrývajú len v minimálnej miere, a teda možno skonštatovať, že pobyt, či už v rámci evidovanej alebo neevidovanej migrácie, si v priebehu roka 2020 zmenilo takmer 200-tisíc obyvateľov.

Pri vnútornej migrácii je možné sledovať 4 základné typy migračného pohybu v závislosti od toho, či východiskom, resp. cieľom migračného pohybu je mestská alebo vidiecka obec. V súvislosti s týmto je možné sledovať rozdiely medzi evidovanou a neevidovanou migráciou (T 4.1.4). Aj v rámci evidovanej aj neevidovanej migrácie je možné pozorovať rovnaký trend, a síce, že v oboch prípadoch je častejší východiskový bod mesto. Rozdiel je v tom, že kým pri evidovanej migrácii je najčastejšia smer „z mesta na vidiek“ (32,2 %), pri neevidovanej migrácii bol najčastejší pohyb zaznamenaný v smere „z mesta do mesta“ (33,4 %). Opačný trend je aj v rámci smeru, u ktorého je východiskovým bodom vidiecka obec. Pri evidovanej migrácii je častejšia migrácia z vidieckych obcí do iných vidieckych obcí (21,8 %), pri neevidovanej z vidieckych obcí do miest (22,2 %). Ak by sa na evidovanú a neevidovanú migráciu v priebehu roka 2020 pozeralo ako na celok, najčastejšie by obyvatelia smerovali z mesta na vidiek (30,7 %) a naopak najnižšia intenzita pohybu sa prejavila v smere z vidieka na vidiek (17,9 %).

T 4.1.4 Smer vnútornej migrácie pri evidovanej (OBYV 5-12) a neevidovanej migrácii (SODB 2021) v roku 2020

Smer	Spolu (abs.)	Spolu (%)	Evidovaná migrácia podľa OBYV (abs.)	Evidovaná migrácia podľa OBYV (%)	Neevidovaná migrácia podľa SODB 2021 (abs.)	Neevidovaná migrácia podľa SODB 2021 (%)
Z mesta do mesta	60 234	29,86	22 213	25,28	38 021	33,38
Z mesta na vidiek	61 944	30,70	28 274	32,18	33 670	29,56
Z vidieka do mesta	43 483	21,55	18 206	20,72	25 277	22,19
Z vidieka na vidiek	36 083	17,89	19 160	21,81	16 923	14,86

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Na základe údajov možno konštatovať, že evidovaná migrácia zohľadňuje skôr suburbanizáciu a procesy s ňou späté. Podľa Buchtu (2012) sa suburbanizácia prejavuje opúšťaním miest najmä strednou vrstvou, a to predovšetkým do obcí v zázemí väčších miest, čím sa dynamizuje rozvoj prímestských vidieckych sídel. Ak sa neberie do úvahy zmena pobytu v rámci mestských častí Bratislavy alebo Košíc, najvýraznejšie sa tieto zmeny prejavili v oblasti väčších miest (T 4.1.5), v ktorých je zreteľná zmena pobytu najmä z Bratislavy do okolitých obcí v jej zázemí (Rovinka, Miloslavov, Stupava, Bernolákovo atď.). Neevidovaná migrácia predstavuje zasa istú formu zmeny pobytu v súvislosti s dochádzaním za prácou či vzdelaním (T 4.1.5), kde prevláda pohyb z väčších miest (Košice, Banská Bystrica, Nitra, Prešov atď.) najmä do Bratislavy.

T 4.1.5 Porovnanie najčastejších zmien pobytu v rámci evidovanej (OBYV 5-12) a neevidovanej migrácie (SODB) v roku 2020

Evidovaná migrácia (OBYV 5-12)			Neevidovaná migrácia (SODB)		
predchádzajúci pobyt	nový pobyt	počet	trvalý pobyt	súčasný pobyt	počet
Bratislava*	Bratislava*	5688	Bratislava*	Bratislava*	7871
Košice*	Košice*	2579	Košice*	Košice*	3415
Bratislava	Rovinka	232	Košice	Bratislava	471
Bratislava	Miloslavov	219	Banská Bystrica	Bratislava	338
Bratislava	Stupava	210	Bratislava	Miloslavov	335
Bratislava	Bernolákovo	207	Nitra	Bratislava	335
Košice	Bratislava	204	Prešov	Bratislava	318
Bratislava	Chorvátsky Grob	187	Bratislava	Stupava	306
Bratislava	Dunajská Lužná	163	Žilina	Bratislava	292
Bratislava	Slovenský Grob	145	Poprad	Bratislava	252
Nitra	Bratislava	144	Bratislava	Dunajská Lužná	242
Spišská Nová Ves	Smižany	137	Prievidza	Bratislava	235
Banská Bystrica	Bratislava	136	Bratislava	Rovinka	232
Bratislava	Hviezdoslavov	131	Trenčín	Bratislava	219
Bratislava	Most pri Bratislave	118	Bratislava	Bernolákovo	211
Žilina	Bratislava	115	Bratislava	Chorvátsky Grob	209
Trnava	Špačince	115	Trnava	Bratislava	208
Pezinok	Bratislava	114	Bratislava	Pezinok	206
Bratislava	Pezinok	108	Bratislava	Most pri Bratislave	202
Prešov	Veľký Šariš	108	Humenné	Bratislava	201

* Poznámka: zahŕňa zmenu v rámci rôznych mestských častí v Bratislave, resp. v Košiciach

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

V kontexte rozdielneho trvalého a súčasného pobytu a v nadväznosti na neevidovanú migráciu je možné pozorovať určité priestorové vzorce aj z pohľadu dištančnej analýzy. Pod vzdialenosťou medzi trvalým pobytom a súčasným pobytom sa rozumie vzdialenosť medzi adresnými bodmi trvalého a súčasného pobytu, ak sú tieto adresy v odlišnej obci. Priemerná vzdialenosť medzi trvalým a súčasným pobytom sa môže odlišovať v závislosti od typu obcí, v ktorých sa neevidovaná migrácia prejavovala.

Je zrejmé (T 4.1.6), že najväčšiu vzdialenosť sú obyvatelia ochotní pri neevidovanom sťahovaní prekonať do miest, a to v porovnaní s vidiekom až dvojnásobne. Najdlhšie vzdialenosti prekonal obyvatelia, ktorí majú trvalý aj súčasný pobyt v meste, a to v priemere 68,9 km. Najkratšie vzdialenosti boli zaznamenané pri smeroch na vidiek, čo na jednej strane hovorí o prevahe neevidovaného intraregionálneho sťahovania (z vidieka na vidiek) a na strane druhej o neevidovanom sťahovaní do zázemí väčších miest v rámci suburbanizačných procesov (z mesta na vidiek).

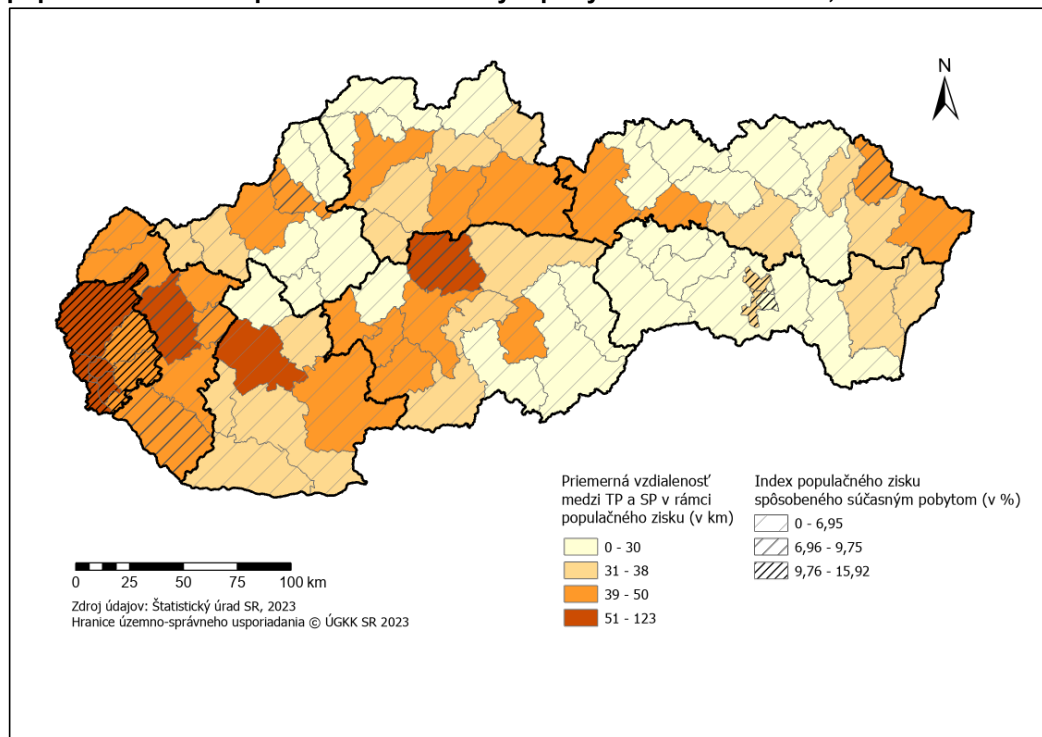
T 4.1.6 Vzdialenosť medzi trvalým a súčasným pobytom podľa typu sídla v SR, SODB 2021

Pobyty	Počet obyvateľov s TP ≠ SP	0 – 9 km (%)	10 – 29 km (%)	30 – 59 km (%)	60 => km (%)	Priemerná vzdialenosť medzi TP a SP (km)
Z mesta (TP) do mesta (SP)	122 052	34,02	20,05	10,91	35,02	68,93
Z mesta (TP) na vidiek (SP)	90 136	33,07	41,73	11,52	13,68	32,97
Z vidieka (TP) do mesta (SP)	104 942	26,81	31,79	12,85	28,55	59,59
Z vidieka (TP) na vidiek (SP)	58 636	42,96	32,66	10,80	13,58	31,74

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Určité rozdiely je možné pozorovať aj medzi okresmi SR. Čo sa týka indexu populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom v rámci neevidovanej migrácie sa priemerná vzdialenosť postupne zvyšuje z východu smerom na západ. Okresy Bratislavského a Trnavského kraja majú najvyšší index populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom, pričom títo obyvatelia majú v priemere najvzdialenejšie svoje trvalé pobyty. Vysoká vzdialenosť (nad 50 km) medzi trvalým a súčasným pobytom je zaznamenaná aj pri obyvateľoch so súčasným pobytom v okresoch Nitra a Banská Bystrica. Okresy východného a severného Slovenska sú skôr charakteristické nižšou priemernou vzdialenosťou medzi trvalým a súčasným pobytom a nižším indexom populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom. Vyšší index populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom má mesto Košice, ale obyvatelia s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom v rámci populačného zisku majú trvalý pobyt v kratších vzdialenostiach.

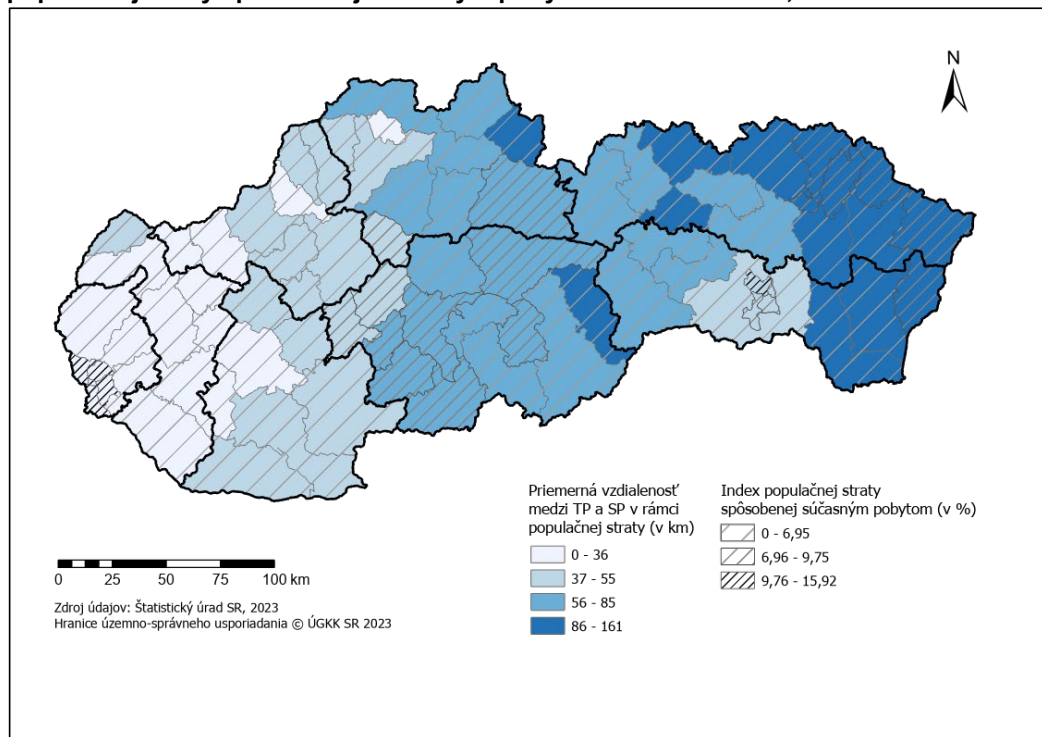
M 4.1.4 Priemerná vzdialenosť medzi trvalým a súčasným pobytom obyvateľov v rámci populačného zisku spôsobeného súčasným pobytom v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Pri obyvateľoch v rámci populačnej straty je pozorovaný opačný jav z hľadiska vzdialenosti medzi trvalým a súčasným pobytom. Keďže obyvatelia s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom sú silne koncentrovaní na západe, v Bratislavskom regióne, priemerná vzdialenosť obyvateľov s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom v rámci populačnej straty rastie smerom na východ. Najvyššie priemerné vzdialenosti boli zaznamenané práve pri najvýchodnejších okresoch ako okres Snina, Humenné, Stropkov, Medzilaborce atď. Všetky bratislavské mestské okresy majú vysoký index populačnej straty spôsobenej súčasným pobytom, ale priemerná vzdialenosť medzi trvalým pobytom a súčasným pobytom je relatívne nízka (pohybuje sa pod 36 km), čo potvrdzuje priestorový pohyb obyvateľstva s trvalým pobytom v Bratislave do širšieho zázemia mesta.

M 4.1.5 Priemerná vzdialenosť medzi trvalým a súčasným pobytom obyvateľov v rámci populačnej straty spôsobenej súčasným pobytom v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúry obyvateľstva podľa trvalého a súčasného pobytu

Ako už bolo uvedené v predchádzajúcich odsekoch, podľa výsledkov SODB 2021, viac ako 600-tisíc obyvateľov má rozdielnú obec trvalého a súčasného pobytu, čo sa premieta do jednotlivých štruktúr obyvateľstva na jednotlivých územných úrovniach. Demografická štruktúra obyvateľstva s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom má už na národnej úrovni niekoľko charakteristík, ktorými sa odlišuje od obyvateľstva s rovnakým trvalým a súčasným pobytom. Tieto charakteristiky pri obyvateľoch sťahujúcich sa z jednej lokality do druhej môžu byť významným komponentom ovplyvňujúcim početnosť a demografické štruktúry pôvodného obyvateľstva (Moravanská, 2007; Šprocha, 2011).

Údaje v T 4.1.7 uvádzajú hlavné znaky vekovej a pohlavnej štruktúry obyvateľstva s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom (obyvatelia sú rozdelení podľa skupín definovaných v T 4.1.1). Obyvatelia s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom na území SR (skupina A) majú vyšší podiel predproduktívnej a produktívnej zložky obyvateľstva ako je celoslovenský priemer, pričom pre obyvateľov v poproduktívnom veku je zmena pobytu menej charakteristická. Napriek tomu, že v SR žije viac žien ako mužov, tento pomer sa pri obyvateľstve s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom obracia v prospech mužov. Tento jav v značnej miere zapríčiňuje aj menšia miera zmeny pobytu obyvateľov vo vyšších vekových kategóriách, kde je početnejšia skupina

žien. Možno konštatovať, že na Slovensku je rôzny trvalý pobyt a súčasný pobyt príznačnejší pre osoby v nižších a stredných vekových kategóriách. Najmobilnejšími sú obyvatelia vo veku 25 – 29 rokov, nasledovaní vekovou skupinou 30- až 34-ročných. Dôvody rozdielneho trvalého a súčasného pobytu sú rôzne. Odborná literatúra skúma viacero trendov priestorového pohybu obyvateľstva ako napr. sťahovanie obyvateľstva do širšieho zázemia väčších miest v rámci suburbanizačných procesov alebo dynamika obyvateľstva mladších a stredných vekových skupín kvôli práci alebo štúdiu (Bezák, 2005; Podolák, 2011). Čo sa týka obyvateľov žijúcich v zahraničí a obyvateľov žijúcich na Slovensku bez trvalého pobytu (skupina B, skupina C), s vysokým podielom prevláda obyvateľstvo v produktívnom veku, pričom podiel obyvateľstva v predproduktívnom a poproduktívnom veku je výrazne pod celoslovenským priemerom. Z hľadiska pohlavnej štruktúry prevažujú medzi osobami so súčasným pobytom v zahraničí ženy, avšak medzi obyvateľmi, ktorí žijú na Slovensku bez trvalého pobytu je výrazne vyšší podiel mužov. Nie je prekvapujúce, že v rámci cezhraničnej migrácie, majú na zreteli rozdielny trvalý a súčasný pobyt, prevláda obyvateľstvo v produktívnom veku, keďže tieto pohyby často indikujú zahraničné pracovné príležitosti.

T 4.1.7 Štruktúra obyvateľstva SR s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom podľa veku a pohlavia, SODB 2021

Obyvateľstvo	Vekové skupiny				Pohlavie		
	spolu (%)	0 - 14 rokov (%)	15 - 64 rokov (%)	65 a viac rokov (%)	spolu (%)	muži (%)	ženy (%)
Skupina A	100,00	17,80	74,50	7,70	100,00	51,70	48,30
Skupina B	100,00	10,40	87,30	2,30	100,00	46,70	53,30
Skupina C	100,00	11,60	86,50	1,90	100,00	66,30	33,70
Populácia SR podľa TP	100,00	15,90	67,00	17,10	100,00	48,90	51,10

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

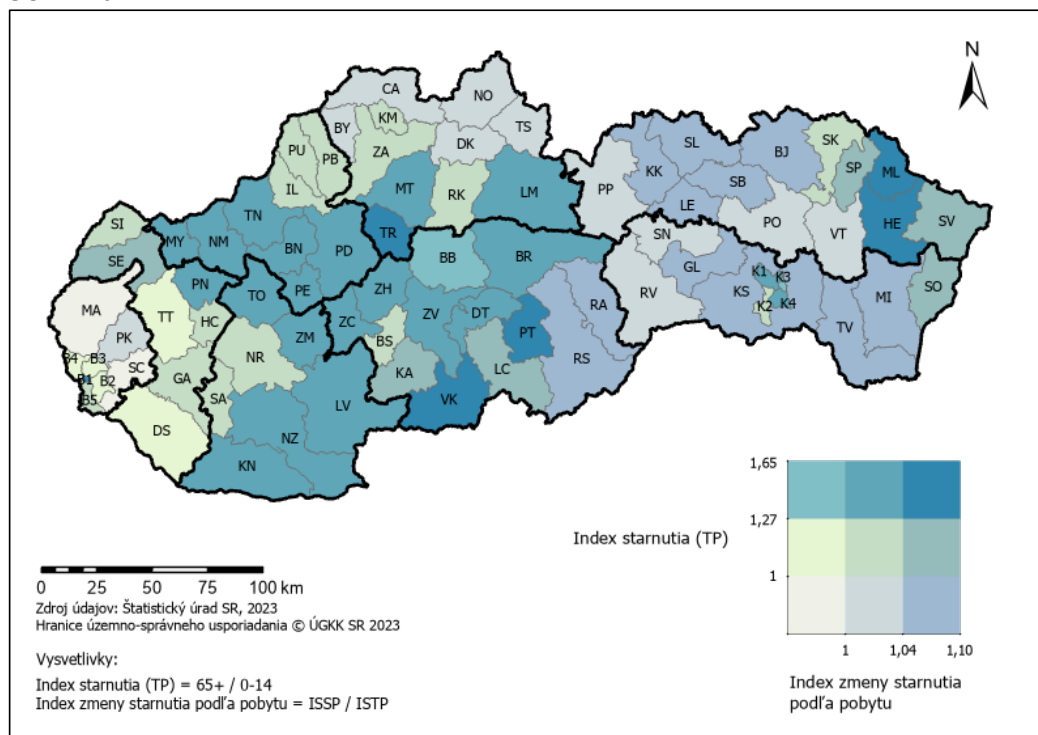
Vekové rozdiely obyvateľstva s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom, porovnávajúc k populácii SR, spôsobujú zmenu vekovej štruktúry hlavne na miestnej úrovni. Na znázornenie rozdielov vo vekovej štruktúre bol vybratý index starnutia. Starnutie obyvateľstva patrí medzi najfrekvencovanejšie demografické témy na Slovensku. Podľa Blehu, Šprochu a Vaňa (2013) sa v nasledujúcich desaťročiach predpokladá zintenzívnenie a akcelerácia starnutia obyvateľstva a SR bude patriť medzi najstaršie krajiny v rámci EÚ.

Ako bolo uvedené v predchádzajúcich kapitolách, obyvateľstvo s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom má svoje priestorové a demografické špecifiká, ktoré determinujú zmenu demografickej štruktúry obyvateľstva. Mladšie vekové skupiny menia pobyt častejšie, pričom staršie vekové skupiny, najmä obyvateľstvo v poproduktívnom veku, sa vyznačujú nižšou priestorovou mobilitou. Významný vplyv na zmenu vekovej štruktúry Slovenska i jeho regiónov má hlavne odliv obyvateľstva do zahraničia, ale aj koncentrácia obyvateľstva vo väčších mestách a v ich širšom zázemí. Index starnutia podľa trvalého pobytu, ktorý dáva do pomeru veľkosť

poproduktívnej zložky k predproduktívnej zložke obyvateľstva je v 55 okresoch SR vyšší ako 1 (v týchto okresoch je poproduktívna zložka obyvateľstva väčšia ako predproduktívna). Sú to hlavne okresy Trenčianskeho kraja, Nitrianskeho kraja, južné okresy Žilinského kraja, okresy Banskobystrického kraja okrem okresov Rožňava a Revúca, východné okresy Prešovského kraja, bratislavské a košické mestské okresy a okresy Trnavského kraja. Najvyšší je v okrese Myjava (1,66), Košice IV (1,57) a Partizánske (1,51). Nízky index starnutia podľa trvalého pobytu, pod ktorým sa rozumie hodnota pod 1 (predproduktívna zložka obyvateľstva je väčšia ako poproduktívna) je v okresoch s vysokou pôrodnosťou na severe a východe Slovenska a v okresoch obklopujúcich Bratislavu s vysokým podielom detskej zložky. V kontexte sledovania zmeny pobytu, pri niektorých okresoch vidieť zvýšenie indexu starnutia. Rozdiely boli skúmané prostredníctvom pomeru medzi indexom starnutia podľa súčasného pobytu a indexom starnutia podľa trvalého pobytu (index zmeny starnutia podľa pobytu). Ak index zmeny starnutia podľa pobytu je vyšší ako 1, vyjadruje vyšší index starnutia podľa súčasného pobytu voči indexu starnutia podľa trvalého pobytu a opačne. Počet okresov, v ktorých je index starnutia podľa súčasného pobytu vyšší ako 1 sa zvýšil na 59.

Čo sa týka indexu zmeny starnutia podľa pobytu, pri 70-ich okresoch zaznamenávame nárast indexu, pričom najvyššia hodnota je v okrese Medzilaborce, v ktorom sa najviac zvýšil index starnutia (1,1). Okres má tiež druhú najvyššiu hodnotu podľa indexu starnutia podľa súčasného pobytu, a to 1,59. Okresom s najvyšším indexom starnutia podľa súčasného pobytu naďalej ostáva okres Myjava (1,72) s indexom zmeny starnutia podľa pobytu 1,04. Po okrese Medzilaborce medzi ďalšími top 5 okresmi s vysokým indexom zmeny starnutia podľa pobytu patria okresy Levoča (1,08), Snina (1,08), Krupina (1,08) a Stropkov (1,07).

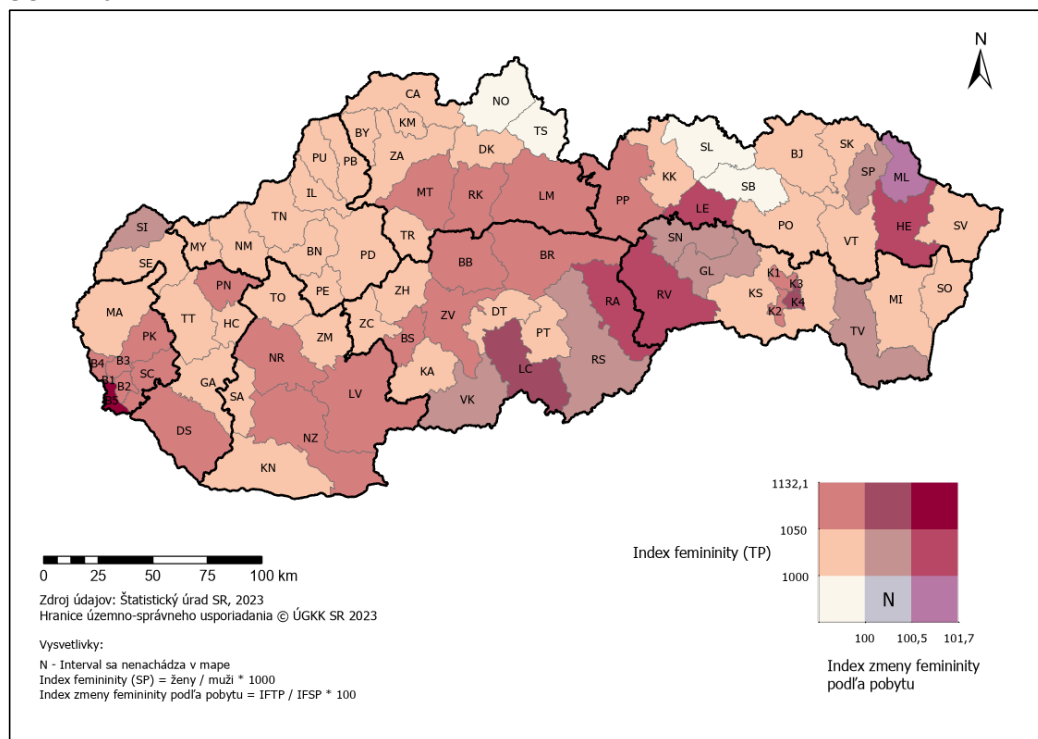
Podľa klastrovej metódy prirodzeného zlomu boli jednotlivé hodnoty indexu starnutia podľa trvalého pobytu a indexu zmeny starnutia podľa pobytu kategorizované do troch úrovní a ich vzájomnou kombináciou bolo vytvorených 9 skupín (M 4.1.6). Do triedy s najvyššími hodnotami oboch pozorovaných ukazovateľov patria okresy s indexom starnutia podľa trvalého pobytu s hodnotou vyššou ako 1,27 a zároveň okresy s indexom zmeny starnutia podľa pobytu s hodnotou vyššou ako 1,04 (ďalej uvádzané len čísla v poradí – index starnutia podľa trvalého pobytu, index zmeny starnutia podľa pobytu). Do tejto triedy spadá 6 okresov, a to okresy Turčianske Teplice (1,56 a 1,06), už vyššie spomínané Medzilaborce (1,59 a 1,1), Bratislava I (1,49 a 1,05), Poltár (1,48 a 1,06), Veľký Krtíš (1,36 a 1,06) a Humenné (1,36 a 1,05). Do triedy s najnižšími hodnotami oboch pozorovaných ukazovateľov patria okresy s nižšou hodnotou indexu starnutia podľa trvalého pobytu a indexu zmeny starnutia podľa pobytu ako 1. Sú to okres Senec (0,59 a 0,99) a okres Malacky (0,88 a 0,99), v ktorých je nízky index starnutia podľa trvalého pobytu, a zároveň aj index starnutia podľa súčasného pobytu poklesol voči trvalému pobytu.

M 4.1.6 Index starnutia (TP) a index zmeny starnutia podľa pobytu v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Na znázornenie rozdielov pohlavnej štruktúry obyvateľstva, keďže hodnoty premennej sú zrkadlové (ak sa zníži podiel žien priamo úmerne sa zvýši podiel mužov), bol vybraný index zmeny femininity podľa pobytu. Ak index zmeny femininity podľa pobytu je vyšší ako 1, vyjadruje vyšší index femininity podľa súčasného pobytu voči indexu femininity podľa trvalého pobytu a opačne. Na Slovensku má index femininity podľa trvalého pobytu (počet žien na 1000 mužov) v piatich okresoch hodnotu nižšiu ako 1000, čo znamená, že v týchto okresoch prevláda mužská populácia. Sú to okresy Námestovo, Stará Ľubovňa, Sabinov, Medzilaborce a Tvrdošín. Podľa indexu femininity podľa súčasného pobytu sa počet okresov s prevládajúcou mužskou populáciou zmenil na 11. Pridali sa okresy Hlohovec, Ilava, Krupina, Sobrance, Čadca a Bardejov. Čo sa týka prevahy ženskej časti populácie podľa trvalého aj súčasného pobytu na prvých dvoch miestach sú Bratislava II a Košice IV s indexom femininity nad 1100. Relatívne vysoký index femininity podľa trvalého pobytu a index femininity podľa súčasného pobytu majú tiež okresy Banská Bystrica, Zvolen a Lučenec. Na Slovensku je celkovo v 16-tich okresoch vyšší index femininity podľa súčasného pobytu ako index femininity podľa trvalého pobytu. Najvyššiu hodnotu indexu zmeny femininity podľa pobytu má okres Bratislava V, čo vyjadruje, že v tomto okrese dochádzalo k najvyššiemu rastu ženskej populácie. Aj keď pri väčšine okresov bola zaznamenaná prevaha ženskej populácie, pri indexe femininity podľa súčasného pobytu bol pozorovaný mierny pokles (M 4.1.7).

M 4.1.7 Index femininity (TP) a index zmeny femininity podľa pobytu v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Zmena štruktúry rodinného stavu u obyvateľov podľa súčasného pobytu oproti trvalo bývajúcemu obyvateľstvu nie je na úrovni SR významná, zmeny sa intenzívnejšie prejavujú až na úrovni okresov. Na úrovni SR sa na súčasnom pobyte najvýraznejšie zmenilo zastúpenie slobodných, u ktorých nastal pokles o 0,8 p. b. voči ich podielu podľa trvalého pobytu (z 44,4 % podľa trvalého pobytu na 43,6 % podľa súčasného pobytu). Opačný trend bol zaznamenaný u skupín ženatých/vydatých a ovdovených, u ktorých došlo na súčasnom pobyte k miernemu nárastu (u oboch skupín o 0,2 p. b.). Takmer bez zmeny zastúpenia na súčasnom pobyte boli rozvedení občania.

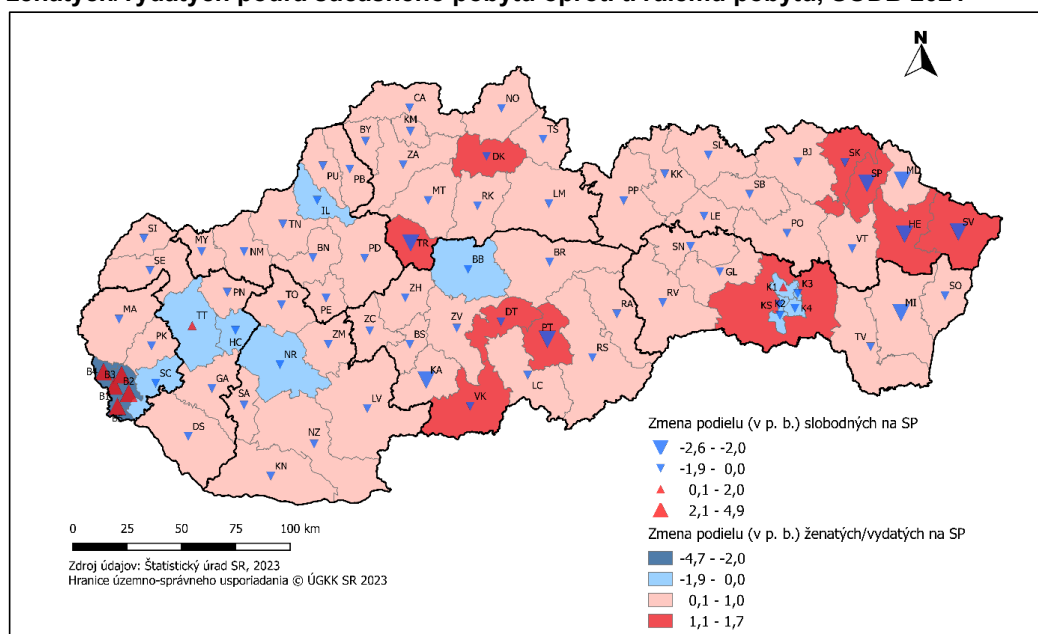
T 4.1.8 Zmena štruktúry rodinného stavu obyvateľstva podľa trvalého a súčasného pobytu v SR, SODB 2021

Rodinný stav	Obyvatelia so SP (abs.)	Obyvatelia so SP (%)	Obyvatelia s TP (abs.)	Obyvatelia s TP (%)	Zmena (p. b.)
Slobodný, slobodná	2 283 119	43,62	2 418 756	44,39	-0,76
Ženatý, vydatá	2 106 127	40,24	2 182 365	40,05	0,19
Rozvedený, rozvedená	426 031	8,14	444 536	8,16	-0,02
Vdovec, vdova	381 326	7,29	383 625	7,04	0,25
Nezistené	37 009	0,71	19 988	0,37	0,34
Spolu	5 233 612	100,00	5 449 270	100,00	0,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Na mape 4.1.8 je zobrazená zmena zastúpenia (vyjadrená v p. b.) skupiny ženatých/vydatých (v kartograme) a skupiny slobodných (v kartodiagrame) podľa súčasného pobytu oproti ich zastúpeniu podľa trvalého pobytu. Takmer vo všetkých okresoch došlo pri súčasnom pobyte k nárastu podielu ženatých/vydatých obyvateľov s výnimkou okresov na západnom Slovensku, kde došlo k poklesu. Najviac sa tento pokles prejavil v okresoch mesta Bratislavy, ďalej okresy Senec, Trnava, Hlohovec a Nitra alebo aj v okresoch mesta Košice. V okresoch mesta Bratislavy sa podľa súčasného pobytu zároveň zvýšil podiel slobodných obyvateľov, k zvýšeniu došlo ešte v okresoch Trnava a Košice I. Vo všetkých ostatných okresoch sa podiel slobodných podľa súčasného pobytu oproti ich podielu podľa trvalého pobytu znížil. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že zmena štruktúry rodinného stavu, najmä slobodných a ženatých/vydatých sa mení v závislosti od sťahovania sa (v zmysle neevidovanej migrácie t. j. zmeny súčasného pobytu oproti trvalému pobytu) najmä mladších a zároveň slobodných obyvateľov z východu SR a juhu stredného Slovenska na západ SR, prípadne do zahraničia. V ostatných častiach SR, v ktorých je súčasný pobyt častokrát rovnaký ako trvalý pobyt, ostávajú prevažne ženatí/vydatí, čím sa ich podiel na celkovom počte súčasne bývajúcего obyvateľstva zvyšuje.

M 4.1.8 Zmena podielu obyvateľov (v p. b.) v kategórii slobodných a v kategórii ženatých/vydatých podľa súčasného pobytu oproti trvalému pobytu, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Rozdielny trvalý a súčasný pobyt má vplyv aj na štruktúry podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania na území celej SR, i na jednotlivých regionálnych úrovniach. Pre zjednodušenie interpretácie bola úroveň najvyššieho dosiahnutého vzdelania agregovaná do 6 základných skupín – nezistené, bez vzdelania, základné, stredné s maturitou, stredné bez maturity a vysokoškolské. Základné porovnanie, zmeny

vzdelanostnej štruktúry v porovnaní súčasne a trvalo bývajúceho obyvateľstva na úrovni SR je zobrazené v T 4.1.9.

T 4.1.9 Zmena štruktúry najvyššieho dosiahnutého vzdelania obyvateľstva podľa trvalého a súčasného pobytu v SR, SODB 2021

Najvyššie vzdelanie	Obyvatelia so SP (abs.)	Obyvatelia so SP (%)	Obyvatelia s TP (abs.)	Obyvatelia s TP (%)	Zmena (p. b.)
Nezistené	220 706	4,22	226 004	4,15	0,07
Bez vzdelania	624 194	11,93	638 186	11,71	0,22
Základné	906 420	17,32	924 608	16,97	0,35
Stredné bez maturity	1 020 631	19,50	1 047 353	19,22	0,28
Stredné s maturitou	1 534 003	29,31	1 611 673	29,58	-0,27
Vysokoškolské	927 658	17,73	1 001 446	18,38	-0,65
Spolu	5 233 612	100,00	5 449 270	100,00	0,00

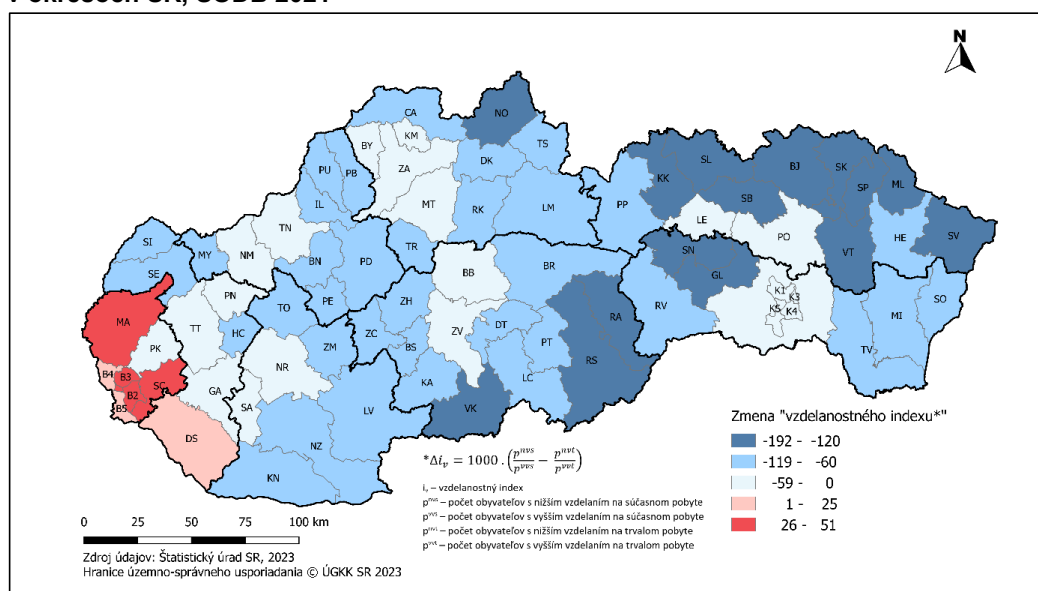
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Úroveň najvyššie dosiahnutého vzdelania na úrovni SR sa v závislosti od typu pobytu zmenila len minimálne, je však viditeľný mierne klesajúci trend úrovne vzdelania obyvateľstva so súčasným pobytom oproti obyvateľstvu s trvalým pobytom. Naznačujú to na jednej strane zvyšujúce sa podiely obyvateľov na súčasnom pobyte bez vzdelania (o 0,2 p. b.), so základným vzdelaním (o 0,4 p. b.) alebo stredným vzdelaním bez maturity (o 0,3 p. b.) a zároveň klesajúce podiely obyvateľov s vyšším stupňom vzdelania, kde sa zaraďuje stredné s maturitou (pokles o 0,3 p. b.) a vysokoškolské vzdelanie (pokles o 0,7 p. b.). Tento trend je potvrdený aj dosiahnutou úrovňou vzdelania obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí, z ktorých až takmer 1/3 (31 %) sú vysokoškolsky vzdelaní obyvateľia.

Pre regionálne porovnanie zmien štruktúry podľa vzdelania na okresnej úrovni bol spracovaný tzv. „vzdelanostný index“. Pre jeho aplikovanie bolo vzdelanie rozdelené do dvoch kategórií. Prvú kategóriu „s nižším vzdelaním alebo bez vzdelania“ tvoria obyvateľia bez vzdelania, so základným vzdelaním a so stredným vzdelaním bez maturity. Druhá kategória „s vyšším vzdelaním“ je tvorená obyvateľmi so stredným vzdelaním s maturitou a vysokoškolským vzdelaním. Obyvatelia s nezisteným vzdelaním v „indexe vzdelania“ zohľadnení neboli. Samotný „vzdelanostný index“ teda vyjadruje počet obyvateľov s nižším vzdelaním alebo bez vzdelania pripadajúcich na 1 000 obyvateľov s vyšším vzdelaním. M 4.1.9 ukazuje, v ktorom okrese došlo k nárastu, resp. poklesu úrovne vzdelania na súčasnom pobyte oproti trvalému pobytu podľa ukazovateľa „vzdelanostný index“. V kartograme sú odtieňmi červenej vyznačené okresy, v ktorých vzdelanostná štruktúra podľa súčasného pobytu zaznamenala nárast oproti štruktúre podľa trvalého pobytu. V 8 okresoch na západe SR (okresy Senec, Malacky, Dunajská Streda a okresy mesta Bratislavy) došlo k poklesu osôb s nižším vzdelaním pripadajúcich na 1000 obyvateľov s vyšším vzdelaním, najviac v okrese Senec so zmenou o 51 obyvateľov menej s nižším vzdelaním pripadajúcich na 1000 obyvateľov s vyšším vzdelaním. Naopak, zhoršenie štruktúry vzdelania podľa súčasného pobytu oproti trvalému pobytu je na mape zaznačené modrou farbou. V 71 okresoch sa podľa súčasného pobytu v rámci okresov

znížil „vzdelanostný index“, tzn. narástol počet obyvateľov s nižším vzdelaním pripadajúcich na 1000 obyvateľov s vyšším vzdelaním. Najvýraznejšie sa táto zmena prejavila v okresoch Prešovského kraja (najmä okres Medzilaborce, Stará Ľubovňa) Košického kraja (najmä okres Gelnica) a Banskobystrického kraja (najmä okresy Rimavská Sobota a Veľký Krtíš) s postupným znižovaním intenzity smerom z východu na západ. Najviac narástol počet obyvateľov s nižším vzdelaním alebo bez vzdelania pripadajúcich na 1000 obyvateľov s vyšším vzdelaním na súčasnom pobyte oproti trvalému v okresoch Gelnica, Medzilaborce (o 190) a Stará Ľubovňa (o 176). Takmer bez zmeny v hodnotách „vzdelanostného indexu“ podľa súčasného pobytu oproti trvalému pobytu bol okres Pezinok.

M 4.1.9 Zmena vzdelanostného indexu na súčasnom pobyte oproti trvalému pobytu v okresoch SR, SODB 2021

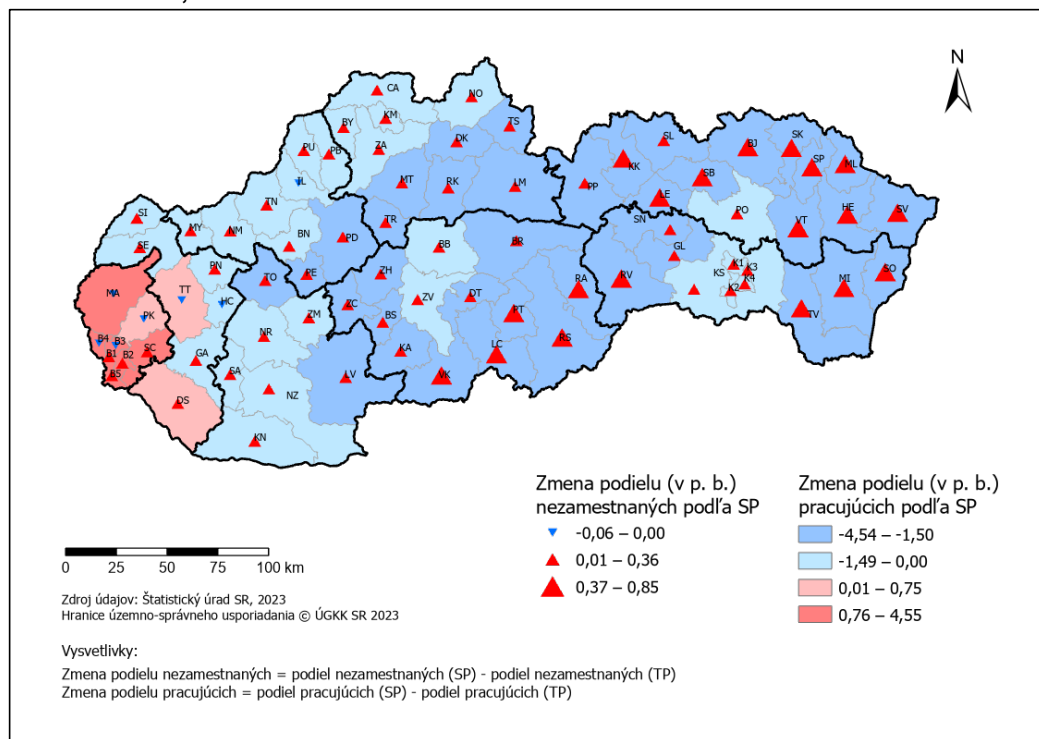

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Diferencie medzi obyvateľstvom podľa trvalého a súčasného pobytu spôsobujú zmeny tiež v štruktúre jednotlivých skupín podľa ekonomickej aktivity obyvateľov. Najvýraznejšia zmena sa prejavuje pri skupine pracujúcich (okrem dôchodcov), a to hlavne z dôvodu väčšej priestorovej mobility tejto skupiny. Táto neevidovaná migrácia je často iniciovaná tuzemskými alebo zahraničnými pracovnými príležitosťami. Pri obyvateľstve so súčasným pobytom v zahraničí (skupina B) tvoria najvyšší podiel pracujúci (okrem dôchodcov), a to 60,6 % (t. j. 160 198 obyvateľov). Celkovo vysoký počet obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí spôsobuje, že na Slovensku je podľa súčasného pobytu až v 69 okresoch nižší podiel pracujúcich (okrem dôchodcov) ako podľa trvalého pobytu. Nižší podiel pracujúcich (okrem dôchodcov) vo väčšine okresov Slovenska na súčasnom pobyte spôsobuje aj koncentrácia pracovnej sily hlavne v Bratislavskom kraji. Najväčší pokles pracujúcich (okrem dôchodcov) bol zaznamenaný na východe Slovenska v okresoch Medzilaborce (4,5 p. b.), Stropkov (4,0 p. b.) a Snina (4,0 p. b.). Podiel pracujúcich (okrem dôchodcov) narástol

v 10 okresoch, najviac v okrese Bratislava III (4,6 p. b.), Bratislava II (4,1 p. b.) a Bratislava I (3,6 p. b.). Odliv pracujúcich spôsobuje nárast podielu nezamestnaných v 72 okresoch. Ich podiel poklesol iba v okresoch Hlohovec, Ilava, Malacky, Bratislava IV, Bratislava III, Pezinok a Trnava. Keďže je medzi obyvateľmi s rozdielnym trvalým a súčasným pobytom v rámci populačnej straty prevaha mladších vekových skupín, je prirodzené, že v týchto okresoch stúpol aj podiel dôchodcov. Najvyšší nárast podielu dôchodcov bol zaznamenaný v okrese Medzilaborce (3,8 p. b.), Snina (2,8 p. b.) a Stropkov (2,5 p. b.).

M 4.1.10 Zmena podielu nezamestnaných a pracujúcich obyvateľov podľa pobytu v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

4.2 Obyvatelia v nekonvenčných obydliach

Jednou zo základných charakteristík dosiahnutej životnej úrovne obyvateľstva je úroveň bývania. Dostupné bývanie je nevyhnutnou súčasťou kvality života a má významný vplyv na pohodu a spokojnosť ľudí.

Metodické poznámky

Počas sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 sa zisťovali 2 druhy pobytu: trvalý pobyt a súčasný pobyt. Práve v rámci súčasného pobytu obyvateľov je možné určiť reálnu obývanosť obydľí. Okrem konvenčných obydľí sú obývané aj tzv. nekonvenčné obydlia. Základným nástrojom pre identifikovanie nekonvenčných obydľí bolo vytvorenie tzv. štatistických adresných bodov v rámci územnej prípravy.

Cieľom územnej prípravy (ďalej len „ÚP“) bolo dosiahnuť prostredníctvom integrácie priestorových údajov administratívnych zdrojov údajov maximálnu množinu adries lokalizovaných v priestore. Preto k administratívnym zdrojom údajov, ktoré boli použité v ÚP, bola vytvorená aj databáza štatistických adresných bodov (ďalej len „ŠAB“), vytváraných pre všetky obývané objekty, ktoré nemajú alebo nemôžu mať riadne pridelený adresný bod so súpisným číslom v Registri adries podľa zákona č. 125/2015 Z. z. Vďaka ŠAB sa docielila geolokácia obývaných nekonvenčných obydľí na území SR. Potenciálne obývané nekonvenčné obydlia identifikovala poverená osoba na obci a požiadala o vytvorenie ŠAB. Takýmito objektmi sú najmä neskolaudovaný rodinný dom, mobilné obydlie (karavan, hausbót, maringotka), chatrče, rekreačné objekty (chata, záhradná chatka, chatka), špecifické prípady rodinných domov – gazdovský rodinný dom a špecifické prípady typu bytových domov – vchody bytových domov, ak je na liste vlastníctva identifikovaný viac ako jeden vchod pre bytovú budovu, ale v Registri adries je pridelený len jeden adresný bod.

Typy nekonvenčných obydľí

Celkovo bolo sčítaných 14 710 nekonvenčných obydľí (ŠAB) a v 13 709 (93,2 % zo všetkých nekonvenčných obydľí) žilo 94 844 obyvateľov, ktorí na tomto type obydľia deklarovali súčasný pobyt. Číselník nekonvenčných obydľí obsahuje päť typov nekonvenčných obydľí: neskolaudovaný rodinný dom, rekreačný objekt, chatrč, mobilný objekt a nezistený. Najvyšší podiel nekonvenčných obydľí tvoria chatrče, ktorých je 34,8 %. Druhým najpočetnejším typom nekonvenčných obydľí bol nezistený typ nekonvenčného obydľia s 31,6 % (4 647). Nezistený typ nekonvenčného obydľia vznikol v prípade, keď si obec vyžiadala vytvoriť na svojom území štatistický adresný bod, ale neuviedla, akého typu nekonvenčného obydľia je štatistický adresný bod. Nezistené typy nekonvenčných obydľí môžu byť chatrče, neskolaudované rodinné domy, rekreačné objekty, mobilné objekty alebo iné typy, pre ktoré nebola uvedená samostatná číselníková položka (špecifické prípady rodinných domov – gazdovský rodinný dom a špecifické prípady typu bytových domov – vchody bytových domov, ak je na liste vlastníctva identifikovaný viac ako jeden vchod pre bytovú budovu). Tretí najčastejší typ nekonvenčných obydľí tvorili neskolaudované rodinné domy, ktorých

podiel bol 30,2 % (4 449). Rekreačných objektov bolo 2,8 % (408) a mobilných obydľí len 0,6 % (91).

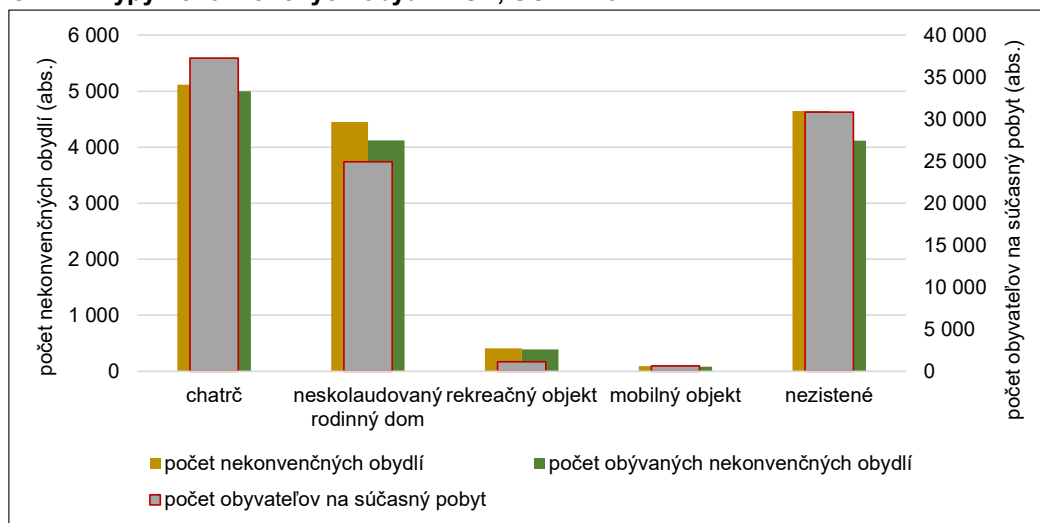
T 4.2.1 Počet nekonvenčných obydľí podľa obývanosti a počtu obyvateľov na súčasný pobyt v SR, SODB 2021

Nekonvenčné obydlie	Počet nekonvenčných obydľí	Počet obývaných nekonvenčných obydľí	Počet obyvateľov na súčasný pobyt
Chatrč	5 115	4 996	37 276
Neskolaudovaný rodinný dom	4 449	4 122	24 934
Rekreačný objekt	408	389	1 146
Mobilný objekt	91	84	647
Nezistené	4 647	4 118	30 841
Spolu	14 710	13 709	94 844

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Najpočetnejším obývaným typom nekonvenčného obydľia boli chatrče (4 996; 36,4 % zo všetkých obývaných nekonvenčných obydľí). V nekonvenčnom obydľi typu chatrč žilo na súčasný pobyt 37 276 obyvateľov, čo predstavuje 39,3 % zo všetkých obyvateľov žijúcich v nekonvenčných obydľiach. Druhým najpočetnejším typom obývaných nekonvenčných obydľí boli neskolaudované rodinné domy (4 122; 30,1 %), v ktorých žilo na súčasný pobyt 24 934 obyvateľov, čo predstavuje 26,3 % všetkých obyvateľov žijúcich v nekonvenčných obydľiach. Nezistených obývaných nekonvenčných obydľí bolo 4 118 (30,0 %) a žilo v nich 30 841 obyvateľov na súčasný pobyt, t. j. 32,5 % všetkých obyvateľov žijúcich v nekonvenčných obydľiach. Obývaných rekreačných objektov bolo 389 (2,8 % zo všetkých obývaných nekonvenčných obydľí) a žilo v nich 1 146 obyvateľov na súčasný pobyt (1,2 %). Posledným typom nekonvenčných obydľí boli mobilné objekty, ktorých bolo obývaných 84 (0,6 % zo všetkých nekonvenčných obydľí) a na súčasný pobyt v nich žilo 647 obyvateľov (0,7 %).

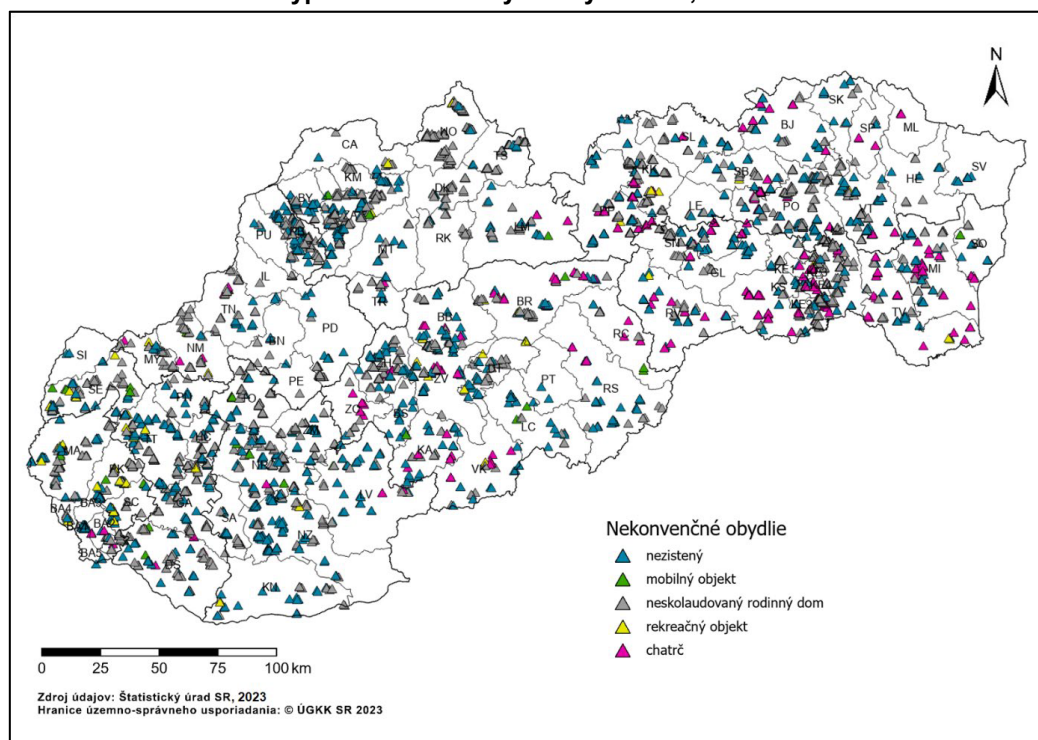
G 4.2.1 Typy nekonvenčných obydľí v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Pri nekonvenčných obydliach hrá dôležitú rolu priestorové rozmiestnenie, pričom rozdiely je možné pozorovať už na krajskej úrovni. Prešovský kraj mal najvyšší počet nekonvenčných obydľí (5 013; 34,1 %), druhý nasleduje Košický kraj (4 597; 31,3 %). Banskobystrický, Bratislavský, Trnavský a Žilinský kraj majú podiely nekonvenčných obydľí v rozmedzí od 5,9 % do 8,3 %. Najmenej nekonvenčných obydľí sa nachádzalo v Trenčianskom (472; 3,2 %) a Nitrianskom kraji (643; 4,4 %). Pri detailnejšom pohľade na okresnú úroveň, tri okresy s najvyšším zastúpením nekonvenčných obydľí tvoria viac ako jednu štvrtinu výskytu všetkých nekonvenčných obydľí. Ide o okres Košice-okolie, v ktorom sa nachádza 1 600 nekonvenčných obydľí, čo predstavuje podiel 10,9 % zo všetkých nekonvenčných obydľí. Nasledujú dva okresy z Prešovského kraja, okres Kežmarok (1 189; 8,1 %) a okres Sabinov (1 059; 7,2 %).

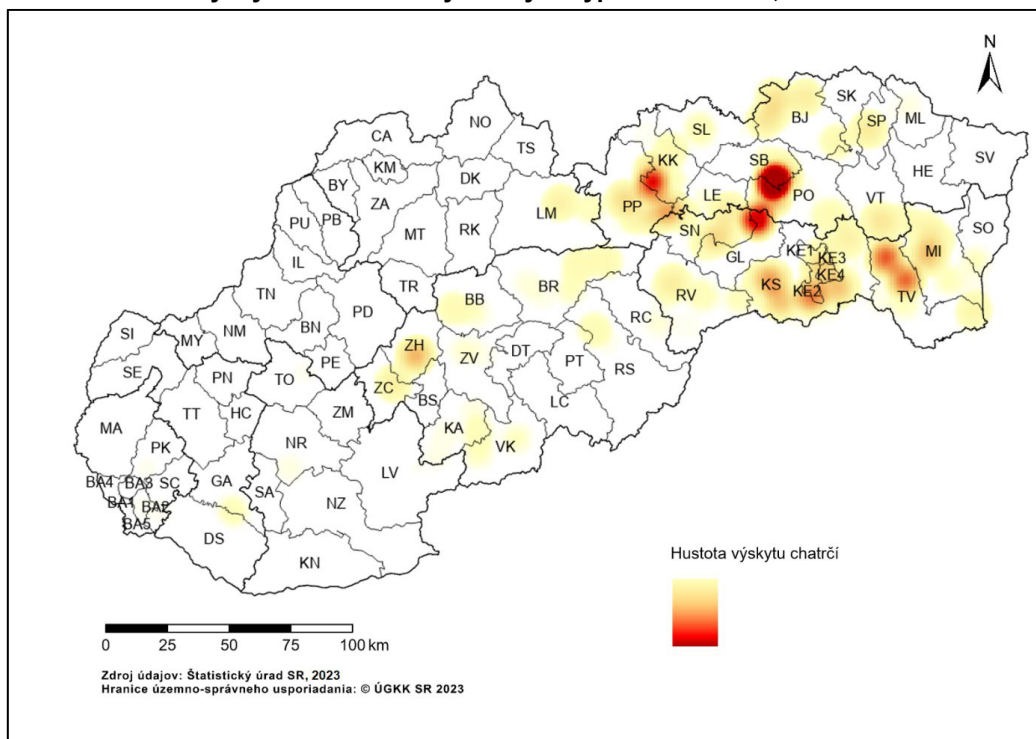
M 4.2.1 Rozmiestnenie typov nekonvenčných obydľí v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Nekonvenčné obydliá typu chatrč sa koncentrujú najmä na východnom Slovensku. Najväčší počet nekonvenčných obydlií typu chatrč bol v Prešovskom kraji (2 325; 45,5 %), nasleduje Košický kraj (2 259; 44,2 %). Tretím krajom je Banskobystrický, v ktorom bolo výrazne menej nekonvenčných obydlií typu chatrč (418; 8,2 %). V ostatných krajoch bol podiel nekonvenčných obydlií typu chatrč medzi 0,1 % (Trenčiansky kraj) a 1,3 % (Žilinský kraj). Pri pohľade na okresnú úroveň je koncentrácia nekonvenčných obydlií typu chatrč najvyššia v okrese Sabinov (Prešovský kraj), kde sa nachádza 15,1 % zo všetkých nekonvenčných obydlií typu chatrč. Nasledujú dva okresy z Košického kraja, okres Košice-okolie (737; 14,4 %) a okres Trebišov (546; 10,7 %).

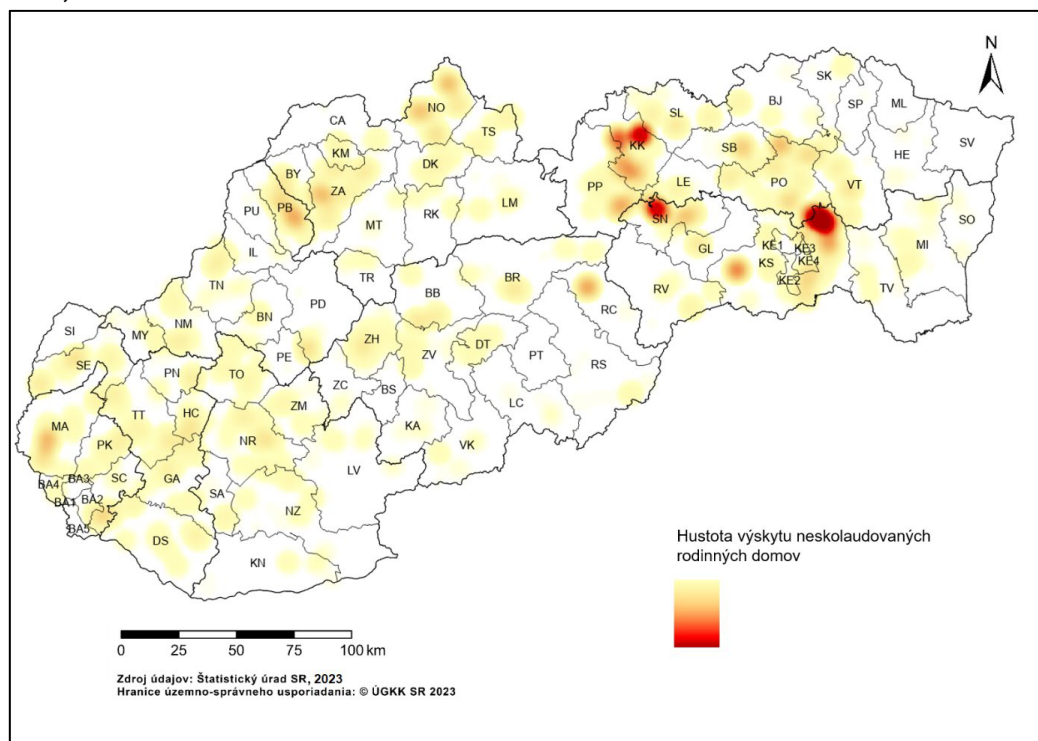
M 4.2.2 Hustota výskytu nekonvenčných obydlií typu chatrč v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Najviac nekonvenčných obydí typu neskolaudovaný rodinný dom sa nachádzalo opäť na východnom Slovensku. V Prešovskom kraji bolo 1 181 nekonvenčných obydí typu neskolaudovaný rodinný dom (26,5 %) a v Košickom kraji bolo 1 067 (24,0 %). Tretím krajom s najvyšším počtom nekonvenčných obydí typu neskolaudovaný rodinný dom bol Žilinský kraj (554; 12,5 %). V ostatných krajoch Slovenska bol podiel nekonvenčných obydí typu neskolaudovaný rodinný dom medzi 5,9 % (Bratislavský kraj) a 9,0 % (Trnavský kraj). Na okresnej úrovni bol najvyšší výskyt nekonvenčných obydí typu neskolaudovaný rodinný dom v okrese Košice-okolie, v ktorom sa nachádzalo 15,3 % zo všetkých nekonvenčných obydí typu neskolaudovaný rodinný dom. Nasledujú dva okresy z Prešovského kraja, okres Kežmarok (445; 10,0 %) a okres Prešov (332; 7,5 %).

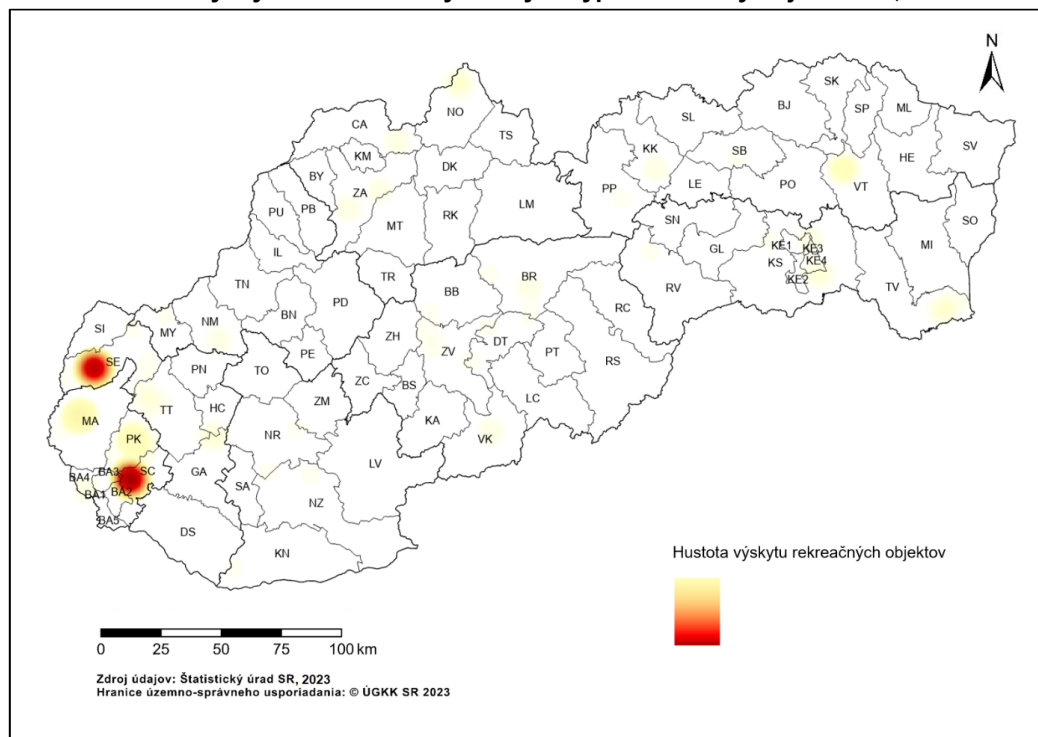
M 4.2.3 Hustota výskytu nekonvenčných obydí typu neskolaudovaný rodinný dom v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Nekonvenčné obydlia typu rekreačný objekt sa koncentrujú najmä na západnom Slovensku. Najviac ich bolo v Bratislavskom (201; 49,3 %) a v Trnavskom kraji (160; 39,2 %). V ostatných krajoch Slovenska bol podiel nekonvenčných obydí typu rekreačný objekt pod 3 %, s najnižším podielom v Trenčianskom kraji (0,7 %). Okresom s najvyšším podielom rekreačných objektov bol okres Senec v Bratislavskom kraji so 42,6 % zo všetkých nekonvenčných obydí typu rekreačný objekt. Nasleduje okres Senica (Trnavský kraj), kde sa nachádzalo 37,5 % zo všetkých nekonvenčných obydí typu rekreačný objekt.

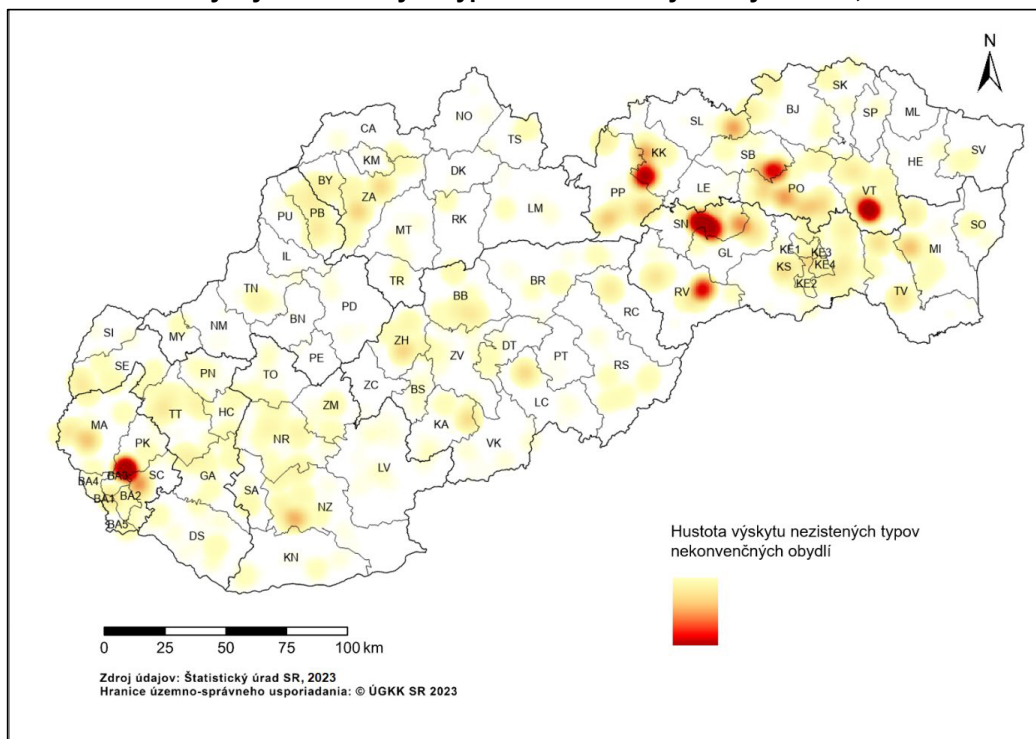
M 4.2.4 Hustota výskytu nekonvenčných obydí typu rekreačný objekt v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Celkovo pri 4 647 nekonvenčných obydlií nebol zistený presný typ nekonvenčného obydliia. Najviac nezistených nekonvenčných obydlií sa nachádzalo v Prešovskom (1 484; 31,9 %), Košickom (1 245; 26,8 %) a Bratislavskom kraji (546; 11,8 %). Najmenej nezistených nekonvenčných obydlií bolo v Trenčianskom kraji (131; 2,8 %). Okresom, kde bol najvyšší podiel nezistených nekonvenčných obydlií bol okres Spišská Nová Ves (Košický kraj) s 12,0 % nezistených nekonvenčných obydlií zo všetkých nezistených nekonvenčných obydlií. Nasledujú dva okresy z Prešovského kraja, okres Vranov nad Topľou (7,7 %) a okres Kežmarok (7,0 %).

M 4.2.5 Hustota výskytu nezistených typov nekonvenčných obydlií v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

T 4.2.2 Počet obyvateľov na súčasný pobyt podľa typov nekonvenčných obydľí v krajoch SR, SODB 2021

Kraj	Spolu	Chatrč	Neskolaudovaný rodinný dom	Rekreačný objekt	Mobilné obydlie	Nezistené
Banskobystrický kraj	8 045	3 375	2 088	91	85	2 406
Bratislavský kraj	6 592	120	1 840	653	126	3 853
Košický kraj	35 983	18 666	6 727	139	182	10 269
Nitriansky kraj	4 445	166	1 473	9	39	2 758
Prešovský kraj	29 357	14 291	7 276	15	75	7 700
Trenčiansky kraj	2 894	21	1 956	8	9	900
Trnavský kraj	4 244	54	2 015	214	101	1 860
Žilinský kraj	3 284	583	1 559	17	30	1 095
Spolu	94 844	37 276	24 934	1 146	647	30 841

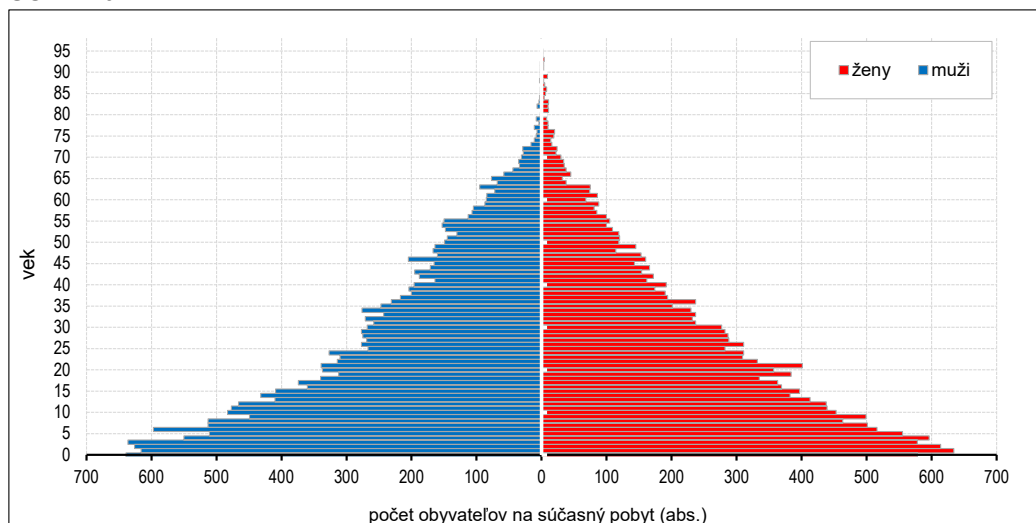
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Vybavenosť nekonvenčných obydľí typu chatrč

Vybavenosť nekonvenčných obydľí typu chatrč naznačuje, že väčšina týchto nekonvenčných obydľí má nižšiu vybavenosť. Pokiaľ ide o hygienické zariadenia, až 89,8 % nekonvenčných obydľí typu chatrč bolo bez kúpeľne. Iba 6,3 % nekonvenčných obydľí typu chatrč malo kúpeľňu priamo v byte. Podobný trend sa týka aj splachovacích záchodov. Až 88,3 % nekonvenčných obydľí typu chatrč nemalo splachovací záchod v byte. Iba 5,5 % nekonvenčných obydľí typu chatrč malo splachovací záchod priamo v byte. Pokiaľ ide o zásobovanie vodou, iba 9,8 % nekonvenčných obydľí typu chatrč malo vodovod zabezpečený zo spoločného zdroja. Ďalších 9,5 % nekonvenčných obydľí typu chatrč malo vodovod, ale nie priamo v byte. Až 73,8 % nekonvenčných obydľí typu chatrč však nemalo žiadny prístup k vodovodu. Pokiaľ ide o vykurovanie, väčšina nekonvenčných obydľí typu chatrč (85,4 %) využívala samostatné vykurovacie telesá, ako sú pece, kachle alebo krby. Iba 3,3 % nekonvenčných obydľí typu chatrč nemalo žiadne vykurovanie.

Obyvatelia v nekonvenčných obydliach typu chatrč podľa vybraných štruktúr

Na základe údajov o vekovo-pohlavnom zložení obyvateľov bývajúcich na súčasný pobyt v nekonvenčnom obydľí typu chatrč pozorujeme výrazný odklon v porovnaní so štruktúrou Slovenskej republiky. Z údajov o vekovom zložení je možné pozorovať, že v nižšom veku (do 10 rokov) je počet obyvateľov vo vzťahu k vekovej skupine vyšší ako u ostatnej populácie. Veková štruktúra populácie môže byť ovplyvnená rôznymi faktormi. V mladšom veku (do 20 rokov) je počet mužov a žien pomerne vyrovnaný, s miernou prevahou mužov vo veku 1 až 4 rokov. Medzi 20 a 40 rokmi prevláda vyšší počet mužov v porovnaní so ženami. Veková skupina 40 až 60 rokov je stále väčšinou zastúpená mužmi. V staršej vekovej skupine (nad 65 rokov) je počet žien väčší ako počet mužov.

G 4.2.2 Veková pyramída obyvateľov v nekonvenčnom obydľí typu chatrč v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Najvyšší podiel obyvateľov bývajúcich v nekonvenčnom obydľí typu chatrč mal najvyššie dosiahnuté vzdelanie ukončené základné vzdelanie (16 560 obyvateľov; 44,4 %). Druhú najpočetnejšiu skupinu, ktorú tvorilo 34,0 % (12 689) obyvateľov predstavovali deti bez vzdelania od 0 – 14 rokov. Pri 11,2 % (4 160) obyvateľov bolo nezistené najvyššie dosiahnuté vzdelanie. Stredné vzdelanie ako najvyšší dosiahnutý stupeň vzdelania malo 3 059 (8,2 %) obyvateľov obývajúcich nekonvenčný typ obydľia chatrč. Vysokoškolské vzdelanie malo 1,5 % (555) obyvateľov. Len 0,7 % (253) obyvateľov starších ako 15 rokov bolo bez vzdelania.

T 4.2.3 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie obyvateľov v nekonvenčnom obydľí typu chatrč v SR, SODB 2021

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie	Počet (abs.)	Podiel (%)
Bez vzdelania – osoby vo veku 0 – 14 rokov	12 689	34,04
Základné	16 560	44,43
Stredné	3 059	8,21
Vysokoškolské	555	1,49
Bez vzdelania – osoby vo veku 15 rokov a viac	253	0,68
Nezistené	4 160	11,16
Spolu	37 276	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Najvyššie zastúpenie v rámci súčasnej ekonomickej aktivity obyvateľov bývajúcich v nekonvenčnom obydľí typu chatrč predstavovali deti do začatia povinnej školskej dochádzky (8 334; 22,4 %) a žiaci základnej školy (8 092; 21,7 %). Osoby v domácnosti tvorili 16,9 % (6 290) zo všetkých obyvateľov bývajúcich v nekonvenčnom type obydľia chatrč. Nezamestnaní predstavovali 11,6 % (4 341) obyvateľov. Medzi nezamestnanými je veľký počet obyvateľov so základným

vzdelaním, najmä s ukončením 2. stupňa základnej školy (3 001 obyvateľov; 8,1 % zo všetkých obyvateľov žijúcich v chatrčiach). Najnižšie zastúpenie mali osoby na materskej dovolenke (25; 0,1 %) a študenti vysokých škôl (51; 0,1 %) obyvateľov bývajúcich v nekonvenčnom type obydli chatrč.

T 4.2.4 Súčasná ekonomická aktivita obyvateľov v nekonvenčnom obydli typu chatrč v SR, SODB 2021

Súčasná ekonomická aktivita	abs.	%
Dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	8 334	22,36
Žiak základnej školy	8 092	21,71
Žiak strednej školy	926	2,48
Študent vysokej školy	51	0,14
Pracujúci (okrem dôchodcov)	3 312	8,89
Nezamestnaný	4 341	11,65
Osoba na materskej dovolenke	25	0,07
Osoba na rodičovskej dovolenke	290	0,78
Osoba v domácnosti	6 290	16,87
Dôchodca	2 140	5,74
Pracujúci dôchodca	205	0,55
Ostatné	25	0,07
Nezistené	3 245	8,71
Spolu	37 276	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Podľa údajov o národnosti obyvateľov bývajúcich v nekonvenčnom obydli typu chatrč bola slovenská národnosť s 22 690 obyvateľmi (60,9 % zo všetkých obyvateľov žijúcich v nekonvenčnom obydli typu chatrč) najpočetnejšou skupinou. Rómska národnosť s 9 370 obyvateľmi (25,1 %) je výrazne zastúpená ako druhá najpočetnejšia národnosť v nekonvenčnom obydli typu chatrč. Maďarská národnosť bola ďalšou významnejšou skupinou obyvateľov v nekonvenčnom obydli typu chatrč (688 obyvateľov; 1,8 %). Medzi menšinovými národnosťami bola zaznamenaná aj prítomnosť rusínskej (23 obyvateľov; 0,1 %), ukrajinskej (50 obyvateľov; 0,1 %) a českej (44 obyvateľov; 0,1 %) národnosti.

T 4.2.5 Kombinácia národnosti a ďalšej národnosti obyvateľov v nekonvenčnom obydli typu chatrč v SR, SODB 2021

Národnosť	Spolu	Ďalšia národnosť					
		bez ďalšej národnosti	rómska	slovenská	maďarská	rusínska	ostatná
Slovenská	22 690	14 076	8 202	0	77	33	302
Rómska	9 370	4 941	0	4 148	56	1	224
Maďarská	688	418	250	14	0	0	6
Ukrajinská	50	43	0	6	0	0	1
Česká	44	34	0	8	1	0	1
Vietnamská	13	10	0	0	0	1	2
Ostatná	53	28	1	20	0	0	4
Nezistená	4 368	4 364	3	1	0	0	0
Spolu	37 276	23 914	8 456	4 197	134	35	540

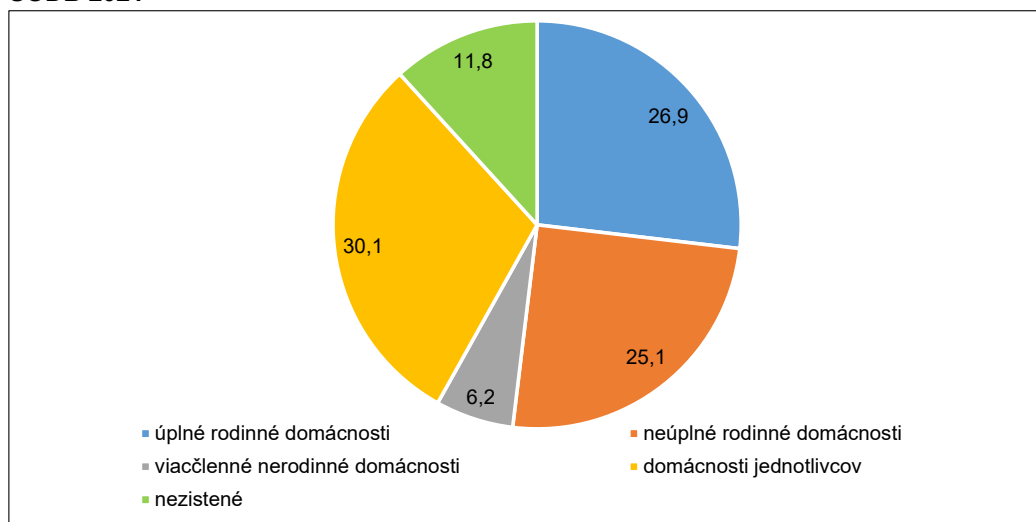
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Domácnosti v nekonvenčných obydliach typu chatrč

Na základe údajov o počte cenзовých domácností v rámci jednej bytovej domácnosti je možné vyvodiť niekoľko záverov a pozorovaní. Väčšina bytových domácností v nekonvenčnom obydli typu chatrč má 2 až 5 cenзовých domácností. Existujú však aj bytové domácnosti v nekonvenčnom obydli typu chatrč s vyšším počtom cenзовých domácností, a to až do maximálnej hodnoty 18 cenзовých domácností v rámci jednej bytovej domácnosti.

Prevládajúci typ cenзовой domácnosti v nekonvenčnom type obydli chatrč bola domácnosť jednotlivcov, ktorú tvorilo 30,1 % zo všetkých cenзовých domácností (4 154).

G 4.2.3 Typy cenзовých domácností v nekonvenčnom obydli typu chatrč v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

V rámci domácností jednotlivcov dominovala skupina obyvateľov žijúcich ako jednotlivci, ktorý nie je pracujúci dôchodca žijúci s inými členmi bytovej domácnosti (3 306 domácností; 24,0 %). Úplné rodinné domácnosti tvorili 26,9 % (3 702 domácností), v ktorých bola najviac zastúpená skupina obyvateľov, ktorá tvorila domácnosti manželských párov s aspoň jedným závislým dieťaťom (1 470 domácností; 10,7 %). Neúplné rodinné domácnosti predstavovali 25,1 % (3 453 domácností), z nich až 18,8 % (2 597) domácností tvorili osamelé matky s aspoň jedným závislým dieťaťom. Viacčlenných nerodinných domácností v nekonvenčnom type obydli chatrč bolo 6,2 % (853) a z nich 3,0 %, čiže 420 domácností tvorili domácnosti súrodencov. Nezistený typ domácností zo všetkých chatrčí tvoril 11,8 % (1 620 domácností).

4.3 Národnostné zloženie obyvateľstva Slovenska

V minulosti cez územie dnešnej SR v centrálnej časti Európy prechádzalo množstvo rôznych národov, ktoré zanechali svoje stopy v osídľovaní krajiny, ako aj v hospodárskom a kultúrnom rozvoji. Keďže územie prináležalo k rôznym štátnym útvarom a v novodobej histórii niekoľkokrát došlo ku zmenám štátnych hraníc, krajina disponuje pestrú etnickou i národnostnou štruktúrou obyvateľov. Mnohé obce SR majú v dôsledku tohto historického vývoja rozmanitú národnostnú štruktúru, niektoré sú charakteristické prevahou slovenskej, maďarskej, rómskej alebo rusínskej národnosti.

Metodické poznámky

Obyvatelia SR mali prvýkrát v SODB 2021 možnosť uviesť okrem doteraz zisťovanej jednej národnosti aj príslušnosť k ďalšej národnosti. V prípade, že sa obyvateľ hlásil k ďalšej národnosti, bolo možné uviesť jednu ďalšiu národnosť podľa vlastného rozhodnutia bez ohľadu na jeho štátne občianstvo.

Analýza je realizovaná pre 5 najpočetnejších národností, pričom uvedené počty obyvateľov sú súčtom danej národnosti a príslušajúcej ďalšej národnosti. Vybrané národnosti sú analyzované z pohľadu vývoja počtu obyvateľov, priestorového rozmiestnenia na úrovni okresov s využitím ukazovateľa Piaseckého indexu diverzifikácie, a z hľadiska ďalších aspektov ako demografické, etno-kultúrne a vzdelanostné charakteristiky.

Porovnávanie výsledkov sčítaní bolo aplikované pre roky 1991, 2001, 2011 a 2021, avšak je potrebné uviesť, že nová metodika zisťovania národnostnej identity obyvateľov SR na jednej strane prispela k zvýšeniu počtu príslušníkov jednotlivých národností, ale na druhej strane môže skresľovať interpretáciu vývoja počtu obyvateľov jednotlivých národností voči predchádzajúcim sčítaniam.

Vývoj počtu obyvateľov podľa národnosti

Slovenská národnosť tvorí najväčšiu skupinu obyvateľov v SR. Kým v rokoch 1991 a 2001 bol podiel slovenskej národnosti z celkového počtu obyvateľov približne rovnaký, okolo 85 %, v roku 2011 sa tento podiel znížil takmer na 80,7 %. Dôvodom takéhoto zníženia boli rôzne faktory, okrem iného aj rast počtu príslušníkov niektorých národnostných menšín a vyššia miera nezodpovedanej otázky o národnosti.

Maďarská národnosť na území SR predstavuje najpočetnejšiu národnostnú menšinu. Podľa výsledkov sčítania obyvateľov v roku 1991 obyvatelia s maďarskou národnosťou tvorili viac ako 10,7 %. O 10 rokov neskôr v roku 2001 v sčítaní obyvateľov sa ich podiel z celkového počtu obyvateľov znížil približne na 9,7 % a v roku 2011 ďalej klesol na menej ako 8,5 %.

Rómska národnosť tvorí druhú najpočetnejšiu národnostnú menšinu v podmienkach SR. Pre podiel obyvateľov rómskej populácie, z celkového počtu obyvateľov za

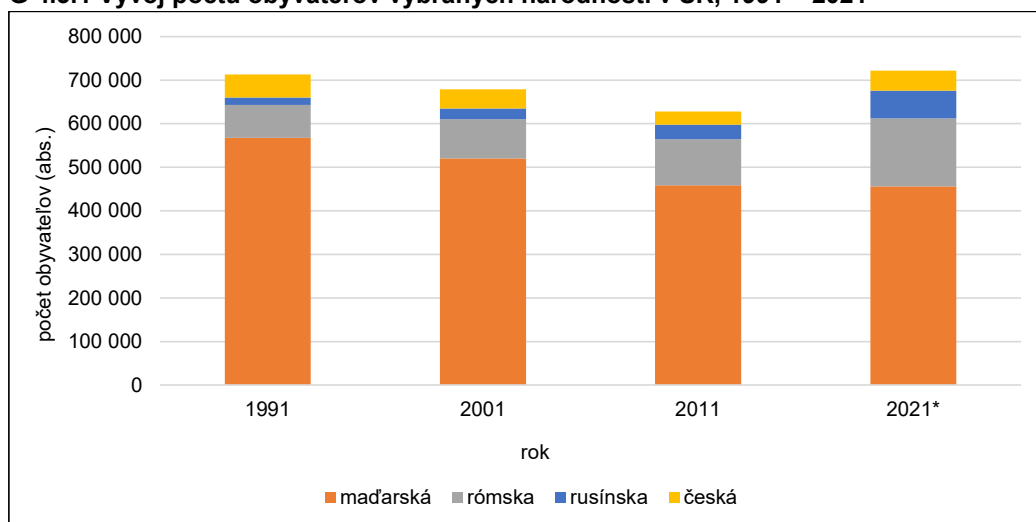
sledované obdobie, je charakteristické mierne zvýšenie. V roku 1991 v rámci sčítania obyvateľov uviedlo z celkového počtu obyvateľov približne 1,4 % obyvateľov, že má rómsku národnosť, tento podiel sa v roku 2001 zvýšil takmer na 1,7 % a v roku 2011 takmer na 2 %.

Rusínska menšina, ako jedna z menšinových národností strednej Európy, má svoje zastúpenie aj na území SR. Z údajov zo sčítaní obyvateľov od roku 1991 vyplýva, že podiel obyvateľov rusínskej národnosti sa neustále zvyšuje. V roku 1991 ich podiel tvoril viac ako 0,3 % z celkového počtu obyvateľov, v roku 2001 viac ako 0,4 % a v roku 2011 viac ako 0,6 %, čím sa ich podiel za posledných 20 rokov (od roku 1991 do roku 2011) zdvojnásobil.

Česká národnosť na území SR tvorí štvrtú najpočetnejšiu národnostnú menšinu. Výsledky sčítaní obyvateľov ukazujú, že podiel obyvateľov s českou národnosťou na území SR postupne klesá. V roku 1991 z celkového počtu obyvateľov tvorili približne 1 %, v roku 2001 o niečo viac ako 0,8 % a v roku 2011 približne 0,6 %.

Medzi sčítaniami 2011 a 2021 sa počet obyvateľov SR zvýšil takmer o 1 %, teda približne o 50-tisíc obyvateľov. Zvýšenie je typické nielen pre počet obyvateľov so slovenskou národnosťou, ale aj pre počet obyvateľov patriacich k iným národnostiam žijúcim v SR. Výnimkou je maďarská národnosť, ktorá podľa výsledkov SODB 2021 klesá. Avšak v prípade interpretácie výsledkov bez zahrnutia ďalšej národnosti by všetky počty príslušníkov národnostných menšín mali nižší počet ako ich stav z roku 2011.

G 4.3.1 Vývoj počtu obyvateľov vybraných národností v SR, 1991 – 2021

* Poznámka: po spočítaní národnosti a ďalšej národnosti

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Podľa výsledkov SODB 2021 k rozhodujúcemu okamihu sčítania z celkového počtu obyvateľov s trvalým pobytom v SR sa k slovenskej národnosti prihlásilo približne 84,8 % obyvateľov (k národnosti takmer 4,57 mil. a k ďalšej národnosti vyše 55-tisíc obyvateľov).

K druhej najpočetnejšej národnosti na území SR, k maďarskej národnosti, sa prihlásilo takmer 8,4 % obyvateľov (k národnosti viac ako 422-tisíc a k ďalšej národnosti vyše 34-tisíc obyvateľov). K rómskej národnosti sa prihlásilo viac ako 2,8 % obyvateľov (k národnosti viac ako 67-tisíc a k ďalšej národnosti takmer 89-tisíc obyvateľov). K rusínskej národnosti sa prihlásilo viac ako 1,1 % obyvateľov (k národnosti viac ako 23-tisíc a k ďalšej národnosti takmer 40-tisíc obyvateľov). K českej národnosti sa prihlásilo približne 0,8 % obyvateľov (k národnosti viac ako 28-tisíc a k ďalšej národnosti viac ako 16-tisíc obyvateľov).

T 4.3.1 Počet obyvateľov podľa národnosti a ďalšej národnosti v SR, SODB 2021

Národnosť	Spolu		Národnosť		Ďalšia národnosť	
	abs.	%*	abs.	%	abs.	%
Slovenská	4 623 043	84,84	4 567 547	83,82	55 496	18,13
Maďarská	456 154	8,37	422 065	7,75	34 089	11,13
Rómska	156 164	2,87	67 179	1,23	88 985	29,06
Rusínska	63 556	1,17	23 746	0,44	39 810	13,00
Česká	45 711	0,84	28 996	0,53	16 715	5,46

* Poznámka: podiel je počítaný z reálneho počtu obyvateľov SR

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Priestorové aspekty národnostného zloženia obyvateľstva SR

SR má v dôsledku rozmanitej národnostnej štruktúry niekoľko regiónov, v ktorých je možné pozorovať spolužitie viacerých národností. Najčastejším spolužitím väčších skupín obyvateľstva rôznych národností je prítomnosť príslušníkov slovenskej národnosti s príslušníkmi inej národnosti v jednej územnej jednotke. Na niektorých územiach je možné sledovať vo väčších počtoch aj koexistenciu príslušníkov maďarskej a rómskej národnosti, príslušníkov rómskej a rusínskej národnosti, prípadne kombinácie s ukrajinskou, českou, nemeckou a inými národnosťami. Ako dôsledok spolužitia príslušníkov rôznych národností je možné vyčleniť určité regióny, ktoré sú národnostne homogénne alebo heterogénne. Na meranie tohto javu sa používa tzv. Piaseckého index diverzifikácie, pomocou ktorého je možné poukázať na národnostnú homogenitu alebo heterogenitu skúmaného územia. Index nadobúda hodnoty (0, 100), pričom hodnota bližšie k 100 poukazuje na vyššiu národnostnú heterogenitu sledovaného územia a hodnota bližšie k 0 vyjadruje národnostnú homogenitu sledovaného územia (Häufler, 1976).

$$PID = 100 - \left(\frac{n_a^2 + n_b^2 + \dots + n_k^2}{N^2} * 100 \right)$$

n_a je počet príslušníkov danej národnosti

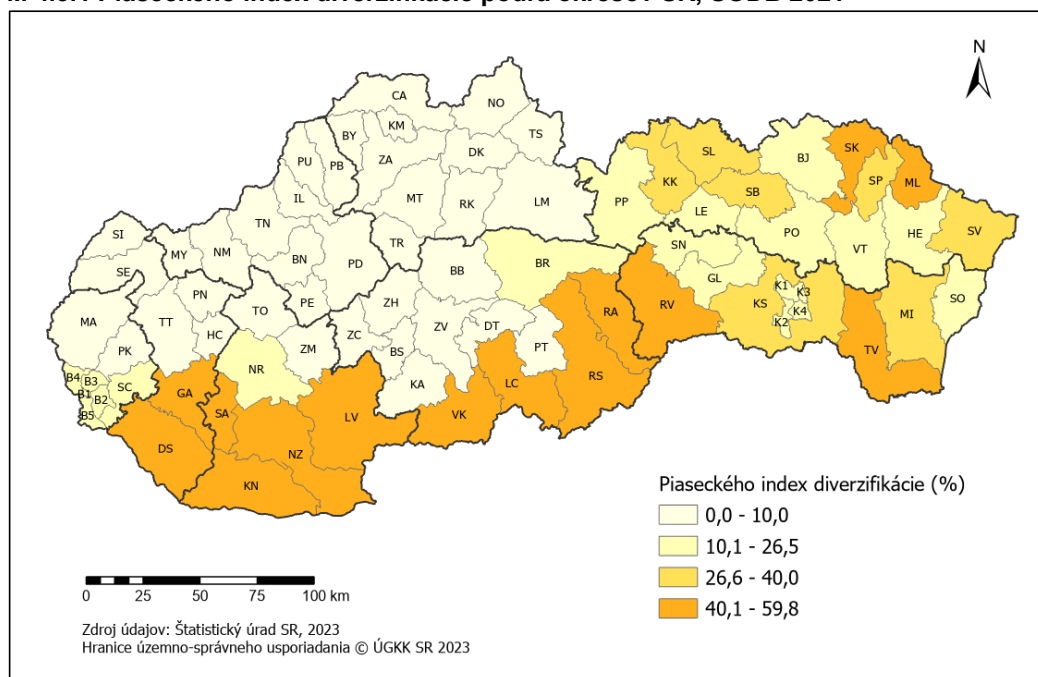
k je počet všetkých národností

N je celkový počet obyvateľov sledovaného územia okrem obyvateľov s nezistenou národnosťou

Umocnenie počtu členov jednotlivých národností umožňuje potlačenie vplyvu príslušníkov patriacich k málopočetným národnostným skupinám.

Národnostne najheterogénnejšie územia sú regióny, v ktorých žijú najpočetnejšie národnostné menšiny SR. Sú to hlavne juh Slovenska a takmer celé východné Slovensko, pričom severozápadné časti krajiny patria medzi etnicky najhomogénnejšie oblasti Slovenska, v ktorých slovenská národnosť presahuje 90 % podiel. Podľa Piaseckého indexu diverzifikácie národnostne najheterogénnejším okresom na SR je Rimavská Sobota, s hodnotou 59,8. V okrese žijú podľa trvalého pobytu v relatívne vysokých podieloch príslušníci slovenskej, maďarskej a rómskej národnosti. Druhým národnostne najheterogénnejším okresom je okres Medzilaborce s hodnotou 56,4. V tomto prípade, vysokú národnostnú heterogénnosť spôsobuje spolužitie príslušníkov slovenskej, rusínskej a v menšom počte príslušníkov rómskej národnosti. Najhomogénnejším okresom je okres Námestovo s hodnotou Piaseckého indexu diverzifikácie 2,1.

M 4.3.1 Piaseckého index diverzifikácie podľa okresov SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

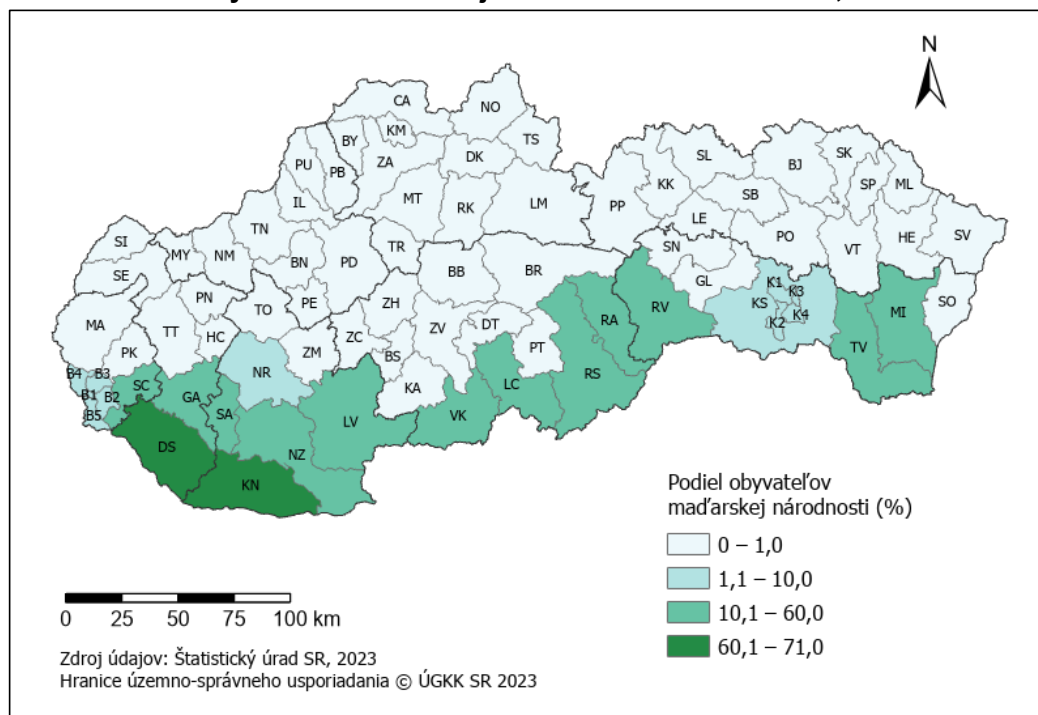
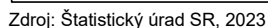
Slovenská národnosť má väčšinový podiel takmer vo všetkých okresoch Slovenska s výnimkou okresov Dunajská Streda s podielom 26,5 % a Komárno s podielom 30,9 % (M 4.3.2). Vyšší ako 90 % podiel predstavuje vo všetkých okresoch Žilinského a Trenčianskeho kraja a v severných okresoch Bratislavského, Trnavského a Banskobystrického kraja. Najvyšší podiel obyvateľov slovenskej národnosti je v okrese Námestovo, a to 98 %.

Maďarská národnosť, ktorá tvorí najväčšiu národnostnú menšinu v SR, predstavuje viac ako 10 % obyvateľov v 14 južných okresoch Slovenska (M 4.3.3). V okresoch Dunajská Streda a Komárno dosahuje najvyšší podiel, presahujúci 60 %. Okresy s vyšším podielom obyvateľstva maďarskej národnosti ako 20 % sú Rimavská Sobota, Nové Zámky, Galanta, Šaľa, Trebišov, Lučenec, Rožňava, Veľký Krtíš, Levice a Revúca. V okresoch Michalovce a Senec je podiel obyvateľstva s maďarskou národnosťou vyšší ako 10 %. Relatívne vysoký podiel obyvateľov maďarskej národnosti žije v okresoch Košice-okolie (9,8 %) a Nitra (4,7 %), resp. v mestských okresoch Bratislavy a Košíc, s najvyšším podielom v mestskom okrese Bratislava II (4,2 %) a Košice I (4,0 %).

Rómska národnostná menšina, ako druhá najpočetnejšia národnosť na Slovensku, má tiež viac ako 10 % zastúpenie v niekoľkých okresoch Slovenska (M 4.3.4). Celkovo sú príslušníci rómskej národnosti rozptýlení v južných, stredných a východných okresoch Slovenska. Rómska národnostná menšina má celkovo v 7 okresoch podiel vyšší ako 10 %, pričom najvyšší podiel 17,7 % predstavuje v okrese Sabinov. Ďalšie okresy s relatívne vyšším podielom obyvateľov rómskej národnosti ako 10 % sú Kežmarok, Vranov nad Topľou, Rimavská Sobota, Spišská Nová Ves, Gelnica a Stará Ľubovňa. Taktiež vysoké zastúpenie majú v ďalších okresoch Prešovského, Košického a Banskobystrického kraja. Celkovo v 16 okresoch je vyšší podiel obyvateľov rómskej národnosti ako 3 %, z toho najvyšší podiel je v okresoch Košice-okolie (9,6 %), Svidník (8,5 %) a Sobrance (8,3 %).

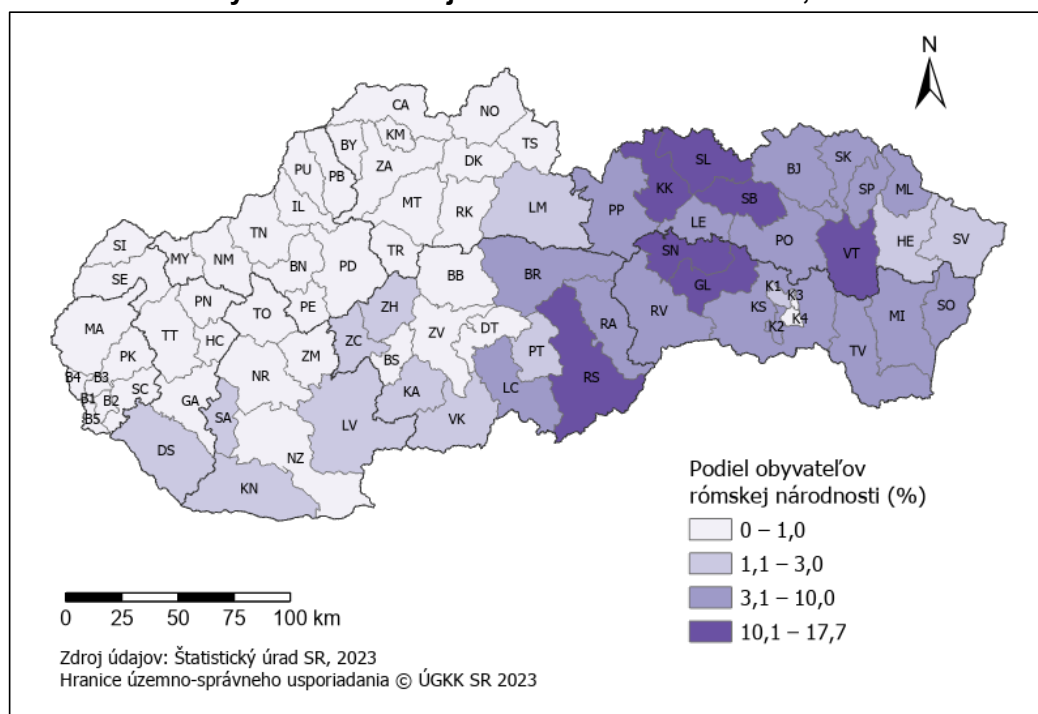
Rusínska národnostná menšina ako tretia najpočetnejšia národnosť má viac ako 10 % zastúpenie v 5 okresoch Prešovského kraja, pričom najvyšší podiel 50,8 % má v okrese Medzilaborce (M 4.3.5). Ďalšie okresy, v ktorých podiel obyvateľov rusínskej národnosti presahuje 10 % sú Svidník, Snina, Stropkov a Stará Ľubovňa. Okresy s vyšším podielom obyvateľov rusínskej národnosti ako 3 % sú Humenné, Bardejov, Sobrance, pričom v ďalších 9 okresoch východného Slovenska majú vyšší podiel ako 1 %.

Príslušníci českej národnosti sú v porovnaní s predchádzajúcimi národnostnými menšinami viac rozptýlení na území Slovenskej republiky (M 4.3.6). Najvyšší podiel dosahujú v okrese Skalica (2,5 %). Tvoria relatívne vysoký podiel v mestských okresoch Bratislavy, najvyšší podiel v okresoch Bratislava IV (1,8 %) a Bratislava III (1,7 %). Tiež v okresoch pozdĺž severozápadnej hranice Slovenska, v okresoch Martin, Liptovský Mikuláš, Žilina, Banská Bystrica, Zvolen, Poprad a v mestských okresoch Košíc.

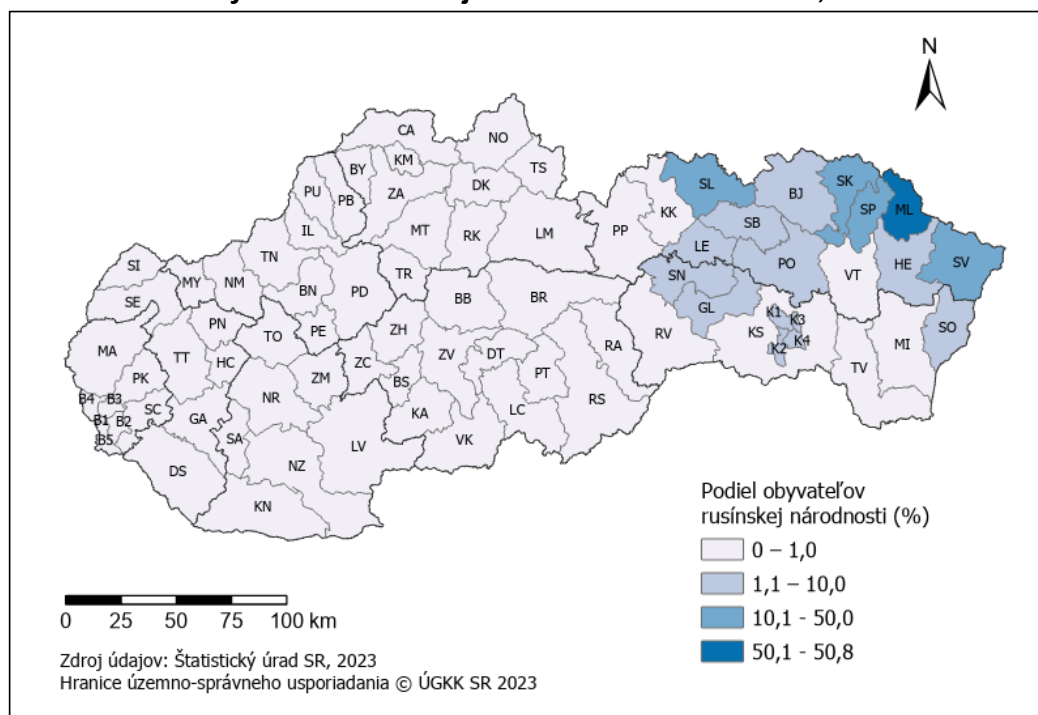
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

M 4.3.4 Podiel obyvateľov rómskej národnosti v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

M 4.3.5 Podiel obyvateľov rusínskej národnosti v okresoch SR, SODB 2021

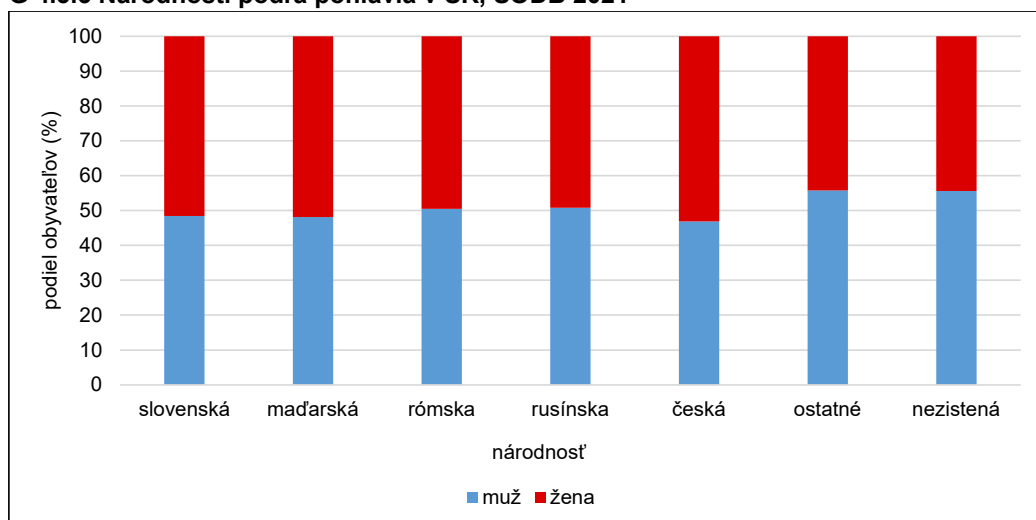

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Národnosti podľa pohlavia

Podľa výsledkov SODB 2021 podiel mužov z celkového počtu obyvateľov so slovenskou národnosťou tvorí 48,5 % a podiel žien 51,5 %. Zastúpenie príslušníkov národnostných menšín podľa pohlavia je takisto rovnomerné bez akéhokoľvek výrazného nepomeru. Ženy majú pomerne väčšiu prevahu u maďarskej a českej národnosti. Z celkového počtu obyvateľov s maďarskou národnosťou muži predstavujú 48,1 % a ženy 51,9 % a z celkového počtu obyvateľov s českou národnosťou tvoria 46,9 % a ženy 53,1 %. Pomerne vyrovnané zastúpenie mužov a žien majú aj ostatné národnostné menšiny, avšak mužské pohlavie prevláda u rusínskej a rómskej národnosti, kde z celkového počtu obyvateľov s rusínskou národnosťou tvoria podiel 50,8 % muži a 49,2 % ženy a u rómskej národnosti 50,5 % muži a 49,5 % ženy.

G 4.3.3 Národnosti podľa pohlavia v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Národnosti podľa vekových skupín

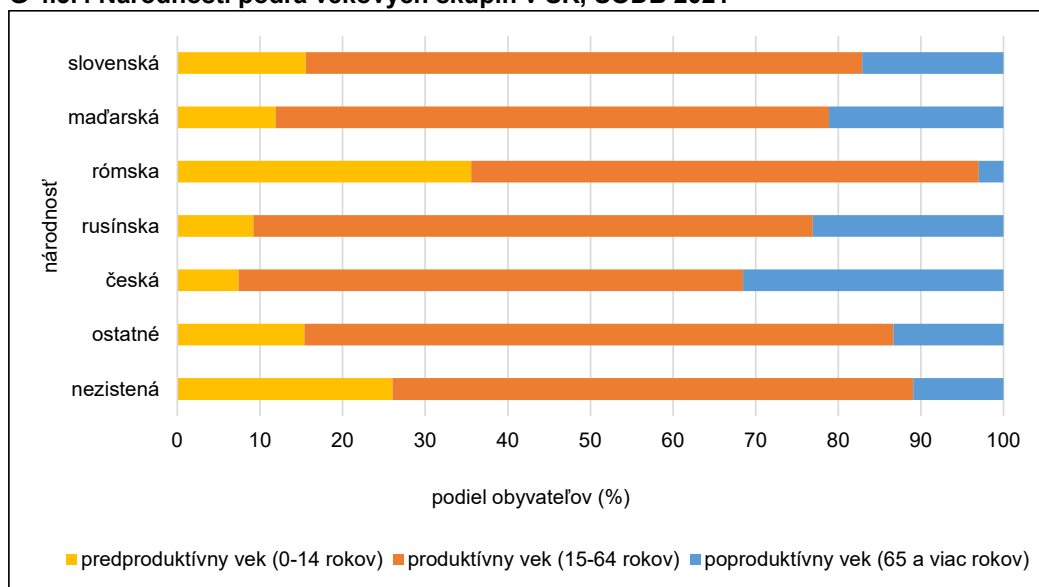
V rámci obyvateľov hlásiacich sa k slovenskej národnosti podiel obyvateľov v predproduktívnom veku (0 – 14 rokov) tvorí 15,5 % a približne rovnaký podiel (17,1 %) tvorí poproduktívny vek (65 a viac rokov). Najviac príslušníkov slovenskej národnosti sa nachádza v produktívnom veku (15 – 64 rokov) 67,4 %. Najväčší rozdiel v predproduktívnom veku oproti ostatným národnostným menšinám je u obyvateľov rómskej národnostnej menšiny. Kým u maďarskej národnostnej menšiny táto skupina tvorí približne 11,9 %, pri rusínskej národnosti to je 9,2 % a v prípade českej národnosti 7,4 %, podiel obyvateľov rómskej národnosti v predproduktívnom veku tvorí až 35,6 %. Vysoký podiel tejto vekovej skupiny u rómskej národnosti je spôsobený vyššou pôrodnosťou a väčšou rodinnou dynamikou.

Veková skupina produktívny vek zahŕňa skupinu obyvateľov národnostných menšín, ktorej väčšina patrí do vrcholnej aktívnej pracovnej sily a prispieva hlavne

k ekonomike, kultúre a spoločnosti prostredníctvom svojej práce. Maďarská a rusínska národnosť majú podobný podiel obyvateľov v tejto vekovej skupine, podiel príslušníkov maďarskej národnosti v produktívnom veku predstavuje približne 67 % a podiel obyvateľov rusínskej národnosti 67,7 %. Aj keď s nižším podielom, ale aj obyvatelia rómskej a českej národnosti v produktívnom veku tvoria najväčšiu skupinu v rámci svojej národnosti. Podiel obyvateľov rómskej národnosti v produktívnom veku tvorí 61,4 % a obyvateľov českej národnosti 61,1 %.

Veková skupina poproduktívny vek zahŕňa obyvateľov národnostných menšín, ktoré väčšina obyvateľov už nie je ekonomicky aktívna. Obyvatelia maďarskej a rusínskej národnosti v poproduktívnom veku tvoria približne rovnaký podiel obyvateľov, čo predstavuje približne 21,1 % u maďarskej národnosti a 23,1 % u rusínskej národnosti. Najvyšší podiel obyvateľov v poproduktívnom veku majú príslušníci českej národnosti (31,5 %), pričom najnižší podiel obyvateľov v poproduktívnom veku majú príslušníci rómskej národnosti (3,0 %).

G 4.3.4 Národnosti podľa vekových skupín v SR, SODB 2021

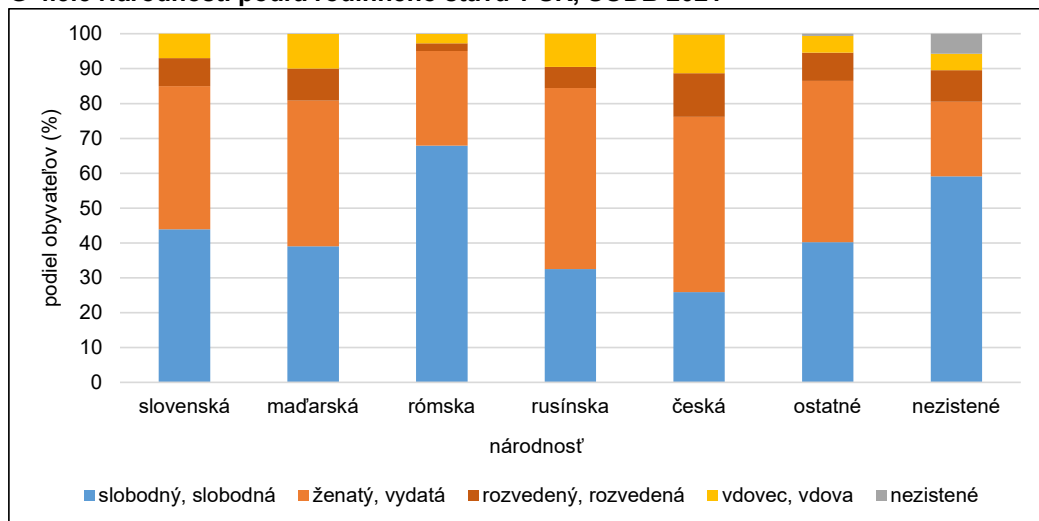
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Národnosti podľa rodinného stavu

Z pohľadu rodinného stavu, ktorý vyjadruje právny vzťah obyvateľa vo väzbe na manželstvo v SR, sa jednotlivé sledované národnosti značne líšia. Rodinný stav slobodný/slobodná výrazne prevláda u obyvateľov rómskej národnosti, kde viac ako polovica obyvateľov (67,9 %) uviedlo slobodný rodinný stav a iba 27,2 % obyvateľov rómskej národnosti žije v manželstve, 2,2 % má rodinný stav rozvedený/rozvedená a 2,7 % vdovec/vdova. V prípade príslušníkov maďarskej národnostnej menšiny prevláda rodinný stav ženatý/vydatá (41,8 %), ale pomerne vysoký podiel má aj rodinný stav slobodný/slobodná, ktorý predstavuje až 39 %.

Obidva rodinné stavy rozvedený/rozvedená a vdovec/vdova tvoria u obyvateľov maďarskej národnosti menej ako 10 %. Viac ako polovica obyvateľov rusínskej a českej národnosti žije v manželstve. Podiel ženatých mužov a vydatých žien u rusínskej národnosti predstavuje 51,9 % a českej národnosti 50,3 %, u oboch národností tvorí druhý najväčší podiel rodinný stav slobodný/slobodná, u českej národnosti 25,9 % a rusínskej národnosti 32,5 %. Jedine pre českú národnostnú menšinu je špecifické, že podiel rozvedených obyvateľov (12,5 %) prevláda nad rodinným stavom vdovec/vdova (11,1 %). Pokiaľ ide o obyvateľov rusínskej národnosti podiel vdovcov a vdov predstavuje približne 9,5 % a podiel rozvedených obyvateľov približne 6,1 %. Zo zloženia obyvateľov so slovenskou národnosťou podľa rodinného stavu vyplýva, že podiel slobodných je vyšší ako podiel ženatých a vydatých. Slobodní muži a slobodné ženy tvoria 43,9 % a ženatí muži a vydaté ženy 41,1 % z celkového počtu obyvateľov so slovenskou národnosťou. Podiel rozvedených obyvateľov slovenskej národnosti predstavuje až 8,0 % a podiel vdovcov a vdov 6,9 %.

G 4.3.5 Národnosti podľa rodinného stavu v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Kombinácie národnosti a ďalšej národnosti

V rámci SODB 2021 sa obyvatelia SR mohli prihlásiť k dvom národnostiam. Podľa kombinácií dvoch zistených národností je možné vytvoriť viacero skupín obyvateľov. Z údajov z krížovej tabuľky 4.3.2 je zjavné, že pri každej sledovanej národnosti je možné nájsť určitú skupinu obyvateľov, ktorá sa prihlásila aj k ďalšej národnosti. V rámci obyvateľov hlásiacich sa k slovenskej národnosti 218 213 obyvateľov sa prihlásilo k ďalšej národnosti, čo predstavuje 4,8 % z celkového počtu obyvateľov so slovenskou národnosťou. Z tejto množiny sa najviac obyvateľov prihlásilo k rómskej ďalšej národnosti (35,4 %). V rámci obyvateľstva maďarskej národnosti sa prihlásilo 39 341 obyvateľov k ďalšej národnosti (9,3 %) z celkového počtu obyvateľstva s maďarskou národnosťou. Z tejto množiny najviac obyvateľov sa prihlásilo

k slovenskej národnosti s 49,7 % podielom. Pri ostatných sledovaných národnostiach všetky národnostné menšiny majú viac ako 70 % podiel slovenskej ďalšej národnosti.

T 4.3.2 Národnosť a ďalšia národnosť v SR, SODB 2021

Národnosť	Hodnoty	Ďalšia národnosť							Ďalšia národnosť (spolu)
		slovenská	maďarská	rómska	rusínska	česká	ostatné	nezistená	
Slovenská	abs.	0	29 837	77 329	38 764	16 189	31 873	24 221	218 213
	%	0,00	13,67	35,44	17,76	7,42	14,61	11,10	100,00
Maďarská	abs.	19 535	0	11 402	73	243	1 176	6 912	39 341
	%	49,66	0,00	28,98	0,19	0,62	2,99	17,57	100,00
Rómska	abs.	19 031	3 592	0	133	48	113	2 646	25 563
	%	74,45	14,05	0,00	0,52	0,19	0,44	10,35	100,00
Rusínska	abs.	5 479	42	33	0	44	500	512	6 610
	%	82,89	0,64	0,50	0,00	0,67	7,56	7,75	100,00
Česká	abs.	5 686	198	111	51	0	336	309	6 691
	%	84,98	2,96	1,66	0,76	0,00	5,02	4,62	100,00
Ostatné	abs.	5 690	391	81	778	184	1 449	988	9 561
	%	59,51	4,09	0,85	8,14	1,92	15,16	10,33	100,00
Nezistená	abs.	75	29	29	11	7	45	0	196
	%	38,27	14,80	14,80	5,61	3,57	22,96	0,00	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Zahrnutie ďalšej národnosti do metodiky zisťovania národnostnej identity obyvateľov SR spôsobilo nárast počtu národností (pri spočítaní národnosti a ďalšej národnosti). Počet príslušníkov rusínskej národnosti narástol až o 167,7 %, pričom počet príslušníkov rómskej národnosti o 132,5 %. Taktiež bol zaznamenaný 57,7 % nárast obyvateľov hlásiacich sa k českej národnosti a 8,1 % nárast príslušníkov maďarskej národnosti. Počet príslušníkov slovenskej národnosti narástol o 1,2 %.

T 4.3.3 Percentuálny nárast vybraných národností na základe zisťovania ďalšej národnosti v SR, SODB 2021

Národnosť	Národnosť	Ďalšia národnosť	Zvýšenie (%)*	Národnosť (spolu)
Slovenská	4 567 547	55 496	1,22	4 623 043
Maďarská	422 065	34 089	8,08	456 154
Rómska	67 179	88 985	132,46	156 164
Rusínska	23 746	39 810	167,65	63 556
Česká	28 996	16 715	57,65	45 711
Ostatné	44 179	35 492	80,34	79 671
Nezistená	295 558	35 588	12,04	331 146
Spolu	5 449 270	306 175	5,62	x

* Poznámka: po spočítaní národnosti a ďalšej národnosti

Poznámka: x – zápis nie je možný z logických dôvodov

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Národnosti podľa materinského jazyka

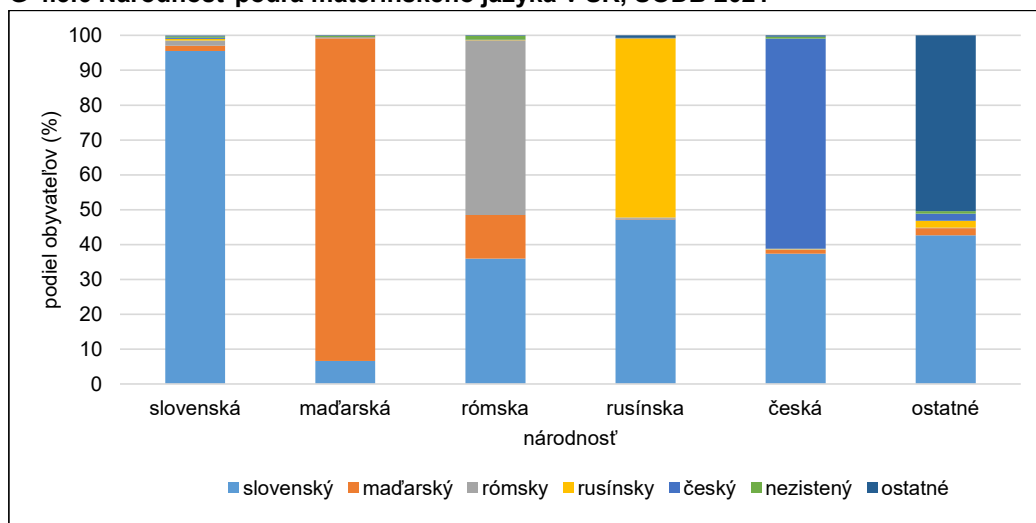
Materinský jazyk ako najčastejšie používaný jazyk v detstve predstavuje ďalší významný aspekt identity obyvateľov SR. Pri väčšine národnostných menšín bol zaznamenaný nižší podiel obyvateľov s prislúchajúcim materinským jazykom ako samotný podiel obyvateľov danej národnostnej menšiny. Najvýraznejšie sa táto situácia prejavuje u rómskej národnosti, pri ktorej sa 2,9 % obyvateľstva hlási k tejto národnosti, pričom len 1,8 % uvádza rómsky materinský jazyk. Podobná situácia je aj u rusínskej národnosti, ktorá predstavuje 1,2 % obyvateľstva, zatiaľ čo len 0,7 % obyvateľstva uvádza rusínsky materinský jazyk. Česká národnosť predstavuje 0,8 % obyvateľstva SR, pričom 0,6 % obyvateľstva SR uvádza český materinský jazyk. Pokiaľ ide o maďarskú národnostnú menšinu, bol zaznamenaný vyšší podiel obyvateľov s materinským jazykom maďarským (8,5 %), ako je podiel samotnej maďarskej národnosti (8,4 %). Pokiaľ ide o slovenskú národnosť, na Slovensku je vyšší podiel príslušníkov slovenskej národnosti (84,8 %) z celkového počtu obyvateľstva SR ako obyvateľov so slovenským materinským jazykom.

T 4.3.4 Obyvateľstvo podľa národnosti a materinského jazyka v SR, SODB 2021

Materinský jazyk / národnosť	Počet obyvateľov podľa materinského jazyka	Podiel obyvateľov podľa materinského jazyka	Počet obyvateľov podľa národnosti	Podiel obyvateľov podľa národnosti
Slovenský/-á	4 456 102	81,77	4 623 043	84,84
Maďarský/-á	462 175	8,48	456 154	8,37
Rómsky/-á	100 526	1,84	156 164	2,87
Rusínsky/-á	38 679	0,71	63 556	1,17
Český/-á	33 864	0,62	45 711	0,84
Ostatné/-á	45 560	0,84	79 671	1,46
Nezistený/-á	312 364	5,73	331 146	6,08

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.3.6 Národnosť podľa materinského jazyka v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Graf 4.3.6 poskytuje prehľad o štruktúre jednotlivých národností podľa materinského jazyka. Až 95,6 % príslušníkov slovenskej národnosti uviedlo slovenský materinský jazyk, pričom maďarský a rómsky materinský jazyk uviedlo približne 1,5 % obyvateľstva so slovenskou národnosťou. V rámci maďarskej národnostnej menšiny 92,5 % obyvateľstva uviedlo maďarský materinský jazyk, pričom 6,6 % obyvateľstva uviedlo slovenský jazyk. Polovica obyvateľstva hlásiaceho sa k rómskej národnosti uviedla rómsky materinský jazyk, pričom 36 % uviedlo slovenský a 12,5 % maďarský materinský jazyk. Pri obyvateľoch rusínskej národnosti takmer 51,4 % uviedlo rusínsky materinský jazyk a 47,2 % slovenský materinský jazyk. Českú národnosť má viac ako polovica obyvateľov (60,3 %) s českým materinským jazykom, zatiaľ čo 37,4 % uvádza slovenský materinský jazyk.

Národnosť podľa náboženského vyznania

Sledované národnosti majú rôzne štruktúrne charakteristiky obyvateľstva podľa náboženského vyznania. Podiel obyvateľov hlásiacich sa k Rímskokatolíckej cirkvi je najvyšší u príslušníkov maďarskej národnosti (61,8 %). Viac ako polovica obyvateľov patrí k Rímskokatolíckej cirkvi aj medzi príslušníkmi rómskej (60,8 %) a slovenskej národnosti (59,3 %). Vyšší podiel obyvateľov hlásiacich sa ku Gréckokatolíckej cirkvi je medzi obyvateľmi s rusínskou národnosťou, a to až 57,6 %. Rusínska národnosť má tiež relatívne vysoký podiel obyvateľstva hlásiaceho sa k Pravoslávnej cirkvi (24,8 %). Evanjelická cirkev má najväčšie zastúpenie medzi príslušníkmi slovenskej národnosti, a to 6,0 %. Reformovaná cirkev je typická pre príslušníkov maďarskej národnosti, v rámci ktorých predstavuje 13,4 % podiel. Pokiaľ ide o obyvateľstvo bez náboženského vyznania, najviac sekularizovaní sú príslušníci českej národnosti. Viac ako polovica, až 51,5 % obyvateľstva, uviedla, že sú bez vzťahu alebo príslušnosti k niektorej z cirkví, či náboženskej spoločnosti. V rámci sledovaných národností druhý najvyšší podiel obyvateľstva bez náboženského vyznania majú príslušníci slovenskej národnosti (25,7 %).

T 4.3.5 Národnosť podľa náboženského vyznania v SR, SODB 2021

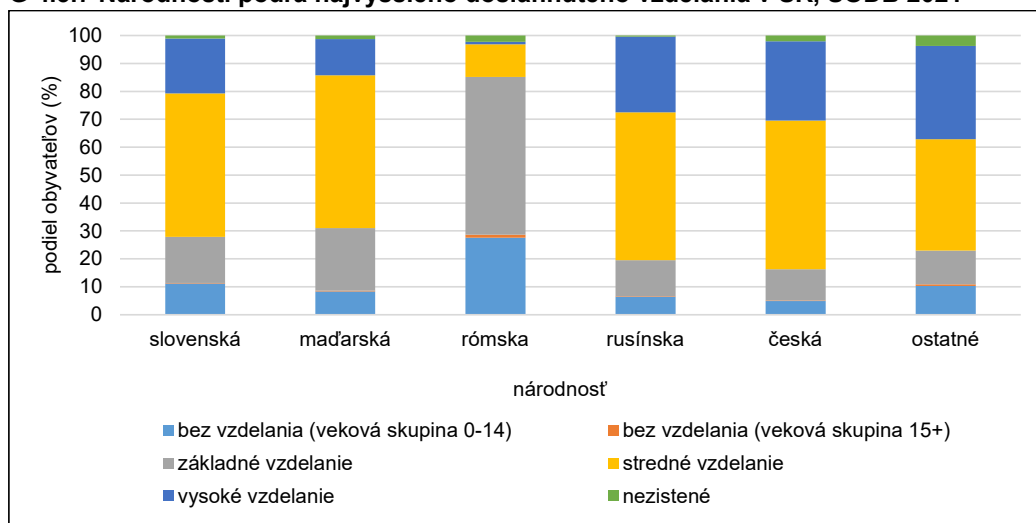
Náboženské vyznanie	Národnosť						
	slovenská (%)	maďarská (%)	rusínska (%)	rómska (%)	česká (%)	ostatné (%)	nezistené (%)
Rímskokatolícka cirkev v Slovenskej republike (rímskokatolícke)	59,31	61,83	6,94	60,79	35,98	28,66	7,39
Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku (evanjelické)	6,01	1,80	0,43	1,49	3,56	3,49	0,47
Gréckokatolícka cirkev na Slovensku (gréckokatolícke)	4,22	1,99	57,64	7,36	1,60	4,21	0,55
Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku (kalvínske)	0,59	13,43	0,05	1,26	0,33	0,40	0,38
Pravoslávna cirkev na Slovensku (pravoslávne)	0,79	0,07	24,76	3,55	0,47	10,51	0,21
Bez náboženského vyznania	25,68	17,80	8,52	17,48	51,45	37,46	2,43
Ostatné náboženstvá	2,25	1,89	1,52	5,40	5,19	13,19	0,56
Nezistené	1,14	1,19	0,14	2,67	1,42	2,09	88,00
Spolu	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie bolo kategorizované do hierarchicky najvyššej úrovne, pri ktorom rozlišujeme nízke, stredné a vysoké najvyššie dosiahnuté vzdelanie. Medzi jednotlivými národnosťami (G 4.3.7) je možné pozorovať niekoľko rozdielov medzi týmito úrovňami. Najvyšší podiel vysokoškolského vzdelania majú obyvatelia s českou národnosťou (28,4 %). Po nich nasleduje obyvateľstvo hlásiace sa k rusínskej národnosti, ktoré má tiež relatívne vysoký podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním (27,1 %). Najvyšší podiel stredoškolského vzdelania má maďarská národnostná menšina s 54,7 % podielom. Okrem obyvateľov maďarskej národnosti vyšší ako 50 % podiel stredoškolského vzdelania majú aj ostatní príslušníci jednotlivých národností, s výnimkou obyvateľov hlásiacich sa k rómskej národnosti. Pokiaľ ide o základné vzdelanie, obyvatelia patriaci k rómskej národnostnej menšine majú najvyšší podiel, až 56,6 %. Nasleduje maďarská národnostná menšina s 22,4 % podielom a slovenská národnosť s 16,5 % podielom.

G 4.3.7 Národnosti podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

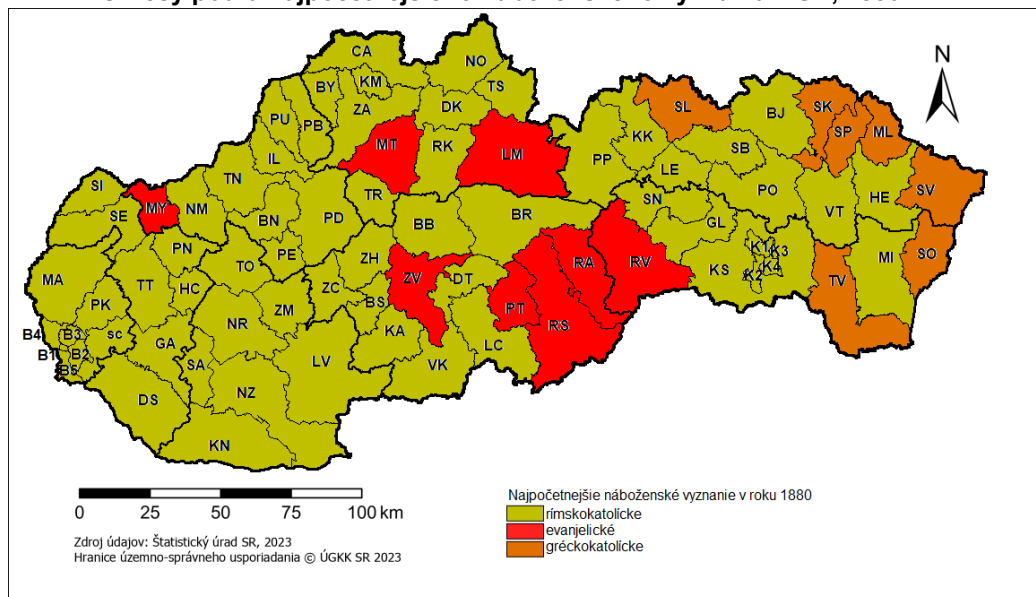
4.4 Religiozita obyvateľstva Slovenska

Náboženská štruktúra na Slovensku je formovaná historickým vývojom. Prítomnosť západného kresťanstva na území dnešného Slovenska je možné doložiť už v roku 828 až 829, kedy bol vysvätený prvý katolícky kostol v Nitre. Ukotvenie cirkevnej príslušnosti k Rímu bolo potvrdené cyrilo-metodskou misiou a najmä príslušnosťou k ostrihomskému arcibiskupstvu počas stredovekého Uhorska. Náboženskú štruktúru Slovenska výrazne zmenila reformácia, ktorá znamenala zakorenenie protestantskej viery (evanjelickej cirkvi augsburského vyznania) medzi slovenským, ale tiež aj nemeckým obyvateľstvom na území Slovenska, a kalvínskeho (reformovaného) vyznania najmä medzi maďarsky hovoriacim obyvateľstvom. Protireformácia znamenala obnovenie dominancie katolíckeho vyznania na väčšine územia. V roku 1646 najmä rusínske obyvateľstvo východného obradu Užhorodskou úniou uznalo autoritu Ríma, čím na našom území vznikla gréckokatolícka cirkev (Kršák, 2015).

Vývoj religiozity na území Slovenska

Prvé zachované štatistiky o náboženskom vyznaní na území Slovenska pochádzajú z roku 1880. Vtedy rímskokatolíci tvorili dve tretiny obyvateľstva, šestinu evanjelici, a zvyšok najmä gréckokatolíci, židia a reformovaní. Od roku 1880 sa podiel rímskokatolíkov neustále zvyšoval, do roku 1950 sa zvýšil o takmer 10 p. b. Naopak, počas týchto 70 rokov postupne klesal podiel evanjelikov, gréckokatolíkov aj reformovaných, a v dôsledku holokaustu takmer zanikla dovtedajšia židovská komunita na Slovensku (T 4.4.1).

M 4.4.1 Okresy podľa najpočetnejšieho náboženského vyznania v SR, 1880

Poznámka: Údaje spracované podľa súčasného členenia
Zdroj: Majo, 2012

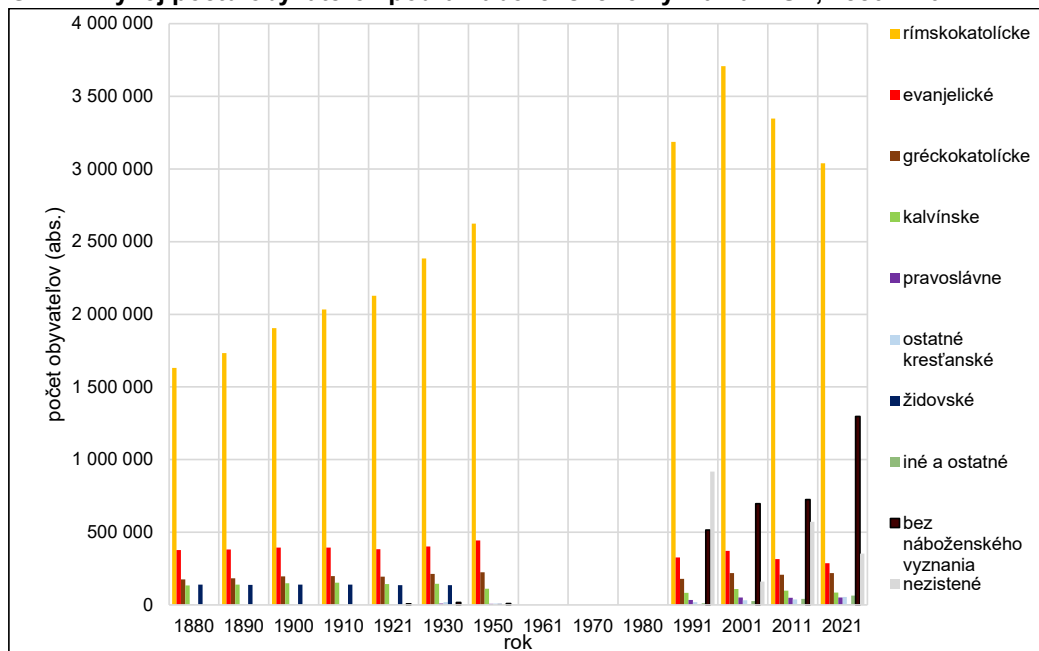
T 4.4.1 Vývoj počtu obyvateľov podľa náboženského vyznania v SR, 1880 – 2021

Rok sčítania	Spolu (abs.)	Náboženské vyznanie (%)								
		rímskokatolícke	evanjelické	gréckokatolícke	reformované	pravoslávne	židovské	ostatné	bez vyznania	nezistené
1880	2 461 460	66,26	15,33	7,15	5,48	0,04	5,72	0,03	.	.
1890	2 578 051	67,23	14,82	7,13	5,43	0,02	5,43	0,01	.	.
1900	2 786 588	68,34	14,17	7,08	5,33	0,03	5,04	0,01	.	.
1910	2 921 212	69,61	13,52	6,77	5,24	0,05	4,78	0,03	.	.
1921	3 000 870	70,92	12,74	6,46	4,82	0,1	4,53	0,19	0,23	0,02
1930	3 329 793	71,51	12,06	6,42	4,38	0,27	4,11	0,64	0,51	0,00
1950	3 442 317	76,2	12,88	6,55	3,24	0,23	0,22	0,33	0,28	0,07
1961*	4 174 046	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1970*	4 537 290	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1980*	4 991 168	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1991	5 274 335	60,43	6,19	3,39	1,57	0,65	0,02	0,58	9,77	17,4
2001	5 379 455	68,93	6,93	4,09	2,04	0,94	0,04	1,08	12,96	2,99
2011	5 397 036	62,02	5,86	3,83	1,83	0,91	0,04	1,48	13,44	10,59
2021	5 449 270	55,76	5,27	4	1,56	0,93	0,04	2,16	23,79	6,49

* Poznámka: náboženské vyznanie sa v rokoch 1961, 1970 a 1980 nezisťovalo

Poznámka: . – bodka na mieste čísla znamená, že údaj nie je k dispozícii

Zdroj: Majo, 2012, Aleš et al. 1996, Štatistický úrad SR, 2023

G 4.4.1 Vývoj počtu obyvateľov podľa náboženského vyznania v SR, 1880 – 2021

Zdroj: Majo, 2012, Aleš et al., 1996, Štatistický úrad SR, 2023

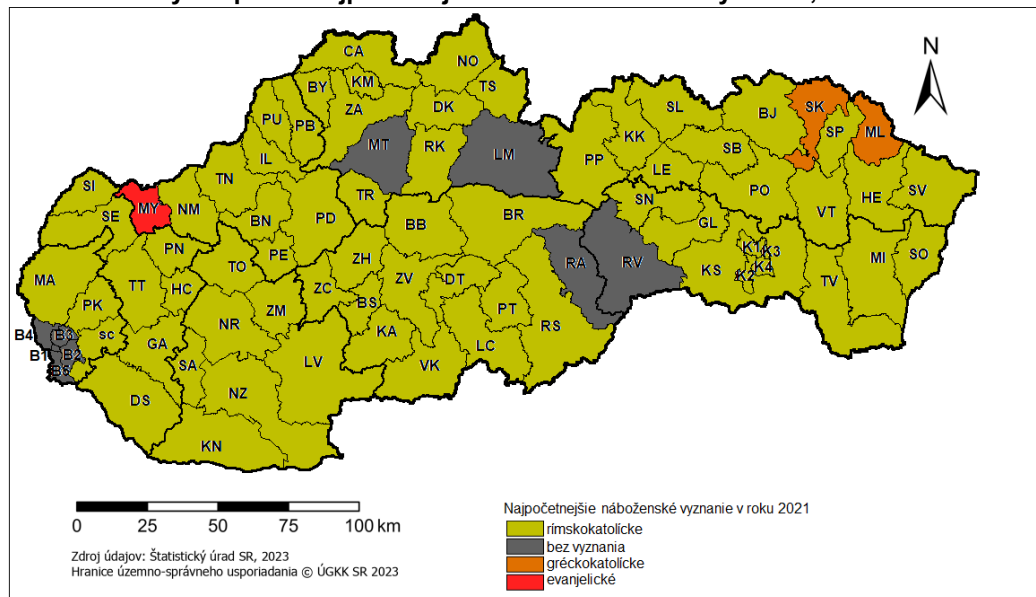
V rokoch 1961, 1970 a 1980 sa náboženské vyznanie nezisťovalo vzhľadom na vtedajší ideologický charakter politického usporiadania. Výsledky z roku 1991 ukázali výrazný pokles percentuálneho podielu evanjelikov, gréckokatolíkov aj reformovaných o polovicu, u rímskokatolíkov až o jednu pätinu. V roku 1991 bol skoro každý desiaty

obyvateľ bez náboženského vyznania. Doterajšie sčítania ukázali stále rastúci podiel obyvateľov bez náboženského vyznania, ktorý v priebehu ďalších desaťročí narastal, aby dosiahol takmer štvrtinu obyvateľstva v roku 2021. Sčítania v roku 1991 a 2011 boli tiež sčítania s najvyšším podielom nezisteného náboženského vyznania. V roku 1991 nebolo náboženské vyznanie zistené u každého šiesteho obyvateľa a predstavovalo druhú najpočetnejšiu odpoveď. Pri sčítaní v roku 2011 bolo náboženské vyznanie nezistené u viac ako desatiny obyvateľstva.

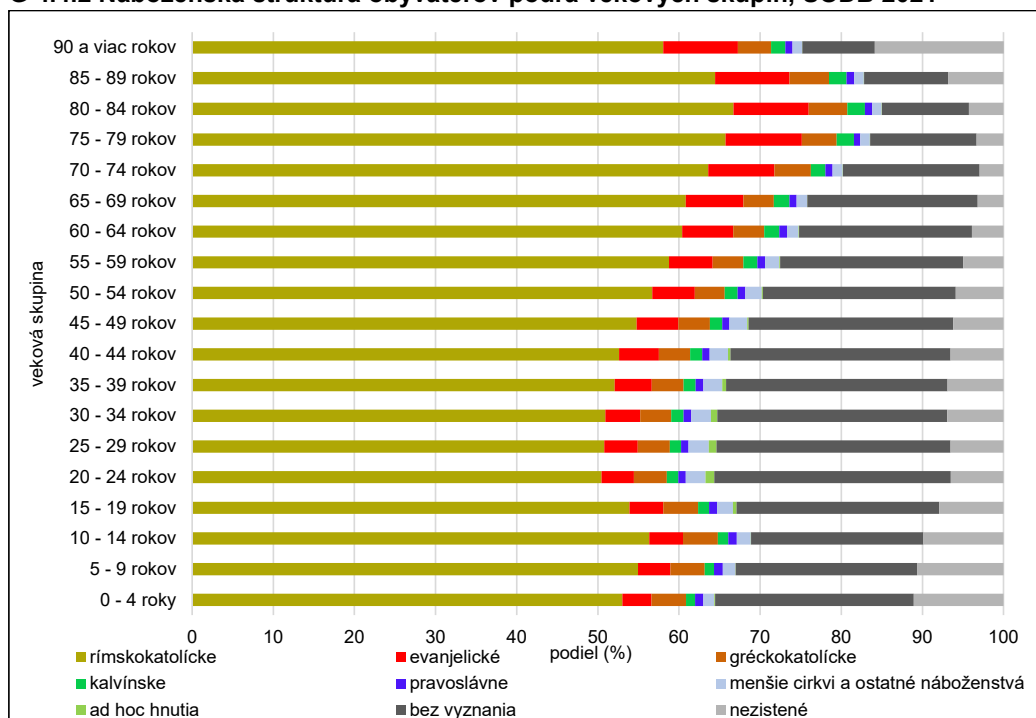
Náboženské vyznanie podľa výsledkov SODB 2021

Podľa výsledkov sčítania obyvateľov z roku 2021 je najrozšírenejšou Rímskokatolícka cirkev v Slovenskej republike, ktorá je zároveň najpočetnejšou cirkvou v 67 okresoch, pričom v Trnavskom a Nitrianskom kraji je počtom prihlásených najpočetnejšou cirkvou v každom okrese kraja. Obyvatelia bez náboženského vyznania sú najpočetnejší vo všetkých bratislavských okresoch a tiež v okresoch Martin, Liptovský Mikuláš, Revúca a Rožňava. Gréckokatolícka cirkev prevláda v dvoch okresoch Prešovského kraja (Medzilaborce a Svidník), kým Myjava je jediný okres s prevahou evanjelikov.

M 4.4.2 Okresy SR podľa najpočetnejšieho náboženského vyznania, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.4.2 Náboženská štruktúra obyvateľov podľa vekových skupín, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.4.2 zobrazuje náboženskú štruktúru jednotlivých 5-ročných vekových skupín. Podiel obyvateľov bez náboženského vyznania dosahuje maximum vo vekovej skupine 20 rokov, čo predstavuje 29 %. Tento podiel zároveň s pribúdajúcim vekom postupne klesá, pričom do 69 rokov stále prekračuje 20 %. Podiel rímskokatolíkov dosahuje maximum (67 %) vo vekovej skupine 80 – 84 rokov, vo vekových skupinách 60 – 89 rokov prevyšuje 60 %, a vo vekových skupinách 0 – 59 rokov sa pohybuje medzi 50 – 60 %. Podiel evanjelikov narastá so stúpajúcim vekom od necelých 4 % vo vekovej skupine 0 – 4 roky po viac ako 9 % vo vekových skupinách nad 75 rokov. Podiel gréckokatolíkov s pribúdajúcim vekom postupne klesá až do veku 70 rokov, kedy sa trend obracia a vo vekovej skupine 85 – 89 rokov dosahujú gréckokatolíci svoje maximum 4,86 %. Podiel kalvínov narastá s pribúdajúcim vekom, od 1,14 % vo vekovej skupine 0 – 4 roky po maximum 2,17 % vo vekovej skupine 80 – 84 rokov. Pravoslávni prevyšujú 1 % obyvateľstva iba vo vekových skupinách 0 – 14 rokov, menšie cirkvi a ostatné náboženstvá spolu presahujú 2 % vo vekových skupinách 20 – 54 rokov a ad hoc hnutia majú viac ako 1 % vo vekovej skupine 20 – 24 rokov. Podiely obyvateľov s nezisteným náboženským vyznaním sú najvyššie vo vekovej skupine nad 90 rokov, kde dosahujú takmer 16 %. Viac ako 10 % obyvateľov s nezisteným náboženstvom je tiež vo vekových skupinách 0 – 4 roky a 5 – 9 rokov.

Podiel jednotlivých náboženských vyznaní v veľkostných skupinách obcí vykazuje priamu koreláciu so zväčšujúcou sa veľkostnou skupinou obcí. Korelácia bola vypočítaná ako Pearsonov korelačný koeficient.

Existuje vysoká priama korelácia medzi zväčšujúcou sa veľkostnou skupinou obce a rastom podielu obyvateľov s nezisteným náboženským vyznaním (korelácia 96 %), bez náboženského vyznania (korelácia 95 %), ad hoc hnutí (korelácia 94 %) a zastúpením ostatných menších cirkví a náboženstiev (korelácia 88 %). Naopak, najvyššia negatívna korelácia (t. j. podiel obyvateľov s náboženským vyznaním klesá so zväčšujúcou sa veľkostnou skupinou obcí) sa prejavila v prípade kalvínskeho vyznania (-90 %), ďalej evanjelického (-82 %), gréckokatolíckeho (-77 %) a pravoslávneho vyznania (-65 %).

Rímskokatolíci dosahujú najvyšší podiel (dve tretiny) vo veľkostných skupinách obcí 1 000 – 1 999 a 2 000 – 4 999. S pribúdajúcou veľkosťou sídla nad 5 000 obyvateľov podiel rímskokatolíckeho vyznania postupne klesá, až dosahuje podiel pod 40 % vo veľkostnej skupine 100 000 a viac obyvateľov (Bratislava a Košice). Takisto aj s klesajúcou veľkostnou skupinou obce pod 1 000 obyvateľov klesá podiel obyvateľstva s rímskokatolíckym vyznaním, ktorý v najmenšej veľkostnej skupine dosahuje 44 %.

T 4.4.2 Náboženská štruktúra obyvateľov podľa veľkostných skupín obcí v SR, SODB 2021

Veľkostná skupina obce podľa počtu obyvateľov	Náboženské vyznanie (%)								
	rímskokatolícke	evanjelické	gréckokatolícke	kalvínske	pravoslávne	ad hoc hnutia	* ostatné	bez vyznania	nezistené
0 až 199	44,50	10,97	17,22	3,25	5,28	0,20	1,35	14,63	2,59
200 až 499	54,09	9,44	11,29	3,50	2,07	0,20	1,58	14,97	2,87
500 až 999	61,02	7,55	6,51	3,04	1,52	0,21	1,73	15,21	3,20
1 000 až 1 999	66,07	5,39	4,12	2,09	0,66	0,23	1,41	16,19	3,83
2 000 až 4 999	66,51	4,10	2,12	1,33	0,39	0,24	1,87	18,15	5,28
5 000 až 9 999	59,57	4,79	2,67	2,00	0,80	0,28	1,82	21,77	6,31
10 000 až 19 999	50,48	5,68	3,95	0,65	1,41	0,31	1,83	27,34	8,35
20 000 až 49 999	49,95	4,57	4,10	1,38	0,97	0,32	2,00	27,64	9,07
50 000 až 99 999	49,44	5,25	2,18	0,12	0,47	0,40	2,12	32,06	7,97
100 000 a viac	39,87	3,82	2,92	0,87	0,81	0,46	2,61	38,59	10,04
SR	55,76	5,27	4,00	1,57	0,93	0,30	1,90	23,79	6,49
Korelácia veľkostnej skupiny obcí s podielom náboženského vyznania	37,54	-82,03	-76,79	-90,48	-65,36	94,02	88,73	95,22	96,70

Poznámka: mestá Bratislava a Košice ako celok boli zarátané do veľkostnej skupiny 100 000 a viac

* Poznámka: premenná „ostatné“ zahŕňa nasledovné položky: Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia v Slovenskej republike, Evanjelická cirkev metodistická, slovenská oblasť, Kresťanské zbory na Slovensku, Apoštolská cirkev na Slovensku, Bratská jednota baptistov v Slovenskej republike (baptistické), Cirkev bratská v Slovenskej republike, Cirkev adventistov siedmeho dňa, Slovenské združenie, Židovská obec na Slovensku (židovské), Cirkev československá husitská na Slovensku, Starokatolícka cirkev na Slovensku (starokatolícke), Bahájske spoločenstvo v Slovenskej republike, Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní v Slovenskej republike, Novoapoštolská cirkev v Slovenskej republike, budhizmus, islam, hinduizmus, ostatné a nepresne určené kresťanské cirkvi, pohanstvo a prírodné duchovno, iné, ad hoc hnutia

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Religiozita z pohľadu jednotlivých náboženských vyznaní

Rímskokatolícka cirkev v Slovenskej republike

Rímskokatolícka cirkev ostáva podľa výsledkov SODB 2021 najpočetnejšou cirkvou na Slovensku. Rímskokatolíkov je viac ako 3 milióny a tvoria viac ako polovicu obyvateľov Slovenska.

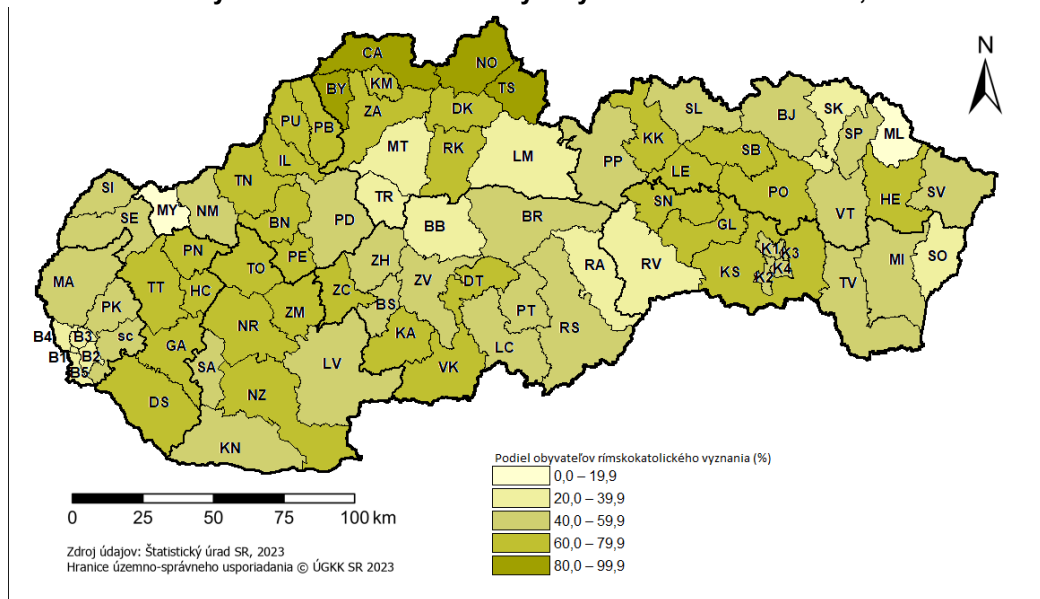
Rímskokatolícka cirkev zaznamenala za ostatné desaťročie pokles o viac ako 300-tisíc obyvateľov. Ide o pokles o viac ako 6 p. b. za dekádu 2011 – 2021. Tento úbytok je veľmi podobný poklesu za prvé desaťročie 21. storočia, kedy tiež počet rímskokatolíkov klesol o viac ako 360-tisíc. Spolu tak za dvadsať rokov medzi rokmi 2001 – 2021 sa znížil počet prihlásených rímskokatolíkov o 670-tisíc v absolútnych číslach, čo je pokles o vyše 13 p. b.

T 4.4.3 Vývoj počtu obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním v SR, SODB 2001 – 2021

Rímskokatolícka cirkev v SR	1991	2001	2011	2021
Počet (abs.)	3 187 383	3 708 120	3 347 277	3 038 511
Podiel z celej populácie (%)	60,43	68,93	62,02	55,76

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

M 4.4.3 Podiel obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Rímskokatolícke vyznanie prevláda naprieč Slovenskom, pričom podiel nad 80 % dosahuje v štyroch okresoch Žilinského kraja (Bytča, Čadca, Námestovo a Tvrdošín). Nad 60 % dosahujú v mnohých okresoch na Podunajskej nížine, na Považí, ale tiež v centrálnej časti východného Slovenska. Oblasti s nižším zastúpením rímskokatolíkov sa vyskytujú na krajnom západe Slovenska (od Bratislavy pozdĺž západnej hranice po okres Nové Mesto nad Váhom), na strednom Slovensku (okres

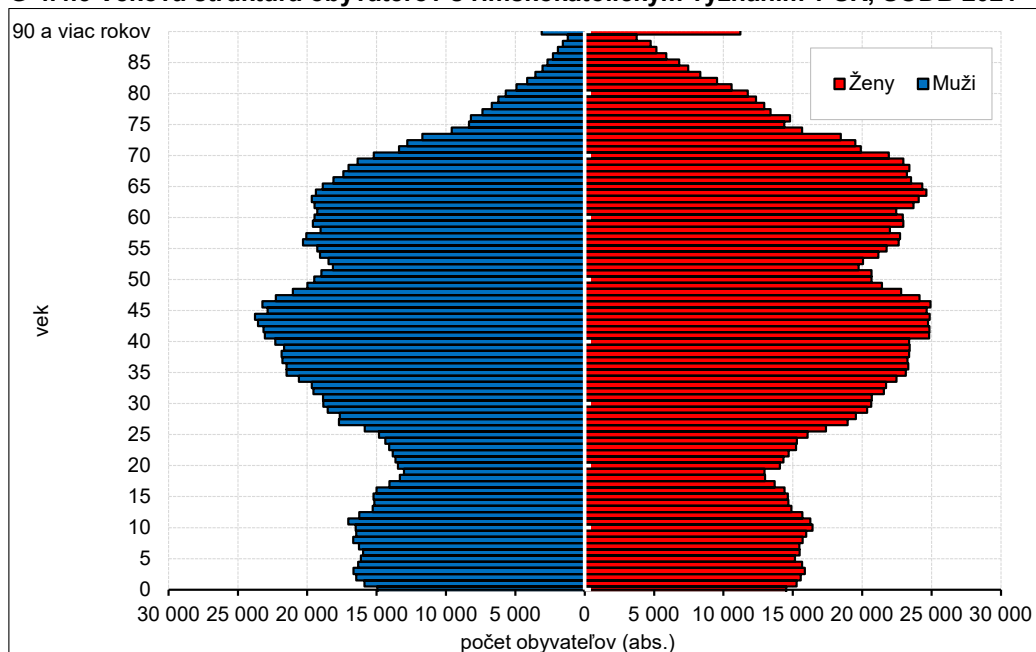
Martin, Turčianske Teplice, Banská Bystrica, Liptovský Mikuláš, Rožňava a Revúca) a severovýchode Slovenska (okresy Medzilaborce, Svidník a Sobrance).

Medzi rímskymi katolíckymi sú viac zastúpené ženy v pomere 54 : 46 (v celkovej populácii pomer 51 : 49). Z pohľadu rodinného stavu medzi rímskymi katolíckymi prevládajú ženatí/vydaté, (o necelý 1 p. b. nad celkovou populáciou), nasledovaní slobodnými (dve pätiny rímskokatolíckymi), vdovami/vdovcami (1 z 12 rímskych katolíckymi) a rozvedenými (7 %). V porovnaní s celkovou populáciou je zreteľný najmä nižší podiel slobodných o 4 p. b.) a vyšší podiel ženatých/vydatých medzi rímskymi katolíckymi (o 4 p. b.).

Z hľadiska vekovej štruktúry podľa ekonomických vekových skupín je pomer predproduktívneho, produktívneho a poproduktívneho obyvateľstva rímskokatolíckeho vyznania 16 : 65 : 19 (v porovnaní ku 16 : 67 : 17 v celkovej populácii), čo poukazuje na vyššie zastúpenie obyvateľov vo veku nad 65 rokov a nižšie zastúpenie obyvateľov v produktívnom veku medzi obyvateľmi rímskokatolíckeho vyznania.

Veková pyramída rímskokatolíckych je mierne regresívneho typu, s najpočetnejšími ročníkmi vo vekoch 40 – 47 rokov (u oboch pohlaví) a s druhým vrcholom pri veku 64 rokov u žien. Slabšie je zastúpená kohorta vo veku 15 – 25 rokov, ale tiež 50 – 55 rokov.

G 4.4.3 Veková štruktúra obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Ženy s rímskokatolíckym vyznaním nad 15 roku majú najčastejšie dve živonarodené deti (36 %), alebo žiadne živonarodené deti (23 %), nasledujú ženy s troma živonarodenými deťmi (17 %) alebo jedným živonarodeným dieťaťom (16 %). Štvrtina rímskokatolíckych žien má tri a viac živonarodených detí, čo je o 3,4 p. b. viac ako v celoslovenskej populácii.

Z hľadiska štruktúry vzdelania je u obyvateľstva s rímskokatolíckym vyznaním najčastejšie stredoškolské vzdelanie s maturitou (25 %), nasledované stredoškolským bez maturity (22 %), základným vzdelaním (19 %) a vysokoškolským vzdelaním (17 %). V porovnaní s celkovým obyvateľstvom je u rímskokatolíkov častejšie stredoškolské vzdelanie bez maturity (o 3 p. b.) a základné vzdelanie (o 1,6 p. b.), kým podiel vysokoškolsky vzdelaných rímskokatolíkov zaostáva za podielom vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov Slovenska o 1,7 p. b.

Z pohľadu súčasnej ekonomickej aktivity medzi obyvateľstvom s rímskokatolíckym vyznaním sú 2 z 5 obyvateľov pracujúci (okrem dôchodcov), čo predstavuje podiel 39 %, ktorý je v porovnaní s celoslovenskou hodnotou približne rovnaký. Ďalšiu najpočetnejšiu skupinu tvoria dôchodcovia (22 %) a žiaci základnej školy (9 %), ktorých podiel je bezmála rovnaký v porovnaní s celoslovenskou populáciou.

T 4.4.4 Počet obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním podľa súčasnej ekonomickej aktivity v SR, SODB 2021

Súčasná ekonomická aktivita	Počet obyvateľov SR	Podiel z celkového počtu obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním	Podiel z počtu obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním (%)
Pracujúci (okrem dôchodcov)	2 172 228	39,86	1 191 105	39,20
Dôchodca	1 056 637	19,39	671 044	22,08
Žiak základnej školy	506 353	9,29	283 985	9,35
Dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	389 049	7,14	205 801	6,77
Pracujúci dôchodca	309 310	5,68	183 819	6,05
Osoba v domácnosti	306 163	5,62	168 777	5,55
Nezamestnaný	231 731	4,25	126 344	4,16
Žiak strednej školy	176 307	3,24	98 349	3,24
Študent vysokej školy	96 975	1,78	52 292	1,72
Osoba na rodičovskej dovolenke	52 229	0,96	31 018	1,02
Osoba na materskej dovolenke	20 124	0,37	12 299	0,40
Nezistené	115 740	2,12	8 433	0,28
Príjemca kapitálových príjmov	8 465	0,16	3 514	0,12
Iná	7 959	0,15	1 741	0,06
Spolu	5 449 270	100,00	3 038 511	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

T 4.4.5 Štruktúra obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním podľa veľkostných skupín obcí v SR, SODB 2021

Veľkostná skupina obcí podľa počtu obyvateľov	Počet obyvateľov SR	Podiel z celkového počtu obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním	Podiel z celkového počtu obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním (%)
0 až 199	50 085	0,92	22 287	0,73
200 až 499	245 058	4,50	132 551	4,36
500 až 999	534 229	9,80	325 984	10,73
1 000 až 1 999	816 234	14,98	539 323	17,75
2 000 až 4 999	881 636	16,18	586 386	19,30
5 000 až 9 999	451 975	8,29	269 229	8,86
10 000 až 19 999	460 752	8,46	232 587	7,65
20 000 až 49 999	811 708	14,96	405 468	13,34
50 000 až 99 999	493 050	9,05	243 773	8,02
100 000 a viac	704 543	12,93	280 923	9,25
Spolu	5 449 270	100,00	3 038 511	100,00

*Poznámka: mestá Bratislava a Košice ako celok boli zarátané do veľkostnej skupiny 100 000 a viac

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Z hľadiska veľkostných skupín obcí najviac rímskokatolíkov žije v obciach vo veľkostiach 2 000 – 4 999 obyvateľov, 1 000 – 1 999 obyvateľov a 20 000 – 49 999 obyvateľov. Spolu v týchto troch veľkostných skupinách obcí žije polovica rímskokatolíkov. Štruktúra obyvateľstva s rímskokatolíckym vyznaním podľa veľkostných skupín obcí ukazuje na vyššie zastúpenie najmä vo veľkostných skupinách 2 000 – 4 999 (o 3 p. b.), 1 000 – 1 999 (o 3 p. b.), v menšej miere tiež vo veľkostných skupinách 500 – 999 (o 1 p. b.) a 5 000 – 9 999 (o 0,6 p. b.) v porovnaní s celkovou populáciou. V ostatných veľkostných skupinách obcí bol zistený menší podiel rímskokatolíkov v porovnaní s celoslovenskou populáciou. Vo veľkostnej skupine 100 000 a viac podiel na celoslovenskom obyvateľstve bol podiel Bratislavy a Košíc o 4 p. b. vyšší ako celkový podiel na obyvateľstve s rímskokatolíckym vyznaním.

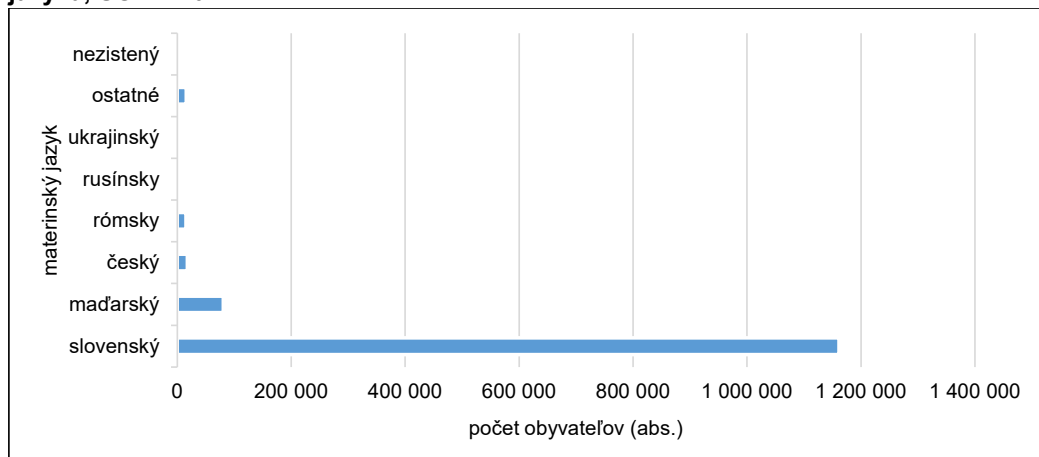
T 4.4.6 Jazyková štruktúra obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním v SR, SODB 2021

Materinský jazyk	Počet obyvateľov SR	Podiel obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním	Podiel obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním (%)
Slovenský	4 456 102	81,77	2 662 482	87,62
Maďarský	462 175	8,48	288 135	9,48
Rómsky	100 526	1,84	62 565	2,06
Český	33 864	0,62	12 461	0,41
Rusínsky	38 679	0,71	1 016	0,03
Ukrajinský	7 608	0,14	589	0,02
Ostatné	37 952	0,70	10 201	0,34
z toho:				
Poľský	3 821	0,07	2 674	0,09
Nemecký	3 959	0,07	1 813	0,06
Nezistený	312 364	5,73	1 062	0,03
Spolu	5 449 270	100,00	3 038 511	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Jazyková štruktúra rímskokatolíkov na Slovensku ukazuje dominanciu (88 %) obyvateľstva so slovenským materinským jazykom (ktorí sú zastúpení o 6 p. b. viac ako v celkovom obyvateľstve), nasledovaní maďarsky hovoriacimi (9 %, o 1 p. b. výraznejšie zastúpení medzi rímskokatolíkmi ako medzi celou populáciou), a obyvateľstvom s rómskym materinským jazykom. Podiel obyvateľstva s českým, rusínskym, ukrajinským alebo ostatnými jazykmi je medzi rímskokatolíkmi nižší ako v celkovej populácii Slovenska.

G 4.4.4 Štruktúra obyvateľov s rímskokatolíckym vyznaním v SR podľa materinského jazyka, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Rímskokatolícke vyznanie uviedla viac ako polovica obyvateľov s poľským (70 %), maďarským (62 %), rómskym (62 %), slovenským (60 %), talianskym (58 %) a chorvátskym (57 %) materinským jazykom. Takmer polovica obyvateľov s nemeckým (46 %), slovenským posunkovým (45 %), španielskym (39 %) a českým (37 %) materinským jazykom uviedla rímskokatolícke náboženské vyznanie. Naopak, k rímskokatolíckemu vyznaniu sa prihlásilo menej ako 5 obyvateľov s materinským jazykom tureckým (0,6 %), čínskym (1 %), vietnamským (2 %), rusínskym (3 %), perzským (3 %) arabským (4 %) a jidišom alebo hebrejským (4 %).

Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku

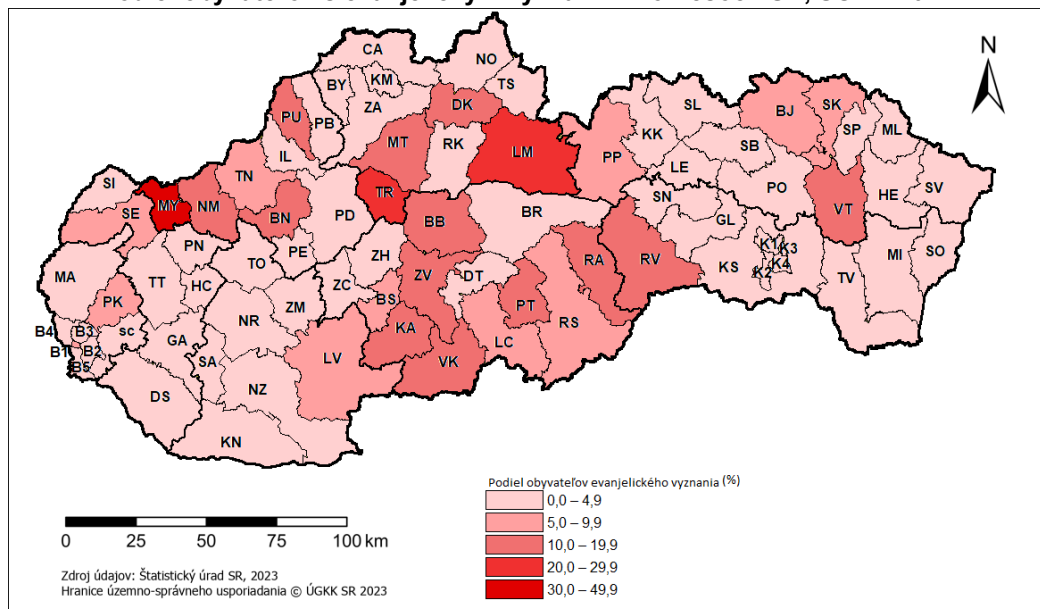
Reformácia ako cirkevné hnutie mala za cieľ obrodu cirkvi, zdôraznenie úlohy Biblie a väčší dôraz na individuálnu morálku. Protestantská reformácia sa na území Slovenska rozšírila v 16. storočí, k čomu mala dobré predpoklady počas celkového rozvratu v spoločnosti po moháčskej bitke. V druhej polovici 16. storočia pritom získala na Slovensku prevahu umiernená reformácia Lutherovho smeru vychádzajúca z augsburského vyznania viery z roku 1530. V roku 1610 na synode v Žiline vznikol základ samostatnej evanjelickej cirkevnej organizácie (Kršák, 2015).

Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku ostáva druhou najpočetnejšou cirkvou na Slovensku, a to aj napriek poklesu o takmer 30-tisíc obyvateľov od roku 2011. Podiel evanjelikov stále ostáva nad 5 % obyvateľstva.

T 4.4.7 Vývoj počtu obyvateľov s evanjelickým vyznaním v SR, 1991 – 2021

Evanjelická cirkev augsburského vyznania	1991	2001	2011	2021
Počet (abs.)	326 524	372 858	316 250	286 907
Podiel z celej populácie (%)	6,19	6,93	5,86	5,27

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

M 4.4.4 Podiel obyvateľov s evanjelickým vyznaním v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

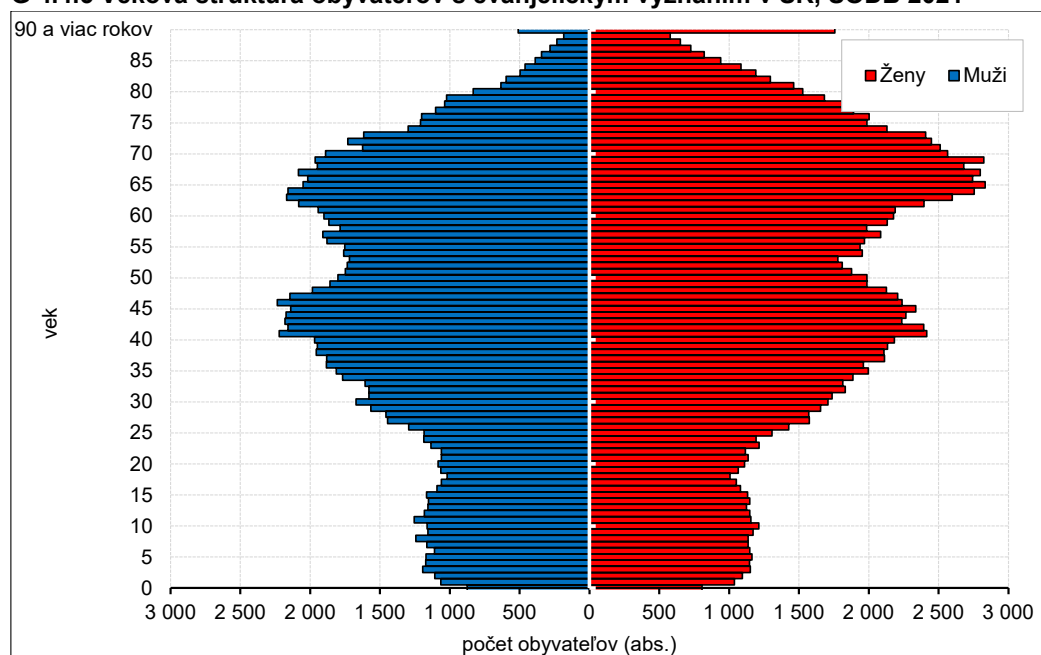
Z priestorového hľadiska je možné všimnúť si výraznejšie sústredenie evanjelického obyvateľstva do štyroch oblastí. Na západnom Slovensku ide predovšetkým o juhozápadnú časť Trenčianskeho kraja so strediskom v Myjave. Na severnom Slovensku si možno všimnúť pás od Turčianskej kotliny cez Dolnú Oravu po Horný Liptov až k Popradu. Južnou časťou stredného Slovenska sa tiahne ďalší pás evanjelického obyvateľstva od Banskej Bystrice až k Leviciam a odtiaľ k Rožňave, pričom v ani jednom okrese nedosahujú evanjelici viac ako 20 % obyvateľstva. Napokon štvrtá oblasť s najpočetnejšou koncentráciou obyvateľstva s evanjelickým vyznaním sa nachádza v Prešovskom kraji s centrom v okrese Vranov nad Topľou.

Z hľadiska zastúpenia pohlaví je výrazný pomer 54 : 46 v prospech žien, ktorý bol rovnaký aj v prípade rímskokatolíckej cirkvi. Medzi evanjelikmi tvoria najpočetnejšiu skupinu ženatí/vydaté (45 %), nasledovaní slobodnými (36 %), vdovami/vdovcami (10 %) a rozvedenými (9 %). Medzi evanjelikmi bol zistený najnižší podiel slobodných spomedzi najväčších cirkví, a to až o 8 p. b. menej ako je celoslovenská hodnota. Naopak, práve evanjelici majú najvyššie podiely ženatých/vydatých (o 4 p. b. nad celoslovenskou hodnotou) a vdovcov/ vdov (o 3 p. b. nad celoslovenskou hodnotou).

Z hľadiska vekovej štruktúry podľa ekonomických vekových skupín je pomer predproduktívneho, produktívneho a poproduktívneho obyvateľstva evanjelického vyznania 12 : 62 : 26 (v porovnaní ku 16 : 67 : 17 v celkovej populácii). Podiel evanjelikov vo veku 65 a viac je tak až o 9 p. b. vyšší ako podiel obyvateľov nad 65 rokov v celkovej populácii. Zároveň je medzi obyvateľmi s evanjelickým vyznaním o 4 p. b. menej zastúpené obyvateľstvo vo veku 0 – 14 rokov ako v celoslovenskej populácii.

Veková štruktúra evanjelikov je výrazne regresívneho typu, s najsilnejšími vekovými skupinami u žien vo veku 65 – 70 rokov a 40 – 45 rokov, u mužov vo veku 40 – 47 rokov a 62 – 67 rokov. Evanjelikom práve chýba silnejšie zastúpenie obyvateľstva vo veku 0 – 25 rokov.

G 4.4.5 Veková štruktúra obyvateľov s evanjelickým vyznaním v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Ženy s evanjelickým vyznaním majú najčastejšie dve (42 %), žiadne (22 %), jedno (17 %) alebo tri živonarodené deti (15 %). Tri a viac živonarodených detí malo 19 % žien s evanjelickým vyznaním, čo je o 2,5 p. b. menej ako celoslovenská hodnota.

Najčastejšie vzdelanie u evanjelikov je stredoškolské s maturitou (28 %), nasledované stredoškolským bez maturity (22 %) a vysokoškolským vzdelaním (21 %). Evanjelici majú častejšie stredoškolské vzdelanie s maturitou (o 3 p. b.), stredoškolské bez maturity (o 3 p. b.) a vysokoškolské vzdelanie (o 3 p. b.) ako celkové obyvateľstvo. Naopak, u evanjelikov je nižší podiel obyvateľov bez ukončeného vzdelania do 14

rokov (o 3 p. b.) a obyvateľov iba so základným vzdelaním (o 3 p. b.) v porovnaní s celkovým obyvateľstvom Slovenska.

T 4.4.8 Počet obyvateľov s evanjelickým vyznaním podľa súčasnej ekonomickej aktivity v SR, SODB 2021

Súčasná ekonomická aktivita	Počet obyvateľov SR	Podiel z celkového obyvateľstva SR (%)	Počet obyvateľov s evanjelickým vyznaním	Podiel z celkového počtu obyvateľov s evanjelickým vyznaním (%)
Pracujúci (okrem dôchodcov)	2 172 228	39,86	110 609	38,55
Dôchodca	1 056 637	19,39	79 748	27,80
Pracujúci dôchodca	309 310	5,68	21 807	7,60
Žiak základnej školy	506 353	9,29	20 723	7,22
Dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	389 049	7,14	14 124	4,92
Osoba v domácnosti	306 163	5,62	12 335	4,30
Nezamestnaný	231 731	4,25	10 208	3,56
Žiak strednej školy	176 307	3,24	8 104	2,82
Študent vysokej školy	96 975	1,78	4 462	1,56
Osoba na rodičovskej dovolenke	52 229	0,96	2 745	0,96
Osoba na materskej dovolenke	20 124	0,37	1 051	0,37
Nezistené	115 740	2,12	519	0,18
Príjemca kapitálových príjmov	8 465	0,16	372	0,13
Iná	7 959	0,15	100	0,03
Spolu	5 449 270	100,00	286 907	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Z pohľadu súčasnej ekonomickej aktivity obyvateľov, ktorí sa hlásia k evanjelickej cirkvi augsburského vyznania, bol podobne ako v prípade rímskokatolíkov, zistený najväčší podiel pracujúcich (okrem dôchodcov), čo predstavuje 39 % (o 1 p. b. menej v porovnaní s celoslovenskou hodnotou). Druhú najpočetnejšiu skupinu tvoria dôchodcovia s podielom 28 % (o 9 p. b. viac ako celoslovenská hodnota). Tretiu najpočetnejšiu skupinu tvoria pracujúci dôchodcovia s podielom 8 % (o 2 p. b. viac ako celoslovenská hodnota).

Najviac evanjelikov žije v obciach vo veľkostných skupinách 1 000 – 1 999, 500 – 999, 20 000 – 49 999 a 2 000 – 4 999. Spolu v týchto štyroch veľkostných skupinách obcí žijú piati z deviatich evanjelikov na Slovensku.

Z hľadiska rozloženia obyvateľstva s evanjelickým vyznaním podľa veľkostných skupín obcí je zreteľné výraznejšie zastúpenie obyvateľov obcí do 2-tisíc obyvateľov v porovnaní s celoslovenskou populáciou. Až 39 % evanjelikov augsburského vyznania býva v sídlach do 2-tisíc obyvateľov, v porovnaní s 30 % všetkých obyvateľov Slovenska, kde rozdiel bol až 9 p. b. Najvýraznejšie sa to prejavilo vo veľkostnej skupine 500 – 999 obyvateľov, kde je tento rozdiel až o 4 p. b. Na druhej strane, v porovnaní s celkovým obyvateľstvom Slovenska sú evanjelici výrazne menej zastúpení (rozdiel o viac ako 3,5 p. b.) v obciach s veľkosťou 2 000 – 4 999 obyvateľov.

T 4.4.9 Štruktúra obyvateľov s evanjelickým vyznaním podľa veľkostných skupín obcí v SR, SODB 2021

Veľkostná skupina obcí podľa počtu obyvateľov	Počet obyvateľov SR	Podiel z celkového počtu obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov s evanjelickým vyznaním	Podiel z celkového počtu obyvateľov s evanjelickým vyznaním (%)
0 až 199	50 085	0,92	5 493	1,91
200 až 499	245 058	4,50	23 131	8,06
500 až 999	534 229	9,80	40 343	14,06
1 000 až 1 999	816 234	14,98	44 031	15,35
2 000 až 4 999	881 636	16,18	36 169	12,61
5 000 až 9 999	451 975	8,29	21 659	7,55
10 000 až 19 999	460 752	8,46	26 177	9,12
20 000 až 49 999	811 708	14,96	37 096	12,93
50 000 až 99 999	493 050	9,05	25 906	9,03
100 000 a viac	704 543	12,93	26 902	9,38
Spolu	5 449 270	100,00	286 907	100,00

*Poznámka: mestá Bratislava a Košice ako celok boli zarátané do veľkostnej skupiny 100 000 a viac

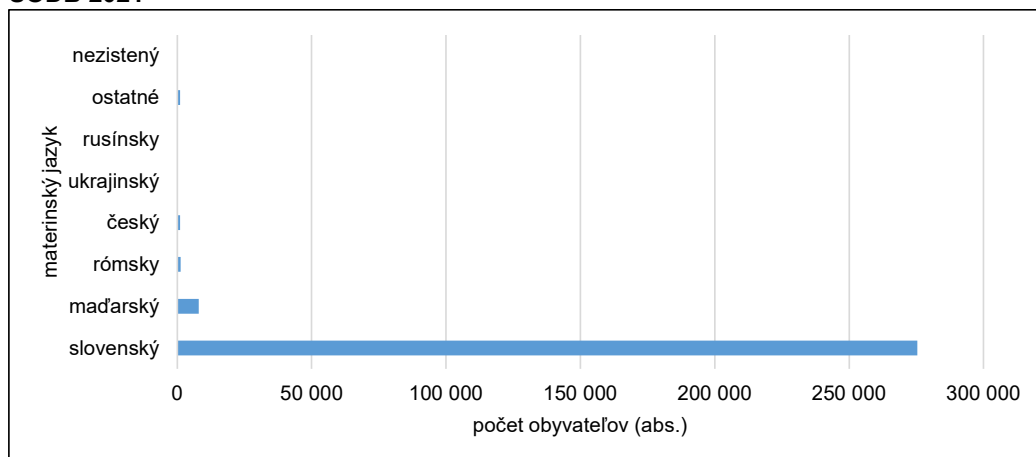
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Z hľadiska jazykovej štruktúry, v evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku jednoznačne dominujú (96 %) obyvatelia so slovenským materinským jazykom. Druhý najpočetnejší materinský jazyk medzi evanjelikmi je maďarčina, ktorá je materinským jazykom iba 3 % evanjelikov na Slovensku. Najvyšší podiel evanjelikov na Slovensku je u osôb s nemeckým (13 %), slovenským (6 %), slovenským posunkovým (5 %) a srbským (4 %) materinským jazykom.

T 4.4.10 Jazyková štruktúra obyvateľov s evanjelickým vyznaním v SR, SODB 2021

Materinský jazyk	Počet obyvateľov SR	Podiel obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov s evanjelickým vyznaním	Podiel obyvateľov s evanjelickým vyznaním (%)
Slovenský	4 456 102	81,77	275 329	95,96
Maďarský	462 175	8,48	7 996	2,79
Rómsky	100 526	1,84	1 283	0,45
Český	33 864	0,62	1 022	0,36
Ukrajinský	7 608	0,14	48	0,02
Rusínsky	38 679	0,71	42	0,01
Ostatné	37 952	0,70	1 097	0,38
z toho:				
Nemecký	3 959	0,07	521	0,18
Nezistený	312 364	5,73	90	0,03
Spolu	5 449 270	100,00	286 907	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.4.6 Štruktúra obyvateľov s evanjelickým vyznaním podľa materinského jazyka v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Gréckokatolícka cirkev na Slovensku

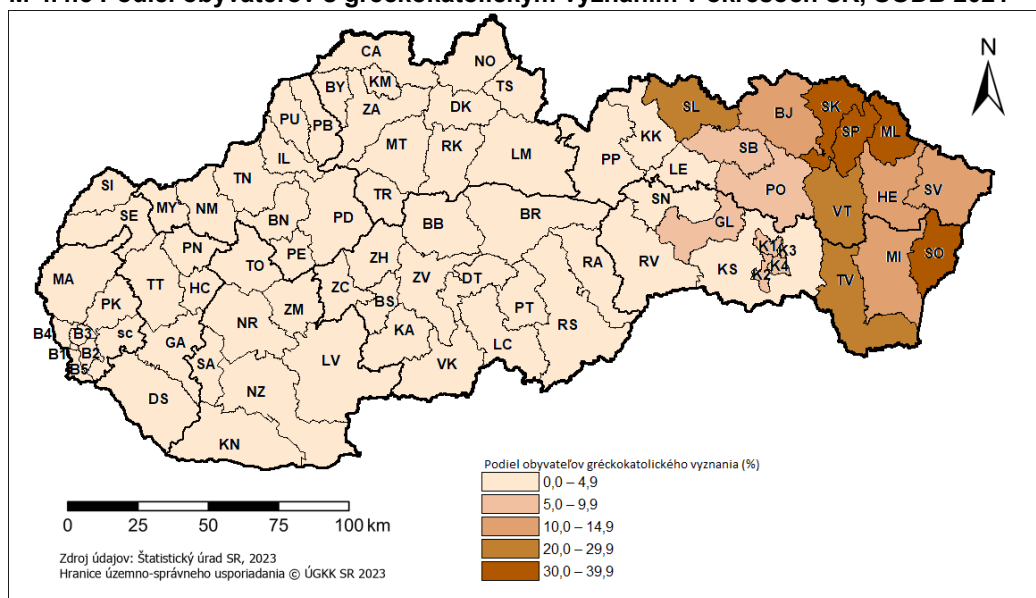
Vznik gréckokatolíckej cirkvi vo vtedajšom Uhorsku sa datuje do roku 1646, kedy na Užhorodskom hrade uznali pravoslávni kňazi autoritu pápeža a katolícke vyznanie viery, pričom si uchovali vlastnú liturgiu, cirkevnú štruktúru a disciplínu. Gréckokatolícka cirkev sa rozšírila najmä medzi rusínskym obyvateľstvom na severovýchode dnešného Slovenska. Gréckokatolícka cirkev však bola v roku 1950 násilne zlúčená s dovtedy nepatrnou pravoslávnu cirkvou, pričom činnosť gréckokatolíckej cirkvi sa mohla obnoviť až v roku 1968. Gréckokatolícka cirkev si udržuje postavenie tretieho najpočetnejšieho náboženského spoločenstva na Slovensku, pričom grécki katolíci predstavujú 4 % celkovej populácie krajiny. Počet gréckokatolíkov sa pohybuje nad číslom 200-tisíc. Za ostatnú dekádu je gréckokatolícka cirkev jedinou, ktorá zaznamenala výraznejší nárast: v porovnaní s rokom 2011 pribudlo na Slovensku vyše 11-tisíc gréckokatolíkov, čo takmer kompenzoval úbytok za dekádu 2001 – 2011.

T 4.4.11 Vývoj počtu obyvateľov s gréckokatolíckym vyznaním v SR, 1991 – 2021

Gréckokatolícka cirkev na Slovensku	1991	2001	2011	2021
Počet (abs.)	178 733	219 831	206 871	218 235
Podiel z celej populácie (%)	3,39	4,09	3,83	4,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

M 4.4.5 Podiel obyvateľov s gréckokatolíckym vyznaním v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Z priestorového hľadiska sa gréckokatolícke obyvateľstvo koncentruje najmä na východnom Slovensku, predovšetkým v okresoch severnej a východnej časti Prešovského kraja (Medzilaborce, Stropkov, Svidník) a okresoch východnej časti Košického kraja (Sobrance, Trebišov, Michalovce).

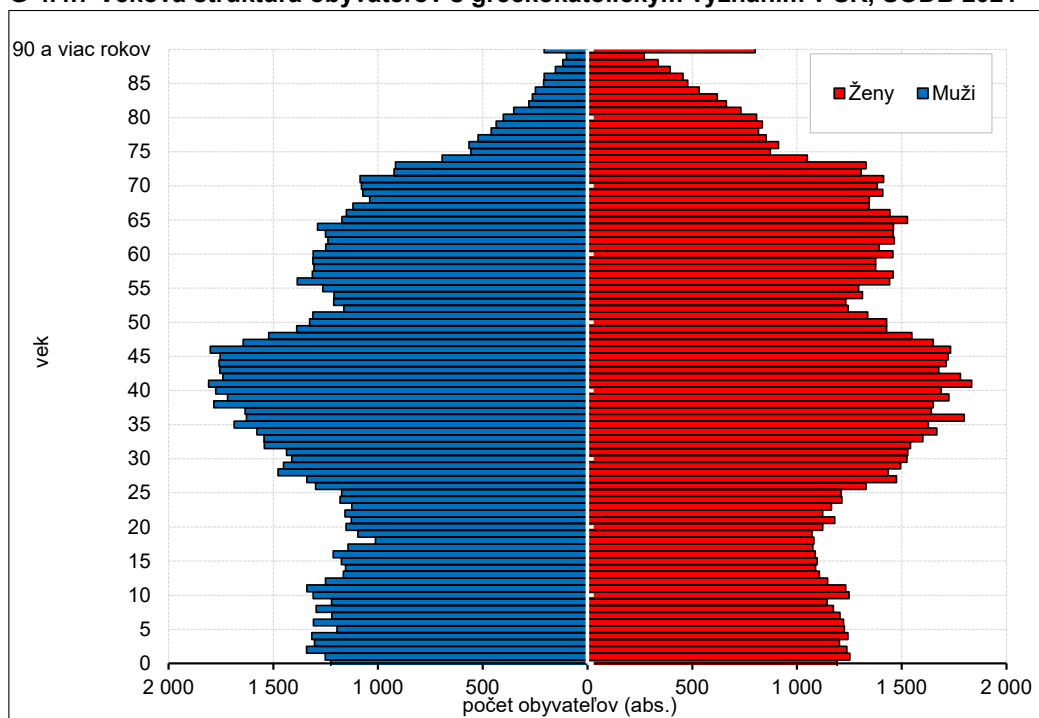
Pomer medzi mužmi a ženami je medzi gréckymi katolíkmi 52 : 48 v prospech žien. Viac sa tak približuje rozloženiu pomerov medzi pohlaviami v celkovej populácii (51 : 49) ako medzi dvoma najpočetnejšími cirkvami (54 : 46).

Najčastejší rodinný stav medzi gréckokatolíkmi je ženatý/vydatá (44 %), nasledovaní slobodnými (41 %) vdovami/vdovcami (8 %) a rozvedenými (6 %). Podiel ženatých/vydatých gréckokatolíkov je o 4 p. b. vyšší ako celoslovenská hodnota, zároveň majú o 3 p. b. nižší podiel slobodných a o 2 p. b. nižší podiel rozvedených.

Podľa vekovej štruktúry je pomer predproduktívneho, produktívneho a poproduktívneho gréckokatolíckeho obyvateľstva 17 : 65 : 18, čo sa blíži k celoslovenskému pomeru 16 : 67 : 17 s mierne nižším podielom obyvateľov vo veku 15 až 64 rokov.

Veková pyramída gréckokatolíkov je mierne regresívneho typu, s najsilnejšími vekovými skupinami 35 až 47, a slabšími vekovými skupinami 13 až 25 a 50 až 55 rokov.

G 4.4.7 Veková štruktúra obyvateľov s gréckokatolíckym vyznaním v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Gréckokatolíčky majú najčastejšie dve (34 %), žiadne (23,5 %) tri (17 %) živonarodené deti alebo jedno živonarodené dieťa (15 %). Tri a viac živonarodených detí má až 27 gréckokatolíckych žien nad 15 rokov, čo je najvyššou hodnotou na Slovensku a je o 5 p. b. nad celoslovenskou hodnotou.

Podľa vzdelanostnej štruktúry majú gréckokatolíci najčastejšie stredoškolské vzdelanie s maturitou (25 %), nasleduje stredoškolské bez maturity (20 %), základné vzdelanie (19 %) a vysokoškolské vzdelanie (17 %). Vzdelanostná štruktúra gréckokatolíckeho obyvateľstva sa veľmi podobá na vzdelanostnú štruktúru celkového obyvateľstva Slovenska. Najväčšími odchýlkami je väčšie zastúpenie obyvateľov so základným vzdelaním (o 2 p. b.) a menšie zastúpenie obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním (o 1 p. b.).

Medzi obyvateľmi, ktorí sa hlásia ku gréckokatolíckej cirkvi, tvoria najväčší podiel pracujúci (okrem dôchodcov), čo predstavuje 37 % (o 2 p. b. menej v porovnaní s celoslovenskou hodnotou). Ďalšími najpočetnejšími skupinami v rámci obyvateľov gréckokatolíckeho vyznania sú dôchodcovia s podielom 21 % (o 2 p. b. viac v porovnaní s celoslovenskou hodnotou) a žiaci základnej školy s podielom 10 %, čo je o necelý 1 p. b. viac v porovnaní s hodnotou v rámci celoslovenskej populácie.

T 4.4.12 Počet obyvateľov s gréckokatolíckym vyznaním podľa súčasnej ekonomickej aktivity v SR, SODB 2021

Súčasná ekonomická aktivita	Počet obyvateľov SR	Podiel obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov s gréckokatolíckym vyznaním	Podiel obyvateľov s gréckokatolíckym vyznaním (%)
Pracujúci (okrem dôchodcov)	2 172 228	39,86	81 905	37,16
Dôchodca	1 056 637	19,39	45 565	20,88
Žiak základnej školy	506 353	9,29	21 685	9,94
Dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	389 049	7,14	16 358	7,50
Osoba v domácnosti	306 163	5,62	13 529	6,20
Nezamestnaný	231 731	4,25	12 615	5,78
Pracujúci dôchodca	309 310	5,68	11 858	5,43
Žiak strednej školy	176 307	3,24	7 234	3,31
Študent vysokej školy	96 975	1,78	4 262	1,95
Osoba na rodičovskej dovolenke	52 229	0,96	2 084	0,95
Osoba na materskej dovolenke	20 124	0,37	834	0,38
Nezistené	115 740	2,12	754	0,35
Prijemca kapitálových príjmov	8 465	0,16	211	0,10
Iná	7 959	0,15	151	0,07
Spolu	5 449 270	100,00	218 235	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

T 4.4.13 Štruktúra obyvateľov s gréckokatolíckym vyznaním podľa veľkostných skupín obcí v SR, SODB 2021

Veľkostná skupina obcí podľa počtu obyvateľov	Počet obyvateľov SR	Podiel z celkového počtu obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov s gréckokatolíckym vyznaním	Podiel z celkového počtu obyvateľov s gréckokatolíckym vyznaním (%)
0 až 199	50 085	0,92	8 625	3,95
200 až 499	245 058	4,50	27 665	12,68
500 až 999	534 229	9,80	34 785	15,94
1 000 až 1 999	816 234	14,98	33 640	15,41
2 000 až 4 999	881 636	16,18	18 690	8,56
5 000 až 9 999	451 975	8,29	12 048	5,52
10 000 až 19 999	460 752	8,46	18 182	8,33
20 000 až 49 999	811 708	14,96	33 274	15,25
50 000 až 99 999	493 050	9,05	10 724	4,91
100 000 a viac	704 543	12,93	20 602	9,44
Spolu	5 449 270	100,00	218 235	100,00

*Poznámka: mestá Bratislava a Košice ako celok boli zarátané do veľkostnej skupiny 100 000 a viac

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Z hľadiska veľkostných skupín obcí, žije najviac gréckokatolíkov v obciach vo veľkostiach 500 – 999 obyvateľov, 1 000 – 1 999, 20 000 – 49 999 a 200 – 499 obyvateľov. V týchto štyroch veľkostných skupinách obcí žijú až 3 z 5 gréckokatolíkov na Slovensku.

Väčšina obyvateľov s gréckokatolíckym vyznaním na Slovensku žije vo vidieckych oblastiach. Až 48 % gréckokatolíkov žije v obciach menších ako 2 000 obyvateľov, ktorých podiel na celkovom obyvateľstve Slovenska je iba 30 %. Podiel

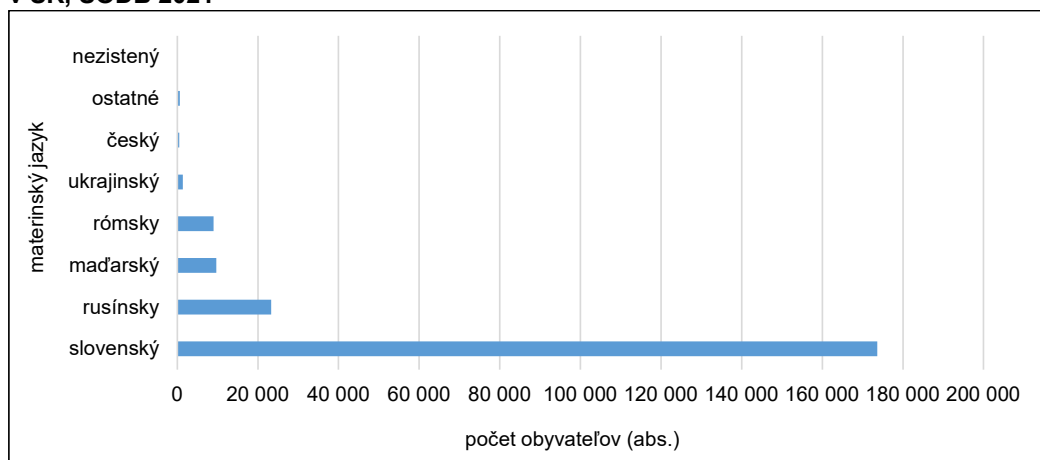
gréckokatolíkov žijúcich v obciach medzi 200 a 499 obyvateľmi prevyšuje ich podiel na celkovom obyvateľstve Slovenska o 8,2 p. b., v kategórii 500 – 999 je tento rozdiel 6 p. b. Naopak, podiel gréckokatolíkov žijúcich v obciach medzi 2 000 – 4 999 obyvateľov je až 8 p. b. menší ako medzi celoslovenskou populáciou.

T 4.4.14 Jazyková štruktúra obyvateľov s gréckokatolíckym vyznaním v SR, SODB 2021

Materinský jazyk	Počet obyvateľov SR	Podiel obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov s gréckokatolíckym vyznaním	Podiel obyvateľov s gréckokatolíckym vyznaním (%)
Slovenský	4 456 102	81,77	173 668	79,58
Rusínsky	38 679	0,71	23 270	10,66
Maďarský	462 175	8,48	9 670	4,43
Rómsky	100 526	1,84	9 016	4,13
Ukrajinský	7 608	0,14	1 407	0,64
Český	33 864	0,62	481	0,22
Ostatné	37 952	0,70	604	0,28
Nezistený	312 364	5,73	119	0,05
Spolu	5 449 270	100,00	286 907	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.4.8 Štruktúra obyvateľov s gréckokatolíckym vyznaním podľa materinského jazyka v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Z hľadiska jazykovej štruktúry v gréckokatolíckej cirkvi dominuje slovenský materinský jazyk (80 %), nasledovaný rusínskym (11 %). V gréckokatolíckej cirkvi sú tiež výrazne zastúpené maďarský (4 %) a rómsky (4 %) jazyk. Rusínsky, rómsky a ukrajinský jazyk sú medzi obyvateľmi gréckokatolíckeho vyznania výraznejšie zastúpené ako medzi celou slovenskou populáciou. Naopak, menší podiel ako v celkovej populácii tvoria medzi gréckokatolíckimi obyvateľmi hovoriaci maďarským, slovenským a českým jazykom.

Najvyšší podiel obyvateľov gréckokatolíckeho vyznania bol medzi obyvateľmi s materinským jazykom rusínskym (60 %), nasledovali obyvateľia s materinským jazykom ukrajinským (18 %), rómskym (9 %) a rumunským (6 %).

Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku

Reformovaná kresťanská cirkev predstavuje druhú najpočetnejšiu protestantskú denomináciu. Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku je v cirkevnom spoločenstve s ostatnými reformovanými cirkvami v Karpatskej kotline.

Kalvinizmus prijalo počas obdobia reformácie väčšinou maďarské obyvateľstvo na území dnešného južného a východného Slovenska. Na synode v Debrecíne v roku 1567 sa prihlásili k myšlienkam Jána Kalvína. V období po druhej svetovej vojne, keď bolo Maďarom na Slovensku odobraté štátne občianstvo, čelila Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku veľkým problémom, keďže Maďarom na Slovensku bolo znemožnené zastávať cirkevné funkcie (Kršák, 2015).

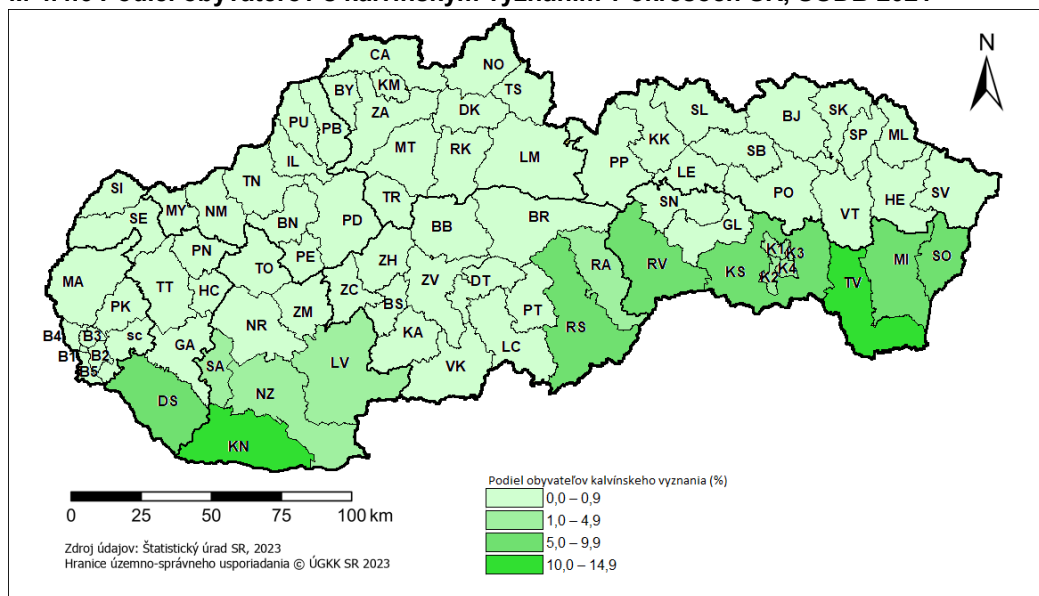
Ku štvrtej najpočetnejšej reformovanej kresťanskej cirkvi sa prihlásilo v sčítaní 2021 vyše 85-tisíc obyvateľov, čo znamenalo pokles o 12-tisíc v porovnaní k roku 2011, kedy počet reformovaných kresťanov tesne klesol pod 100-tisíc.

T 4.4.15 Vývoj počtu obyvateľov s kalvínskym vyznaním v SR, 1991 – 2021

Reformovaná kresťanská cirkev	1991	2001	2011	2021
Počet (abs.)	82 545	109 735	98 797	85 271
Podiel z celej populácie (%)	1,57	2,04	1,83	1,56

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

M 4.4.6 Podiel obyvateľov s kalvínskym vyznaním v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Obyvateľstvo s kalvínskym vyznaním sa vyskytuje najmä pozdĺž južnej hranice: v okresoch Komárno, Dunajská Streda, Rimavská Sobota, a v okresoch Košického kraja: Rožňava, Košice-okolie Trebišov, Michalovce a Sobrance. Ani v jednom okrese nedosahujú viac ako 15 % obyvateľstva, pričom najvyšší podiel dosahujú v okresoch Komárno a Trebišov.

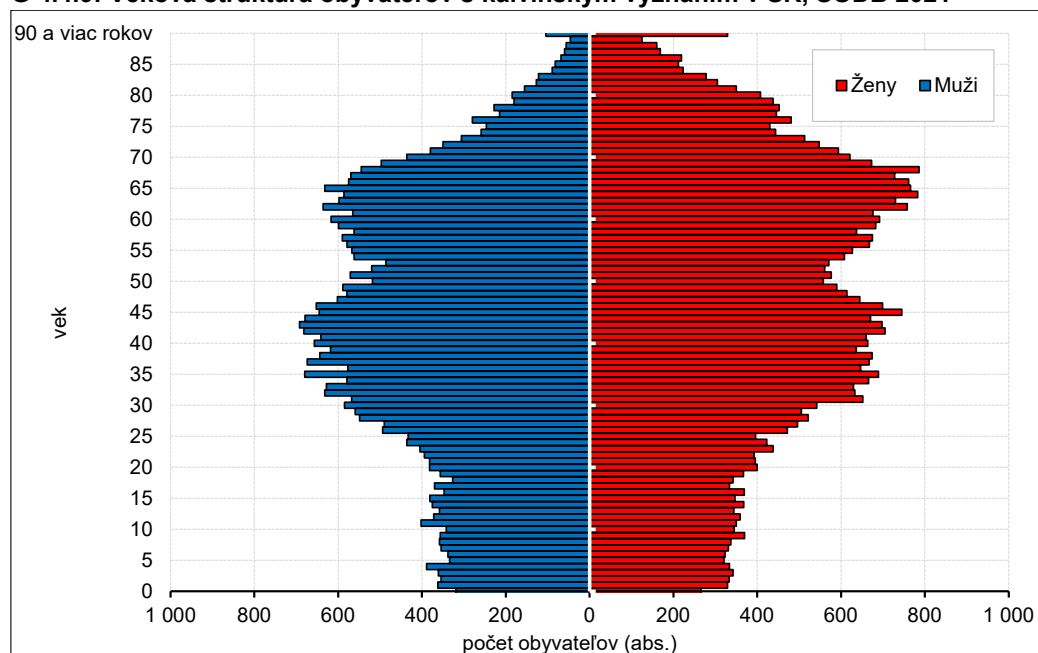
Z hľadiska štruktúry pohlaví sa štruktúra reformovanej cirkvi podobá rímskokatolíckej a evanjelickej – aj v tomto prípade bola zistená prevaha žien v pomere 54 : 46.

Z hľadiska rodinného stavu prevládajú medzi kalvíni ženatí/vydaté (43 %), nasledovaní slobodnými (39 %), vdovami/vdovcami (10 %) a rozvedenými (8 %). Podiel slobodných je u kalvínov o 5 p. b. nižší ako je celoslovenská hodnota. U kalvínov je tiež výrazný vysoký podiel vdov a vdovcov (o 3 p. b. nad celkovou populáciou) a vyšší podiel ženatých/vydatých (o 3 p. b. nad celoslovenskou hodnotou).

Z hľadiska vekovej štruktúry podľa ekonomických vekových skupín je pomer predproduktívneho, produktívneho a poproduktívneho obyvateľstva kalvínskeho vyznania 12 : 66 : 22 (v porovnaní ku 16 : 67 : 17 v celkovej populácii). Podobne ako u evanjelikov, aj medzi kalvínmi je veková skupina 65+ rokov viac zastúpená v porovnaní s celkovým obyvateľstvom Slovenska. Zároveň je medzi kalvínmi nižšie zastúpenie obyvateľstva v predproduktívnom veku (0 – 14 rokov).

Veková pyramída kalvínskeho obyvateľstva je regresívneho typu, s najsilnejšími vekovými skupinami vo vekoch 30 až 46 rokov a 55 až 68 rokov, s málopočetnými vekovými skupinami do 20 rokov.

G 4.4.9: Veková štruktúra obyvateľov s kalvínskym vyznaním v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Medzi ženami s kalvínskym vyznaním nad 15 rokov až 42 z nich mali práve dve živonarodené deti, nasledovali ženy s 0 živonarodenými deťmi (22 %) alebo jedným

živorodeným deťatám (20 %). Podiel žien kalvínskeho vyznania s tromi alebo viacerými živorodenými deťmi je 16 %, čo je o 6 p. b. pod celoslovenskou hodnotou. Vzdelanostná štruktúra obyvateľov reformovanej cirkvi ukazuje na najčastejšie stredoškolské vzdelanie s maturitou (28 %), stredoškolské vzdelanie bez maturity (23 %), základné vzdelanie (19 %) a vysokoškolské (16 %). V porovnaní s celkovým obyvateľstvom SR je u reformovaných vyššie zastúpenie obyvateľov so stredoškolským vzdelaním bez maturity (4 p. b.), so stredoškolským s maturitou (o 3 p. b.), kým u reformovaných sú menej zastúpení najmä obyvatelia bez ukončeného vzdelania (o 3 p. b.) a s vysokoškolským vzdelaním (o 2 p. b.).

T 4.4.16 Počet obyvateľov s kalvínskym vyznaním podľa súčasnej ekonomickej aktivity v SR, SODB 2021

Súčasná ekonomická aktivita	Počet obyvateľov SR	Podiel obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov s kalvínskym vyznaním	Podiel obyvateľov s kalvínskym vyznaním (%)
Pracujúci (okrem dôchodcov)	2 172 228	39,86	34 181	40,09
Dôchodca	1 056 637	19,39	20 816	24,41
Žiak základnej školy	506 353	9,29	6 394	7,50
Osoba v domácnosti	306 163	5,62	4 965	5,82
Pracujúci dôchodca	309 310	5,68	4 735	5,55
Nezamestnaný	231 731	4,25	4 613	5,41
Dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	389 049	7,14	4 416	5,18
Žiak strednej školy	176 307	3,24	2 382	2,79
Študent vysokej školy	96 975	1,78	1 268	1,49
Osoba na rodičovskej dovolenke	52 229	0,96	763	0,89
Nezistené	115 740	2,12	324	0,38
Osoba na materskej dovolenke	20 124	0,37	257	0,30
Prijemca kapitálových príjmov	8 465	0,16	98	0,11
Iná	7 959	0,15	59	0,07
Spolu	5 449 270	100,00	85 271	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Z hľadiska súčasnej ekonomickej aktivity je medzi vyznávačmi Reformovanej kresťanskej cirkvi najviac pracujúcich (okrem dôchodcov), ktorí tvoria podiel 40 %, čo je o 1 p. b. viac v porovnaní s celoslovenskou populáciou. Nasledujú dôchodcovia s podielom 24 % (o 5 p. b. viac v porovnaní s celoslovenskou populáciou) a žiaci základnej školy s podielom 8 (o 2 p. b. menej v porovnaní s celoslovenskou populáciou).

V rozložení kalvínskeho obyvateľstva podľa veľkostných skupín, až pätina kalvínov žije v obciach v skupine 1 000 – 1 999, nasledujú veľkostné skupiny 500 – 999 a 2 000 – 4 999 obyvateľov. V týchto troch veľkostných skupinách obyvateľov žije až 53 % kalvínov na Slovensku.

Najvýraznejšie rozdiely oproti sídelnej štruktúre celkovej populácie sú zreteľné v prípade obcí vo veľkosti 500 – 999 obyvateľov, ktorých podiel na počte kalvínov je 9,27 p. b. väčší ako na celkovom obyvateľstve Slovenska. Podiel obcí v kategóriách

200 – 499 a 1 000 – 1 999 na štruktúre kalvínov na Slovensku je vyšší o viac ako 5 p. b. v porovnaní s celkovou populáciou na Slovensku. Naopak, v porovnaní s celoslovenskou populáciou sú mestá medzi 50 000 a 99 999 obyvateľov zastúpené o 8 p. b. menej.

T 4.4.17 Štruktúra obyvateľov s kalvínskym vyznaním podľa veľkostných skupín obcí v SR, SODB 2021

Veľkostná skupina obcí podľa počtu obyvateľov	Počet obyvateľov SR	Podiel z celkového počtu obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov s kalvínskym vyznaním	Podiel z celkového počtu obyvateľov s kalvínskym vyznaním (%)
0 až 199	50 085	0,92	1 630	1,91
200 až 499	245 058	4,50	8 587	10,07
500 až 999	534 229	9,80	16 267	19,08
1 000 až 1 999	816 234	14,98	17 076	20,03
2 000 až 4 999	881 636	16,18	11 768	13,80
5 000 až 9 999	451 975	8,29	9 044	10,61
10 000 až 19 999	460 752	8,46	2 994	3,51
20 000 až 49 999	811 708	14,96	11 164	13,09
50 000 až 99 999	493 050	9,05	615	0,72
100 000 a viac	704 543	12,93	6 126	7,18
Spolu	5 449 270	100,00	85 271	100,00

*Poznámka: mestá Bratislava a Košice ako celok boli zarátané do veľkostnej skupiny 100 000 a viac

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

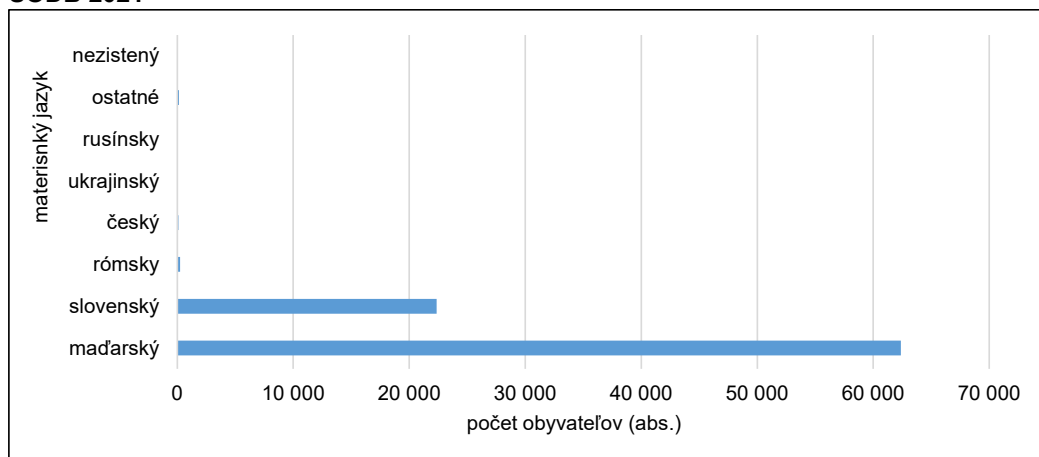
Reformovaná kresťanská cirkev je špecifická tým, že v jazykovej štruktúre tejto cirkvi prevládajú obyvatelia s maďarským materinským jazykom, ktorí tvoria 73 % reformovaných kresťanov na Slovensku. Slovenský materinský jazyk malo 26 % reformovaných kresťanov, nasledovaní obyvateľmi s rómskym jazykom (4 %). Obyvatelia s ďalšími materinskými jazykmi tvorili spolu menej ako 0,5 % reformovaných kresťanov.

T 4.4.18 Jazyková štruktúra obyvateľov s kalvínskym vyznaním v SR, SODB 2021

Materinský jazyk	Počet obyvateľov SR	Podiel obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov s kalvínskym vyznaním	Podiel obyvateľov s kalvínskym vyznaním (%)
Maďarský	462 175	8,48	62 375	73,15
Slovenský	4 456 102	81,77	22 352	26,21
Rómsky	100 526	1,84	232	0,27
Český	33 864	0,62	96	0,11
Ukrajinský	7 608	0,14	20	0,02
Rusínsky	38 679	0,71	9	0,01
Ostatné	37 952	0,70	146	0,17
Nezistený	312 364	5,73	41	0,05
Spolu	5 449 270	100,00	286 907	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.4.10 Štruktúra obyvateľov s kalvínskym vyznaním podľa materinského jazyka, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Pravoslávna cirkev na Slovensku

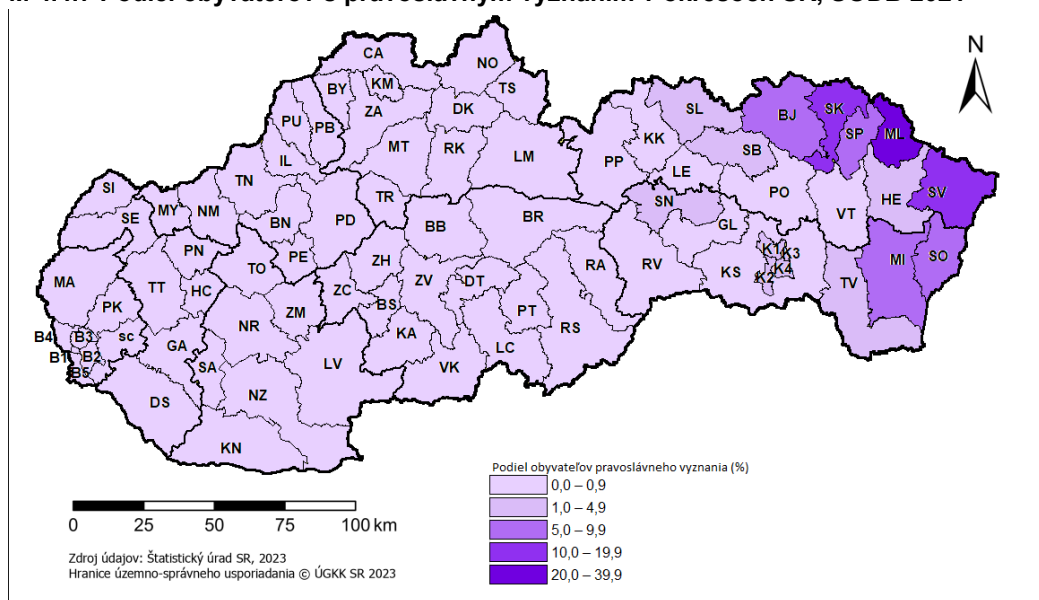
Piatou najpočetnejšou cirkvou na Slovensku podľa sčítania 2021 je pravoslávna cirkev. Počet obyvateľov hlásiacich sa ku pravoslávnej cirkvi sa pohyboval počas ostatných 3 sčítaní okolo hodnoty 50-tisíc, so stabilným podielom 0,93 až 0,94 obyvateľstva Slovenska.

T 4.4.19 Vývoj počtu obyvateľov s pravoslávnym vyznaním v SR, 1991 – 2021

Pravoslávna cirkev na Slovensku	1991	2001	2011	2021
Počet (abs.)	34 376	50 363	49 133	50 677
Podiel na celej populácii (%)	0,65	0,94	0,91	0,93

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

M 4.4.7 Podiel obyvateľov s pravoslávnym vyznaním v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

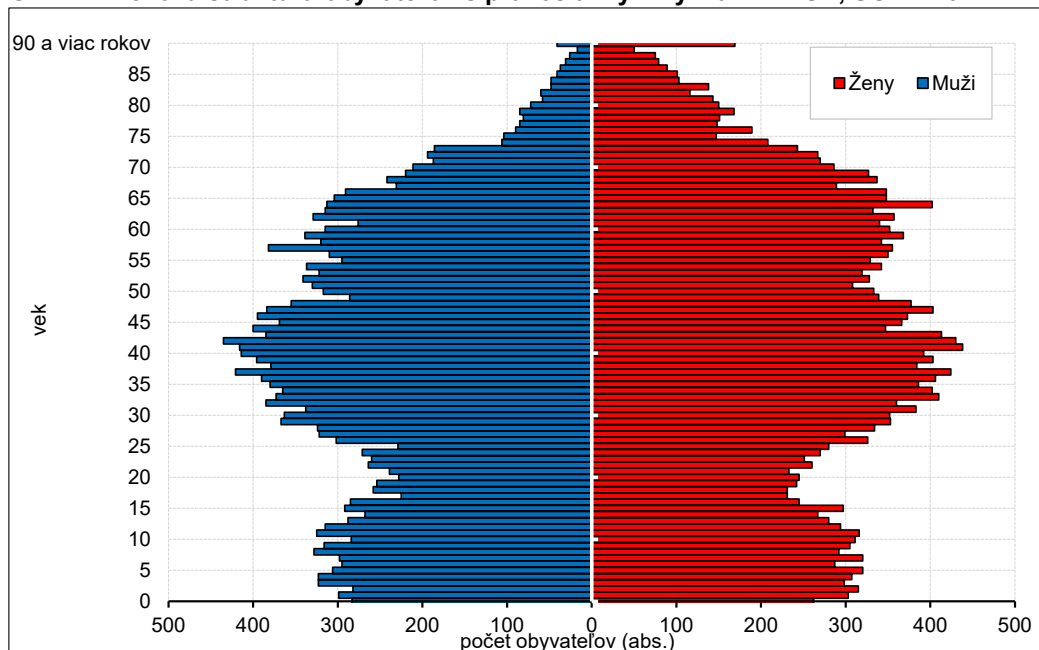
Obyvateľstvo s pravoslávny m vyznaním sa koncentruje na východnom Slovensku, predovšetkým v okresoch Prešovského kraja pozdĺž hranice s Poľskom, v okresoch Medzilaborce, Svidník a Snina.

Pomer pohlaví medzi obyvateľstvom s pravoslávny m vyznaním je 52 : 48 v prospech žien. Ide o rovnaký pomer aký bol medzi obyvateľstvom s gréckokatolíckym vyznaním. Z hľadiska rodinného stavu medzi pravoslávny m prevládajú ženatí/vydaté (44 %), nasledovaní slobodnými (42 %), vdovami/vdovcami (7 %) a rozvedenými (6 %). Podiel ženatých/vydatých u pravoslávny m je 4 p. b. nad celoslovenskou hodnotou. Medzi pravoslávny m je tiež nižší podiel slobodných (o 2 p. b.) a rozvedených (o 2 p. b.) v porovnaní s celoslovenský m hodnotami.

Z hľadiska vekovej štruktúry podľa ekonomických vekových skupín je pomer predproduktívneho, produktívneho a poproduktívneho obyvateľstva pravoslávneho vyznania 18 : 66 : 16 (v porovnaní ku 16 : 67 : 17 v celkovej populácii). V porovnaní s celoslovenským obyvateľstvom majú tak pravoslávni viac zastúpenú predproduktívnu (0 – 14 rokov) zložku.

Veková štruktúra obyvateľstva s pravoslávny m vyznaním je mierne regresívneho typu, s najpočetnejšou vekovou skupinou medzi 30 a 45 rokov. Veková pyramída ukazuje na slabšie zastúpenie vekových skupín 15 až 25 rokov, pričom veková skupina 0 až 15 je opäť početnejšia.

G 4.4.11 Veková štruktúra obyvateľov s pravoslávny m vyznaním v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Ženy s pravoslávny m vyznaním nad 15 rokov majú najčastejšie dve (35 %), žiadne (23 %), jedno (17 %) alebo tri (15 %) živonarodené deti. Tri a viac živonarodených detí má takmer štvrtina (24 %) žien s pravoslávny m vyznaním, čo je o 2 p. b. viac ako celoslovenská hodnota.

Podľa vzdelanostnej štruktúry sú pravoslávni najčastejšie ľudia so stredoškolským vzdelaním s maturitou (23 %), základným vzdelaním (21 %), vysokoškolským vzdelaním (20 %) a stredoškolským bez maturity (17 %). V porovnaní s celkovou populáciou je medzi pravoslávny m častejšie základné vzdelanie (o 4 p. b.) a vysokoškolské vzdelanie (o 2 p. b.). V porovnaní s celkovým obyvateľstvom je u pravoslávny m nižšie zastúpenie obyvateľstva so stredoškolským vzdelaním bez maturity (o 2 p. b.) a so stredoškolským s maturitou (2 p. b.).

T 4.4.20 Počet obyvateľov s pravoslávny m vyznaním podľa súčasnej ekonomickej aktivity v SR, SODB 2021

Súčasná ekonomická aktivita	Počet obyvateľov SR	Podiel obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov s pravoslávny m vyznaním	Podiel obyvateľov s pravoslávny m vyznaním (%)
Pracujúci (okrem dôchodcov)	2 172 228	39,86	18 439	36,39
Dôchodca	1 056 637	19,39	9 384	18,52
Žiak základnej školy	506 353	9,29	5 383	10,62
Osoba v domácnosti	306 163	5,62	4 056	8,00
Dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	389 049	7,14	3 992	7,88
Nezamestnaný	231 731	4,25	3 658	7,22
Pracujúci dôchodca	309 310	5,68	2 737	5,40
Žiak strednej školy	176 307	3,24	1 451	2,86
Študent vysokej školy	96 975	1,78	656	1,29
Osoba na rodičovskej dovolenke	52 229	0,96	436	0,86
Nezistené	115 740	2,12	220	0,43
Osoba na materskej dovolenke	20 124	0,37	150	0,30
Prijemca kapitálových príjmov	8 465	0,16	61	0,12
Iná	7 959	0,15	54	0,11
Spolu	5 449 270	100,00	50 677	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Z hľadiska súčasnej ekonomickej aktivity medzi obyvateľmi s pravoslávny m vyznaním bol zistený najvyšší podiel pracujúcich (okrem dôchodcov), čo predstavuje 36 % (o 3 p. b. menej v porovnaní s celoslovenskou hodnotou). Ďalšou najpočetnejšou skupinou medzi obyvateľmi s pravoslávny m vyznaním sú dôchodcovia s podielom 19 % (o necelý 1 p. b. menej v porovnaní s celoslovenskou hodnotou) a žiaci základnej školy s podielom 9 % (o 1 p. b. viac v porovnaní s celoslovenskou hodnotou).

T 4.4.21 Štruktúra obyvateľov s pravoslávny m vyznaním podľa veľkostných skupín obcí v SR, SODB 2021

Veľkostná skupina obcí podľa počtu obyvateľov	Počet obyvateľov SR	Podiel z celkového počtu obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov s pravoslávny m vyznaním	Podiel z celkového počtu obyvateľov s pravoslávny m vyznaním (%)
0 až 199	50 085	0,92	2 645	5,22
200 až 499	245 058	4,50	5 065	9,99
500 až 999	534 229	9,80	8 142	16,07
1 000 až 1 999	816 234	14,98	5 359	10,57
2 000 až 4 999	881 636	16,18	3 468	6,84
5 000 až 9 999	451 975	8,29	3 605	7,11
10 000 až 19 999	460 752	8,46	6 495	12,82
20 000 až 49 999	811 708	14,96	7 886	15,56
50 000 až 99 999	493 050	9,05	2 298	4,53
100 000 a viac	704 543	12,93	5 714	11,28
Spolu	5 449 270	100,00	50 677	100,00

*Poznámka: mestá Bratislava a Košice ako celok boli zarátané do veľkostnej skupiny 100 000 a viac

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

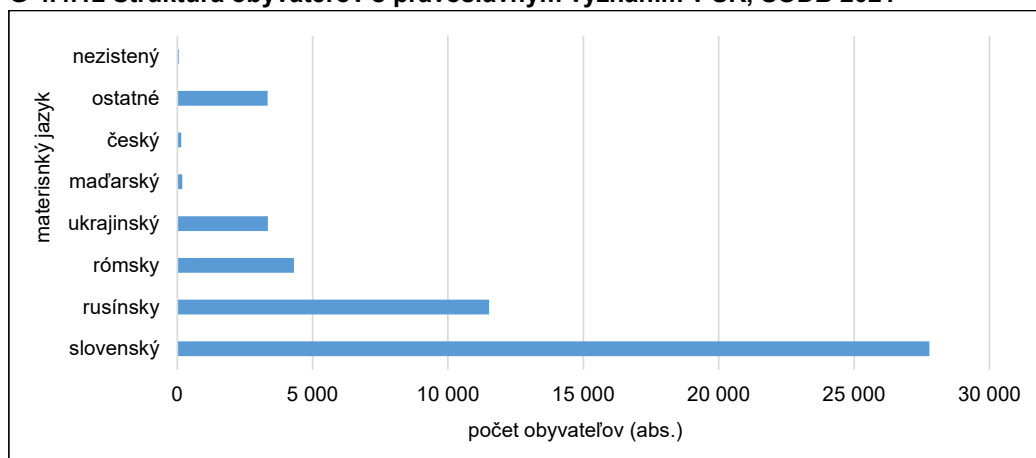
Z hľadiska štruktúry obyvateľov s pravoslávny m vyznaním podľa veľkostných skupín obcí, najviac pravoslávnych býva v obciach vo veľkostných skupinách 500 – 999 obyvateľov, 20 000 – 49 999 obyvateľov a 10 000 – 19 999 obyvateľov. V týchto troch veľkostných skupinách obcí žije 44 pravoslávnych na Slovensku. V porovnaní s celoslovenskou populáciou má práve veľkostná skupina 500 – 999 výrazne vyššie zastúpenie (o 6 p. b.), podobne ako veľkostná skupina 200 – 499 obyvateľov (o 6 p. b.). Naopak, veľkostná skupina 2 000 – 4 999 obyvateľov sa na počte pravoslávnych obyvateľov podieľa o 9 p. b. menej ako na celkovom obyvateľstve Slovenska.

T 4.4.22 Jazyková štruktúra obyvateľov s pravoslávny m vyznaním v SR, SODB 2021

Materinský jazyk	Počet obyvateľov SR	Podiel obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov s pravoslávny m vyznaním	Podiel obyvateľov s pravoslávny m vyznaním (%)
Slovenský	4 456 102	81,77	27 784	54,83
Rusínsky	38 679	0,71	11 516	22,72
Rómsky	100 526	1,84	4 308	8,50
Ukrajinský	7 608	0,14	3 350	6,61
Maďarský	462 175	8,48	185	0,37
Český	33 864	0,62	147	0,29
Ostatné	37 952	0,70	3 333	6,58
z toho:				
Ruský	4 947	0,09	1 838	3,63
Srbský	1 229	0,02	591	1,17
Bulharský	907	0,02	305	0,60
Nezistený	312 364	5,73	54	0,11
Spolu	5 449 270	100,00	50 677	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.4.12 Štruktúra obyvateľov s pravoslávny m vyznaním v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

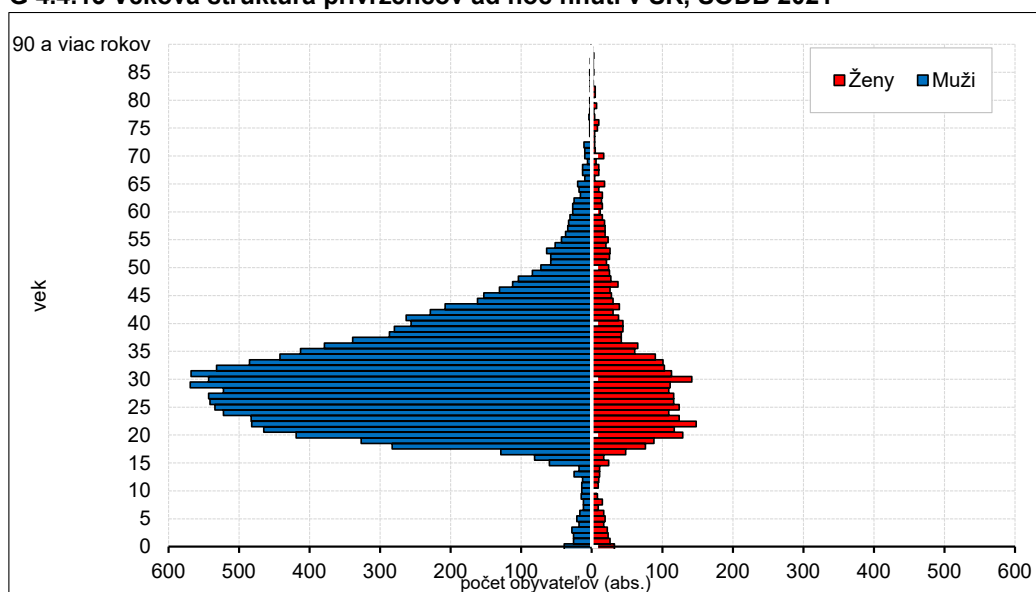
Z hľadiska jazykovej štruktúry viac ako polovica (55 %) pravoslávnych na Slovensku má slovenský materinský jazyk, a viac ako pätina (23 %) má rusínsky materinský jazyk. Medzi pravoslávny m na Slovensku sú výrazne tiež zastúpení obyvatelia s materinským jazykom rómskym (8 %), ukrajinským (7 %), ruským (4 %) a srbským (1 %). Najvyšší podiel pravoslávnych bol zistený u obyvateľov s materinským jazykom srbským (48 %), ukrajinským (44 %), ruským (37 %), bulharským (34 %), rusínskym (30 %) a rumunským (21 %).

Ad hoc hnutia

Charakteristiky ad hoc hnutí neboli zaradené do predchádzajúcej kategórie „Menšie cirkvi a ostatné náboženstvá“, keďže z hľadiska demografickej štruktúry predstavujú veľmi špecifickú skupinu. Do tejto kategórie boli zaradení „Svedkovia Liehovoví“, Rytieri Rádu Jedi a pastafarianizmus. S počtom 16 186 predstavujú ad hoc hnutia 0,3 % obyvateľstva Slovenska.

Štruktúra pohlaví medzi prívržencami ad hoc hnutí ukazuje na veľmi výraznú dominanciu mužov, keďže pomer pohlaví je 80 : 20. Zároveň rozhodujúca väčšina prívržencov ad hoc hnutí (95 %) je v produktívnom veku, nasledujú 3 % v predproduktívnom a 2 % v poproduktívnej vekovej skupine.

Veková štruktúra prívržencov ad hoc hnutí je značne netypická. Najväčšia časť prívržencov ad hoc hnutí sú muži vo veku 20 až 35 rokov.

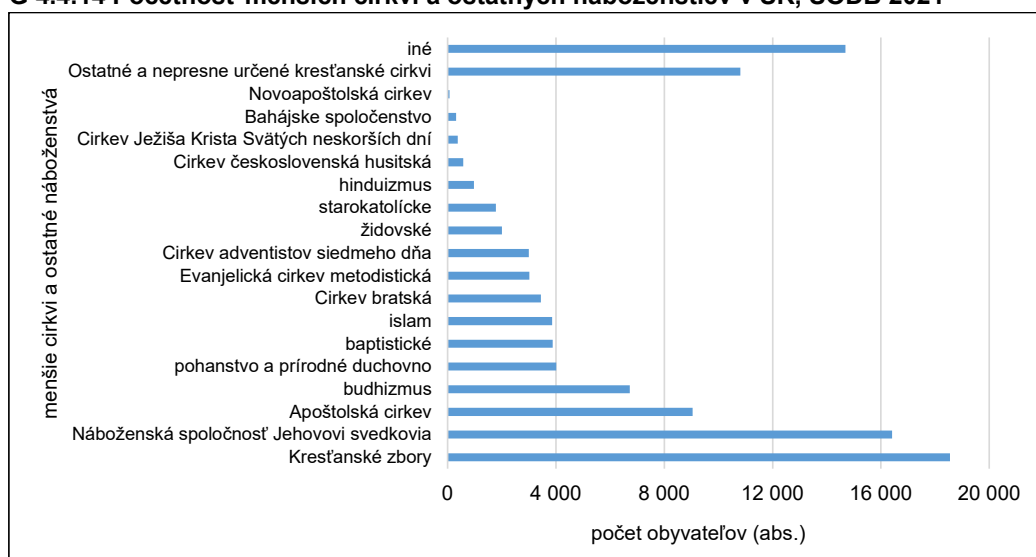
G 4.4.13 Veková štruktúra prívržencov ad hoc hnutí v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

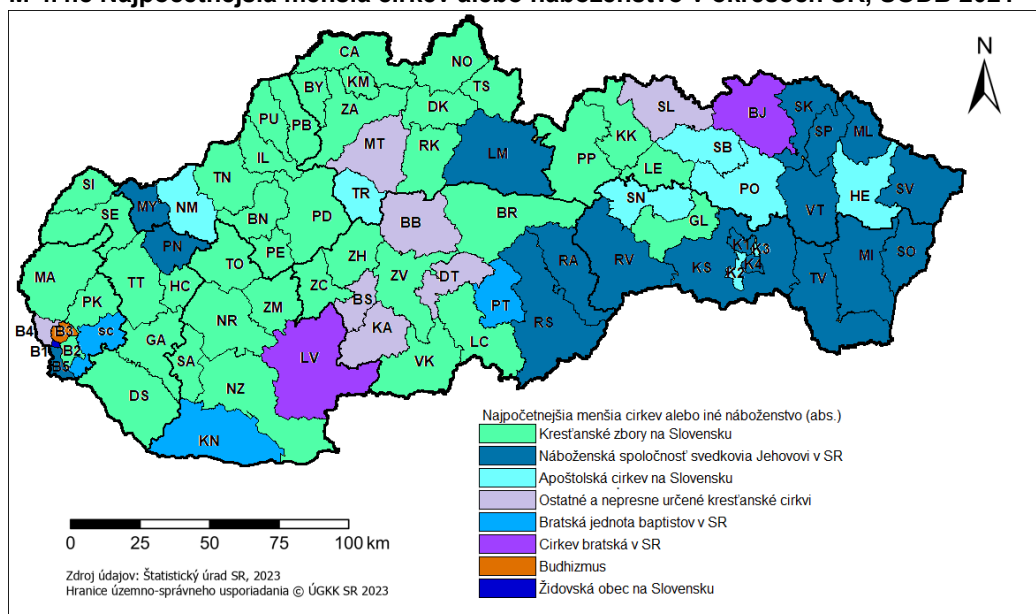
Mladá veková štruktúra sa premieta aj do štruktúry podľa rodinného stavu, keďže až 70 % z nich sú slobodní. Podiel ženatých alebo vydatých prívržencov ad hoc hnutí predstavuje iba 24 % z nich, rozvedených je iba 4,6 % vdovami alebo vdovcami je 1 % prívržencov ad hoc hnutí.

Menšie cirkvi a ostatné náboženstvá

Do zostatkovej kategórie „Menšie cirkvi a ostatné náboženstvá“ boli pre potreby tejto analýzy zahrnuté všetky ostatné cirkvi a ďalšie náboženstvá, ktorých početnosť možno porovnať v nasledujúcom grafe.

G 4.4.14 Početnosť menších cirkví a ostatných náboženstiev v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

M 4.4.8 Najpočetnejšia menšia cirkev alebo náboženstvo v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Spomedzi menších cirkví a ostatných náboženstiev prevládajú vo väčšine okresov západného, stredného Slovenska a Spiša Kresťanské zbory, kým Jehovovi svedkovia spomedzi menších cirkví prevládajú v okresoch juhovýchodného Slovenska. Apoštolská cirkev je najpočetnejšou cirkvou vo viacerých okresoch na východnom Slovensku. Budhizmus aj judaizmus sú najpočetnejším menším náboženstvom v jednom z bratislavských mestských okresov.

Pomer mužov ku ženám medzi príslušníkmi ostatných menších cirkví a náboženstiev bol 51 mužov ku 49 ženám. Muži výrazne prevládali nad ženami u obyvateľov hlásiacich sa k hinduizmu (65 : 35), budhizmu (64 : 36), islamu (64 : 36), Cirkvi Ježiša Krista Svätých neskorších dní (60 : 40) a židovskému vyznaniu (60 : 40). Prevaha mužov výraznejšia ako 55 : 45 bola tiež u vyznávačov pohanstva a prírodného duchovna, Novoapoštolskej cirkvi, Bahájskeho spoločenstva a Novoapoštolskej cirkvi. Výraznejšia prevaha žien bola naopak medzi Jehovovými svedkami (43 : 57), starokatolíkmi (44 : 56).

Medzi obyvateľmi iných vyznaní prevládajú slobodní obyvatelia (44 %), nasledovaní ženatými/vydatými (43 %), rozvedenými (8 %) a vdovami/vdovcami (5 %). Najmä podiel ženatých a vydatých je u obyvateľov ostatných vyznaní o 3 p. b. nad slovenskou hodnotou a podiel vdovcov a vdov o 2 p. b. pod celoslovenskou hodnotou.

Pomer predproduktívneho, produktívneho a poproduktívneho obyvateľstva menších cirkví a ostatných náboženstiev je 13 : 76 : 11. Zastúpenie obyvateľov v produktívnom

veku je tu ešte vyššie ako u obyvateľov bez vyznania. Táto veková štruktúra je naprieč rôznymi náboženskými skupinami odlišná: obyvatelia v produktívnom veku tvoria viac ako 75 % obyvateľov s budhistickým (93 %), hinduistickým (90 %), pohanským (85 %) bahájskym vyznaním (84 %) a príslušnosti k Cirkvi Ježiša Krista Svätých neskorších dní (82 %), tiež medzi obyvateľmi, ktorí sa prihlásili k Novoapoštolskej cirkvi (82 %), islamu (78 %) Kresťanským zborom (78 %) a Starokatolíckej cirkvi (77 %). Výraznú odchýlku predstavuje Cirkev československá husitská, kde podiel obyvateľstva produktívneho veku predstavuje iba 55 %.

Najvyššie podiely predproduktívneho obyvateľstva (vo veku 0 – 14 rokov) boli zistené u obyvateľov Apoštolskej cirkvi (26 %), moslimov (19 %), Cirkvi bratskej (17 %), a Bratskej jednoty baptistov (17 %). Naopak k cirkvám a náboženským spoločnostiam s najmenším podielom predproduktívneho obyvateľstva patria Cirkev československá husitská (4 %), budhizmus (4 %), hinduizmus (6 %), Novoapoštolská cirkev (7 %). Židovská náboženská obec (8 %), Starokatolícka cirkev (8 %) a Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní (8 %).

Vysoké podiely obyvateľstva vo veku 65 a viac rokov (poproduktívny vek) boli zistené v Cirkvi československej husitskej (41 %), Židovskej náboženskej obci (27 %) a v Cirkvi adventistov siedmeho dňa (20 %). Nízke podiely obyvateľov poproduktívneho veku sa zistili u budhistov (3 %), hinduistov (4 %), moslimov (4 %), Bahájskeho spoločenstva (5 %), a Apoštolskej cirkvi (6 %).

Ženy iných cirkví a ostatných náboženstiev nad 15 rokov najčastejšie nemajú žiadne živonarodené deti (31 %), alebo majú dve (28 %), jedno (17 %) alebo tri živonarodené deti (14 %). Tri a viac živonarodených detí má 23 % žien ostatných náboženských vyznaní, čo je o 2 p. b. viac ako celoslovenská hodnota.

Z hľadiska vzdelanostnej štruktúry majú obyvatelia iných vierovyznaní najčastejšie stredoškolské vzdelanie s maturitou (25 %), vysokoškolské (23 %), základné (19 %) alebo stredoškolské vzdelanie bez maturity (16 %). Podiel vysokoškolských vzdelaných je o 4 p. b. vyšší ako je celoslovenská hodnota, podiel obyvateľov so základným vzdelaním je tiež o 2 p. b. nad celoslovenskou hodnotou. Naopak, pod celoslovenskou hodnotou je podiel obyvateľov so stredoškolským vzdelaním, čo predstavuje 3 p. b. pod celoslovenskou hodnotou, a podiel obyvateľov bez ukončeného vzdelania o 2 p. b. pod celoslovenskou hodnotou.

Z hľadiska veľkostných skupín obcí, vyše polovica obyvateľov patriacich do menších cirkví alebo vyznávajúcich iné náboženstvá žije v obciach väčších ako 10-tisíc obyvateľov. V porovnaní s celkovým obyvateľstvom SR sú obyvatelia menších cirkví a ostatných náboženstiev viac koncentrovaní práve v obciach nad 20-tisíc obyvateľov, najvýraznejšia je koncentrácia v metropolách nad 100-tisíc. V týchto veľkomestách žije síce iba 13 % obyvateľov Slovenska, ale až 18 % obyvateľov patriacich k menším cirkvám a ostatným náboženstvám, čo je rozdiel 5 p. b.

T 4.4.23 Štruktúra obyvateľov podľa príslušnosti k menším cirkvám a ostatným náboženstvám podľa veľkostných skupín obcí v SR, SODB 2021

Veľkostná skupina obcí podľa počtu obyvateľov	Počet obyvateľov SR	Podiel z celkového počtu obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov menších cirkví a ostatných náboženstiev	Podiel z celkového počtu obyvateľov menších cirkví a ostatných náboženstiev (%)
0 až 199	50 085	0,92	675	0,65
200 až 499	245 058	4,50	3 866	3,73
500 až 999	534 229	9,80	9 232	8,92
1 000 až 1 999	816 234	14,98	11 507	11,11
2 000 až 4 999	881 636	16,18	16 529	15,96
5 000 až 9 999	451 975	8,29	8 232	7,95
10 000 až 19 999	460 752	8,46	8 442	8,15
20 000 až 49 999	811 708	14,96	16 206	15,65
50 000 až 99 999	493 050	9,05	10 441	10,08
100 000 a viac	704 543	12,93	18 414	17,78
Spolu	5 449 270	100,00	103 544	100,00

*Poznámka: mestá Bratislava a Košice ako celok boli zarátané do veľkostnej skupiny 100 000 a viac

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Kým v mnohých menších cirkvách a ostatných náboženstvách dominuje slovenčina, niektoré z nich sú špecifické:

Výrazné zastúpenie rómsky hovoriaceho obyvateľstva je v Apoštolskej cirkvi (28 %), Novoapoštolskej cirkvi (7 %), Jehovových svedkoch (7 %), Cirkvi adventistov siedmeho dňa (6 %), Kresťanských zboroch (6 %) Cirkvi Ježiša Krista Svätých neskorších dní (5 %).

Výrazné zastúpenie maďarsky hovoriaceho obyvateľstva je u Jehovových svedkov (19 %), v Starokatolíckej cirkvi (19 %), Kresťanských zboroch (10 %), Židovskej náboženskej obci (10 %) Evanjelickej cirkvi metodistickej (9 %), Bratskej jednote baptistov (6 %), Cirkvi Ježiša Krista Svätých neskorších dní (6 %), medzi budhistami (5 %), hinduistami (5 %).

K jazykovo špecifickým cirkvám a náboženským spoločnostiam patrí islam (slovenčina 40 %, arabský jazyk 21 %, albánčina 9 %, turecký jazyk 9 %, iné samostatne nezisťované jazyky 8 %), Cirkvi československá husitská (slovenčina 64 %, čeština 40 %), hinduizmus (slovenčina 78 %, iné, samostatne nezisťované jazyky 8 %, maďarčina 5 %), budhizmus (slovenčina 79 %, vietnamský jazyk 6 %, maďarský 5 %). Vysoký podiel moslimského obyvateľstva na Slovensku bol zistený medzi obyvateľmi s materinským jazykom tureckým (70 %), arabským (66 %), albánskym (52 %) a perzským (40 %).

Významnejší podiel budhistického obyvateľstva bol zistený medzi obyvateľmi s materinským jazykom vietnamským (14 %), čínskym (7 %), jidiš alebo hebrejským (6 %) a iným, samostatne nezisťovaným (5 %).

Z hľadiska rodinného stavu v menších cirkvách a ostatných náboženstvách sa vyskytuje výrazná prevalencia slobodných obyvateľov. V prípade Náboženskej spoločnosti Jehovovi svedkovia dominujú ženatí muži a vydaté ženy, ktorí tvoria

podiel 55 %. Podobne je to aj v prípade obyvateľov hlásiacich sa k Cirkvi československej husitskej, Cirkvi adventistov siedmeho dňa a obyvateľov vyznávajúcich islam, kde podiel ženatých/vydatých tvorí v priemere 51 %. Výrazný podiel rozvedených obyvateľov s príslušnosťou k menším cirkvám a ostatným náboženstvám bol zistený medzi obyvateľmi hlásiacimi sa k Židovskej náboženskej obci (14 %), Starokatolíckej cirkvi (13 %) a Evanjelickej cirkvi metodistickej (11 %). Medzi obyvateľmi hlásiacimi sa k Cirkvi československej husitskej bol zistený výrazný podiel ovdovených (14 %).

Čo sa týka počtu živonarodených detí u žien vo veku 15 rokov a viac s príslušnosťou k menším cirkvám a ostatným náboženstvám, väčšina matiek sa hlási k Cirkvi československej husitskej a má 2 živonarodené deti. Výrazný podiel matiek, ktorým s 5 a viac živonarodenými deťmi bol zistený medzi prívržencami Apoštolskej cirkvi (5 %), Náboženskou spoločnosťou Jehovovi svedkovia (3 %) a Novoapoštolskou cirkvou (3 %). Rovnaká situácia je pozorovaná aj u mužov vo veku 15 rokov a viac s príslušnosťou k menším cirkvám a ostatným náboženstvám, kde väčšina otcov sa hlási k Cirkvi československej husitskej a má 2 živonarodené deti.

V prípade najvyššieho dosiahnutého vzdelania obyvateľov, ktorí sú prívržencami menších cirkví a ostatných náboženstiev, výrazný podiel obyvateľov bez školského vzdelania vo veku 15 rokov a viac bol zistený medzi vyznávačmi Bahájskeho spoločenstva (2 %), hinduizmu (2 %) a Novoapoštolskej cirkvi (1 %).

Vysoký podiel obyvateľov so základným vzdelaním bol zistený medzi vyznávačmi Apoštolskej cirkvi (35 %), Cirkvi Ježiša Krista Svätých neskorších dní (29 %) a medzi vyznávačmi Kresťanských zborov (27 %). Približne tretina obyvateľov, ktorí sa hlásia k pohanstvu a prírodnému duchovnu, budhizmu a hinduizmu a Novoapoštolskej cirkvi má stredoškolské vzdelanie s maturitou. Významný podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov bol zistený medzi príslušníkmi židovského náboženstva (51 %), Bahájskeho spoločenstva (43 %) a Cirkvi bratskej (39 %).

Z pohľadu súčasnej ekonomickej aktivity obyvateľov vyznávajúcich menšie cirkvi a ostatné náboženstvá, bol zistený významný podiel pracujúcich (okrem dôchodcov) medzi obyvateľmi, ktorí sa prihlásili k budhizmu (66 %), hinduizmu (64 %) a Bahájskemu spoločenstvu (62 %). Výrazný podiel pracujúcich dôchodcov sa hlási k Židovskej obci, čo predstavuje 12 %. Dôchodcovia sú výrazne zastúpení medzi vyznávačmi Cirkvi československej husitskej (39 %), Náboženskou spoločnosťou Jehovovi svedkovia (27 %), Cirkvi adventistov siedmeho dňa (22 %) a v Židovskej obci (21 %). V priemere každý desiaty nezamestnaný obyvateľ patriaci k menším cirkvám a ostatným náboženstvám sa hlási k Novoapoštolskej cirkvi, Apoštolskej cirkvi a Náboženskej spoločnosti Jehovovi svedkovia. Medzi osobami v domácnosti výrazný podiel zastupujú vyznávači Apoštolskej cirkvi (16 %), islamu (14 %), Kresťanských zborov (13 %) a Cirkvi Ježiša Krista Svätých neskorších dní (12 %).

Bez vyznania

Podľa sčítania obyvateľov 2021 počet obyvateľov bez náboženského vyznania bol 1,3 milióna. Ide o veľmi výrazný nárast v porovnaní so sčítaním v roku 2011, kedy uviedlo svoju náboženskú príslušnosť ako bez vyznania viac ako 725-tisíc obyvateľov. Obyvateľstvo bez vyznania teda zaznamenalo v priebehu ostatných 10 rokov relatívny prírastok na 179 % hodnoty z roku 2011.

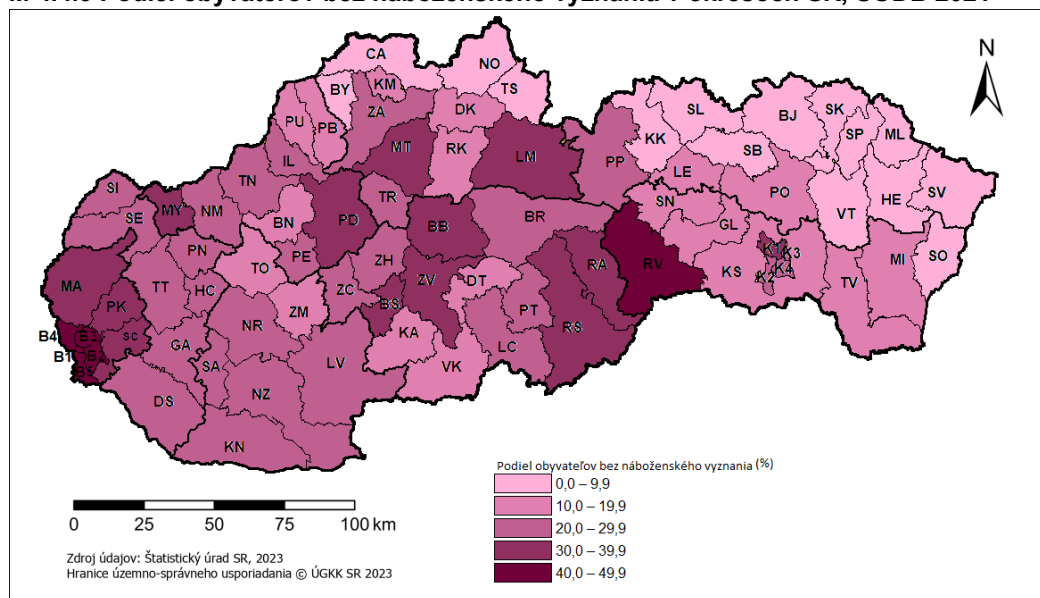
T 4.4.24 Vývoj počtu obyvateľov bez náboženského vyznania v SR, 1991 – 2021

Obyvatelia bez náboženského vyznania	1991	2001	2011	2021
Počet (abs.)	515 551	697 308	725 362	1 296 142
Podiel z celého obyvateľstva (%)	9,77	12,96	13,44	23,79

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Obyvateľstvo bez náboženského vyznania dosahuje podiel nad 40 v piatich okresoch Bratislavy a v okrese Rožňava. Podiely nad 30 % dosahuje v ostatných okresoch Bratislavského kraja, na Gemeri, v ďalších okresoch stredného Slovenska a na Myjave. Nízke podiely obyvateľov bez náboženského vyznania boli zistené najmä v Prešovskom kraji, v častiach Žilinského kraja (najmä Orava, Kysuce a okresy Bytča a Ružomberok) a v Košickom kraji. Podiely 20 % až 30 % sa vyskytovali najmä na západnom Slovensku.

M 4.4.9 Podiel obyvateľov bez náboženského vyznania v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

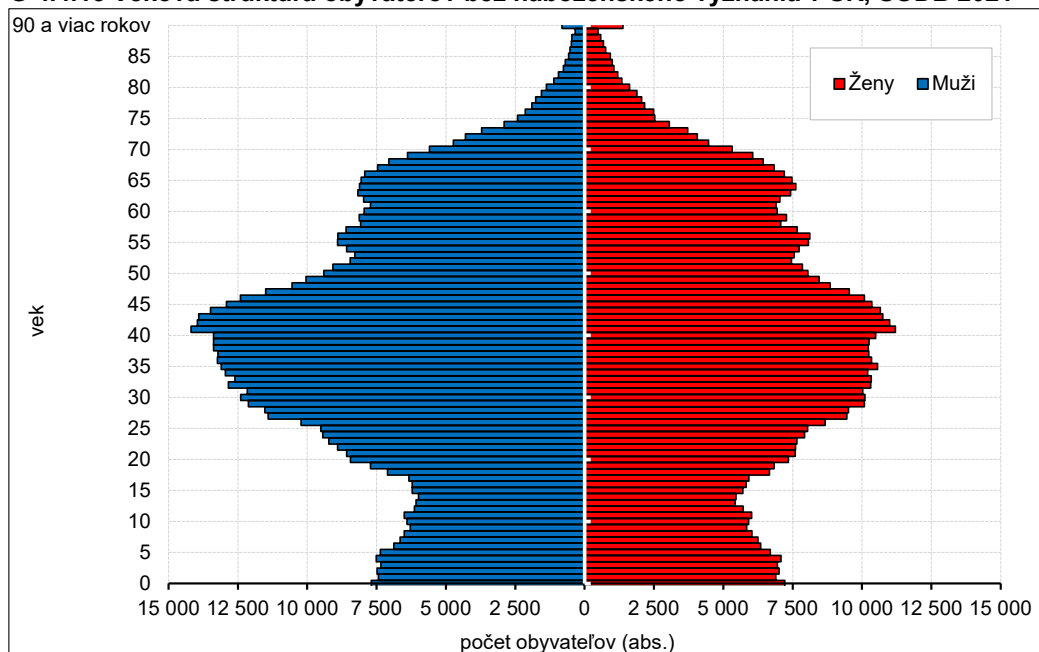
Z hľadiska štruktúry podľa pohlaví medzi obyvateľmi bez vyznania dominujú muži v pomere 53 : 47, pričom v rámci celej populácie je tento pomer opačný, a to 49:51. Približne polovica (51 %) obyvateľov bez náboženského vyznania je z hľadiska rodinného stavu slobodná, nasledujú obyvatelia s rodinným stavom ženatí/vydatá (35 %), rozvedení (10 %) a vdovci/vdovy (4 %). V porovnaní s celkovou populáciou je

zreteľný najmä vyšší podiel slobodných (o 7 p. b.) a rozvedených (o 2 p. b.) a nižší podiel ženatých/vydatých (o 5 p. b.), vdovcov a vdov (o 3 p. b.).

Z hľadiska vekovej štruktúry podľa ekonomických vekových skupín je pomer predproduktívneho, produktívneho a poproduktívneho obyvateľstva bez náboženského vyznania 15 : 73 : 12 (v porovnaní ku 16 : 67 : 17 v celkovej populácii), čo poukazuje na nižšie zastúpenie ľudí vo veku nad 65 rokov a vyššie zastúpenie ľudí v produktívnom veku medzi obyvateľmi bez náboženského vyznania.

Veková pyramída obyvateľov bez náboženského vyznania ukazuje na regresívny typ populácie bez vyznania s najsilnejšími ročníkmi vo vekoch 40 až 45 rokov. Prevala mužov nad ženami medzi obyvateľstvom bez náboženského vyznania je zreteľná najmä u obyvateľov vo veku 25 až 50 rokov, kým kohorty 0 – 20 rokov sú menej početné.

G 4.4.15 Veková štruktúra obyvateľov bez náboženského vyznania v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Až 32 žien nad 15 rokov bez náboženského vyznania v roku 2021 nemalo ani jedno dieťa a ďalších 21 žien bez náboženského vyznania malo iba 1 živonarodené dieťa. Podiel bezdetných žien bez vyznania nad 15 rokov je o 8 p. b. vyšší ako v celkovej populácii a tri a viac živonarodených detí má 13 žien bez náboženského vyznania (o 9 p. b. menej ako v celoslovenskej populácii). Viac ako tretina žien bez náboženského vyznania (34 %) mala však dve živonarodené deti.

Z hľadiska vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva bez náboženského vyznania má najväčšie zastúpenie obyvateľstvo stredoškolského vzdelania s maturitou (28 %), vysokoškolským vzdelaním (25 %) a tiež stredoškolským bez maturity (16 %). V porovnaní s celkovou populáciou Slovenska sú u obyvateľov bez náboženského vyznania o 7 p. b. viac zastúpení ľudia s vysokoškolským vzdelaním a o 3 p. b. viac zastúpené stredoškolské vzdelanie s maturitou. Pod hodnotou celej slovenskej populácie je podiel stredoškolského vzdelania bez maturity (o 4 p. b.) a základného vzdelania (o 3 p. b.).

Medzi obyvateľmi bez náboženského vyznania je takmer polovica pracujúcich (okrem dôchodcov), ktorých je 47 %, čo je o 7 p. b. viac v porovnaní s celoslovenskou hodnotou. Ďalšiu významnú skupinu tvoria dôchodcovia s podielom 13 % (o 6 p. b. menej ako celoslovenská hodnota) a žiaci základnej školy s podielom 8 % (o 1 p. b. menej ako celoslovenská hodnota). Ostatné kategórie s priemerným podielom 6 % tvoria deti do začatia povinnej školskej dochádzky, osoby v domácnosti a pracujúci dôchodcovia, čo je zároveň porovnateľný podiel s celoslovenskou hodnotou.

T 4.4.25 Počet obyvateľov bez náboženského vyznania podľa súčasnej ekonomickej aktivity v SR, SODB 2021

Súčasná ekonomická aktivita	Počet obyvateľov SR	Podiel z celkového počtu obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov bez vyznania	Podiel z celkového počtu obyvateľov bez vyznania (%)
Pracujúci (okrem dôchodcov)	2 172 228	39,86	609 955	47,06
Dôchodca	1 056 637	19,39	170 951	13,19
Žiak základnej školy	506 353	9,29	108 121	8,34
Dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	389 049	7,14	94 546	7,29
Osoba v domácnosti	306 163	5,62	82 485	6,36
Pracujúci dôchodca	309 310	5,68	72 448	5,59
Nezamestnaný	231 731	4,25	55 488	4,28
Žiak strednej školy	176 307	3,24	46 454	3,58
Študent vysokej školy	96 975	1,78	29 541	2,28
Osoba na rodičovskej dovolenke	52 229	0,96	12 536	0,97
Osoba na materskej dovolenke	20 124	0,37	4 644	0,36
Nezistené	115 740	2,12	4 618	0,36
Príjemca kapitálových príjmov	8 465	0,16	3 219	0,25
Iná	7 959	0,15	1 136	0,09
Spolu	5 449 270	100,00	1 296 142	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

V nasledovnej tabuľke je možné porovnať štruktúru obyvateľov bez vyznania a všetkých obyvateľov Slovenska podľa veľkostnej skupiny obce. Najviac zastúpené sú veľkostné skupiny nad 100-tisíc obyvateľov, 20 000 – 49 999 obyvateľov a 2 000 – 4 999 obyvateľov, v ktorých býva spolu polovica obyvateľov bez náboženského vyznania.

T 4.4.26 Štruktúra obyvateľov bez vyznania podľa veľkostných skupín obcí v SR, SODB 2021

Veľkostná skupina obcí podľa počtu obyvateľov	Počet obyvateľov SR	Podiel z celkového počtu obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov bez vyznania	Podiel z celkového počtu obyvateľov bez vyznania (%)
0 až 199	50 085	0,92	7 329	0,57
200 až 499	245 058	4,50	36 680	2,83
500 až 999	534 229	9,80	81 275	6,87
1 000 až 1 999	816 234	14,98	132 178	10,20
2 000 až 4 999	881 636	16,18	159 993	12,34
5 000 až 9 999	451 975	8,29	98 383	7,59
10 000 až 19 999	460 752	8,46	125 991	9,72
20 000 až 49 999	811 708	14,96	224 376	17,31
50 000 až 99 999	493 050	9,05	158 057	12,19
100 000 a viac	704 543	12,93	271 880	20,98
Spolu	5 449 270	100,00	1 296 142	100,00

*Poznámka: mestá Bratislava a Košice ako celok boli zarátané do veľkostnej skupiny 100 000 a viac

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Ukazuje sa, že obyvatelia bez vyznania sú viac urbanizovaní ako celková populácia Slovenska. Až tri pätiny obyvateľov bez vyznania žijú v sídlach väčších ako 10-tisíc obyvateľov. Pre porovnanie, v sídlach nad 10-tisíc obyvateľov žije iba 45 % obyvateľov Slovenska. Najvýraznejší rozdiel bol vo veľkostnej skupine 100-tisíc a viac. V týchto dvoch veľkomestách žije síce iba každý ôsmy obyvateľ Slovenska, ale až každý piaty obyvateľov bez náboženského vyznania, čo je rozdiel až 8 p. b.

T 4.4.27 Jazyková štruktúra obyvateľov bez náboženského vyznania v SR, SODB 2021

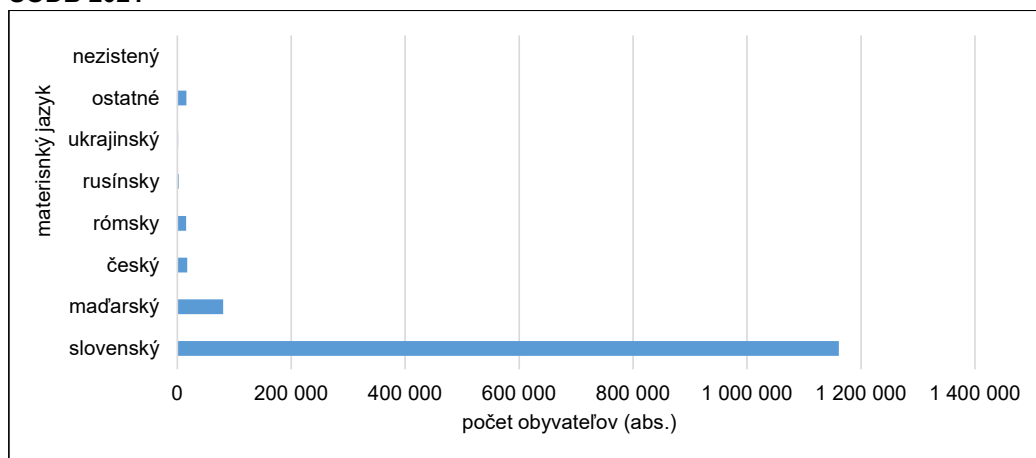
Materinský jazyk	Počet obyvateľov SR	Podiel obyvateľov SR (%)	Počet obyvateľov bez vyznania	Podiel obyvateľov bez vyznania (%)
Slovenský	4 456 102	81,77	1 161 195	89,59
Maďarský	462 175	8,48	80 683	6,22
Český	33 864	0,62	17 715	1,37
Rómsky	100 526	1,84	15 356	1,18
Rusínsky	38 679	0,71	2 328	0,18
Ukrajinský	7 608	0,14	1 764	0,14
Ostatné	37 952	0,70	15 827	1,22
z toho:				
Vietnamský	2 905	0,05	2 322	0,18
Ruský	4 947	0,09	2 304	0,18
Anglický	4 365	0,08	2 073	0,16
Nemecký	3 959	0,07	1 296	0,10
Čínsky	1 434	0,03	1 247	0,10
Nezistený	312 364	5,73	1 274	0,10
Spolu	5 449 270	100,00	1 296 142	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Jazyková štruktúra obyvateľov bez vyznania ukazuje dominanciu slovenského materinského jazyka, ktorým hovorí 9 z 10 obyvateľov bez náboženského vyznania.

Medzi obyvateľmi bez vyznania je slovenský materinský jazyk zastúpený o 8 p. b. viac, ako medzi celkovým obyvateľstvom SR. Nasleduje maďarčina, čeština, ostatné jazyky a rómsky jazyk. Podiel obyvateľov bez vyznania s maďarským materinským jazykom je o 2 p. b. nižší ako podiel obyvateľov s maďarským materinským jazykom, podobne nižšie zastúpenie bez vyznania ako v celkovej populácii má tiež rómsky a rusínsky materinský jazyk. Naopak, zastúpenie českého materinského jazyka medzi obyvateľmi bez vyznania je viac ako dvojnásobné v porovnaní s celkovým obyvateľstvom. Vyššie zastúpenie v porovnaní s celkovou populáciou je zreteľné u obyvateľov hovoriacich ostatným materinským jazykmi.

G 4.4.16 Štruktúra obyvateľov bez vyznania podľa materinského jazyka v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Obyvatelia bez náboženského vyznania tvoria viac ako tri štvrtiny obyvateľov s materinským jazykom čínskym a vietnamským, vyše polovicu obyvateľov s materinským jazykom francúzskym, kórejským a českým, a viac ako dve pätiny obyvateľov s materinským jazykom perzským, španielskym, anglickým, ruským, jidiš alebo hebrejským a bulharským. Naopak, najmenší podiel obyvateľov bez vyznania bol zistený medzi obyvateľmi s materinským jazykom rusínskym (1 zo 16), medzi 15 % – 20 % obyvateľov bez vyznania bolo u obyvateľov s materinským jazykom rómskym, poľským a arabským.

4.5 Sociálno-ekonomický status populácie Slovenska

Socioekonomický status je všeobecný termín, ktorý sa používa na opis a hodnotenie spoločenského postavenia jednotlivca alebo skupiny vzhľadom na ich socioekonomické podmienky. Tento status je založený na kombinácii sociálnych faktorov, ako je povolanie, príjem, bohatstvo a vzdelanie, a často sa používa na meranie relatívneho postavenia jednotlivcov alebo skupín v rámci spoločnosti. Podľa štúdií, ktoré sumarizujú spôsoby merania sociálno-ekonomického statusu (napr. Hauser, Carr, 1994 a Kreid, Hošková, 2008) medzi využívané indikátory patrí dosiahnuté vzdelanie, príjem a jeho deriváty, zamestnanie a triedna príslušnosť (Džambovič, Gerbery, s. 197). Podľa Rosičovej (2013) vzdelanie, príjem a zamestnanecký status spolu silno korelujú. Kým vplyv vzdelania a príjmu patria k veľmi často skúmaným skutočnostiam, ostatné stratégie merania sociálno-ekonomického statusu sú podstatne menej časté. Príjem je jedným z hlavných ukazovateľov socioekonomického statusu a odráža finančné zdroje jednotlivca alebo domácnosti. Povolanie a jeho prestíž sa týkajú spoločenskej hodnoty pridelenej určitému povolaniu. Vzdelanie zohráva dôležitú úlohu pri stanovení socioekonomického statusu, pretože často určuje prístup k lepším pracovným príležitostiam a vyšším príjmom. Využívanie zamestnaneckého statusu (sociálno-ekonomického statusu povolání) a z neho sa odvíjajúceho sociálno-triedneho postavenia je značne poddimenzované. Väčšina štúdií sociálnych nerovností vychádza z Weberovho multidimenzionálneho pohľadu na sociálny status a aj z tohto dôvodu sa pri meraní sociálno-ekonomického statusu populácie najčastejšie používa práve vzdelanie, príjem či zamestnanie (Stronks, 1997). Socioekonomický status môže mať významný vplyv na mnohé aspekty života jednotlivca, vrátane jeho osobnosti, výkonu, kariérneho sebaapresadzovania a životnej úspešnosti vrátane školských výsledkov. Tieto súvislosti sú často študované v sociologickej, psychologickej a ekonomickej oblasti s cieľom lepšie pochopiť nerovnosti a dôsledky socioekonomického statusu v spoločnosti.

Metodické poznámky

Štatistická klasifikácia zamestnaní (International standard classification of occupations) vyjadruje konkrétny druh vykonávanej práce. Zamestnanie (ISCO – triedy) sa pre účely SODB 2021 zisťovalo u obyvateľov s ekonomickou aktivitou: pracujúci, pracujúci dôchodca, osoba na materskej dovolenke alebo osoba na rodičovskej dovolenke.

Odvetvie ekonomickej činnosti (SK NACE – sekcie) je druh výroby alebo činnosti podniku alebo iného subjektu, v ktorom má obyvateľ zamestnanie. Odvetvie ekonomickej činnosti zodpovedá hlavnému zamestnaniu, ktoré obyvateľ vykonáva.

Štruktúra obyvateľov Slovenskej republiky podľa súčasnej ekonomickej aktivity

Pod súčasnou ekonomickou aktivitou rozumieme údaj o postavení na trhu práce. Z hľadiska súčasnej ekonomickej aktivity patrilo v roku 2021 najviac obyvateľov Slovenskej republiky medzi pracujúcich a dôchodcov. Z celkového počtu 5,449 milióna obyvateľov SR bolo pracujúcich 2,172 milióna a tvorili podiel 39,9 % obyvateľov SR.

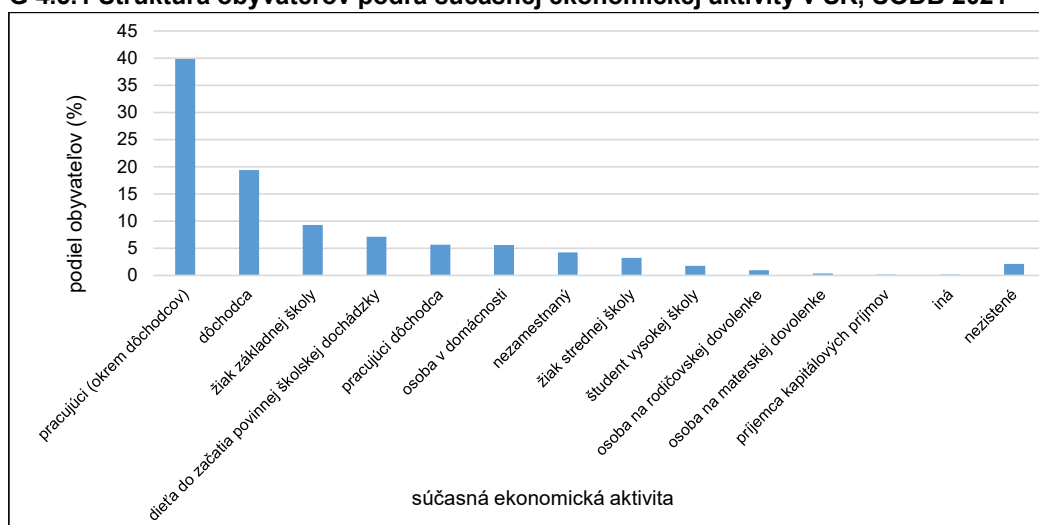
Dôchodcov bolo na území SR v roku 2021 spolu 1,056 milióna, čo z celkového počtu obyvateľov SR predstavovalo podiel 19,4 %. Okrem pracujúcich a dôchodcov patrilo 309,3 tisíc obyvateľov SR aj medzi pracujúcich dôchodcov, z celkového počtu obyvateľov SR ide o podiel 5,7 %. Počet nezamestnaných osôb v SR bol 231,7 tisíc. Zo všetkých obyvateľov SR išlo o podiel 4,3 %. Osôb v domácnosti bolo v roku 2021 spolu 306,2 tisíc, išlo o podiel 5,6 %. Žiakov základnej školy, strednej školy a študentov vysokej školy bolo na území Slovenskej republiky takmer 780-tisíc, z celkového počtu obyvateľov SR ide o podiel 14,3 %. Detí do začatia povinnej školskej dochádzky bolo v SR 389-tisíc, čo z celkového počtu obyvateľov SR predstavovalo podiel 7,1 %.

T 4.5.1 Počet obyvateľov podľa súčasnej ekonomickej aktivity v SR, SODB 2021

Súčasná ekonomická aktivita	Počet (abs.)	Podiel (%)
Pracujúci (okrem dôchodcov)	2 172 228	39,86
Dôchodca	1 056 637	19,39
Žiak základnej školy	506 353	9,29
Dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	389 049	7,14
Pracujúci dôchodca	309 310	5,68
Osoba v domácnosti	306 163	5,62
Nezamestnaný	231 731	4,25
Žiak strednej školy	176 307	3,24
Študent vysokej školy	96 975	1,78
Osoba na rodičovskej dovolenke	52 229	0,96
Osoba na materskej dovolenke	20 124	0,37
Príjemca kapitálových príjmov	8 465	0,16
Iná	7 959	0,15
Nezistené	115 740	2,12
Spolu	5 449 270	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.5.1 Štruktúra obyvateľov podľa súčasnej ekonomickej aktivity v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

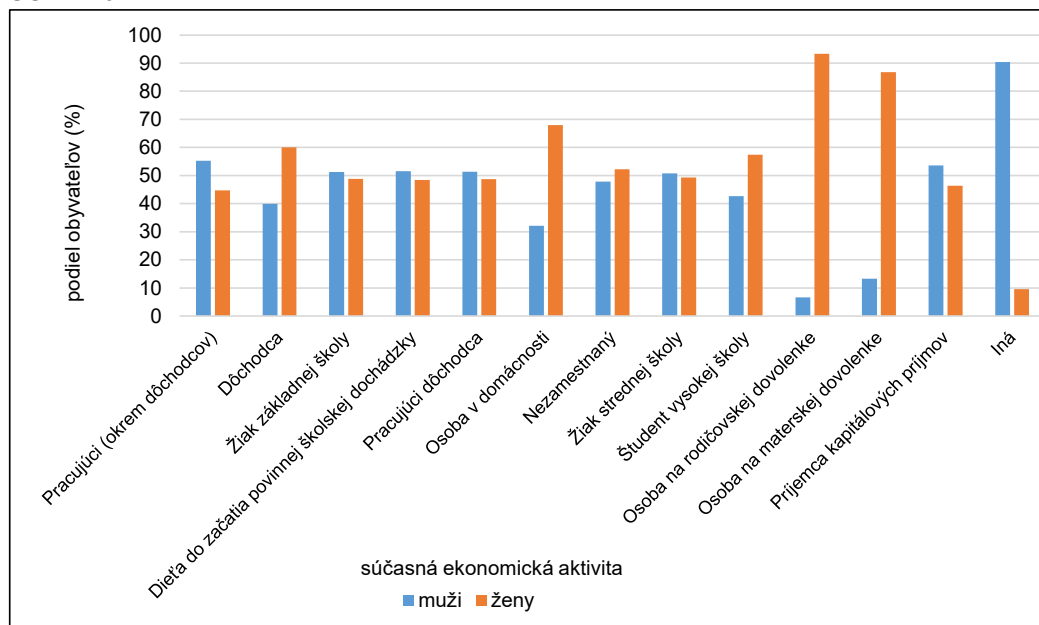
Štruktúra obyvateľov Slovenskej republiky podľa pohlavia a súčasnej ekonomickej aktivity

Podľa pohlavia a súčasnej ekonomickej aktivity prevládali v roku 2021 muži pri pracujúcich (okrem dôchodcov), žiakoch základnej školy, deťoch do začatia povinnej školskej dochádzky, pracujúcich dôchodcoch, žiakoch strednej školy a príjemcoch kapitálových príjmov. Najvyšší podiel mužov zo všetkých obyvateľov v príslušnej kategórii súčasnej ekonomickej aktivity bol medzi pracujúcimi (okrem dôchodcov) a príjemcami kapitálových príjmov. Z celkového počtu 2,172 milióna pracujúcich (okrem dôchodcov) bolo pri sčítaní 2021 spolu 1,2 milióna mužov a 972-tisíc žien. Z celkového počtu pracujúcich (okrem dôchodcov) predstavovali muži podiel 55,2 % a ženy 44,8 %. Ženy tvorili vyšší podiel ako muži pri nasledovných kategóriách súčasnej ekonomickej aktivity: dôchodcovia, osoby v domácnosti, nezamestnaní, študenti vysokých škôl, osoby na rodičovskej dovolenke a osoby na materskej dovolenke. Dôchodcov bolo v roku 2021 na území Slovenskej republiky 1,057 milióna, z čoho bolo 635-tisíc žien a 422-tisíc mužov. Zo všetkých dôchodcov v SR tvorili muži podiel 39,9 % a ženy 61,1 %. Z celkového počtu 306,2 tisíc osôb v domácnosti bolo 207,9 tisíc žien, čo predstavovalo podiel 67,9 %. Pri nezamestnaných obyvateľoch tvorili ženy podiel viac ako 52 % a muži menej ako 48 %. Z celkového počtu 97-tisíc študentov vysokých škôl bolo 41,3 tisíc mužov (42,6 %) a 56,7 tisíc žien (57,4 %). Pri osobách na materskej dovolenke tvorili ženy podiel 86,7 % a pri osobách na rodičovskej dovolenke 93,3 %.

T 4.5.2 Počet obyvateľov podľa pohlavia a súčasnej ekonomickej aktivity v SR, SODB 2021

Súčasná ekonomická aktivita	Spolu	Muži		Ženy	
		abs	%	abs.	%
Pracujúci (okrem dôchodcov)	2 172 228	1 200 199	55,25	972 029	44,75
Dôchodca	1 056 637	421 894	39,93	634 743	60,07
Žiak základnej školy	506 353	259 341	51,22	247 012	48,78
Dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	389 049	200 684	51,58	188 365	48,42
Pracujúci dôchodca	309 310	158 702	51,31	150 608	48,69
Osoba v domácnosti	306 163	98 246	32,09	207 917	67,91
Nezamestnaný	231 731	110 817	47,82	120 914	52,18
Žiak strednej školy	176 307	89 420	50,72	86 887	49,28
Študent vysokej školy	96 975	41 325	42,61	55 650	57,39
Osoba na rodičovskej dovolenke	52 229	3 491	6,68	48 738	93,32
Osoba na materskej dovolenke	20 124	2 670	13,27	17 454	86,73
Príjemca kapitálových príjmov	8 465	4 537	53,60	3 928	46,40
Iná	7 959	7 195	90,40	764	9,60
Nezistené	115 740	66 855	57,76	48 885	42,24

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.5.2 Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a súčasnej ekonomickej aktivity v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra obyvateľov Slovenskej republiky podľa najpočetnejších odvetví zamestnania (ISCO – triedy)

V tabuľke (T 4.5.3) sa nachádzajú odvetvia zamestnania (ISCO – triedy), v ktorých pri sčítaní v roku 2021 pracovalo minimálne 100-tisíc zamestnancov.

Z celkového počtu 2,189 milióna zamestnaných obyvateľov na území Slovenskej republiky pracovalo pri sčítaní v roku 2021 najviac, 124,5 tisíc, na pozícii predavača, jednalo sa o podiel 5,7 %. Druhý najvyšší počet obyvateľov SR pracoval v odvetví zamestnania odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností, kde bolo zamestnaných 123-tisíc obyvateľov, z celkového počtu zamestnancov SR išlo o podiel 5,6 %. Na pozícii učiteľa a odborného pedagogického pracovníka bolo v roku 2021 zamestnaných 117,7 tisíc obyvateľov Slovenskej republiky. Zo všetkých zamestnaných obyvateľov SR tvorili učitelia a odborní pedagogickí pracovníci podiel 5,4 %. Okrem predavačov, odborných pracovníkov administratívnych, podporných a obchodných činností a učiteľov a odborných pedagogických pracovníkov bolo nad 100-tisíc obyvateľov SR zamestnaných aj v odvetviach zamestnania: špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností, vodiči a obsluha pojazdných stojných zariadení a administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov. V odvetví zamestnania špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností bolo zamestnaných 112,6 tisíc obyvateľov SR, v odvetví zamestnania vodiči a obsluha pojazdných strojných zariadení 107,8 tisíc obyvateľov a v odvetví zamestnania administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov pracovalo 101,4 tisíc obyvateľov SR.

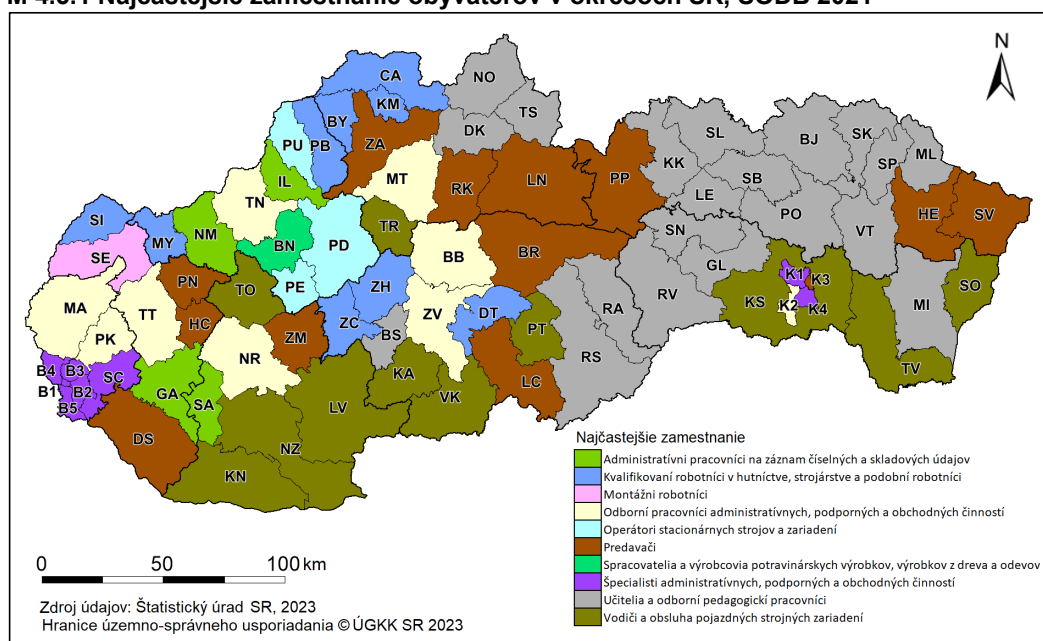
T 4.5.3 Počet obyvateľov podľa najpočetnejších odvetví zamestnania (ISCO – triedy) v SR, SODB 2021

Zamestnanie (ISCO – triedy)	Spolu	
	abs.	%
Predavači	124 494	5,69
Odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností	123 030	5,62
Učitelia a odborní pedagogickí pracovníci	117 700	5,38
Špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností	112 572	5,14
Vodiči a obsluha pojazdných stojných zariadení	107 829	4,93
Administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov	101 390	4,63
Ostatné	1 207 373	55,17
Nezistené	294 248	13,44
Spolu	2 188 636	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra obyvateľov Slovenskej republiky podľa odvetví zamestnania (ISCO – triedy) v okresoch Slovenskej republiky, SODB 2021

Z hľadiska zamestnania obyvateľov v regionálnom pohľade je možné pozorovať značnú diferencovanosť naprieč územím Slovenska. Rôznorodosť potvrdzuje aj to, že v 79 okresoch Slovenska bolo identifikovaných spolu 10 rozdielnych najpočetnejších zamestnaní (M 4.5.1). Mapa znázorňuje najčastejšie zamestnanie trvalo bývajúcего obyvateľstva v danom okrese, bez ohľadu na to, kde je miesto výkonu zamestnania. V 20-tich okresoch pracovalo pri sčítaní 2021 najviac obyvateľov ako učitelia a odborní pedagogickí pracovníci. Toto povolanie bolo najčastejšie v kompaktnom celku tvorenom okresmi rozmiestnenými v pásme od juhu stredného Slovenska až smerom k severu východného Slovenska. Ďalším regionálnym celkom, kde boli v roku 2021 učitelia najpočetnejším povoláním, bola Orava. Predavači boli najčastejším zamestnaním pre obyvateľov v 13-tich okresoch. V desiatich okresoch pracovalo najviac obyvateľov ako vodiči a obsluha pojazdných strojných zariadení. Tieto okresy sú situované prevažne na juhu územia pri hraniciach s Maďarskom. Povolanie odborní pracovníci administratívnych, podporných činností bolo najčastejším zamestnaním pre obyvateľov s trvalým pobytom v okresoch veľkých miest a v zóne priľahlej k hlavnému mestu. Pri obyvateľoch všetkých mestských okresov Bratislavy, v dvoch okresoch mesta Košice a v okrese Senec boli podľa výsledkov SODB 2021 najčastejším zamestnaním špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností. Vo všeobecnosti je možné tvrdiť, že zamestnanie obyvateľov je ovplyvnené možnosťami pracovného trhu v danom regióne. Štruktúra zamestnávateľov generuje rozmanitosť pracovných miest, o ktoré sa obyvatelia môžu uchádzať.

M 4.5.1 Najčastejšie zamestnanie obyvateľov v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra obyvateľov Slovenskej republiky podľa pohlavia a najpočetnejších odvetví zamestnania (ISCO – triedy)

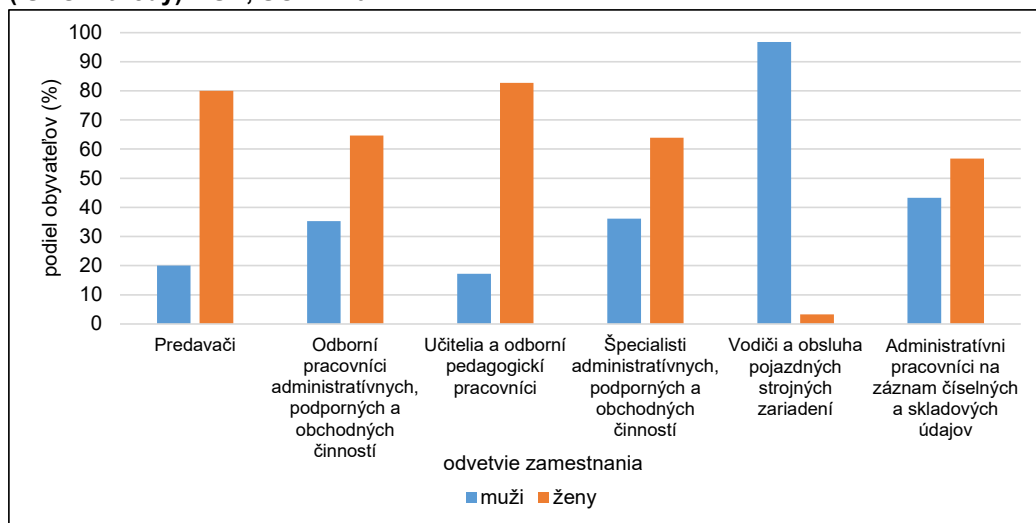
Z hľadiska pohlavia prevládali ženy pri najpočetnejších odvetviach zamestnania (nad 100-tisíc zamestnancov) pri predavačoch, odborných pracovníkoch administratívnych, podporných a obchodných činností, učiteľoch a odborných pedagogických pracovníkoch, špecialistoch administratívnych a podporných a obchodných činností a administratívnych pracovníkoch na záznam číselných a skladových údajov. Z najpočetnejších odvetví zamestnania tvorili v roku 2021 ženy najvyšší podiel pri učiteľoch a odborných pedagogických pracovníkoch, kde z celkového počtu 117,7 tisíc zamestnancov pracovalo 97,4 tisíc žien (82,8 %). Pri najpočetnejších odvetviach zamestnania (nad 100-tisíc zamestnancov) pracovalo pri sčítaní 2021 viac mužov ako žien v odvetví zamestnania vodiči a obsluha pojazdných strojových zariadení, kde z celkového počtu 107,8 tisíc zamestnancov pracovalo 104,3 tisíc mužov (96,7 %).

T 4.5.4 Počet obyvateľov podľa pohlavia a najpočetnejších odvetví zamestnania (ISCO – triedy) v SR, SODB 2021

Odvetvie zamestnania	Muži		Ženy	
	abs.	%	abs.	%
Predavači	24 946	20,04	99 548	79,96
Odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností	43 435	35,30	79 595	64,70
Učitelia a odborní pedagogickí pracovníci	20 289	17,24	97 411	82,76
Špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností	40 630	36,09	71 942	63,91
Vodiči a obsluha pojazdných strojových zariadení	104 317	96,74	3 512	3,26
Administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov	43 896	43,29	57 494	56,71

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.5.3 Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a najpočetnejších odvetví zamestnania (ISCO – triedy) v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

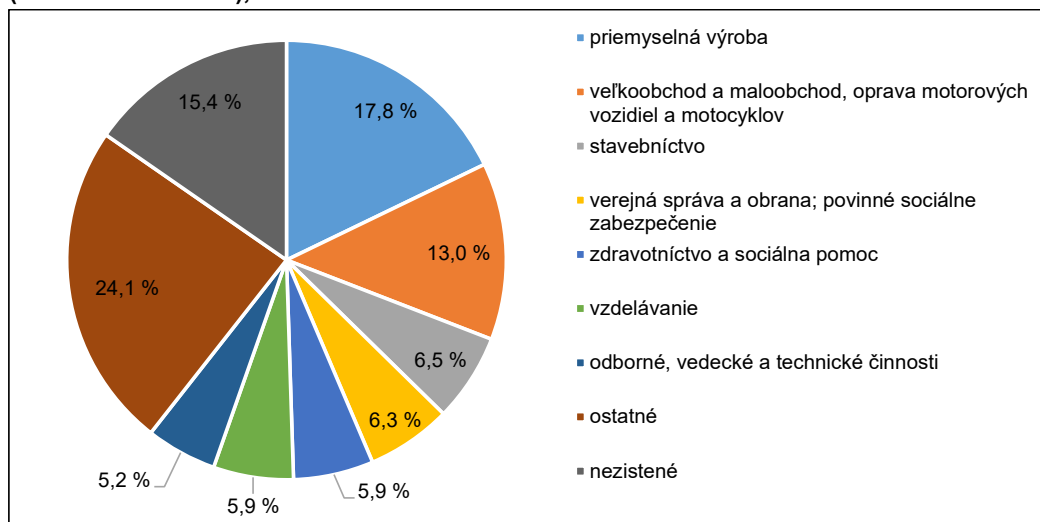
Štruktúra obyvateľov Slovenskej republiky podľa najpočetnejších odvetví ekonomickej činnosti (SK NACE – sekcie)

Údaje v tabuľke (T 4.5.5) sa týkajú odvetví ekonomických činností (podľa SK NACE – sekcie), ktoré mali v roku 2021 podiel pracujúcich nad 5 % z celkového počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov SR. Najvyšší počet obyvateľov Slovenskej republiky pracovalo v odvetví ekonomickej činnosti priemyselná výroba, kde bolo zamestnaných 455,5 tisíc obyvateľov SR. Z celkového počtu 2,553 milióna ekonomicky aktívnych obyvateľov SR sa jednalo o podiel 17,8 %. Druhý najvyšší podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov pracovalo v odvetví ekonomickej činnosti veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov. Zamestnaných tu bolo v roku 2021 spolu 333-tisíc obyvateľov SR, 13 % z celkového počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov SR. Odvetvia ekonomických činností s podielom pracujúcich nad 5 % z celkového počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov SR boli ešte: stavebníctvo; verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie, zdravotníctvo a sociálna pomoc, vzdelávanie a odborné, vedecké a technické činnosti. V stavebníctve bolo zamestnaných 165,1 tisíc obyvateľov SR, vo verejnej správe a obrane 159,8 tisíc obyvateľov SR. V odvetví ekonomickej činnosti zdravotníctvo a sociálna pomoc pracovalo 150,6 tisíc obyvateľov SR, vo vzdelávaní 150,5 tisíc obyvateľov SR a v odborných, vedeckých a technických činnostiach 133,1 tisíc obyvateľov SR.

T 4.5.5 Počet obyvateľov podľa najpočetnejších odvetví ekonomickej činnosti (SK NACE – sekcie) v SR, SODB 2021

Odvetvie ekonomickej činnosti	Počet (abs.)	Podiel (%)
Priemyselná výroba	455 506	17,84
Veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov	332 997	13,04
Stavebníctvo	165 108	6,46
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	159 772	6,26
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	150 562	5,90
Vzdelávanie	150 485	5,89
Odborné, vedecké a technické činnosti	133 085	5,21
Ostatné	614 334	24,05
Nezistené	392 042	15,35
Spolu	2 553 891	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.5.4 Štruktúra obyvateľov podľa najpočetnejších odvetví ekonomickej činnosti v SR (SK NACE – sekcie), SODB 2021

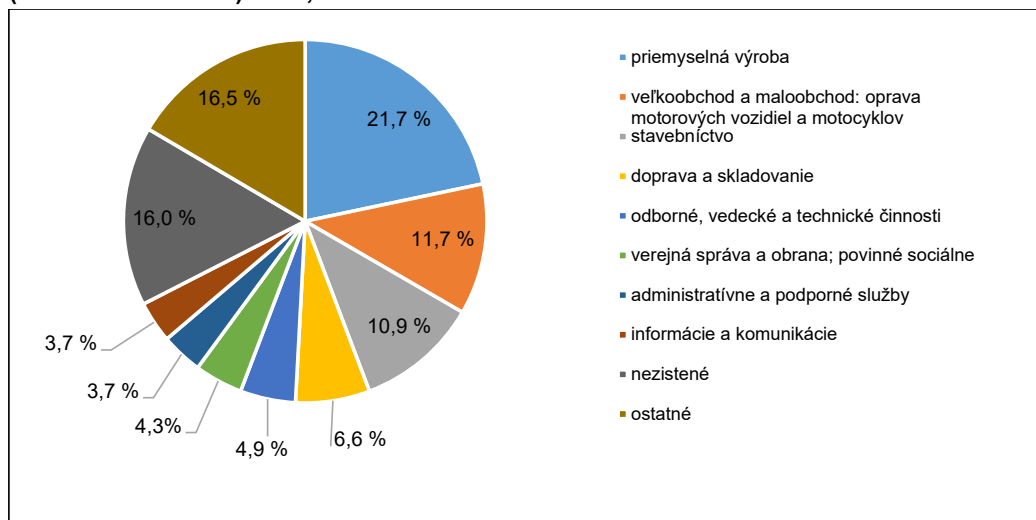
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra obyvateľov Slovenskej republiky podľa pohlavia a najpočetnejších odvetví ekonomickej činnosti (SK NACE – sekcie)**Muži podľa najpočetnejších odvetví ekonomickej činnosti (SK NACE – sekcie)**

Z hľadiska pohlavia pracoval najvyšší počet ekonomicky aktívnych mužov v odvetviach ekonomickej činnosti (podľa SK NACE – sekcie) priemyselná výroba, veľkoobchod a maloobchod: oprava motorových vozidiel a motocyklov a stavebníctvo. V odvetví ekonomickej činnosti priemyselná výroba bolo pri sčítaní 2021 zamestnaných viac ako pätina ekonomicky aktívnych mužov. Z celkového počtu 1,365 milióna ekonomicky aktívnych mužov pracovalo v tomto odvetví 296,1 tisíc mužov. V odvetví ekonomickej činnosti veľkoobchod a maloobchod: oprava motorových vozidiel a motocyklov bolo zamestnaných 159,2 tisíc mužov z celkového

počtu ekonomicky aktívnych mužov sa jednalo o podiel 11,7 %. V odvetví ekonomickej činnosti stavebníctvo pracovalo 148,7 tisíc mužov (10,9 %) z celkového počtu ekonomicky aktívnych mužov v SR (G 4.5.5).

G 4.5.5 Štruktúra mužov podľa najpočetnejších odvetví ekonomickej činnosti (SK NACE – sekcie) v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

T 4.5.6 Počet mužov podľa najpočetnejších odvetví ekonomickej činnosti (SK NACE – sekcie) v SR, SODB 2021

Odvetvie ekonomickej činnosti (SK NACE – sekcie) – muži	Počet (abs.)	Podiel (%)
Priemyselná výroba	296 137	21,69
Veľkoobchod a maloobchod: oprava motorových vozidiel a motocyklov	159 159	11,66
Stavebníctvo	148 698	10,89
Doprava a skladovanie	90 175	6,61
Odborné, vedecké a technické činnosti	67 251	4,93
Verejná správa a obrana; povinné sociálne	58 667	4,30
Administratívne a podporné služby	50 520	3,70
Informácie a komunikácie	50 401	3,69
Nezistené	218 322	15,99
Ostatné	225 732	16,54
Spolu	1 365 062	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Ženy podľa najpočetnejších odvetví ekonomickej činnosti (SK NACE – sekcie)

Z 1,2 milióna ekonomicky aktívnych žien pracovalo v roku 2021 najviac v odvetviach ekonomickej činnosti (podľa SK NACE – sekcie) veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel, priemyselná výroba, zdravotníctvo a sociálna pomoc a vzdelávanie. V odvetví ekonomickej činnosti veľkoobchod a maloobchod bolo zamestnaných 14,6 % ekonomicky aktívnych žien, 174-tisíc z 1,188 milióna. V odvetví ekonomickej činnosti priemyselná výroba bolo zamestnaných

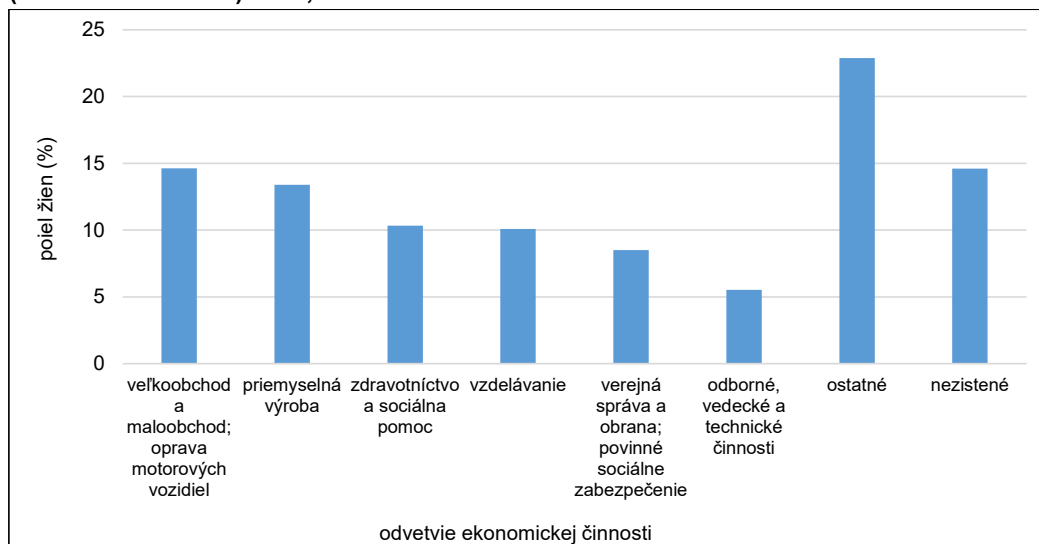
159,4 tisíc žien, čo predstavovalo podiel 13,4 % z celkového počtu ekonomicky aktívnych žien v SR. Viac ako 10 % ekonomicky aktívnych žien pracovalo aj v odvetviach ekonomickej činnosti zdravotníctvo a sociálna pomoc a vzdelávanie. V odvetví ekonomickej činnosti zdravotníctvo a sociálna pomoc bolo zamestnaných 123-tisíc žien (10,3 %) a v odvetví ekonomickej činnosti vzdelávanie 120-tisíc žien (10,1 % ekonomicky aktívnych žien).

T 4.5.7 Počet žien podľa najpočetnejších odvetví ekonomickej činnosti (SK NACE – sekcie) v SR, SODB 2021

Odvetvie ekonomickej činnosti (SK NACE – sekcie) – ženy	Počet (abs.)	Podiel (%)
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel	173 838	14,62
Priemyselná výroba	159 369	13,41
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	122 957	10,34
Vzdelávanie	120 006	10,09
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	101 105	8,50
Odborné, vedecké a technické činnosti	65 834	5,54
Ostatné	272 000	22,88
Nezistené	173 720	14,61
Spolu	1 188 829	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.5.6 Štruktúra žien podľa najpočetnejších odvetví ekonomickej činnosti (SK NACE – sekcie) v SR, SODB 2021

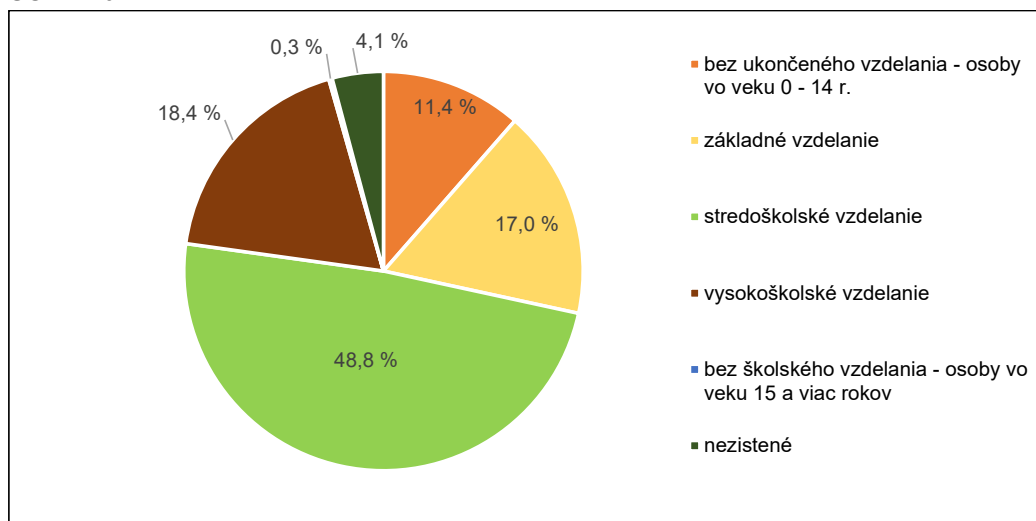
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra obyvateľov Slovenskej republiky podľa najvyššie dosiahnutého vzdelania

Na území Slovenskej republiky boli podľa výsledkov sčítania v roku 2021 najpočetnejšou skupinou obyvatelia s ukončeným stredoškolským vzdelaním (G 4.5.7). Z celkového počtu 5,449 milióna obyvateľov SR malo stredoškolské

vzdelanie 2,66 milióna, jednalo sa o podiel 48,8 %. Vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov bolo v SR viac ako 1 milión. Zo všetkých obyvateľov SR sa jednalo o podiel 18,4 %. Obyvateľov so základným vzdelaním bolo na území Slovenskej republiky 924 tisíc, čo z celkového počtu obyvateľov SR predstavovalo podiel 17 %. Okrem obyvateľov Slovenskej republiky s ukončeným základným vzdelaním, stredoškolským vzdelaním a vysokoškolským vzdelaním žilo podľa výsledkov SODB 2021 na území SR 623,2 tisíc obyvateľov bez ukončeného školského vzdelania – osoby vo veku 0 – 14 rokov a 15-tisíc obyvateľov bez školského vzdelania – osoby vo veku 15 a viac rokov.

G 4.5.7 Štruktúra obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

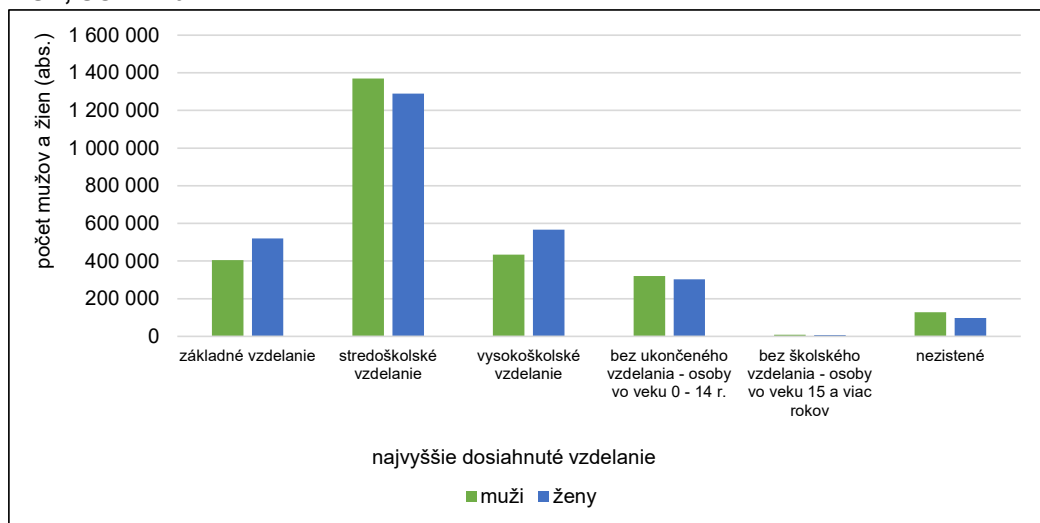
Štruktúra obyvateľov Slovenskej republiky podľa pohlavia a najvyššieho dosiahnutého vzdelania

Z hľadiska pohlavia a najvyššieho dosiahnutého vzdelania prevládali v roku 2021 muži pri obyvateľoch so stredoškolským vzdelaním, pri obyvateľoch bez ukončeného vzdelania – osoby vo veku 0 – 14 rokov a pri obyvateľoch bez školského vzdelania – osoby vo veku 15 a viac rokov. Ženy tvorili vyšší podiel ako muži pri obyvateľoch s vysokoškolským vzdelaním a pri obyvateľoch so základným vzdelaním (T 4.5.8). Z celkového počtu 2,66 milióna stredoškolsky vzdelaných obyvateľov Slovenskej republiky bolo 1,37 milióna mužov a 1,29 milióna žien. Muži pri stredoškolsky vzdelaných obyvateľoch SR predstavovali podiel 51,5 % a ženy 48,5 %. Vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov bolo na území Slovenskej republiky viac ako 1,01 milióna, z čoho bolo 567-tisíc žien a 434-tisíc mužov. Z celkového počtu vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov v SR predstavovali ženy podiel 56,3 % a muži 43,7 %. Obyvateľov so základným vzdelaním bolo na území Slovenskej republiky 924,6 tisíc, z čoho bolo 520,1 tisíc žien a 404,5 tisíc mužov. Zo všetkých obyvateľov so základným vzdelaním predstavovali ženy podiel 56,3 % a muži 43,7 %.

T 4.5.8 Počet obyvateľov podľa pohlavia a najvyššieho dosiahnutého vzdelania v SR, SODB 2021

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie	Spolu	Muži		Ženy	
	abs.	abs.	%	abs.	%
Stredoškolské vzdelanie	2 659 026	1 369 444	51,50	1 289 582	48,50
Vysokoškolské vzdelanie	1 001 446	434 454	43,38	566 992	56,62
Základné vzdelanie	924 608	404 488	43,75	520 120	56,25
Bez ukončeného vzdelania – osoby vo veku 0 – 14 r.	623 199	320 751	51,47	302 448	48,53
Bez školského vzdelania – osoby vo veku 15 a viac rokov	14 987	7 970	53,18	7 017	46,82
Nezistené	226 004	128 269	56,76	97 735	43,24

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.5.8 Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a najvyššieho dosiahnutého vzdelania v SR, SODB 2021

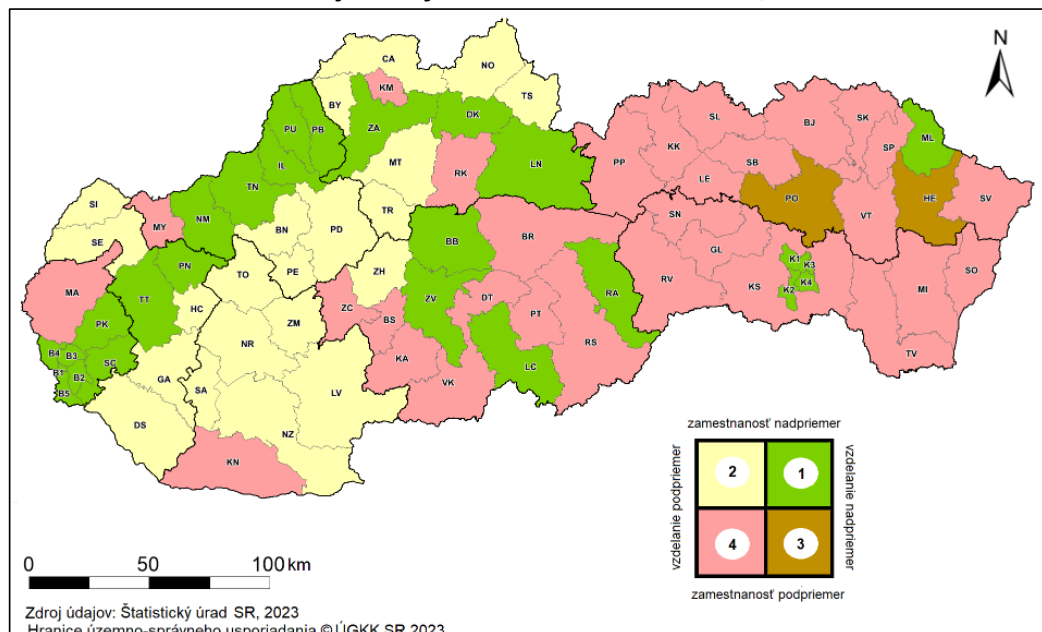
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Syntetická analýza vzdelania a ekonomickej aktivity v okresoch SR

Vplyv vzdelanostnej úrovne obyvateľstva na intenzitu ekonomickej aktivity je kauzálny podmienený. Je možné predpokladať, že v okresoch, kde obyvatelia dosahujú vyššie vzdelanie, bude menšia úroveň nezamestnanosti a naopak. Pre potreby syntetickej analýzy boli skonštruované dva indexy. Prvým indexom hodnotiacim úroveň vzdelania bolo vyrátané, koľko pracujúcich a pracujúcich dôchodcov spolu pripadá na jedného nezamestnaného obyvateľa. Druhým indexom bolo vyrátané, koľko obyvateľov vo veku 25 a viac rokov s vysokoškolským vzdelaním pripadá na jedného obyvateľa staršieho ako 25 rokov s najvyšším dosiahnutým vzdelaním základným alebo bez ukončeného vzdelania. Veková hranica bola zvolená s cieľom, aby boli eliminované osoby s neukončenou vzdelanostnou dráhou. Tieto dva indexy boli vyrátané jednak pre celú populáciu SR, ako aj pre všetky okresy. Údaj za celoslovenskú populáciu bol u oboch indexov braný ako referenčný a pomocou neho boli triedené okresy za oba indexy ako podpriemerné alebo nadpriemerné. Teoreticky mohli nastať 4 kombinácie podľa úrovne dvoch porovnávaných indexov, pričom každá z nich sa vyskytovala v súbore okresov Slovenska. Tieto boli ďalej označené ako regionálne typy. Údaje boli

konštruované na základe trvalého pobytu obyvateľov, takže sa nemusí vždy zhodovať s miestom výkonu ekonomickej aktivity.

M 4.5.2 Úroveň ekonomickej aktivity a vzdelania v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Regionálny typ 1 je charakterizovaný nadpriemerným podielom pracujúcich (pracujúci a pracujúci dôchodcovia) v porovnaní s nezamestnanými osobami, a tiež nadpriemerom vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov v porovnaní s obyvateľmi s nízkym vzdelaním (základné a bez ukončeného vzdelania). Spolu do tohto typu patrí 26 okresov SR. Tieto okresy so vzdelanou a kvalifikovanou pracovnou silou sú prirodzene zároveň regiónmi s nízkou mierou nezamestnanosti. Do tohto regionálneho typu patria všetky okresy Bratislavy a Košíc ako aj súvislý pás okresov kopírujúci diaľnicu z Bratislavy po Liptovský Mikuláš. Mimo spomenuté oblasti sa tento regionálny typ vyskytuje v 4 okresoch Banskobystrického kraja a v okrese Medzilaborce. Do tohto typu patrí aj šesť z ôsmich krajských miest.

Regionálny typ 2 je tvorený okresmi, v ktorých majú obyvatelia síce podpriemernú vzdelanostnú úroveň, ale zároveň je pomer pracujúcich k nezamestnaným je nad celoslovenským priemerom. Do tohto typu patrí 21 okresov a všetky sa nachádzajú v západnej časti krajiny, respektíve na západnom okraji stredného Slovenska. Tieto okresy tvoria 3 priestorové zhluky. Prvý je tvorený okresmi susediacimi s okresom Nitra a ďalej sa tiahnuce smerom k Martinu. Druhým je severná časť Záhoria (okres Senica a Skalica) a tretím severné Slovensko (Bytča, Čadca, Námestovo a Trstená).

Tretí regionálny typ sa vyznačuje zdanlivo protichodnými tendenciami. Obyvatelia týchto okresov síce majú nadpriemernú vzdelanostnú úroveň, ale na druhej strane

podpriemernú zamestnanosť. Tento typ sa vyskytol iba v 2 východoslovenských okresoch Prešov a Humenné. Je nutné však zdôrazniť, že sa pravdepodobne jedná o dôsledok určitej disparity obyvateľstva na tomto území. Podpriemerná zamestnanosť je generovaná určitou časťou obyvateľstva (napr. Rómovia) a zároveň nadpriemerná vzdelanostná úroveň je tvorená odlišnou populáciou na rovnakom území.

Pre štvrtý regionálny typ je charakteristická podpriemerná zamestnanosť, ako aj vzdelanostná úroveň. Do tohto typu patrí 30 Slovenských okresov. Nachádzajú sa prevažne v okresoch Prešovského, Košického (s výnimkou okresov mesta Košice) a veľkej časti Banskobystrického kraja. Mozaikovito sa tento typ vyskytuje aj na zvyšku územia (Malacky, Myjava, Komárno, Kysucké nové Mesto, Ružomberok).

4.6 Cudzinci na území Slovenska

V dôsledku voľného pohybu osôb v rámci Európskej únie (EÚ) a neustáleho procesu globalizácie sa výrazne zvýšil počet cudzincov nielen na území Slovenskej republiky (SR), ale aj vo všetkých krajinách v EÚ aj vo svete. Sťahovanie cudzincov na územie SR má rôzne dôvody – hľadajú lepšie životné podmienky, pracovné príležitosti, študijné možnosti alebo utekajú pred konfliktmi a nepriaznivými podmienkami vo svojich domovských krajinách. Ich prítomnosť so sebou prináša zmeny v demografických a sociálno-ekonomických štruktúrach obyvateľstva. Práve zisťovanie, akým bolo SODB 2021, dokáže priniesť odpovede na otázky, ako cudzinci na území SR ovplyvňujú jednotlivé štruktúry obyvateľstva.

Metodické poznámky

Cudzincom sa vo všeobecnosti rozumie obyvateľ SR, ktorý nemá štátne občianstvo Slovenskej republiky. SODB 2021 prinieslo zisťovanie nie len počtu, ale aj štruktúr obyvateľstva na trvalom a aj súčasnom pobyte. Prítomnosť cudzincov na území SR si vyžaduje v prvom rade ich kvantifikáciu podľa jednotlivých typov pobytu a až následne analýzu jednotlivých štruktúr (T 4.6.1).

T 4.6.1 Počty cudzincov podľa typu pobytu v SR, SODB 2021

Trvalý pobyt	Súčasný pobyt		
	Nie	Áno	Spolu
Nie	0	44 290	44 290
Áno	4 303	54 195	58 498
Spolu	4 303	98 485	102 788

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Porovnanie cudzincov podľa typu pobytu v SR

Počet cudzincov, ktorí mali na území SR trvalý pobyt je 58 498, v tom 4 303 cudzincov malo iba trvalý pobyt, zvyšných 54 195 cudzincov malo aj trvalý aj súčasný pobyt v SR. Pre porovnanie, v SODB 2011 bolo sčítaných 28 275 cudzincov s trvalým pobytom v SR čo znamená, že ich počet sa v SODB 2021 zvýšil takmer dvojnásobne. Na súčasnom pobyte bolo podľa SODB 2021 98 485 cudzincov, v tom 54 195 cudzincov malo okrem súčasného aj trvalý pobyt v SR a zvyšných 44 290 cudzincov malo iba súčasný pobyt v SR. Aspoň nejaký typ pobytu (tzn. buď iba trvalý alebo súčasný pobyt) malo v SR 102 788 cudzincov. Podiel cudzincov s trvalým pobytom bol 1,1 % z celkového počtu obyvateľov. Na súčasnom pobyte ich podiel narástol o 0,8 p. b., ich podiel tvorí 1,9 % zo súčasne bývajúceho obyvateľstva.

Porovnanie cudzincov s trvalým pobytom a so súčasným pobytom bolo realizované iba pre základnú kvantifikáciu početnosti jednotlivých štátnych občianstiev pre vytvorenie si obrazu, aký vplyv na prítomnosť cudzincov má faktor neevidovanej migrácie. Najvyššie zastúpenie mali na trvalom pobyte štátni príslušníci Českej republiky (10 005, t. j. 17,1 %), podľa súčasného pobytu bolo najviac obyvateľov s ukrajinským štátnym občianstvom (29 264, t. j. 29,7 %), pričom podiel Ukrajincov na

súčasnom pobyte sa v porovnaní s ich zastúpením na trvalom pobyte zvýšil o takmer 20 p. b. Výraznejšie zastúpenie na súčasnem pobyte v porovnaní s trvalým pobytom mali aj štátni príslušníci Srbska (9,1 % na súčasnem pobyte oproti 2,1 % na trvalom pobyte). Vo všeobecnosti možno konštatovať, že na súčasnem pobyte sú vyššie podiely štátnych príslušníkov tretích krajín, keďže získať štatút trvalého pobytu pre nich predstavuje zložitejší a dlhodobejší proces. V porovnaní so SODB 2011 sa zastúpenie cudzincov podľa ich štátnych príslušností zmenilo len minimálne. Rovnako, ako v SODB 2021, tak aj v SODB 2011, boli najčastejšími cudzincami s trvalým pobytom v SR príslušníci Českej republiky, Maďarska, Ukrajiny, Poľska a Rumunska. U všetkých došlo k nárastu absolútnych hodnôt, najviac u Ukrajincov, ktorých počet sa medzicenzálne zvýšil viac ako 3,5 násobne, t. j. o viac ako 4,5 tisíca. Druhý najvyšší nárast, zaznamenali občania Českej republiky (o 3 080).

T 4.6.2 Počet a podiel cudzincov podľa štátneho občianstva na trvalom a súčasnem pobyte v SR, SODB 2021

Trvalý pobyt			Súčasný pobyt		
štátne občianstvo	počet cudzincov (abs.)	podiel cudzincov (%)	štátne občianstvo	počet cudzincov (abs.)	podiel cudzincov (%)
Česko	10 005	17,10	Ukrajina	29 264	29,71
Maďarsko	6 498	11,11	Česko	9 533	9,68
Ukrajina	6 339	10,84	Srbsko	8 930	9,07
Poľsko	4 332	7,41	Maďarsko	6 080	6,17
Rumunsko	4 301	7,35	Vietnam	5 723	5,81
Rusko	2 390	4,09	Rusko	4 328	4,39
Taliano	1 995	3,41	Rumunsko	4 220	4,28
Vietnam	1 947	3,33	Poľsko	4 140	4,20
Nemecko	1 759	3,01	Čína	2 167	2,20
Čína	1 656	2,83	Taliano	1 937	1,97
Spojené kráľovstvo	1 609	2,75	Nemecko	1 570	1,59
Bulharsko	1 272	2,17	Spojené kráľovstvo	1 447	1,47
Srbsko	1 242	2,12	Bulharsko	1 233	1,25
Rakúsko	1 163	1,99	Severné Macedónsko	1 225	1,24
Chorvátsko	1 028	1,76	Kórejská republika	1 134	1,15
Ostatné a nezistené	10 962	18,74	Ostatné a nezistené	15 554	15,79
Spolu	58 498	100,00	Spolu	98 485	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

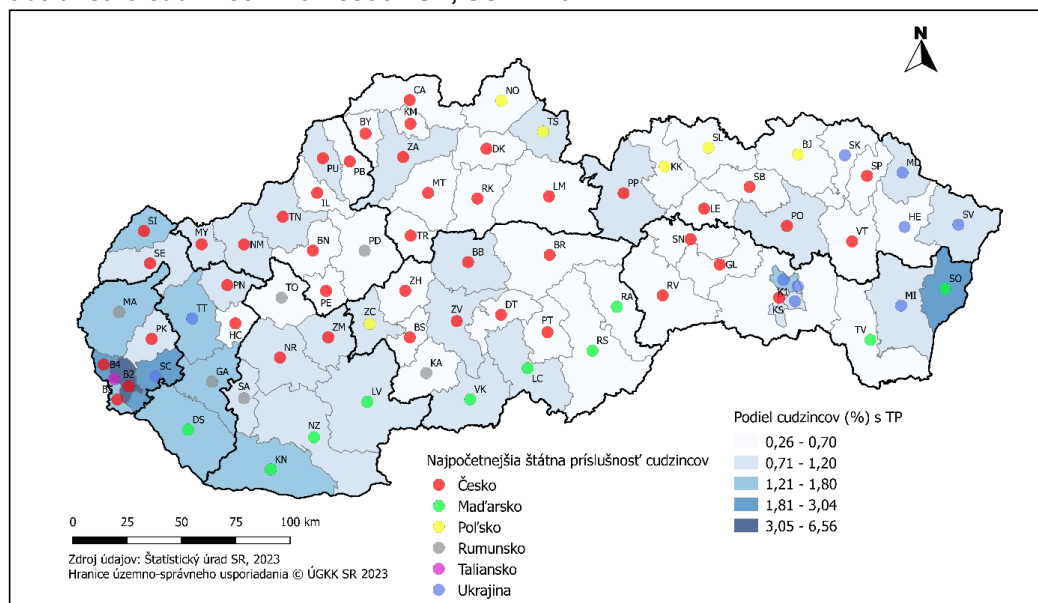
Celkovo sa na území SR k 01. 01. 2021 (bez ohľadu na typ pobytu) nachádzali štátni príslušníci zo 157 krajín sveta. Z hľadiska výskytu obyvateľov podľa štátnych občianstiev, ktorí sú iba na trvalom pobyte bez prítomnosti na súčasnem pobyte, boli v SR k 01. 01. 2021 obyvatelia so štátnym občianstvom Lichtenštajnska a Maldív. Opačne, t. j. iba na súčasnem pobyte bez prítomnosti na trvalom boli štátni príslušníci Seychel a Burkiny.

Cudzinci s trvalým pobytom v SR

Vzhľadom na to, že štatistika obyvateľstva na Slovensku je založená na koncepte trvalého pobytu a aj demografické bilancovanie jednotlivých štruktúr obyvateľstva sa realizuje výhradne na koncepte trvalého pobytu, boli štruktúry cudzincov analyzované pre skupinu cudzincov s trvalým pobytom (t. j. 58 498). Obyvatelia s nezisteným štátnym občianstvom (2 926) neboli zahrnutí do jednotlivých analýz z dôvodu, že pri nezistenom štátnom občianstve nie je možné spoľahlivo určiť, či je daný obyvateľ cudzinec alebo občan SR.

Z hľadiska regionálneho rozmiestnenia cudzincov na trvalom pobyte sú prítomné rozdiely v ich zastúpení medzi jednotlivými okresmi. Dvadsať okresov v SR malo zastúpenie cudzincov vyššie, ako je priemer za SR (tzn. nad hranicou 1,1 %). Z hľadiska podielu cudzincov prítomných na trvalom pobyte v okresoch SR možno konštatovať, že najvyššie zastúpenie mali cudzinci v západnej časti SR. Najvyššie podiely boli v okresoch mesta Bratislavy (najmä Bratislava I, Bratislava II a Bratislava III s podielom nad 3 %), ale aj v ostatných okresoch Bratislavského kraja (napríklad Senec, Malacky). V západnej časti SR možno spomenúť aj okresy Trnavského a Nitrianskeho kraja, ktoré sú situované v blízkosti štátnych hraníc. Vplyv na zvýšený podiel cudzincov v priľahlých okresoch (v smere od západu na východ najmä okresy Komárno a Dunajská Streda až po okres Levice) má južná hranica s Maďarskom, kde prevládali príslušníci Maďarska. Vysoký podiel cudzincov bol aj v okresoch na krajnom východe SR, najmä v okrese Sobrance (s podielom 2,7 %). Najpočetnejšie zastúpenie cudzincov v rámci jednotlivých okresov do značnej miery kopíruje prítomnosť štátnej hranice s našimi susednými krajinami. Najviac okresov (44) malo najpočetnejšiu skupinu cudzincov s českým štátnym občianstvom, po 10 okresov malo najčastejšiu prítomnosť štátnych príslušníkov Maďarska (južné okresy SR) a Ukrajiny (najmä severovýchod SR). Netradičnú, no najpočetnejšiu skupinu cudzincov, mal okres Bratislava I, kde prevládali občania Talianska. Občania Poľska boli najčastejšie v severných prihraničných okresoch SR (Námestovo, Tvrdosín, Kežmarok, Stará Ľubovňa, Bardejov).

M 4.6.1 Podiel cudzincov s trvalým pobytom v okresoch SR a najpočetnejšie štátne občianstvo cudzincov v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra cudzincov podľa veku

Najvyšší podiel cudzincov bol v produktívnom veku (15 – 64 rokov) a predstavoval 84,3 % (49 326) z celkového počtu cudzincov. Vo veku 0 – 14 rokov bolo na území SR 5,4 % cudzincov (3 146), v poproduktívnom veku (65 a viac rokov) 10,3 % cudzincov (6 024).

T 4.6.3 Počet a podiel cudzincov podľa hlavných vekových skupín s trvalým pobytom v SR, SODB 2021

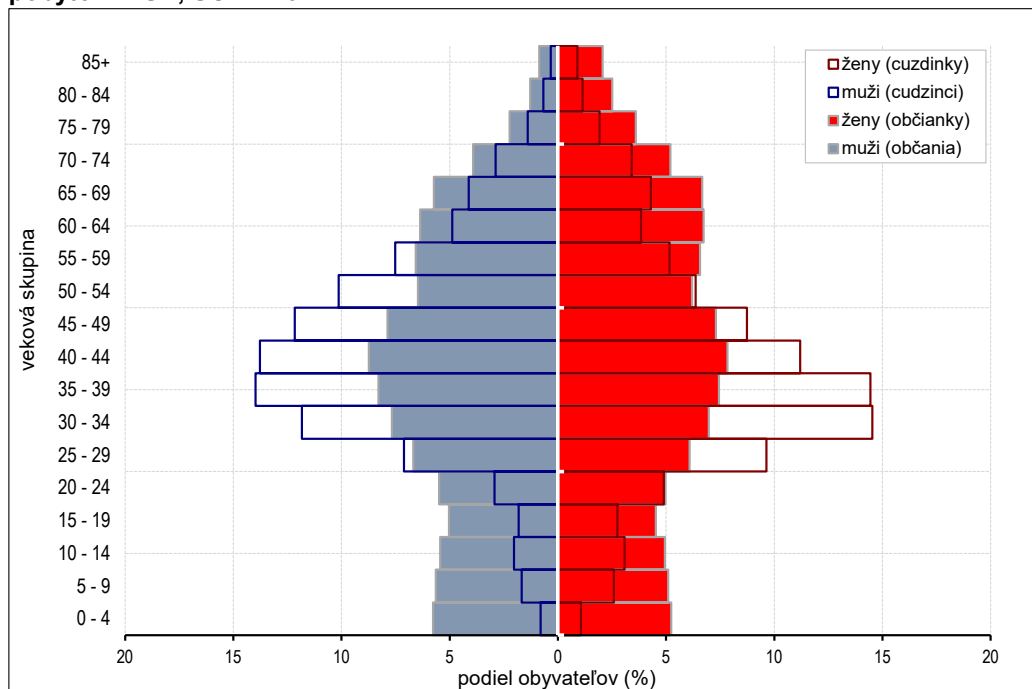
Veková skupina	Počet (abs.)	Podiel (%)
Predproduktívny vek (0 – 14 rokov)	3 146	5,38
Produktívny vek (15 – 64 rokov)	49 328	84,32
Poproduktívny vek (65 a viac rokov)	6 024	10,30

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Porovnaním vekovej štruktúry (z hľadiska podielu vo vekových skupinách) občanov SR a cudzincov sú zrejmé rozdiely (G 4.6.1). Už samotný tvar pyramídy indikuje, že cudzinci majú výraznejšie zastúpenie najmä v produktívnej zložke obyvateľstva, občania SR v predproduktívnej zložke. Napríklad, vo vekovej skupine 0 – 4 roky bolo výrazne vyššie zastúpenie občanov, u mužov o 5 p. b. ako u cudzincov, u žien bol rozdiel o 4 p. b. Postupne, aj v ďalších mladších vekových skupinách, bolo vyššie zastúpenie občanov SR. Zmena trendu nastala až od vekovej skupiny 25 – 29 rokov, kde aj v ďalších vekových skupinách patriacich do produktívnej zložky obyvateľstva bol podiel cudzincov vyšší ako podiel občanov. S pribúdajúcim vekom sa intenzita

zmeny vyššieho zastúpenia cudzincov postupne znižovala. Vo vekových skupinách nad 70 rokov boli rozdiely medzi cudzincami a občanmi SR minimálne.

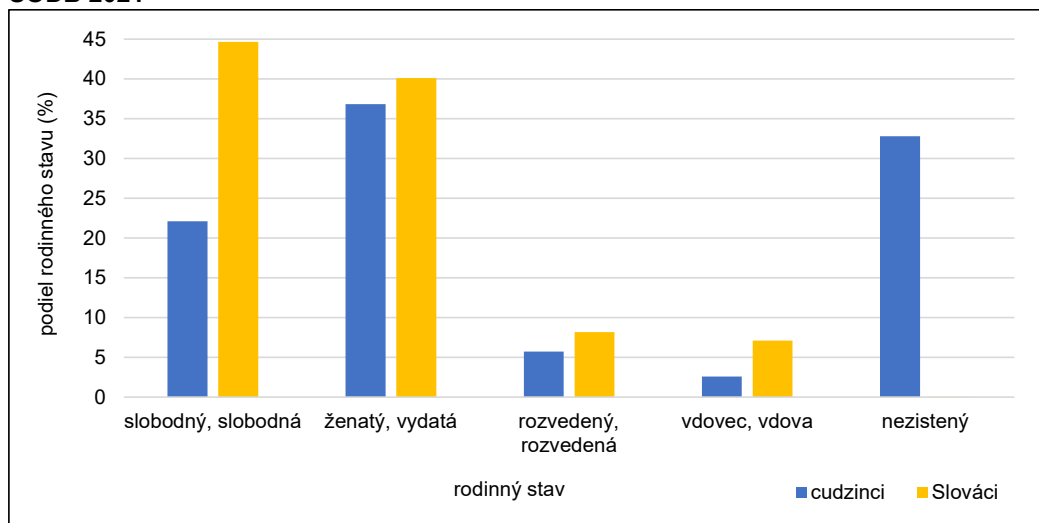
G 4.6.1 Podiel cudzincov a občanov v 5-ročných vekových skupinách s trvalým pobytom v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra cudzincov podľa rodinného stavu

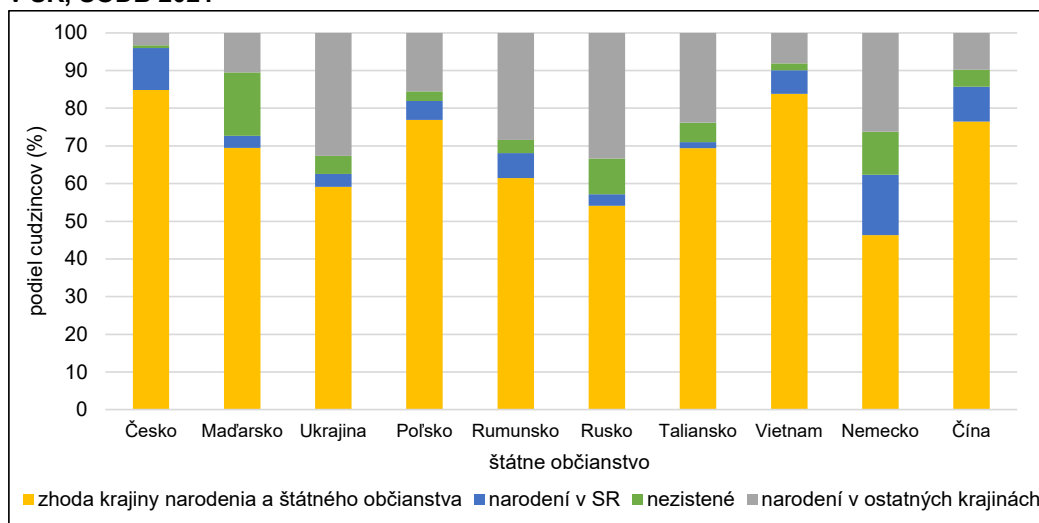
Z hľadiska rodinného stavu bol medzi cudzincami najvyšší podiel ženatých / vydatých, ktorí tvorili 36,8 %, čo je o 3 p. b. menej ako u občanov SR. Výraznejší rozdiel v prospech slovenských občanov je v kategórii slobodných, v ktorej cudzinci tvorili 22,1 % zo všetkých cudzincov, slobodných Slovákov je výraznejšie viac a tvorili až 44,6 % zo všetkých slovenských občanov. Menej výrazný rozdiel je v kategóriách rozvedených a ovdovených. Rozvedení tvorili u cudzincov 5,7 %, ovdovení 2,6 %. Vo všeobecnosti boli vo všetkých kategóriách cudzinci menej zastúpení ako Slováci, čo súviselo najmä s ich vysokým podielom v kategórii „nezistený“, ktorý u cudzincov tvoril až 32,8 %. Z celkového počtu nezisteného rodinného stavu v rámci celej populácie SR, t. j. u 19 988 obyvateľov tvoril nezistený rodinný stav cudzincov až 96 % (t. j. 19 173), zvyšné 4 % pripadali na slovenských občanov.

G 4.6.2 Štruktúra rodinného stavu cudzincov a občanov s trvalým pobytom v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra cudzincov podľa krajiny narodenia

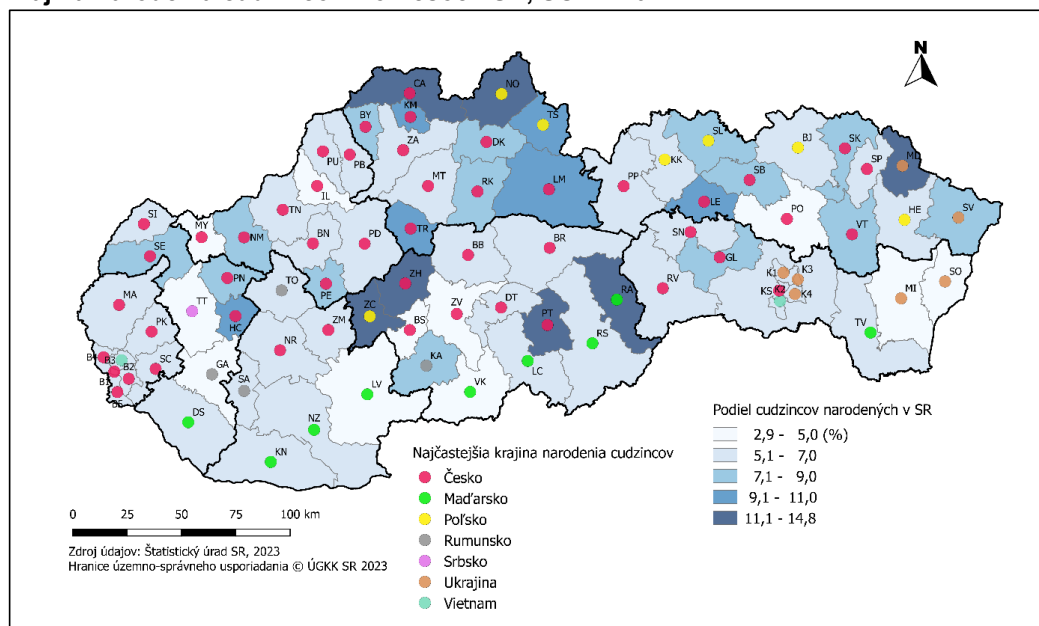
Z celkového počtu cudzincov sa ich na území SR narodilo 3 471, čo je približne 6 %. V porovnaní najpočetnejších štátnych občianstiev cudzincov sa z hľadiska počtu narodilo na území SR najviac občanov Českej republiky (1 116, t. j. 11,2 %), no z hľadiska podielu bolo najviac občanov Nemecka (282 t. j. 16 %). Z ostatných menej početných krajín mali vysoký podiel narodených v SR aj občania Rakúska (27,3 %). Rovnaké štátne občianstvo ako krajinu narodenia mali uvedené najmä občania Českej republiky (85 %) a občania Vietnamu (84 %).

G 4.6.3 Zhoda štátneho občianstva a krajiny narodenia u cudzincov s trvalým pobytom v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Regionálne porovnanie na úrovni okresov je vyjadrené podielom cudzincov s trvalým pobytom v danom okrese, ktorí sa narodili na území SR (M 4.6.2). Najvyšší podiel týchto cudzincov bol v okresoch stredného Slovenska – okres Žiar na Hronom (14,8 %), okres Revúca (14,5 %) a okres Žarnovica (13,3 %). Vysoké podiely dosiahli aj prihraničné severné okresy, napríklad okres Čadca (12,6 %), okres Medzilaborce (12,4 %) alebo aj okresy Námestovo a Tvrdošín (obidva približne 11 %). Okres Banská Štiavnica je okres s najnižším podielom cudzincov narodených v SR (2,9 %), čo je zaujímavé najmä vzhľadom na jeho priame susedstvo s okresmi, kde sú tieto podiely najvyššie. Najčastejšia krajina narodenia cudzincov do značnej miery kopíruje najpočetnejšie štátne príslušnosti v jednotlivých okresoch. Najčastejšie sa cudzinci v okresoch SR narodili v Českej republike (49 okresov). Najčastejšiu krajinu narodenia našich susedných krajín (Maďarsko, Poľsko a Ukrajinu) mali prihraničné okresy. Medzi najčastejšími krajinami narodenia sa nachádza aj Vietnam, konkrétne v okresoch Bratislava III a Košice II.

M 4.6.2 Podiel cudzincov s trvalým pobytom v SR a narodených v SR a najčastejšia krajina narodenia cudzincov v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

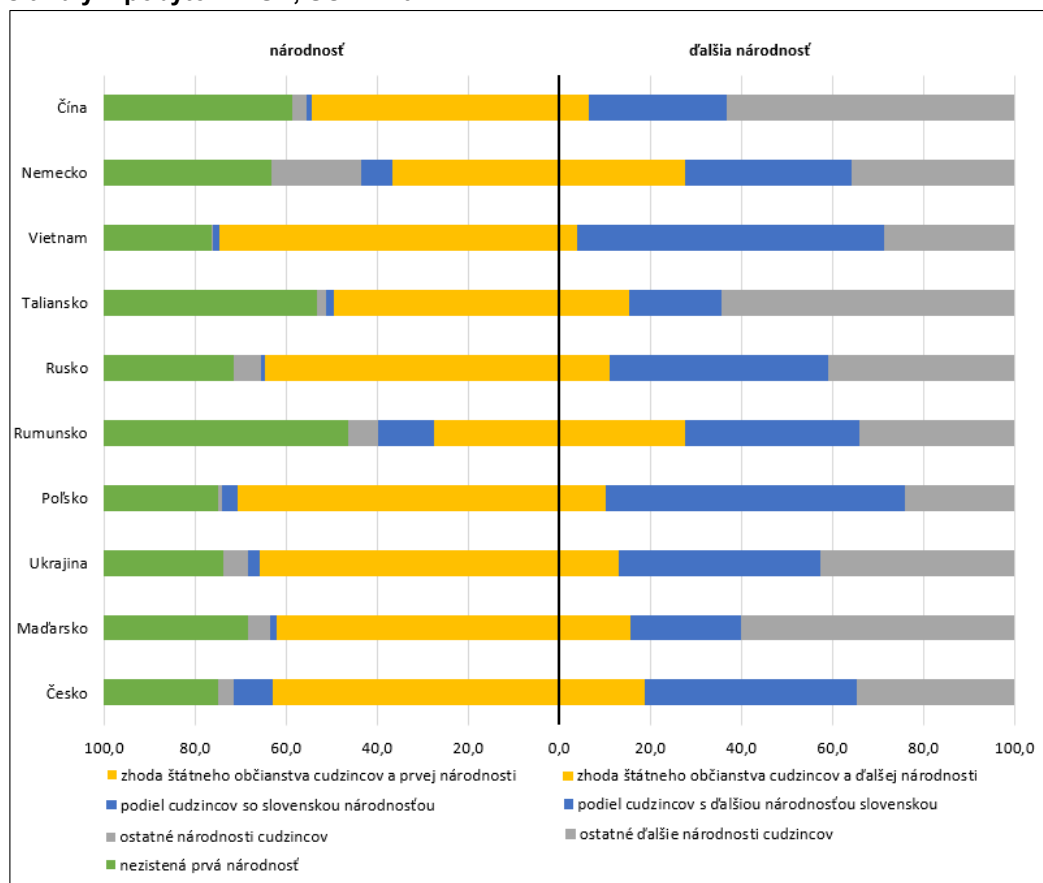
Štruktúra cudzincov podľa národnosti

Národnosť a materinský jazyk boli hodnotené najmä vo vzťahu k asimilácii a identifikácii sa cudzincov s domácim obyvateľstvom, čím bolo možné preskúmať, či sa niektorí cudzinci považujú etnicky za Slovákov, alebo či používajú slovenský jazyk. V zmysle analýzy je potrebné spomenúť, že obyvatelia sa mohli v SODB 2021 prihlásiť k národnosti a zároveň aj k ďalšej národnosti. Z celkového počtu cudzincov s trvalým pobytom bola národnosť zistená u 38 331 obyvateľoch (65,5 %), nezistenú národnosť

má podľa SODB 2021 zvyšných 20 167 cudzincov (34,5 %). Ďalšiu národnosť si vyplnilo 4 801 cudzincov (8,2 %).

Štátne občianstvo vo vzťahu k národnosti je hodnotené na základe toho, aký podiel cudzincov si pri národnosti, resp. ďalšej národnosti zvolilo možnosť, že ich štátne občianstvo a národnosť boli rovnaké (tzn. cudzinci sa prihlásili k rovnakej národnosti podľa svojho štátneho občianstva) a u koľkých cudzincov došlo k výberu slovenskej národnosti. Pri národnosti sa k slovenskej národnosti prihlásilo relatívne málo cudzincov, možnosť prihlásiť sa k slovenskej národnosti ako ďalšej národnosti zvolilo viac ako jedna tretina cudzincov (40 %), ktorí túto možnosť pri SODB 2021 využili. Podiel cudzincov so slovenskou národnosťou kolíše a líši sa v závislosti od jednotlivých štátnych občianstiev. Slovenskú národnosť si zvolilo 4,6 % cudzincov, čo znamená, že približne každý 22. cudzinec sa národnostne cíti ako Slovák. Z nich mali najvyššie zastúpenie občania Rumunska (12,3 %) nasledovali občania Nemecka (6,9 %). Ďalšie poradie cudzincov so slovenskou národnosťou bolo nasledovné: Česko (8,5 %), Poľsko (3,4 %), Ukrajina (2,6 %), Taliansko (1,5 %), Vietnam (1,4 %), Čína (1,2 %), Maďarsko (1,3 %) a Rusko (0,8 %). V rámci menej početných štátnych občianstiev mali najvyšší podiel obyvateľov so slovenskou národnosťou občania Rakúska (17,2 %). Z cudzincov, ktorí využili možnosť prihlásiť sa k ďalšej národnosti, sa k slovenskej národnosti ako ďalšej národnosti prihlásilo najviac Vietnamcov (67,5 %), Poliakov (65,7 %), Rusov, Čechov, Ukrajincov, Rumunov a Nemcov (približne 40 % cudzincov). Ostatní štátni príslušníci si slovenskú národnosť ako ďalšiu zvolili v menej ako jednej tretine prípadov. Tieto údaje poukazujú na zaujímavé trendy a preferencie cudzincov, pokiaľ ide o ich identifikáciu sa so slovenskou národnosťou či inými národnosťami. Z údajov vyplýva, že pri zohľadnení oboch národností sa etnicky ako Slováci najviac cítia obyvatelia s poľským, českým či rumunským štátnym občianstvom. Za najväčších patriotov svojich krajín, tzn. že mali najvyšší podiel rovnakej národnosti ako štátneho občianstva môžeme považovať cudzincov z Vietnamu (74 %) a Poľska (71 %).

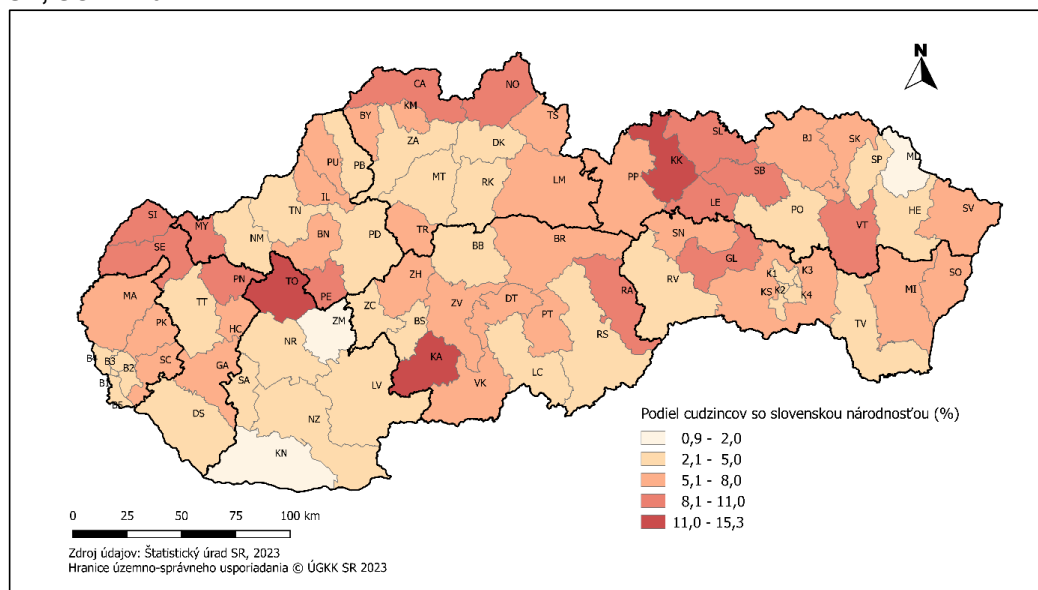
G 4.6.4 Zhoda štátneho občianstva a národnosti a ďalšej národnosti u cudzincov s trvalým pobytom v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Hodnoty podielu cudzincov so slovenskou národnosťou sa naprieč okresmi SR pohybujú od minima 0,9 % v okrese Medzilaborce po 15,3 % v okrese Kežmarok. Či už v okrese Kežmarok, alebo aj v ďalších okresoch s vysokými hodnotami slovenskej národnosti u cudzincov (Topoľčany, Krupina) je z hľadiska veku ich rozdelenie rovnomerné, tzn. výrazne neprevládajú v žiadnej vekovej skupine. Nad priemerom SR (t. j. 4,6 % cudzincov so slovenskou národnosťou) je viac ako polovica okresov v SR (51 okresov). Podiel cudzincov so slovenskou národnosťou stúpa smerom z juhu na sever Slovenska.

M 4.6.3 Podiel cudzincov s trvalým pobytom a so slovenskou národnosťou v okresoch SR, SODB 2021

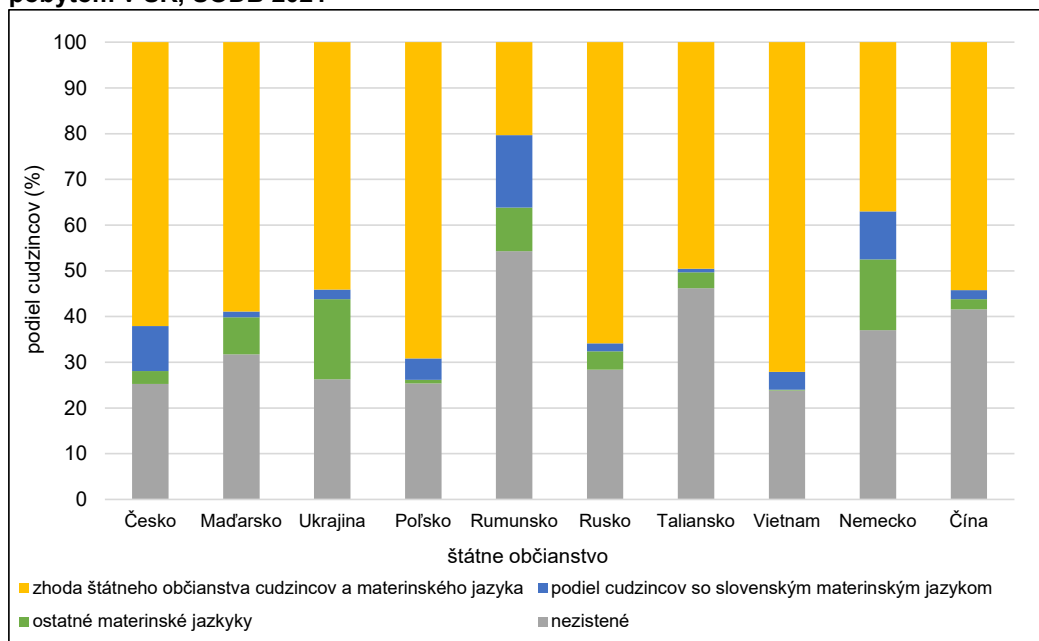

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra cudzincov podľa materinského jazyka

Materinský jazyk bol analyzovaný podobne ako národnosť a síce, aký podiel cudzincov si v SODB 2021 vyznačilo slovenčinu ako svoj materinský jazyk a u koľkých došlo k súbehu štátneho občianstva a prislúchajúceho materinského jazyka. Z 10 najpočetnejších štátnych občianstiev cudzincov s trvalým pobytom v SR bol najvyšší podiel cudzincov, ktorí používajú slovenský jazyk medzi Rumunmi (15,9 %) a Nemcami (10,5 %). Treba však povedať, že ide o skupinu cudzincov, u ktorých boli aj vysoké podiely nezisteného materinského jazyka. Vysoký podiel slovenského materinského jazyka bol aj u štátnych príslušníkov Českej republiky (9,8 %) a to aj vzhľadom k tomu, že skupina ostatné a nezistené tvorila relatívne malý podiel na celkovom počte príslušníkov Českej republiky (28 %). Rakúšania dosiahli rovnako ako pri národnosti, tak aj pri materinskom jazyku, najvyšší podiel obyvateľov so slovenským materinským jazykom (20 %). Aj v prípade materinského jazyka, rovnako ako pri národnosti, sa potvrdzuje, že najviac Vietnamcov a Poliakov (70 %) si vyznačilo rovnaký materinský jazyk, ako majú štátne občianstvo.

G 4.6.5 Zhoda štátneho občianstva a materinského jazyka u cudzincov s trvalým pobytom v SR, SODB 2021

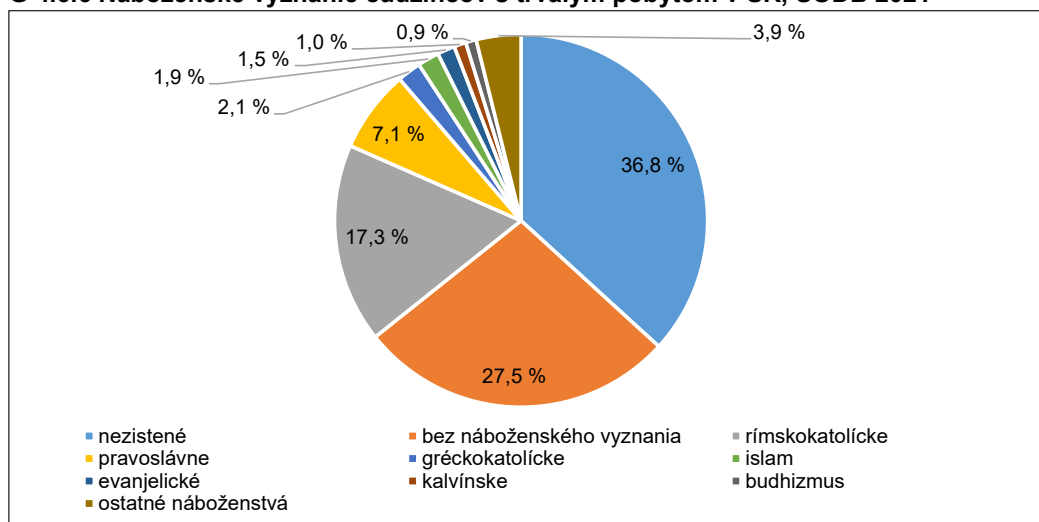

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra cudzincov podľa náboženského vyznania

Prítomnosť cudzincov môže mať vplyv na náboženskú štruktúru populácie SR. Ich náboženské vyznanie môže ovplyvniť kultúrne a spoločenské aspekty v spoločnosti.

G 4.6.6 Náboženské vyznanie cudzincov s trvalým pobytom v SR, SODB 2021

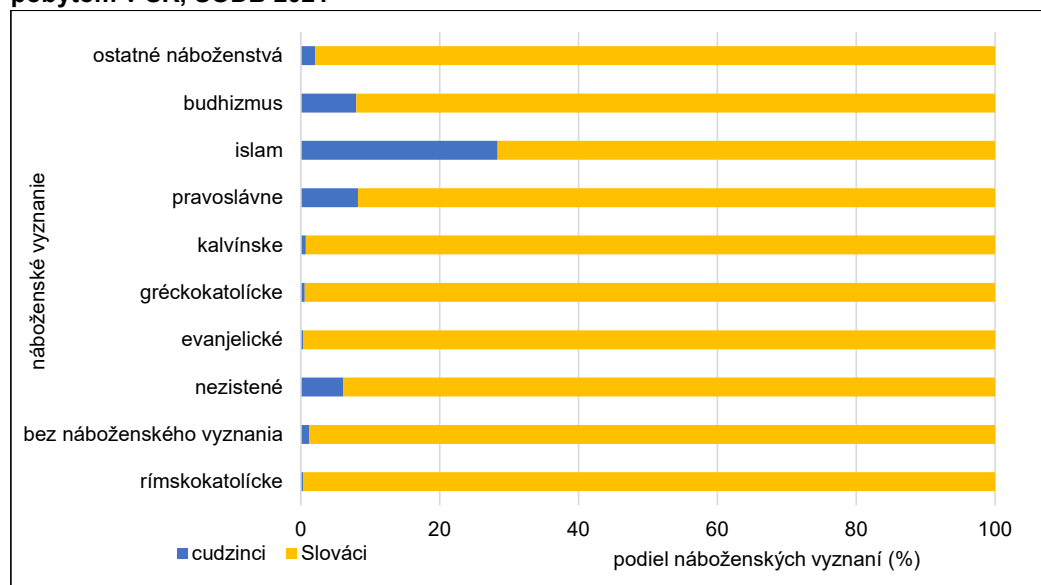

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Z celkového počtu cudzincov s trvalým pobytom v SR bolo náboženské vyznanie zistené u 36 985 obyvateľov (63,2 %), nezistené náboženské vyznanie malo podľa

SODB 2021 zvyšných 21 513 cudzincov (36,8 %). Cudzinci si v SODB 2021 najčastejšie vybrali možnosť „bez náboženského vyznania“ (16 094 cudzincov, t. j. 27,5 %), z nich bolo najviac Čechov (4 268, t. j. 26,5 % zo všetkých cudzincov bez náboženského vyznania). Z najpočetnejších cirkví bolo 17,3 % cudzincov s rímskokatolíckym náboženským vyznaním (t. j. 10 118, z nich najviac so štátnym občianstvom Poľska (2 295)), 7,1 % s pravoslávny náboženským vyznaním (t. j. 4 175, z nich najviac so štátnym občianstvom Ukrajiny (2 107)) a 2,1 % gréckokatolíckym náboženským vyznaním (1 204, z nich najviac so štátnym občianstvom Ukrajiny (558)). Z neregistrovaných cirkví bol najpočetnejší islam (necelé 2 % cudzincov), ku ktorému sa v absolútnom vyjadrení prihlásilo 1 095 cudzincov (z toho najviac občanov Severného Macedónska (214)). Ďalším bol budhizmus (necelé 1 % cudzincov), ku ktorému sa hlásilo 536 cudzincov, z toho najviac občanov Vietnamu (195). Prítomnosť cudzincov sa prejavila najmä vyšším zastúpením islamského náboženstva (cudzinci tvorili 28 % moslimov), budhizmu (cudzinci tvorili 8 % budhistov) a pravoslávneho náboženského vyznania (cudzinci tvorili 8 % pravoslávnych veriacich) oproti občanom SR.

G 4.6.7 Podiel zastúpenia náboženských vyznaní u cudzincov a občanov s trvalým pobytom v SR, SODB 2021

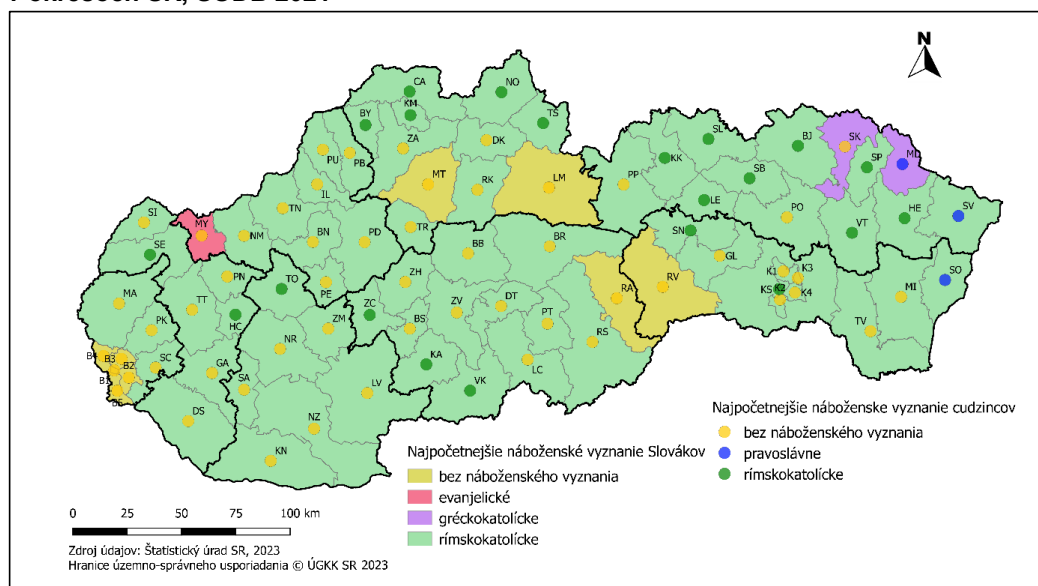

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Z regionálneho porovnania sú v mape 4.6.4 vyznačené okresy podľa prevládajúceho náboženstva u Slovákov (kartogram) a u cudzincov (kartodiagram). Pre toto porovnanie je mapa spracovaná bez nezisteného náboženského vyznania z dôvodu jeho vysokého výskytu. Rovnaká najpočetnejšia kategória náboženského vyznania u Slovákov aj u cudzincov je v 30 okresoch SR, v tom v 9 okresoch je u oboch skupín prevládajúca kategória „bez vyznania“ (okresy Bratislava I – V, Liptovský Mikuláš, Martin, Revúca, Rožňava) a v 20 okresoch kategória s rímskokatolíckym

náboženským vyznaním (najmä okresy Prešovského a Žilinského kraja). V ostatných okresoch je medzi náboženským vyznaním Slovákov a cudzincov zmena najmä v kombinácii, pri ktorej mali cudzinci najvyššie zastúpenie v kategórii „bez náboženského vyznania“, ale u Slovákov je najčastejším náboženským vyznaním rímskokatolícke vyznanie (zmena u 46 okresov). Len po jednom okrese sa zmena z najpočetnejšej kategórie „bez náboženského vyznania“ u cudzincov zmení na kategóriu evanjelického vyznania (okres Myjava), resp. gréckokatolíckeho vyznania (okres Svidník). V troch okresoch na východe SR (Medzilaborce, Snina, Sobrance) je najpočetnejším náboženstvom medzi cudzincami pravoslávne náboženské vyznanie, avšak v okresoch Sobrance a Snina sa u Slovákov najpočetnejšie náboženstvo mení na rímskokatolícke náboženské vyznanie, zatiaľ čo v okrese Medzilaborce na gréckokatolícke náboženské vyznanie.

M 4.6.4 Najpočetnejšie náboženské vyznanie cudzincov a občanov s trvalým pobytom v okresoch SR, SODB 2021

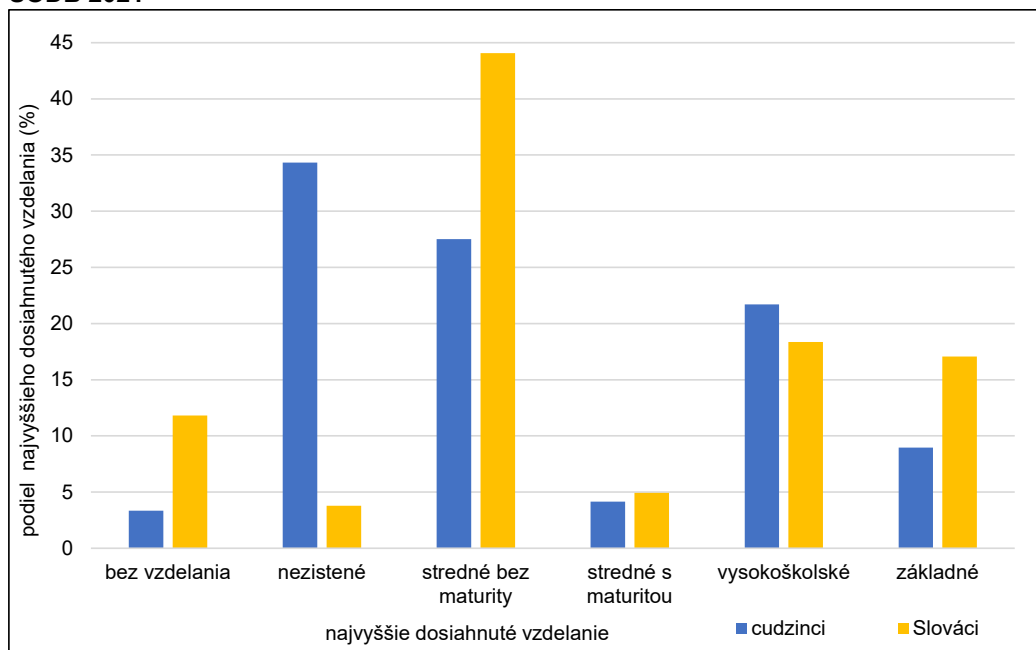
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra cudzincov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania a pracovného zaradenia podľa tried ISCO

Pre základné porovnanie úrovne najvyššieho dosiahnutého vzdelania cudzincov bolo vzdelanie agregované do 6 základných skupín a prostredníctvom podielov porovnávané s úrovňou dosiahnutého vzdelania u Slovákov (G 4.6.8). Výsledky SODB 2021 ukázali, že najpočetnejšiu skupinu medzi cudzincami tvorí stredné vzdelanie bez maturity, rovnako ako aj u občanov SR. U občanov SR tvorilo 44,1 %, zatiaľ čo u cudzincov 27,5 %. Druhú najčastejšiu úroveň vzdelania predstavovalo vysokoškolské vzdelanie, ktoré tvorilo 18,4 % u občanov a 21,7 % u cudzincov. Nasledovalo základné vzdelanie s podielom 17,1 % u slovenských obyvateľov a 9 % u cudzincov. Z týchto údajov je zrejmé, že na Slovensko prichádzajú

aj vzdelaní cudzinci (viac ako 1/5 s vysokoškolským vzdelaním, t. j. 12 700 cudzincov), ich podiel je dokonca vyšší ako u Slovákov. Najviac cudzincov s vysokoškolským vzdelaním sú štátni príslušníci z Česka (1 983), Ukrajiny (1 960) a Ruska (1 055). Podiel obyvateľov s nezisteným stupňom vzdelania je u cudzincov v porovnaní so slovenským obyvateľstvom výrazne vyšší (34,3 % u cudzincov a 3,8 % u slovenských občanov).

G 4.6.8 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie u cudzincov a občanov s trvalým pobytom v SR, SODB 2021

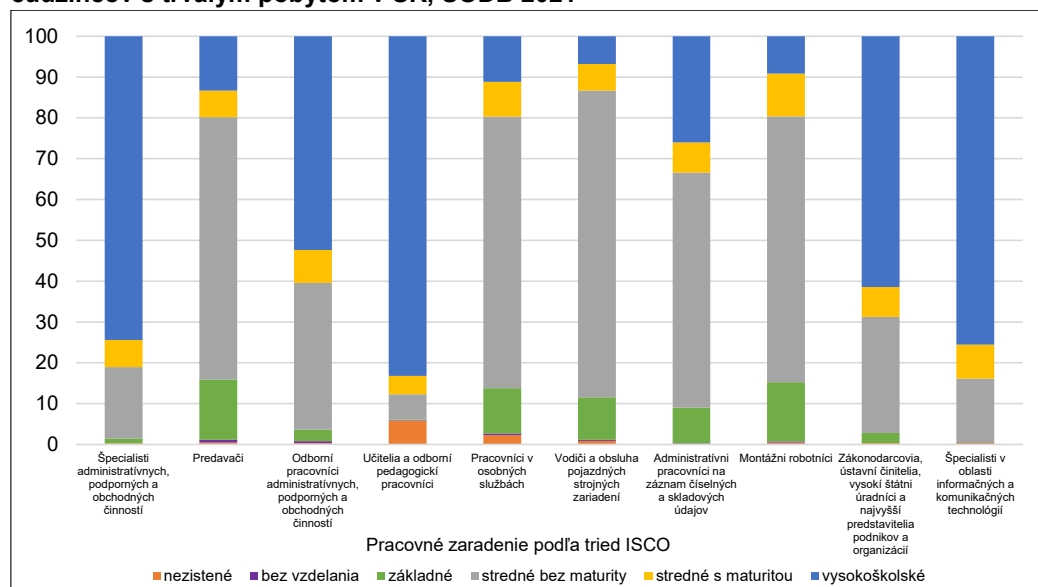
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Porovnanie najvyššieho dosiahnutého stupňa vzdelania a ISCO tried (klasifikácia zamestnaní – 2. úroveň) umožní sledovať to, či cudzinci s vyšším vzdelaním vykonávajú aj menej kvalifikované práce a ako sa prispôbujú na slovenskom pracovnom trhu. Táto časť sa týka iba cudzincov, ktorí mali podľa SODB 2021 ekonomickú aktivitu pracujúci (29 116 cudzincov) alebo pracujúci dôchodca (1 577 cudzincov). Z tejto množiny obyvateľov (t. j. 30 693) nebola ISCO trieda zistená u 13 819 cudzincov (t. j. 45 %), čo znamená, že analyzovaných bolo 16 874 cudzincov s dostupnou ISCO triedou.

V rámci SR cudzinci najčastejšie pracovali ako „špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností“ (1 513 cudzincov, t. j. takmer 9 %), z nich bolo najviac cudzincov s vysokoškolským vzdelaním (74,4 %). Druhá najčastejšia pracovná pozícia cudzincov bola „predavači“, ktorú vykonávalo 1 129 cudzincov (t. j. 6,7 %). Pozícia „predavači“ sa najviac vyskytovala u cudzincov so stredným vzdelaním bez maturity (64,2 %). Predavačov s vysokoškolským vzdelaním podľa SODB 2021 bolo 13,3 % (t. j. 150 cudzincov) najviac z Ukrajiny (29), Česka a Poľska (po 20). Okolo 10 % cudzincov s vysokoškolským vzdelaním vykonáva aj zamestnania ako „montážni

robotníci“ alebo „upratovači a pomocníci“ (najmä Ukrajinci). Vysokoškolské vzdelanie majú najčastejšie cudzinci pracujúci ako „špecialisti v zdravotníctve“, kde pracuje 92,2 % cudzincov s vysokoškolským vzdelaním a „učitelia a odborní pedagogickí pracovníci“, kde pracuje 83,2 % cudzincov s vysokoškolským vzdelaním. Cudzinci so základným vzdelaním najčastejšie pracujú v profesiách ako „pomocní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve“, „pracovníci pri likvidácii odpadu a ostatní nekvalifikovaní pracovníci“ alebo „pomocní pracovníci v ťažbe, stavebníctve, výrobe a doprave“, v ktorých tvoria približne 1/3 zo všetkých cudzincov zamestnaných v týchto profesiách.

G 4.6.9 Pracovné zaradenie podľa tried ISCO a najvyššieho dosiahnutého vzdelania cudzincov s trvalým pobytom v SR, SODB 2021

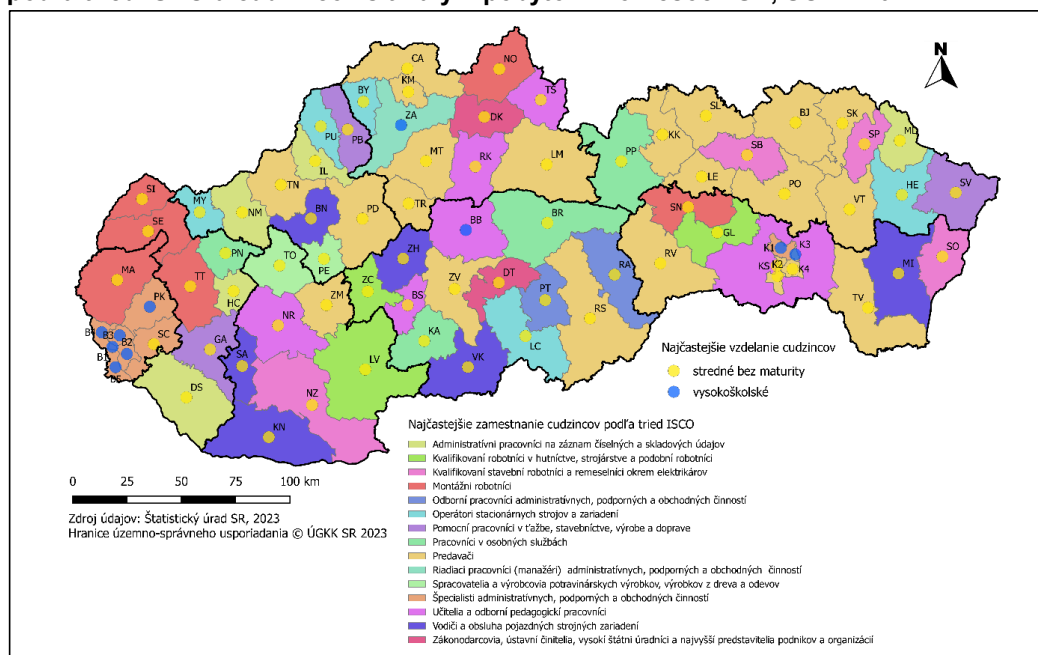

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Pre regionálne porovnanie bola pri vzdelaní cudzincov vynechaná kategória nezistené z dôvodu jej vysokého výskytu ako najpočetnejšej kategórie v jednotlivých okresoch. Až v 69-tich okresoch bolo u cudzincov najčastejšie zastúpené ako ich najvyššie dosiahnuté vzdelanie stredné vzdelanie bez maturity. Vo zvyšných 10-tich okresoch prevládalo u cudzincov vysokoškolské vzdelanie, konkrétne v okresoch Bratislava I – Bratislava V, Pezinok, Žilina, Banská Bystrica, Košice I a Košice III. Napriek tomu, že pri cudzincoch sa v jednotlivých okresoch vyskytovalo až 15 rôznych najčastejších zamestnaní je zreteľné, že jednotlivé okresy v určitých regiónoch vytvárajú zhľady s rovnakým prevládajúcim zamestnaním. Napríklad kým v okresoch Prešovského kraja a Košického kraja prevládali u cudzincov najmä pracovné zaradenie „predavači“, v okresoch Bratislava I – V, Pezinok a Senec prevládali „špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností“. Ďalší zhľad vytvárajú severné okresy Trnavského kraja (Skalica, Senica a Trnava), v ktorých spolu s okresom Malacky z Bratislavského kraja prevládali „montážni pracovníci“. Za

zmienku stojí aj okres Žilina, v ktorom ako v jedinom v SR prevládali „riadiaci pracovníci (manažéri) administratívnych, podporných a obchodných činností“. V ostatných okresoch sa vyskytovala väčšia rozmanitosť vo vykonávaných zamestnaniach cudzincov a nebol pozorovaný výrazný zhľad s rovnakým typom zamestnania.

M 4.6.5 Najčastejšie najvyššie dosiahnuté vzdelanie cudzincov a pracovné zaradenia podľa tried ISCO u cudzincov s trvalým pobytom v okresoch SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

4.7 Obyvatelia Slovenska žijúci v zahraničí

V posledných dekádach dochádza k výraznému nárastu počtu obyvateľov Slovenska, ktorí hľadajú nové príležitosti mimo hraníc Slovenskej republiky. Hlavnými dôvodmi sú ekonomické faktory, najmä nedostatok vhodných pracovných miest, nízka úroveň platového ohodnotenia a obmedzené možnosti profesijného rastu. Ďalšími faktormi sú sociálna a kultúrna motivácia, príležitosti vzdelávania i potreba nových skúseností. Z celkového počtu 5 449 270 obyvateľov, ktorí majú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky sa 264 269 obyvateľov zdržiava na súčasnom pobyte v zahraničí. Títo obyvatelia tvoria 4,8 % zo všetkých obyvateľov SR. Zjednodušene je možné teda povedať, že takmer každý 20. obyvateľ Slovenska býval na súčasnom pobyte v čase sčítania v zahraničí.

Obyvateľov, ktorí momentálne pobývajú na súčasnom pobyte v zahraničí, možno vnímať z dvoch pohľadov. Môže ísť jednak o osoby, ktoré sa natrvalo vysťahovali zo Slovenska, ale nesplnili si povinnosť odhlásenia a preto majú trvalý pobyt stále evidovaný na území Slovenskej republiky, alebo je možné túto skupinu posudzovať ako dočasných ekonomických migrantov, ktorí v zahraničí pracujú, ale pravidelne sa vracajú na Slovensko, prípadne sa v budúcnosti plánujú trvale vrátiť, a preto sa neodhlásili zo svojho trvalého pobytu na Slovensku.

Na základe SODB 2021 bolo zistené, že spomedzi trvalo bývajúcich obyvateľov v Slovenskej republike so súčasným pobytom v zahraničí je viac žien s počtom 140 767, čo predstavuje podiel viac ako 53 %, pričom mužov je 123 502, čo predstavuje podiel nad 46 %.

Geografická distribúcia obyvateľov Slovenska žijúcich v zahraničí

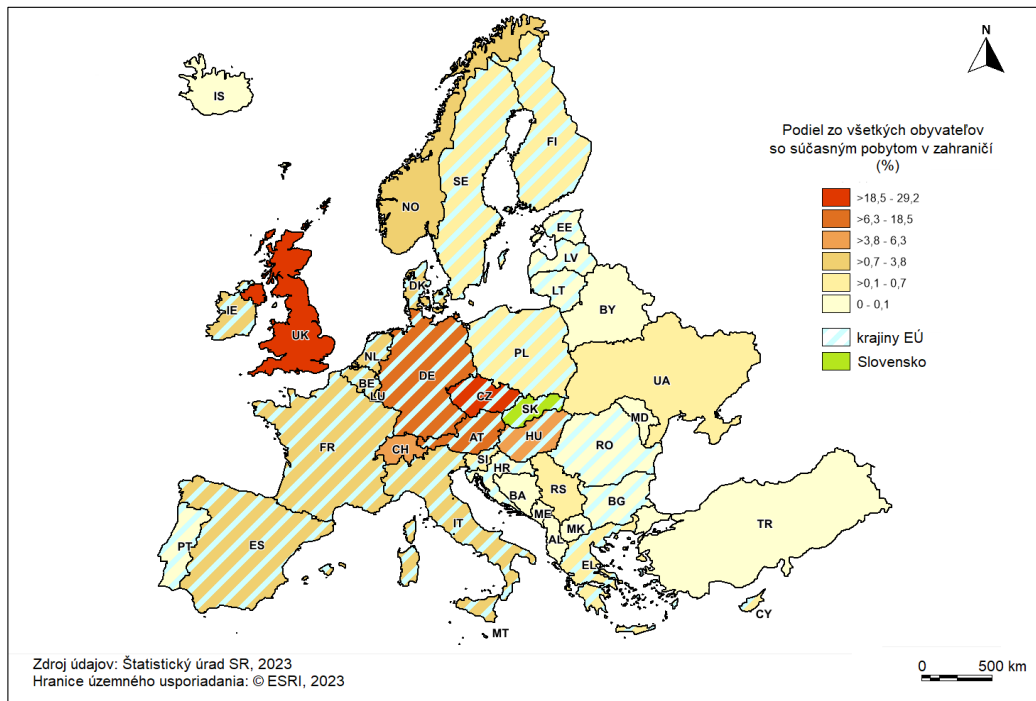
Najviac obyvateľov s trvalým pobytom v SR a žijúcich v zahraničí má súčasný pobyt v Českej republike (77 014), čo predstavuje 29,1 % zo všetkých obyvateľov Slovenska žijúcich v zahraničí. Je to spôsobené geografickou blízkosťou a prakticky neexistujúcou jazykovou bariérou. Ďalej nasleduje Spojené kráľovstvo 48 932 (18,5 %) a Nemecko 25 134 (9,5 %). V 26 krajinách Európskej únie (okrem Slovenska) má súčasný pobyt takmer 163-tisíc obyvateľov Slovenska, a tvoria takmer 62 % spomedzi obyvateľov Slovenska žijúcich v zahraničí. Z mimoeurópskych štátov najviac Slovákov žije na súčasnom pobyte v USA 7 898 (3,0 %) a v Kanade 3 082 obyvateľov (1,2 %).

T 4.7.1 Obyvatelia Slovenska so súčasným pobytom v zahraničí podľa krajiny súčasného pobytu, SODB 2021

Krajina súčasného pobytu	Počet (abs.)	Podiel (%)
Česko	77 014	29,10
Spojené kráľovstvo	48 932	18,50
Nemecko	25 134	9,50
Rakúsko	16 698	6,30
Maďarsko	10 582	4,00
Švajčiarsko	10 226	3,90
Írsko	6 724	2,50
Holandsko	5 046	1,90
Taliansko	4 686	1,80
Kanada	3 082	1,20
Francúzsko	3 020	1,10
Belgicko	2 696	1,00
Nórsko	2 443	0,90
Dánsko	2 036	0,80
Austrália	1 961	0,70
Ostatné	43 989	16,60
Spolu	264 269	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

M 4.7.1 Obyvatelia Slovenska so súčasným pobytom v Európe, SODB 2021

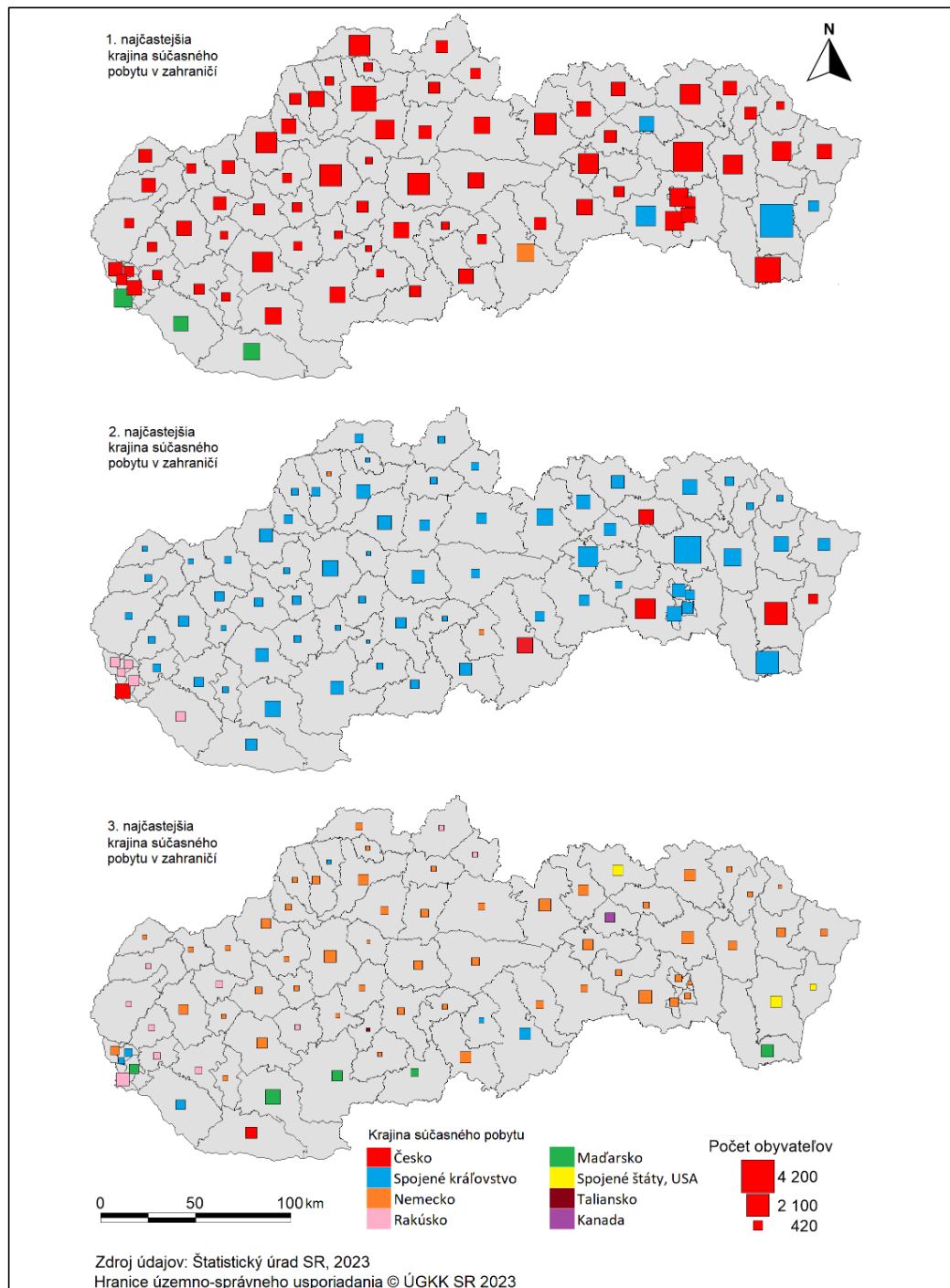

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

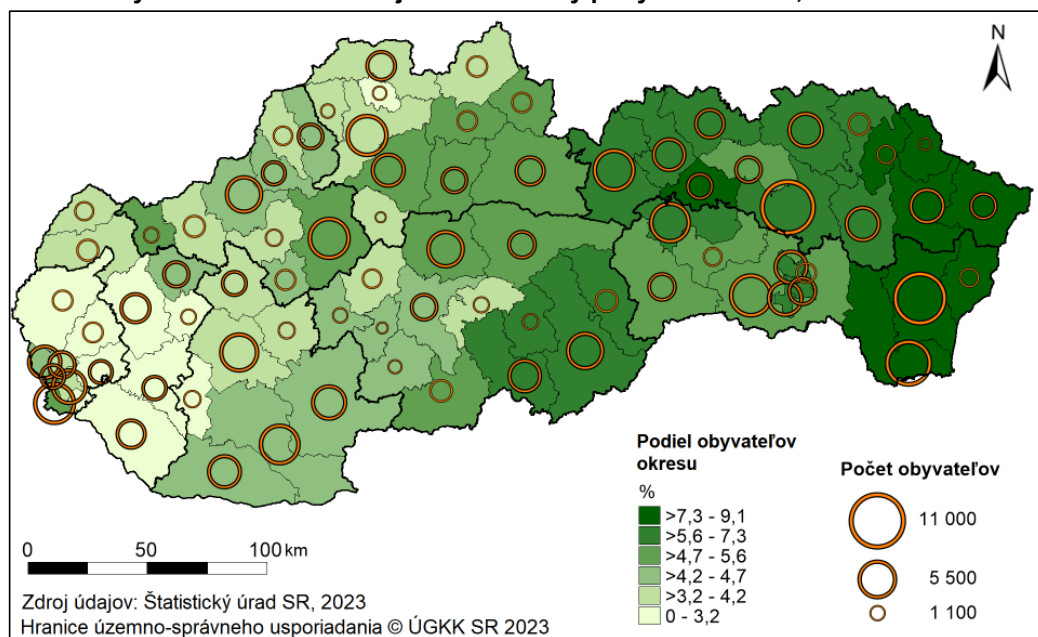
Najpreferovanejšou zahraničnou destináciou súčasného pobytu obyvateľov Slovenska je pre obyvateľov väčšiny našich okresov (71 okresov) Česká Republika (M 4.7.2). Výnimkou sú 4 východoslovenské okresy (Levoča, Košice-okolie, Michalovce, Sobrance), ktorých obyvatelia žijúci v zahraničí majú najčastejšie súčasný pobyt v Spojenom kráľovstve. Obyvatelia s trvalým pobytom v okresoch na juhozápade Slovenska (Bratislava V, Dunajská Streda, Komárno) majú najčastejšie miesto súčasného zahraničného pobytu v Maďarsku. Obyvatelia okresu Rimavská Sobota jediní preferujú, ako prvú, voľbu súčasného pobytu v zahraničí Nemecko. Druhou najčastejšou voľbou súčasného pobytu obyvateľov v zahraničí je vo väčšine okresov Spojené kráľovstvo. Obyvatelia okresov v blízkosti hraníc s Rakúskom (Bratislava I, Bratislava II, Bratislava III, Bratislava IV, Dunajská Streda) preferujú túto krajinu ako druhú najčastejšiu voľbu svojho súčasného pobytu v zahraničí, po Maďarsku. Treťou najviac preferovanou krajinou zahraničného pobytu vo väčšine okresov stredného a východného Slovenska je Nemecko, zatiaľ čo v západnej časti územia je to najmä Rakúsko. Na východnom Slovensku sa nachádzajú aj tri okresy (Stará Ľubovňa, Michalovce, Sobrance), ktorých tretia najpočetnejšia časť obyvateľov má súčasný pobyt v USA a jeden okres (Levoča), ktorého obyvatelia majú súčasný pobyt v Kanade.

Na území Slovenska je možné sledovať výrazný západovýchodný gradient v distribúcii obyvateľov, ktorí majú súčasný pobyt v zahraničí. Zjednodušene je možné tvrdiť, že so stúpajúcou vzdialenosťou od hlavného mesta narastá v jednotlivých okresoch podiel obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí. Najvyšší podiel obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí je v okresoch Michalovce (9,1 % obyvateľov okresu), Levoča (8,5 % obyvateľov okresu), Snina (8,4 % obyvateľov okresu) a Stropkov (8,1 % obyvateľov okresu). Naopak najnižší podiel obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí má trvalý pobyt v okresoch Malacky (2,5 % obyvateľov okresu), Senec (2,5 % obyvateľov okresu) a Hlohovec (2,6 % obyvateľov okresu). Obyvatelia Slovenska s trvalým pobytom v zázemí hlavného mesta vykazujú najnižšie podiely súčasného pobytu v zahraničí. Hlavné mesto SR Bratislava poskytuje zrejme vhodnú alternatívu oproti zahraničiu.

M 4.7.2 Obyvatelia okresov SR žijúci v zahraničí podľa krajiny súčasného pobytu, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

M 4.7.3 Obyvatelia okresov SR žijúci na súčasný pobyt v zahraničí, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí

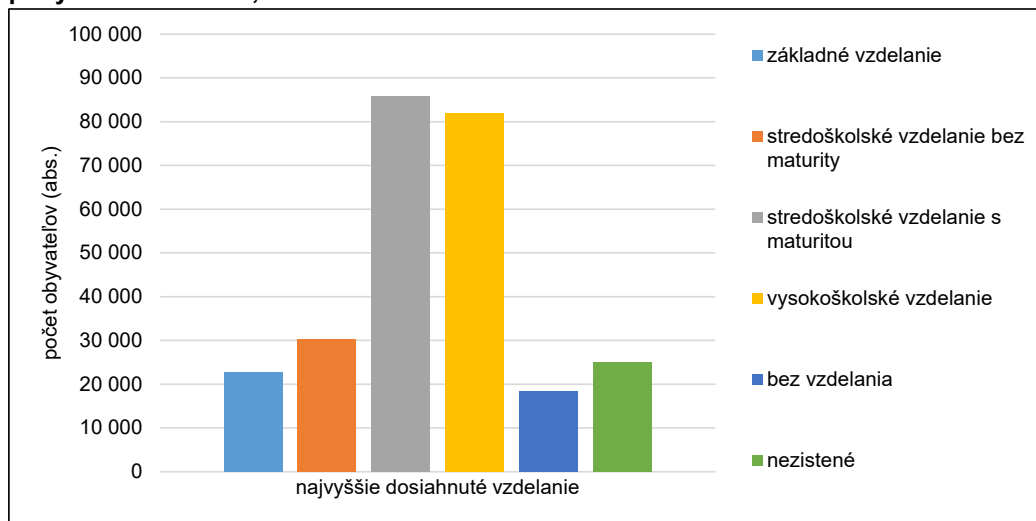
Spomedzi obyvateľov Slovenska žijúcich v zahraničí má najvyšší podiel obyvateľov stredoškolské vzdelanie s maturitou, čo predstavuje podiel viac ako 32 % (t. j. 85 836). Ďalej nasledujú obyvatelia s vysokoškolským vzdelaním, s podielom 31 % (t. j. 81 934) z celkového počtu obyvateľov SR žijúcich v zahraničí.

T 4.7.2 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí, SODB 2021

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie	Počet (abs.)	Podiel (%)
Základné vzdelanie	22 753	8,61
Stredoškolské vzdelanie bez maturity	30 236	11,44
Stredoškolské vzdelanie s maturitou	85 836	32,48
Vysokoškolské vzdelanie	81 934	31,00
Bez vzdelania ²	18 389	6,96
Nezistené	25 121	9,51
Spolu	264 269	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

²predstavuje obyvateľov bez ukončeného 1. stupňa základnej školy alebo bez absolvovanej školy, s ukončenou materskou školou, špeciálnou materskou školou, prípravným ročníkom alebo 0-tým ročníkom základnej školy

G 4.7.1 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

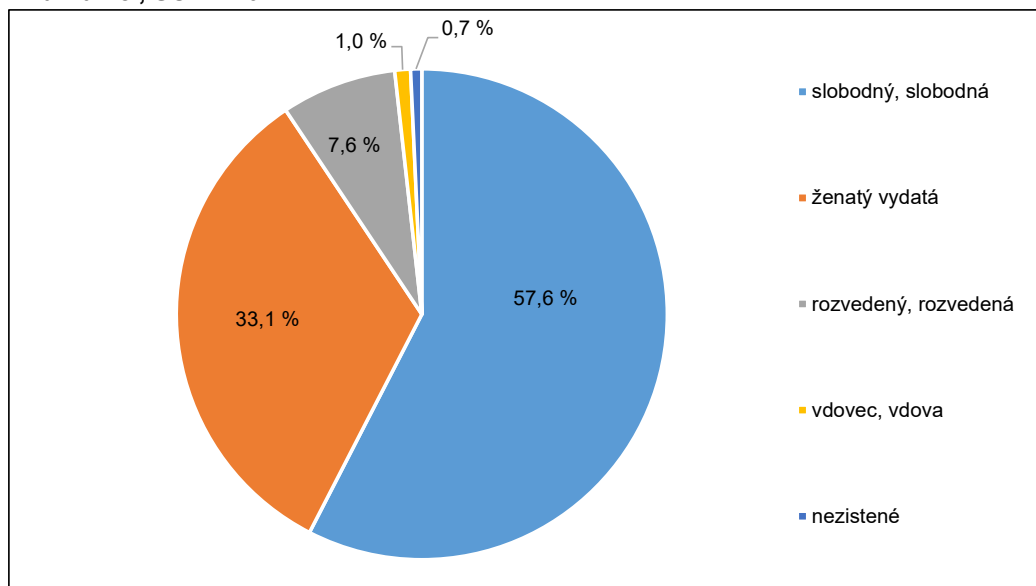
Rodinný stav trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí

Z hľadiska rodinného stavu predstavujú najvyšší počet i podiel slobodní obyvateľa s počtom 152 133 obyvateľov, s podielom cez 57 %. Ďalšou veľkou skupinou sú obyvateľa s rodinným stavom ženatý alebo vydatá (33 %).

T 4.7.3 Rodinný stav trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí, SODB 2021

Rodinný stav	Počet (abs.)	Podiel (%)
Slobodný, slobodná	152 133	57,57
Ženatý vydatá	87 402	33,07
Rozvedený, rozvedená	20 060	7,59
Vdovec, vdova	2 735	1,03
Nezistené	1 939	0,73
Spolu	264 269	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.7.2 Rodinný stav trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Ekonomické vekové skupiny trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí

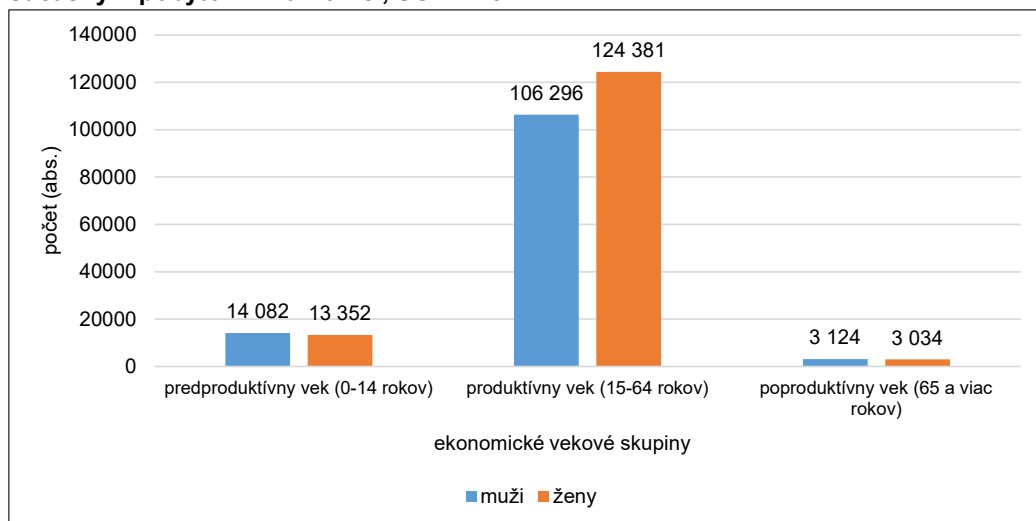
Z obyvateľov, ktorí majú súčasný pobyt v zahraničí je až 87 % v produktívnom veku, čo je viac ako 230-tisíc. Dá sa predpokladať, že pravdepodobne odišli zo Slovenska za vzdelaním alebo za prácou, pričom neprerušili väzby, pretože majú na Slovensku stále trvalý pobyt.

T 4.7.4 Ekonomické vekové skupiny trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí, SODB 2021

Ekonomické vekové skupiny	Počet (abs.)	Podiel (%)
Predproduktívny vek (0 – 14 rokov)	27 434	10,38
Produktívny vek (15 – 64 rokov)	230 677	87,29
Poproduktívny vek (65 a viac rokov)	6 158	2,33
Spolu	264 269	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Z hľadiska pohlavia obyvateľov v produktívnom veku je na súčasnom pobyte v zahraničí viac žien ako mužov, ženy tvoria 54 % (124 381), muži 46 % (106 296).

G 4.7.3 Ekonomické vekové skupiny podľa pohlavia trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

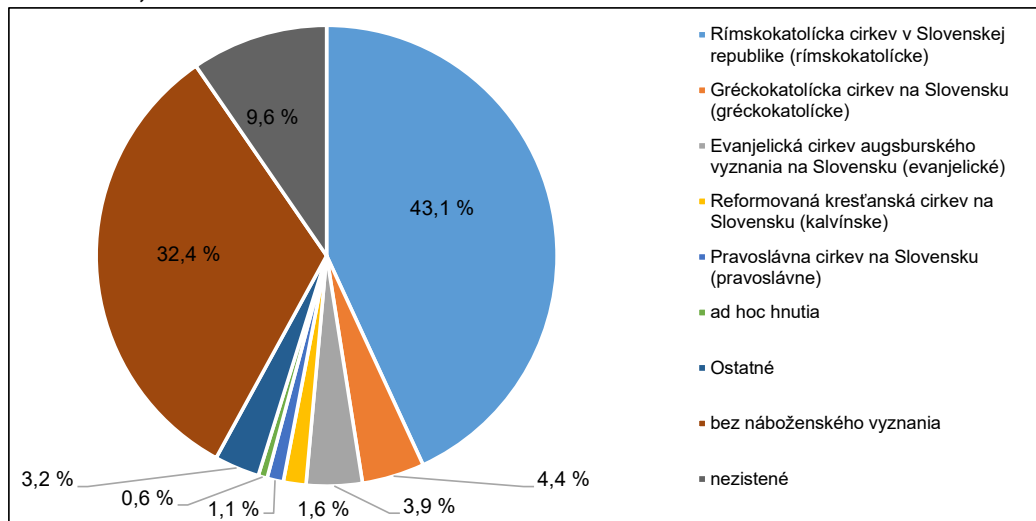
Náboženské vyznanie trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí

Z hľadiska náboženského vyznania obyvateľov žijúcich v zahraničí je najvyšší podiel rímskokatolíckeho vyznania s počtom obyvateľov 113 961 t. j. 43 %. Ďalej nasledujú obyvatelia bez náboženského vyznania s počtom 85 726 obyvateľov t. j. 32 %. Náboženské vierovyznania s podielom pod 0,5 % boli zaradené do skupiny ostatné vierovyznania. Ide spolu o 19 skupín náboženského vyznania.

T 4.7.5 Náboženské vyznanie trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí, SODB 2021

Náboženské vyznanie	Počet (abs.)	Podiel (%)
Rímskokatolícka cirkev v Slovenskej republike (rímskokatolícke)	113 961	43,12
Bez náboženského vyznania	85 726	32,44
Gréckokatolícka cirkev na Slovensku (gréckokatolícke)	11 585	4,38
Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku (evanjelické)	10 374	3,93
Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku (kalvínske)	4 193	1,59
Pravoslávna cirkev na Slovensku (pravoslávne)	3 028	1,15
Ad hoc hnutia	1 677	0,63
Ostatné	8 357	3,16
Nezistené	25 368	9,60
Spolu	264 269	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.7.4 Náboženské vyznanie trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Národnosť trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí

Až 81 % obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí má slovenskú národnosť, najvyšší počet (71 273) a podiel (33,3 %) z nich žije v Českej republike, v Spojenom kráľovstve 43 959 (20,5 %) a v Nemecku 21 491 (10,1 %). 7 % obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí má maďarskú národnosť, rómsku národnosť má 0,9 %, rusínsku národnosť 0,5 %, inú národnosť 0,5 %. Do skupiny ostatné boli zaradené národnosti s podielom nižším ako 1 %, ktorých je celkovo 24 a spolu tvoria 1,08 %.

T 4.7.6 Národnosť trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí, SODB 2021

Národnosť	Počet (abs.)	Podiel (%)
Slovenská	214 176	81,04
Maďarská	18 536	7,01
Rómska	2 249	0,85
Rusínska	1 265	0,48
Česká	1 542	0,58
Iná	1 208	0,46
Ostatné	2 863	1,08
Nezistená	22 430	8,49
Spolu	264 269	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Počas sčítania v roku 2021 mali obyvatelia možnosť zvoliť si aj ďalšiu národnosť. Ďalšiu národnosť spomedzi obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí si uviedlo 23 920 obyvateľov. Až 21 % obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí si ako svoju ďalšiu národnosť zvolilo rómsku národnosť, z nich najvyšší počet (2 546)

a podiel (50,8 %) žije v Spojenom kráľovstve, Českej republike 810 (16,2 %) a v Nemecku 723 (14,4 %). Ako druhú najčastejšiu ďalšiu národnosť si obyvatelia SR so súčasným pobytom v zahraničí vo formulári vyznačovali slovenskú národnosť, ktorá sa vyskytovala u viac než 13 % týchto obyvateľov (t. j. 3 340 obyvateľov). Spomedzi ďalších národností sa obyvatelia SR žijúci v zahraničí hlásili k českej národnosti 2 716 (11 %), rusínskej národnosti 1 985 (8 %), maďarskej národnosti 1 835 (8 %). Do skupiny ostatné boli zaradené národnosti s podielom nižším ako 5 %, ktorých je celkovo 24 a spolu tvoria 18,4 %.

T 4.7.7 Ďalšia národnosť trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí, SODB 2021

Ďalšia národnosť	Počet (abs.)	Podiel (%)
Slovenská	3 340	13,96
Maďarská	1 835	7,67
Rómska	5 012	20,95
Rusínska	1 985	8,30
Česká	2 716	11,35
Iná	3 001	12,55
Ostatné	4 402	18,40
Nezistená	1 629	6,81
Spolu	23 920	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

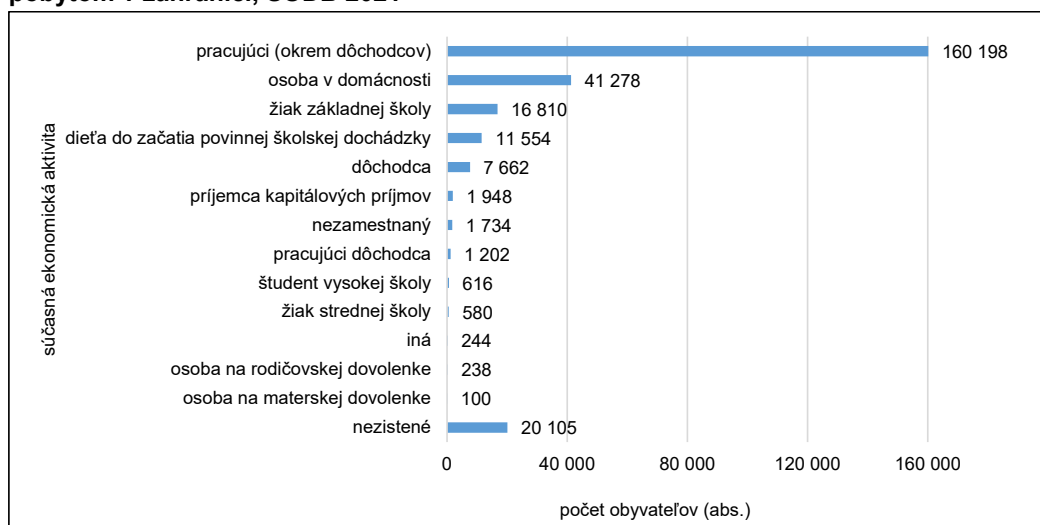
Súčasná ekonomická aktivita trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí

Z hľadiska ekonomickej aktivity obyvateľov so súčasným pobytom v zahraničí tvoria najväčšiu časť pracujúci (okrem dôchodcov) s podielom takmer 61 %. Druhou najpočetnejšou skupinou sú osoby v domácnosti, ktoré tvoria 15,6 % (t. j. 41 278). V rámci tejto skupiny je výrazná prevaha žien (68,6 % žien oproti 31,4 % mužov).

T 4.7.8 Súčasná ekonomická aktivita trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí, SODB 2021

Súčasná ekonomická aktivita	Počet (abs.)	Podiel (%)
Pracujúci (okrem dôchodcov)	160 198	60,62
Osoba v domácnosti	41 278	15,62
Žiak základnej školy	16 810	6,36
Dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	11 554	4,37
Dôchodca	7 662	2,90
Príjemca kapitálových príjmov	1 948	0,74
Nezamestnaný	1 734	0,66
Pracujúci dôchodca	1 202	0,45
Študent vysokej školy	616	0,23
Žiak strednej školy	580	0,22
Iná ³	244	0,09
Osoba na rodičovskej dovolenke	238	0,09
Osoba na materskej dovolenke	100	0,04
Nezistené	20 105	7,61
Spolu	264 269	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

G 4.7.5 Súčasná ekonomická aktivita trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Pri pracujúcich (okrem dôchodcov), pracujúcich dôchodcoch, osobách na materskej a osobách na rodičovskej dovolenke sa zisťovalo zamestnanie podľa tried ISCO. Pracujúcich zaradených podľa tried ISCO je 161 738 obyvateľov (62 %) zo všetkých obyvateľov s trvalým pobytom v SR súčasne žijúcich v zahraničí, z nich je 6 798

³je osoba, ktorá nepatrí do žiadnej z uvedených kategórií (napr. ak dostáva verejnú pomoc, súkromnú finančnú podporu)

podnikateľov, pri ktorých sa zamestnanie podľa ISCO tried nezisťovalo. Najčastejšie sú obyvatelia so súčasným pobytom v zahraničí zamestnaní ako špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností 12 519 (7,7 %), pracovníci v osobných službách 10 028 (6,2 %) alebo ako administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov 9 614 (5,9 %). V tabuľke č. 4.7.9 sú uvedené najčastejšie zamestnania podľa tried ISCO trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí.

T 4.7.9 Zamestnanie podľa tried ISCO trvalo bývajúcich obyvateľov SR so súčasným pobytom v zahraničí, SODB 2021

ISCO triedy	Počet (abs.)	Podiel (%)
Špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností	12 519	7,74
Pracovníci v osobných službách	10 028	6,20
Administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov	9 614	5,94
Špecialisti v oblasti informačných a komunikačných technológií	8 302	5,13
Odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností	8 206	5,07
Špecialisti v oblasti vedy a techniky	7 830	4,84
Špecialisti v zdravotníctve	7 442	4,60
Predavači	6 644	4,11
Vodiči a obsluha pojazdných strojných zariadení	5 081	3,14
Technici a odborní pracovníci v oblasti vedy a techniky	4 970	3,07
Učители a odborní pedagogickí pracovníci	4 699	2,91
Špecialisti v oblasti práva, sociálnych vecí a kultúry	4 289	2,65
Kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci okrem elektrikárov	4 115	2,54
Kvalifikovaní robotníci v hutníctve, strojárstve a podobní robotníci	4 100	2,53
Upratovači a pomocníci	3 851	2,38
Spracovatelia a výrobcovia potravinárskych výrobkov, výrobkov z dreva a odevov	3 722	2,30
Operátori stacionárnych strojov a zariadení	3 635	2,25
Odborní pracovníci v zdravotníctve	3 468	2,14
Pomocní pracovníci v ťažbe, stavebníctve, výrobe a doprave	3 360	2,08
Nezistené	8 212	5,08

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

4.8 Ľudia bez domova ako spoločenský fenomén

Bezdomovectvo je forma vylúčenia skupín ľudí na okraj spoločnosti a predstavuje spoločenský fenomén. Je možné sa stretnúť s rôznymi definíciami bezdomovectva a ani samotní autori sa často nezhodujú v definovaní osôb, ktoré patria ku skupine ľudí bez domova. Laická spoločnosť často zaraďuje k ľuďom bez domova osoby prespávajúce na uliciach, tzv. primárnych bezdomovcov, ktorí sú zanedbaní a bez strechy nad hlavou. Niektorí autori zaoberajúci sa problematikou bezdomovectva ho chápu ako problém s bývaním, ktorý má korene hlboko v chudobe.

„S poklesom životnej úrovne klesajú jednotlivci a rodiny nachádzajúce sa na dne sociálnej stratifikácie do stavu bezdomovectva. Miera bezdomovectva súvisí s množstvom dostupných nenákladových možností bývania: čím je bývanie drahšie, tým je menej dostupné a tým vyšší je počet bezdomovcov“ (Bariak, 2018).

Podľa Giddensa bol pojem bezdomovec prenesený na tých, ktorí vôbec nemajú kde spať a nachádzajú dočasné útočisko v útulkoch, prespávajú v parkoch, na ulici, na staniciach, alebo prebývajú v schátraných opustených ubytovniach (Giddens, 1999).

Z hľadiska historického kontextu bezdomovectva, v rôznych formách existoval spomínaný pojem od nepamäti. V jednotlivých historických obdobiach aj v rozličných častiach sveta sa bezdomovectvo vyvíjalo odlišne. Odborné výskumy o bezdomovectve sa na území Slovenska začali realizovať až začiatkom deväťdesiatych rokov 20. storočia. To ale neznamená, že počas socializmu bezdomovci neexistovali. Problém ľudí bez domova bol z ideologických príčin režimom tabuizovaný, bola snaha daný jav v spoločnosti eliminovať prostredníctvom sociálneho zabezpečenia a represívnych opatrení, čo znamená, že každý musel mať prácu a bývanie (Miláčková, Rochovská, 2011). Možno konštatovať, že tento fenomén sa začal na Slovensku viac prejavovať od konca deväťdesiatych rokov, keď počet ľudí bez domova výrazne stúpol a problém bol viditeľnejší pre celú spoločnosť.

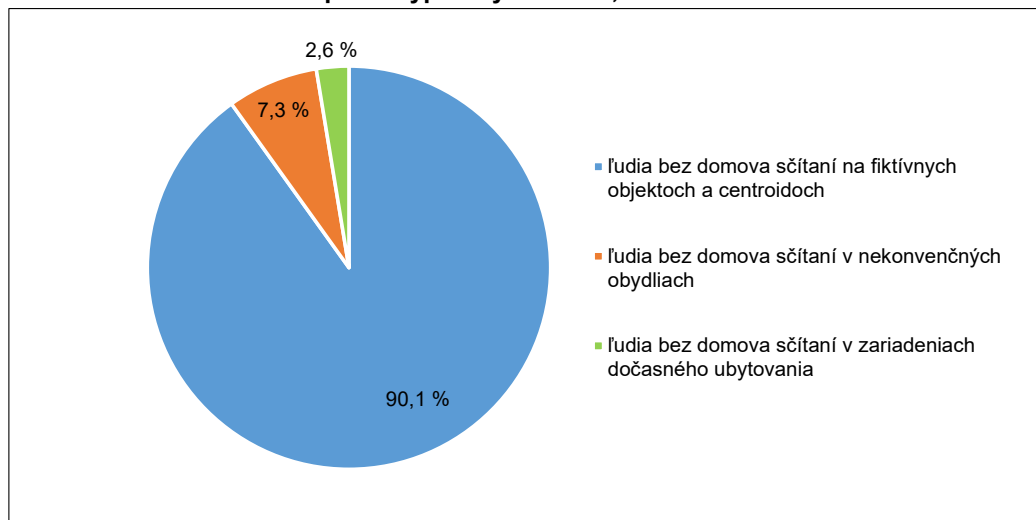
Metodické poznámky

V kontexte medzinárodných odporúčaní definoval Štatistický úrad SR pre účely Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 skupinu ľudí bez domova ako obyvateľov, ktorí využívali rôzne druhy dočasného ubytovania a často sa pohybovali medzi ubytovaniami ako sú útulky, domovy na polceste, zariadenia núdzového bývania alebo mali pobyt v nekonvenčnom obydli (rekreačný objekt, núdzový objekt neurčený na bývanie, mobilné obydlie) bez vane, splachovacieho záchodu, vodovodu a kúrenia. Pojem „ľudia bez domova“ bol použitý v súlade s Národnou koncepciou prevencie a ukončovania bezdomovstva. Na základe Národnej koncepcie prevencie a ukončovania bezdomovstva sa prebral pojem ľudia bez domova, s ktorým sa ďalej pracovalo aj v internej štúdii Štatistického úradu SR k vymedzeniu počtu ľudí bez domova.

Početnosť ľudí bez domova

Celkový počet ľudí bez domova podľa metodiky SODB 2021 je 71 076. Prevažne ho tvoria obyvatelia sčítaní na fiktívnych objektoch a centroidoch (64 017; 90,1 %), 5 196 (7,3 %) bolo sčítaných v nekonvenčných obydlíach a 1 863 (2,6 %) v zariadeniach dočasného ubytovania.

G 4.8.1 Ľudia bez domova podľa typu obydli v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Sčítaním sa teda zisťovali údaje o tzv. sekundárnych bezdomovcoch. Sekundárni bezdomovci boli rozdelení do troch skupín:

1. obyvatelia s pobytom na fiktívnych objektoch a centroidoch

Fiktívny objekt je obecný/miestny/mestský úrad, na ktorom mohol mať obyvateľ nahlásený svoj pobyt. Centroid predstavuje abstraktný objekt, ktorý bol vytvorený v každej obci pre obyvateľov, ktorým nebolo možné určiť presnú adresu ich trvalého alebo súčasného pobytu v obci a aj pre obyvateľov, ktorí boli prihlásení na obci bez určenia adresy obecného/miestneho/mestského úradu. O trvalý pobyt na obecnom/miestnom/mestskom úrade alebo na obci môže obyvateľ požiadať v prípade, ak mu bol zrušený predchádzajúci pobyt.

T 4.8.1 Obyvatelia s pobytom na fiktívnych objektoch a centroidoch v SR, SODB 2021

Typ domu/obydli súčasného pobytu	Počet obyvateľov				Počet ľudí bez domova
	trvalý a súčasný pobyt v rovnakej obci		trvalý a súčasný pobyt v rôznych obciach		
	trvalý pobyt na fiktívnom objekte	trvalý pobyt na centroide	trvalý pobyt na fiktívnom objekte	trvalý pobyt na centroide	
Fiktívny objekt (obecný úrad)	29 721	250	9	4	29 984
Centroid	1 867	29 658	1 692	816	34 033
Spolu	31 588	29 908	1 701	820	64 017

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

2. obyvatelia so súčasným pobytom v nekonvenčných obydliach a s trvalým pobytom na centroide, či fiktívnom objekte

T 4.8.2 Obyvatelia so súčasným pobytom v nekonvenčných obydliach v SR, SODB 2021

Typ domu/obydlia súčasného pobytu	Počet obyvateľov
Rekreačný objekt	30
Núdzový objekt, neurčený na bývanie	5 083
Mobilné obydlie	83
Spolu	5 196

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

3. obyvatelia so súčasným pobytom v zariadeniach dočasného ubytovania a s trvalým pobytom na akomkoľvek type domu

T 4.8.3 Obyvatelia so súčasným pobytom v zariadeniach dočasného ubytovania v SR, SODB 2021

Typ domu/obydlia súčasného pobytu	Počet obyvateľov
Útulok	1 266
Domov na polceste	83
Zariadenie núdzového bývania	514
Spolu	1 863

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Najviac takto definovaných ľudí bez domova sa nachádza v Nitrianskom, Košickom a Banskobystrickom kraji. Naopak najmenej v Bratislavskom a Trnavskom kraji.

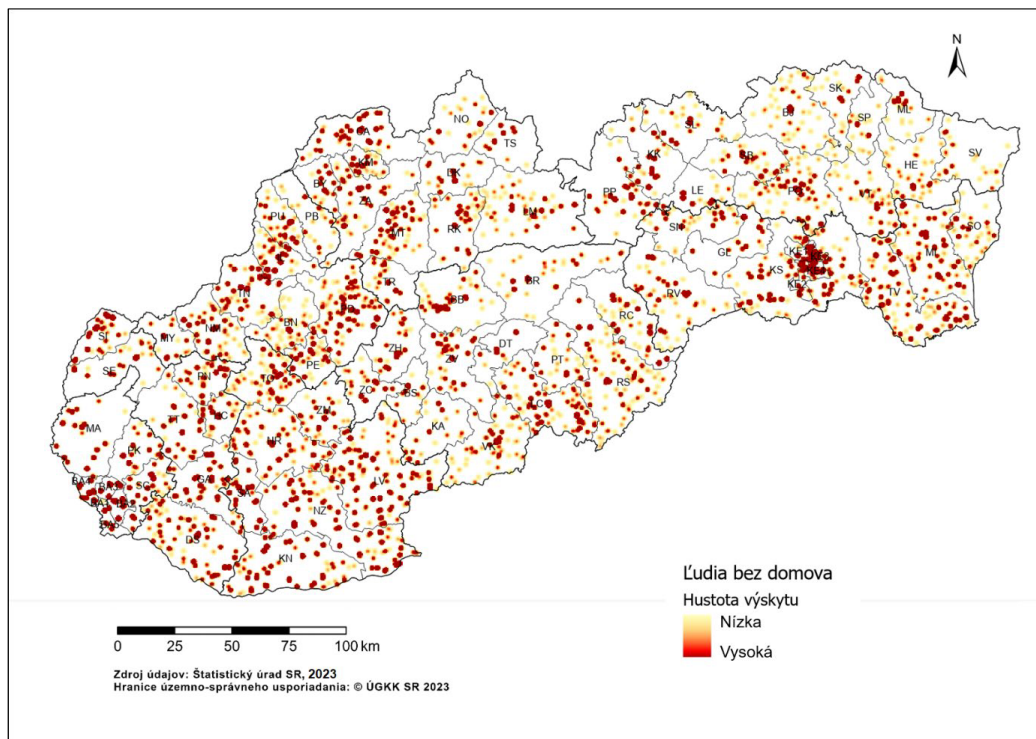
T 4.8.4 Počet ľudí bez domova v krajoch podľa trvalého a súčasného pobytu v SR, SODB 2021

Kraj	Trvalý pobyt		Súčasný pobyt	
	abs.	%	abs.	%
Bratislavský kraj	6 239	8,78	6 422	9,04
Trnavský kraj	6 872	9,67	6 864	9,66
Trenčiansky kraj	8 675	12,21	8 626	12,14
Nitriansky kraj	10 643	14,97	10 585	14,89
Žilinský kraj	8 576	12,07	8 575	12,06
Banskobystrický kraj	10 197	14,35	10 134	14,26
Prešovský kraj	9 360	13,17	9 405	13,23
Košický kraj	10 514	14,79	10 465	14,72
Spolu	71 076	100,00	71 076	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

So súčasným pobytom je najviac ľudí bez domova, podľa metodiky SODB 2021, v okresoch Prievidza, Prešov, Martin, Košice II, Nové Zámky, Levice a Nitra. Oblasti s nižšou koncentráciou ľudí bez domova sú hlavne na strednom Slovensku, v pohraničnej oblasti na severe a severovýchode Slovenska.

M 4.8.1 Hustota výskytu ľudí bez domova v okresoch podľa súčasného pobytu v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra ľudí bez domova podľa veku a pohlavia

Problém bezdomovectva sa netýka len ľudí v produktívnom veku, ale aj detí, mladých ľudí a ľudí v dôchodkovom veku. Podľa metodiky SODB 2021 je medzi ľuďmi bez domova 15,5 % (11 045) ľudí v predproduktívnom veku. Zároveň je bez domova aj 4 477 (6,3 %) osôb vo veku 65 a viac rokov. Takmer 80 % (55 554) z tejto skupiny sú ľudia bez domova v produktívnom veku. Z hľadiska pohlavia prevládajú muži, ktorí tvoria 60,7 % (43 132).

T 4.8.5 Počet ľudí bez domova podľa vekových skupín a pohlavia v SR, SODB 2021

Vekové skupiny	Spolu		Muži		Ženy	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Predproduktívny vek (0 – 14 rokov)	11 045	15,54	5 698	8,02	5 347	7,52
Produktívny vek (15 – 64 rokov)	55 554	78,16	34 788	48,94	20 766	29,22
Poproduktívny vek (65 a viac rokov)	4 477	6,30	2 646	3,72	1 831	2,58
Spolu	71 076	100,00	43 132	60,68	27 944	39,32

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Detí a mladých ľudí do 14 rokov je v nekonvenčných obydliach 1 522 (2,2 %). V zariadeniach dočasného ubytovania, napr. v útulkoch alebo domovoch na polceste, žije 419 (0,6 %) detí do 14 rokov. Osôb v produktívnom veku žije

v zariadeniach dočasného ubytovania 1 266 (1,78 %) a vo veku 65 rokov a viac je v nich 178 (0,25 %) obyvateľov.

T 4.8.6 Počet ľudí bez domova podľa vekových skupín a typu obydlija súčasného pobytu v SR, SODB 2021

Vekové skupiny	Spolu		Fiktívny objekt (obecný úrad) / centroid		Nekonvenčné obydlija		Zariadenia dočasného ubytovania	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Predproduktívny vek (0 – 14 rokov)	11 045	15,54	9 104	12,81	1 522	2,14	419	0,59
Produktívny vek (15 – 64 rokov)	55 554	78,16	50 796	71,47	3 492	4,91	1 266	1,78
Poproduktívny vek (65 a viac rokov)	4 477	6,30	4 117	5,79	182	0,26	178	0,25
Spolu	71 076	100,00	64 017	90,07	5 196	7,31	1 863	2,62

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra ľudí bez domova podľa národnosti

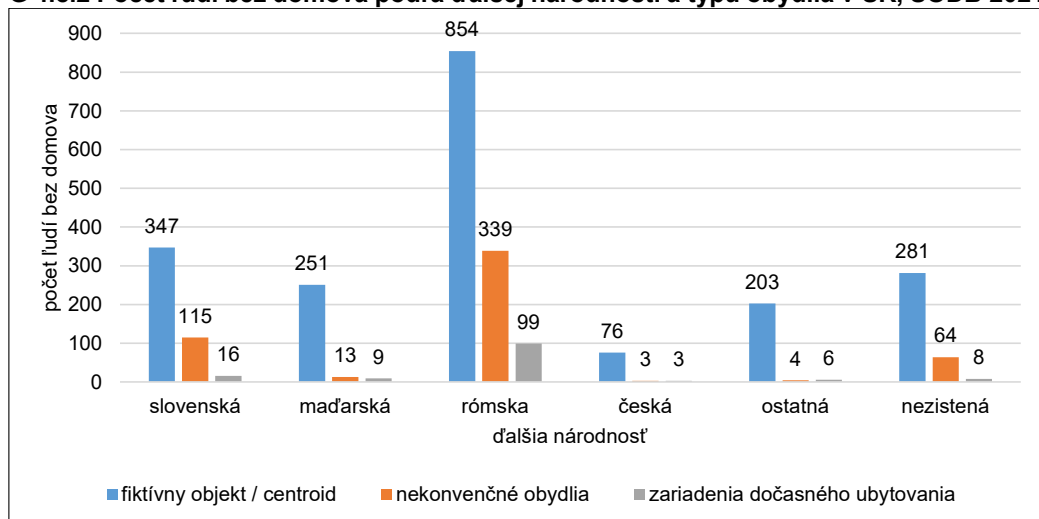
Ľudia bez domova sú prevažne slovenskej národnosti, 61,3 % (43 551). Druhá najpočetnejšia je maďarská národnosť so 6,4 % (4 529). Rómsku národnosť má 3,8 % (2 687) ľudí bez domova, títo bývajú hlavne v nekonvenčných obydliach a s adresou na fiktívnom objekte alebo na centroide. K českej národnosti sa prihlásilo 418 (0,6 %) ľudí bez domova.

T 4.8.7 Počet ľudí bez domova podľa národnosti a typu obydlija súčasného pobytu v SR, SODB 2021

Národnosť	Spolu		Typ obydlija súčasného pobytu					
			fiktívny objekt / centroid		nekonvenčné obydlija		zariadenia dočasného ubytovania	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Slovenská	43 551	61,27	39 217	55,18	2 698	3,80	1636	2,30
Maďarská	4 529	6,37	4 287	6,03	169	0,24	73	0,10
Rómska	2 687	3,78	1 751	2,46	905	1,27	31	0,04
Česká	418	0,59	394	0,55	9	0,01	15	0,02
Ostatná	548	0,77	527	0,74	12	0,02	9	0,01
Nezistená	19 343	27,21	17 841	25,10	1 403	1,97	99	0,14
Spolu	71 076	100,00	64 017	90,07	5 196	7,31	1863	2,62

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Obyvatelia mali prvýkrát počas sčítania možnosť okrem národnosti uviesť aj svoju ďalšiu národnosť. Ďalšiu národnosť si uviedlo 2 691 ľudí bez domova, z toho takmer polovica, 1 292 (48,0 %), sa prihlásila k rómskej národnosti ako svojej ďalšej národnosti. Maďarskú národnosť ako svoju ďalšiu národnosť uviedlo 273 (10,1 %) ľudí bez domova, z nich 251 s adresou na obecnom úrade alebo na obci, 13 so súčasným pobytom v nekonvenčných obydliach a 9 v zariadeniach dočasného ubytovania. K českej národnosti ako ďalšej národnosti sa prihlásilo 82 (3,1 %) ľudí bez domova, z toho väčšina na mestskom úrade alebo na obci.

G 4.8.2 Počet ľudí bez domova podľa ďalšej národnosti a typu obydlija v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra ľudí bez domova podľa rodinného stavu

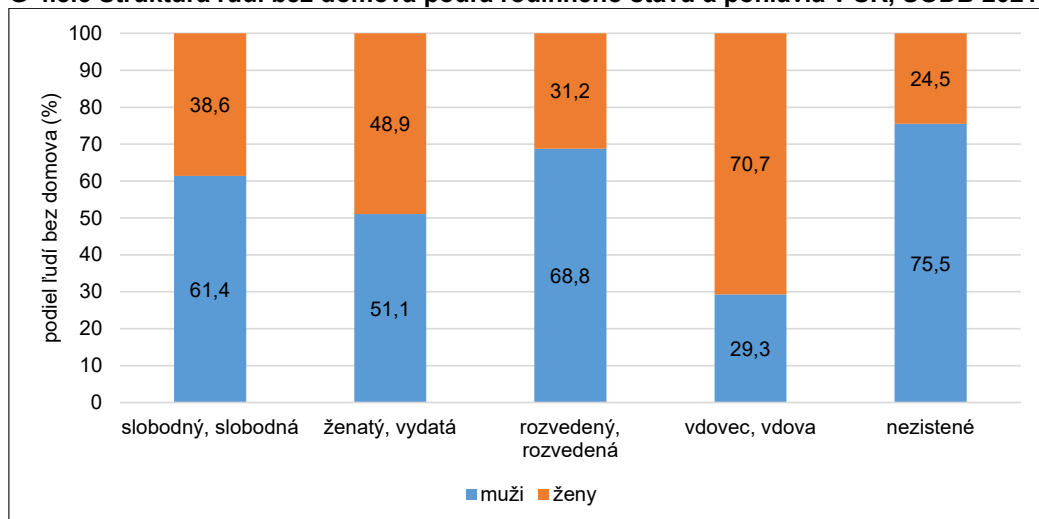
Z hľadiska rodinného stavu, viac ako polovica ľudí bez domova bola v čase sčítania slobodná/ý (41 890; 58,9 %). Do kategórie rozvedený/á bolo 14 019 osôb (19,7 %). V manželskom zväzku bolo 10 879 osôb (15,3 %).

T 4.8.8 Ľudia bez domova podľa rodinného stavu v SR, SODB 2021

Rodinný stav	Počet ľudí bez domova	
	abs.	%
Slobodný, slobodná	41 890	58,94
Ženatý, vydatá	10 879	15,31
Rozvedený, rozvedená	14 019	19,72
Vdovec, vdova	2 191	3,08
Nezistené	2 097	2,95
Spolu	71 076	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Dôležité je poukázať na to, že až 70,7 % (1 550) zo všetkých ovdovených ľudí bez domova sú ženy. Spomedzi slobodných je 61,4 % (25 711) mužov a 38,6 % (16 179) žien. V kategórii rozvedených ľudí bez domova opäť prevládajú muži (9 642), čo predstavuje 68,8 % zo skupiny rozvedených ľudí bez domova.

G 4.8.3 Štruktúra ľudí bez domova podľa rodinného stavu a pohlavia v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra ľudí bez domova podľa ekonomickej aktivity

Skupinu ľudí bez domova tvoria obyvatelia pracujúci, nezamestnaní, na materskej a rodičovskej dovolenke, ale nachádzajú sa medzi nimi aj žiaci a študenti. Pracujúcich je 17,5 % (12 442) zo všetkých ľudí bez domova, dôchodcov je 11 % (7 868) a nezamestnaných 5,8 % (4 123). Z pracujúcich dôchodcov (1 461; 2,1 %) je 45,5 % vo veku 60 až 69 rokov. Na rodičovskej alebo materskej dovolenke 183 obyvateľov (0,26 %) zo všetkých ľudí bez domova.

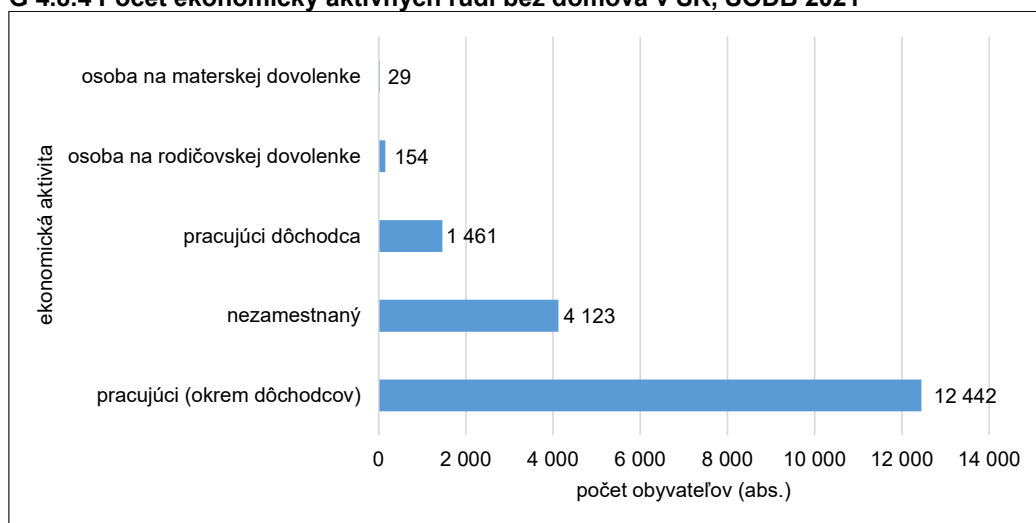
T 4.8.9 Počet ľudí bez domova podľa ekonomickej aktivity v SR, SODB 2021

Ekonomická aktivita	Počet ľudí bez domova	
	abs.	%
Pracujúci (okrem dôchodcov)	12 442	17,51
Pracujúci dôchodca	7 868	11,07
Osoba na materskej dovolenke	6 958	9,79
Osoba na rodičovskej dovolenke	6 713	9,44
Nezamestnaný	4 760	6,70
Žiak strednej školy	4 123	5,80
Študent vysokej školy	1 461	2,06
Osoba v domácnosti	972	1,37
Dôchodca	209	0,29
Žiak základnej školy	99	0,14
Dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	29	0,04
Ostatná	154	0,22
Nezistená	25 288	35,58
Spolu	71 076	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Ekonomická aktivita obyvateľa a jeho príjem z ekonomickej aktivity sa nevylučuje s tým, že môže byť zároveň osobou bez domova. Naopak, často platí, že ľudia bez domova majú príležitostné brigády, pracujú na skrátene i trvalé pracovné pomery. Ekonomicky aktívnych obyvateľov, ktorí patria k ľuďom bez domova, je 18 209 (25,6 %). Z toho 4 123 (22,6 %) osôb je nezamestnaných, 154 (0,8 %) je na rodičovskej dovolenke a 29 (0,2 %) ľudí bez domova je na materskej dovolenke.

G 4.8.4 Počet ekonomicky aktívnych ľudí bez domova v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Štruktúra ľudí bez domova podľa vzdelania a zamestnania

Vzdelanie bolo zistené u 40 282 obyvateľov (56,7 %) zo skupiny ľudí bez domova.

T 4.8.10 Počet ľudí bez domova podľa najvyššie dosiahnutého vzdelania v SR, SODB 2021

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie	Počet ľudí bez domova	
	abs.	%
Základné vzdelanie	13 462	18,94
Stredné vzdelanie bez maturity	10 705	15,06
Stredné vzdelanie s maturitou	5 497	7,73
Vyššie odborné vzdelanie	835	1,17
Vysokoškolské vzdelanie	1 734	2,44
Bez vzdelania – osoby vo veku 0 – 14 rokov	7 786	10,95
Bez vzdelania – osoby vo veku 15 rokov a viac	263	0,38
Nezistené	30 794	43,33
Spolu	71 076	100,00

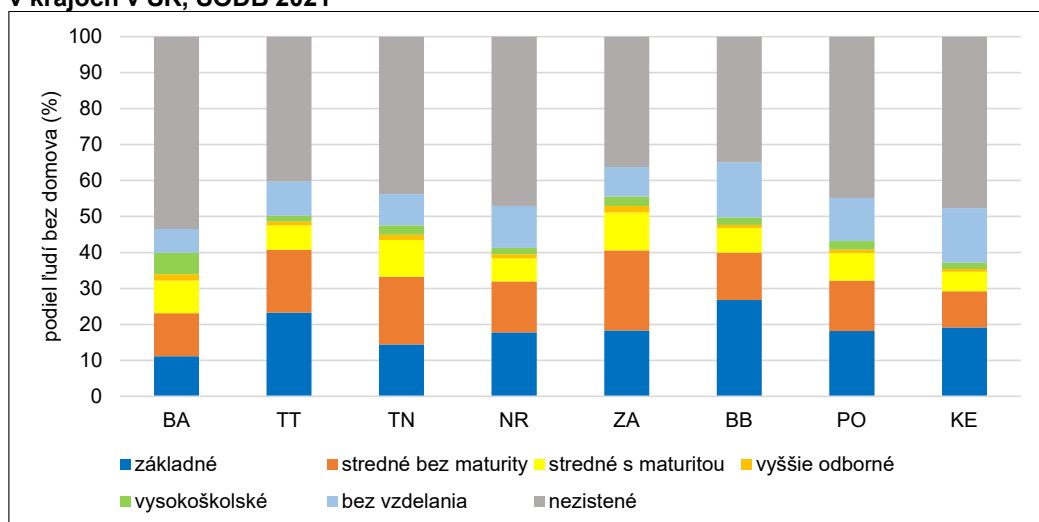
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Základné vzdelanie dosiahlo 13 462 obyvateľov, čo predstavuje 18,9 % zo všetkých ľudí bez domova. Stredoškolské vzdelanie bez maturity má ukončené 10 705 ľudí bez domova (15,1 %), stredné vzdelanie s maturitou absolvovalo 5 497 (7,7 %) ľudí bez domova a vyššie odborné vzdelanie má spolu 835 (1,2 %) obyvateľov.

Vysokoškolské vzdelanie má 1 734 obyvateľov, čo tvorí 2,4 % zo všetkých ľudí bez domova.

Ľudia bez domova v Trnavskom (1 598; 23,3 %), Nitrianskom (1 893; 17,8 %), Banskobystrickom (2 732; 26,8 %), Prešovskom (1 703; 18,2 %) a Košickom kraji (2 016; 19,2 %) majú najčastejšie základné vzdelanie. V Bratislavskom (744; 11,9 %), Trenčianskom (1 636; 18,9 %) a Žilinskom (1 909; 22,3 %) majú najčastejšie stredné vzdelanie bez maturity. Bez vzdelania je značný počet ľudí bez domova v Banskobystrickom (1 557; 15,3 %) a Košickom kraji (1 597; 15,2 %). Vysokoškolsky vzdelaní ľudia bez domova žijú hlavne v Bratislavskom (369; 5,9 %) a Trenčianskom kraji (226; 8,7 %).

G 4.8.5 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie ľudí bez domova podľa trvalého pobytu v krajoch v SR, SODB 2021

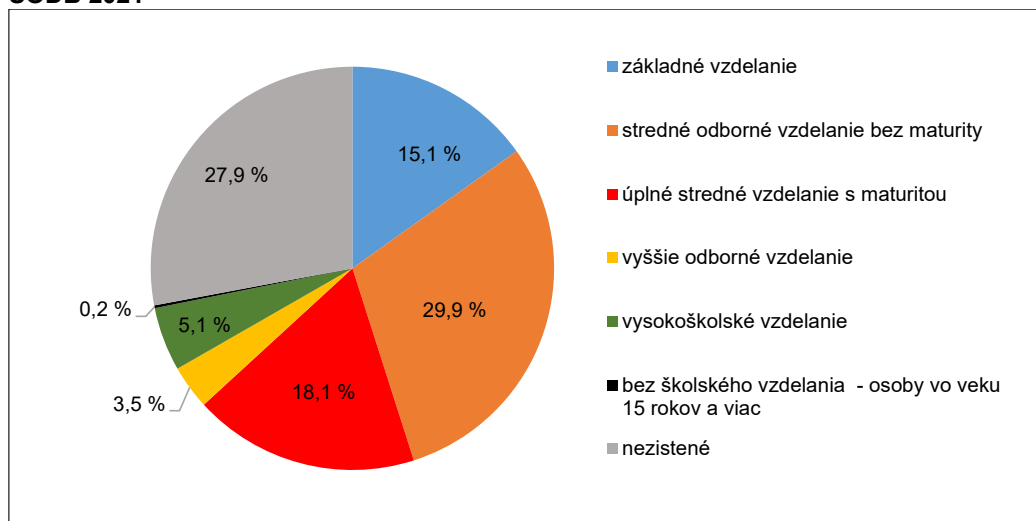

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Pokiaľ by sa brali do úvahy len zamestnané osoby, ktorých ekonomická aktivita je „pracujúci“ a „pracujúci dôchodca“, vyššie odborné vzdelanie má 3,5 % (491) ľudí bez domova a vzdelanie s maturitou 18,1 % (2 517). Žiadne školské vzdelanie nemá 0,2 % (31) zamestnaných ľudí bez domova.

V skupine ľudí bez domova je 20 % zamestnaných (13 903).

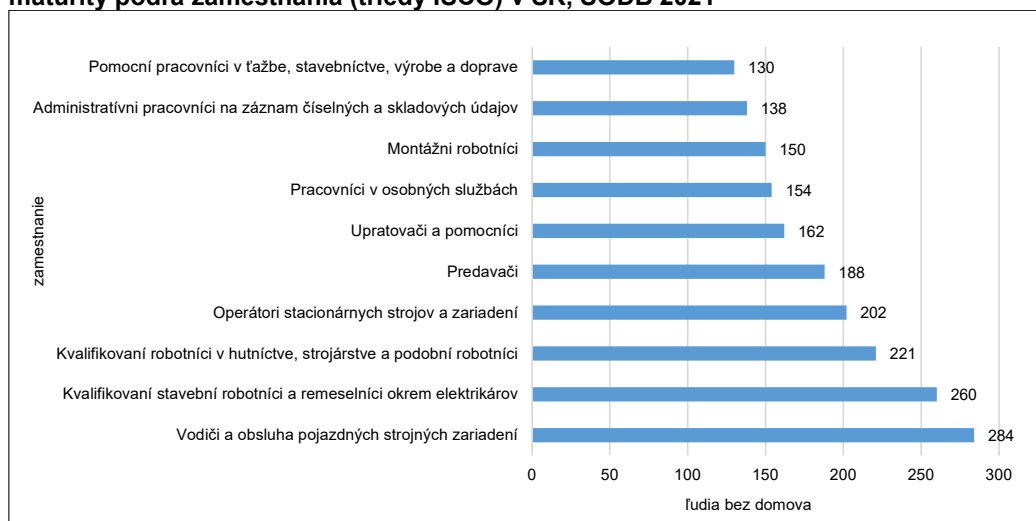
G 4.8.6 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie zamestnaných ľudí bez domova v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Najväčšiu skupinu zamestnaných ľudí bez domova, ktorých ekonomická aktivita je „pracujúci“ a „pracujúci dôchodca“, tvorí takmer 30 % obyvateľov so stredným odborným vzdelaním bez maturity (4 162; 29,9 %). Pri pohľade na klasifikáciu zamestnaní ISCO patria medzi 10 najpočetnejších zamestnaní vodiči a obsluha pojazdných strojných zariadení (284; 6,8 %), kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci okrem elektrikárov (260; 6,3 %), kvalifikovaní robotníci v hutníctve, strojárstve (221; 5,3 %), operátori stacionárnych strojov a zariadení (202; 4,9 %) a predavači (188; 4,5 %).

G 4.8.7 Počet zamestnaných ľudí bez domova so stredným odborným vzdelaním bez maturity podľa zamestnania (triedy ISCO) v SR, SODB 2021

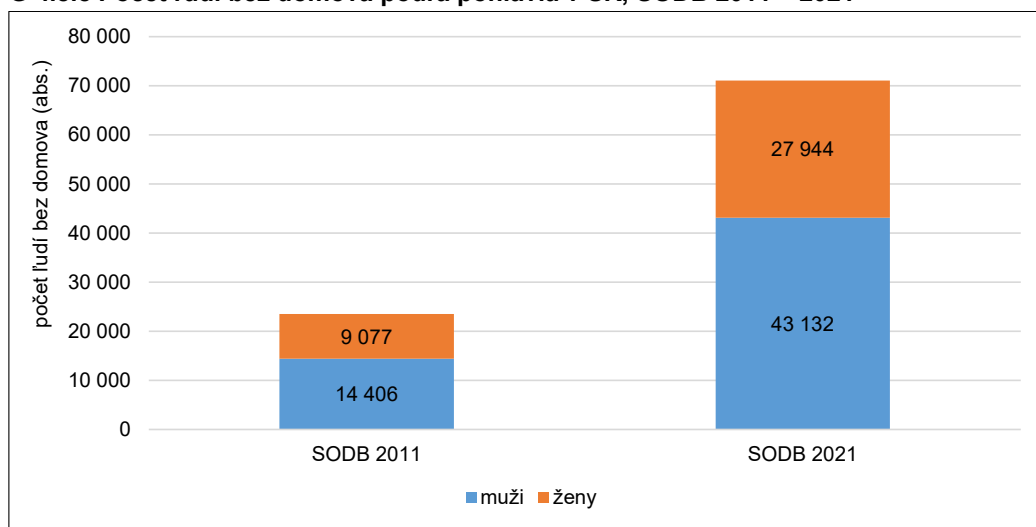

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Porovnanie výsledkov zo SODB 2011 a SODB 2021

Údaje o ľuďoch bez domova zozbierané počas sčítania v roku 2011 predstavovali prvé odhady v danej oblasti. V roku 2011 bol počet ľudí bez domova v SR 23 483, v tom 61,3 % (14 406) mužov a 38,7 % (9 077) žien. Počas desiatich rokov sa počet ľudí bez domova zvýšil a zatiaľ čo v roku 2011 tvorili ľudia bez domova 0,44 % z celkovej populácie, v 2021 to bolo už 1,3 % (71 076).

G 4.8.8 Počet ľudí bez domova podľa pohlavia v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

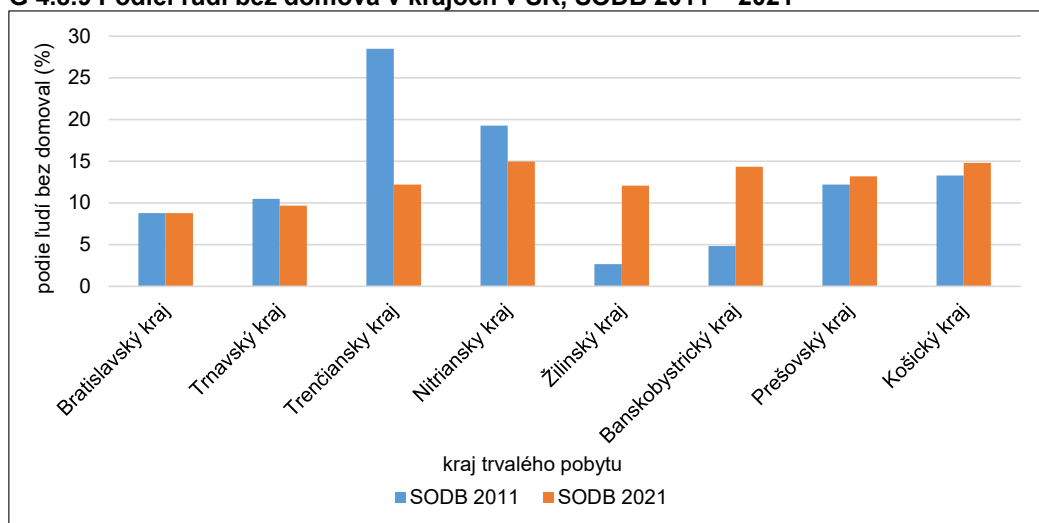
Metodika pre vymedzenie ľudí bez domova bola v roku 2021 oproti roku 2011 modifikovaná. V roku 2011 boli za bezdomovcov označení obyvatelia, ktorí boli sčítaní v presne vymedzenom type obydľia, teda tzv. sekundárni bezdomovci. Išlo o obyvateľov sčítaných v obydľí mimo bytového fondu, hromadnom ubytovacom zariadení dočasného ubytovania (nocľaháreň, domov na pol ceste, útulok, ubytovňa pre bezdomovcov, zariadenia pre ľudí bez domova), bez prístrešku a fiktívnom dome (Ivančíková, Škápik, 2015). V SODB 2021 išlo o sekundárnych ľudí bez domova, ktorí sa často pohybujú medzi dočasným ubytovaním, ktorým sa rozumie útulok, domov na polceste a zariadenie núdzového bývania alebo obývajú vybrané nekonvenčné obydľia alebo sú nahlásení na trvalý pobyt na adrese obecného / miestneho / mestského úradu alebo sú nahlásení na trvalý pobyt na obci.

T 4.8.11 Ľudia bez domova podľa trvalého pobytu v krajoch v SR, SODB 2011 – 2021

Kraj trvalého pobytu	Ľudia bez domova SODB 2011				Ľudia bez domova SODB 2021			
	muži	ženy	počet (abs.)	podiel v kraji (%)	muži	ženy	počet (abs.)	podiel v kraji (%)
Bratislavský kraj	1 107	957	2 064	8,79	3 948	2 291	6 239	8,78
Trnavský kraj	1 601	858	2 459	10,47	4 290	2 582	6 872	9,67
Trenčiansky kraj	4 403	2 286	6 689	28,48	5 538	3 137	8 675	12,21
Nitriansky kraj	2 730	1 795	4 525	19,27	6 424	4 219	10 643	14,97
Žilinský kraj	408	214	622	2,65	5 494	3 082	8 576	12,07
Banskobystrický kraj	654	478	1 132	4,82	5 934	4 263	10 197	14,35
Prešovský kraj	1 742	1 123	2 865	12,20	5 555	3 805	9 360	13,17
Košický kraj	1 757	1 365	3 122	13,29	5 949	4 565	10 514	14,79
Zahranície	4	1	5	0,02	0	0	0	0,00
Spolu	14 406	9 077	23 483	100,00	43 132	27 944	71 076	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Najväčší rozdiel v počte ľudí bez domova nastal v Trenčianskom kraji. V porovnaní so sčítaním 2011, kde tvorili 28,5 % (6 689), sa ich počet v kraji znížil o 16,3 p. b. Naopak v Žilinskom a Banskobystrickom kraji sa počet ľudí bez domova značne zvýšil. V Banskobystrickom kraji tvorili v roku 2011 4,8 % (1 132) zo všetkých ľudí bez domova a v roku 2021 to bolo 14,4 % (10 197). Porovnanie je len informatívne, vzhľadom na úpravu metodiky.

G 4.8.9 Podiel ľudí bez domova v krajoch v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

4.9 Mobilita obyvateľov za prácou

Sledovanie dochádzky do zamestnania je najvýznamnejší druh mechanického pohybu. Pomocou dochádzky do zamestnania je možné prekonať priestorový nesúlاد medzi bydliskom a pracoviskom (Michniak, 2008).

Dôležité je pochopiť, prečo obyvatelia odchádzajú za prácou. Ako uvádza Divinský (2005), existuje niekoľko relevantných teórií, ktoré vysvetľujú dochádzku za prácou. Ide o:

- makroekonomickú teóriu nerovnováhy,
- teóriu duálneho trhu práce,
- teória svetového systému,
- teória faktorov push a pull.

Pod pojmom dochádzka do zamestnania sa rozumie cestovanie medzi miestom bývania a miestom pracoviska (Goodal, 1987). Pri štúdiu dochádzky je najčastejším problémom získavanie údajov, ktoré by zodpovedali definícii dochádzky (Holmes, 1972). Jedným zo základných zdrojov údajov o dochádzke sú výsledky zo sčítaní obyvateľov, domov a bytov. Vtedy sa za dochádzajúcich do zamestnania považujú ekonomicky aktívni obyvatelia, ktorí na ceste do zamestnania prekročia hranice štatistickej jednotky. Je preto dôležité, aká štatistická jednotka sa pri dochádzke do zamestnania vyberie, pretože výber môže skresliť skutočný stav (Chisholm, 1960).

Metodické poznámky

Pre účely Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 dochádzka do zamestnania vyjadruje údaj o dochádzaní obyvateľa z miesta jeho súčasného pobytu do jeho zamestnania v danej územnej jednotke.

Smer dochádzky predstavuje odchádzajúcich alebo prichádzajúcich do/z vybranej územnej jednotky.

Periodicitou dochádzky do zamestnania sa vyjadruje údaj o pravidelnosti dochádzky do zamestnania z miesta súčasného pobytu. Denná periodičita dochádzky predstavuje každodenné dochádzanie do zamestnania z miesta súčasného pobytu. Inak ako denne vyjadruje napr. 12 hodinové pracovné zmeny (krátky/dlhý týždeň) alebo akékoľvek dochádzanie inak ako každý deň.

Spôsob dopravy do zamestnania vyjadruje údaj o prevažujúcom spôsobe dopravy, ktorý obyvateľ využíva počas najdlhšieho úseku cesty (napr. auto, vlak, autobus, MHD, kolobežka).

Dochádzka do zamestnania a premenné vzťahujúce sa na dochádzku do zamestnania sa zisťovali u obyvateľov s ekonomickou aktivitou: pracujúci, pracujúci dôchodca alebo nezistené (Metodické vysvetlivky SODB 2021).

Okrem dochádzky sa v SODB 2021 zisťovali dva druhy pobytu obyvateľov SR, trvalý pobyt a súčasný pobyt. Obyvateľ musí byť na trvalý pobyt v Slovenskej republike registrovaný a v tom istom čase môže mať iba jeden trvalý pobyt. Súčasný pobyt predstavuje pobyt obyvateľa v mieste jeho reálneho (skutočného) bydliska v referenčnom dátume sčítania (k 1. 1. 2021), ktoré môže, ale nemusí byť zhodné s trvalým pobytom a môže a nemusí byť na území SR. Obyvateľ nemusí byť na súčasný pobyt registrovaný.

Pri dochádzke do zamestnania obyvateľov SR v rámci územia Slovenska i mimo jeho územia sa vychádzalo z dát o súčasnom pobyte obyvateľa v rámci vybraných územných úrovní, mieste výkonu zamestnania, periodicite dochádzky, preferovanom spôsobe dopravy, vzdelanostnej štruktúre a zamestnaní podľa ISCO triedy, ktoré vykonáva.

Klasifikácia podľa SK-ISCO-08, ktorá bola v analýze použitá je medzinárodná štandardná klasifikácia zamestnaní a vyjadruje konkrétny druh vykonávanej práce. Zamestnanie (ISCO – triedy) sa zisťovalo u obyvateľov s ekonomickou aktivitou: pracujúci, pracujúci dôchodca, osoba na materskej dovolenke alebo osoba na rodičovskej dovolenke.

Pre analýzu štátov, z ktorých na Slovensko prichádza najviac osôb za prácou, alebo do ktorých dochádza najviac obyvateľov SR za prácou, boli vybrané len najpočetnejšie. Rovnako je to aj pri analýze klasifikácie druhu zamestnania, v ktorých sa analyzovalo 10 najviac zastúpených tried.

Dochádzka do zamestnania v rámci územia Slovenska

Podľa SODB 2021 bolo na Slovensku 1 455 670 obyvateľov, ktorí dochádzali do zamestnania, či už v rámci kraja súčasného pobytu, alebo za prácou dochádzali ďalej. Z údajov zistených zo SODB 2021 vyplýva, že väčšina obyvateľov pracovala v kraji svojho súčasného bydliska. 65 454 obyvateľov uviedlo, že za zamestnaním dochádzalo do iného kraja.

Práve tento rozdiel je medzi súčasne bývajúcim obyvateľstvom v Bratislavskom a Košickom kraji (ktorí uviedli, že sú zamestnaní a nejakým spôsobom dochádzajú do zamestnania) a krajom zamestnania obyvateľov. Z uvedených zistení vyplýva, že dochádzka za prácou z jednotlivých častí Slovenska smerovala do Bratislavského kraja, a to až 64 306 obyvateľov a tiež do Košického kraja 1 148 obyvateľov.

T 4.9.1 Súčasný pobyt a miesto zamestnania obyvateľov v krajoch SR, SODB 2021

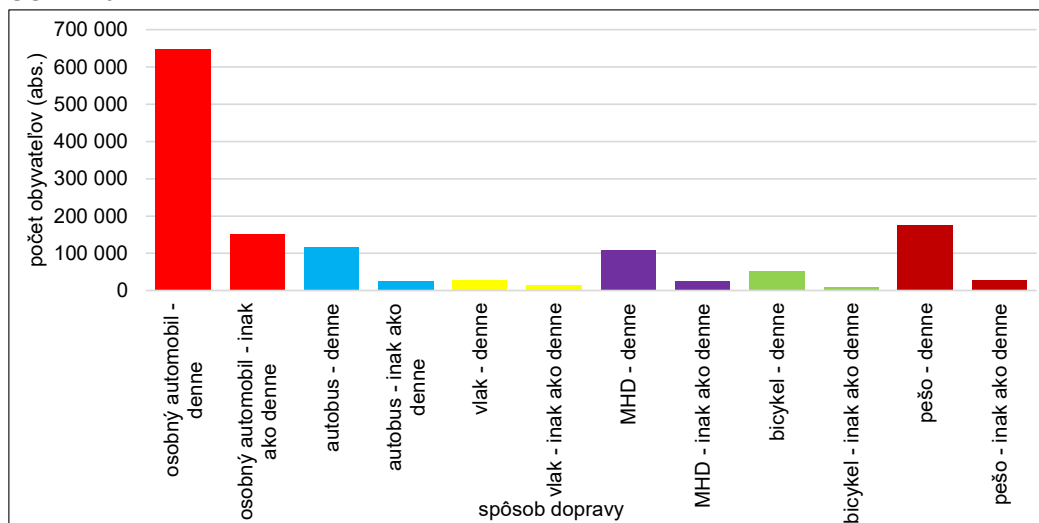
Kraj	Počet obyvateľov so súčasným pobytom	Počet obyvateľov dochádzajúcich do zamestnania	Rozdiel
Bratislavský kraj	253 896	318 202	64 306
Trnavský kraj	171 064	145 450	-25 614
Trenčiansky kraj	167 720	160 496	-7 224
Nitriansky kraj	181 787	165 678	-16 109
Žilinský kraj	183 619	180 372	-3 247
Banskobystrický kraj	150 635	147 217	-3 418
Prešovský kraj	169 871	160 029	-9 842
Košický kraj	177 078	178 226	1 148
Spolu	1 455 670	1 455 670	0

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Pri porovnaní dennej dochádzky do zamestnania (v rámci pracovného týždňa) a inej ako dennej značne prevládala prvá zo spomenutých. Denne za prácou podľa SODB 2021 dochádzalo 1 155 311 obyvateľov zo všetkých dochádzajúcich obyvateľov, čo predstavuje 79,4 %. Inak ako denne dochádzalo 263 221 obyvateľov (18,1 % obyvateľov) a 2,6 % (37 138) obyvateľov uviedlo, že dochádza do zamestnania, ale neuviedlo periodicitu.

Značne prevládala dochádzka do práce osobným automobilom. Spolu tento druh prepravy využívalo 800 377 obyvateľov. Zo všetkých denne dochádzajúcich obyvateľov osobný automobil využívalo 647 471 obyvateľov (56,0 %) a 58,1 % inak ako denne, zo všetkých inak ako denne dochádzajúcich obyvateľov (152 906 obyvateľov). Peši sa do zamestnania denne dostávalo 176 214 obyvateľov (15,3 % zo všetkých denne dochádzajúcich) a tretím najviac využívaným spôsobom prepravy podľa SODB 2021 bol autobus (okrem mestskej hromadnej dopravy) a za prácou ním dochádzalo denne 118 158 obyvateľov (10,2 % zo všetkých denne dochádzajúcich obyvateľov). Najmenej využívaným spôsobom prepravy bol vlak, ktorý denne využívalo len 2,5 % obyvateľov (28 386 obyvateľov). Inak ako denne sa najmenej ľudí prepravovalo bicyklom alebo kolobežkou a to 10 249 obyvateľov (3,9 %).

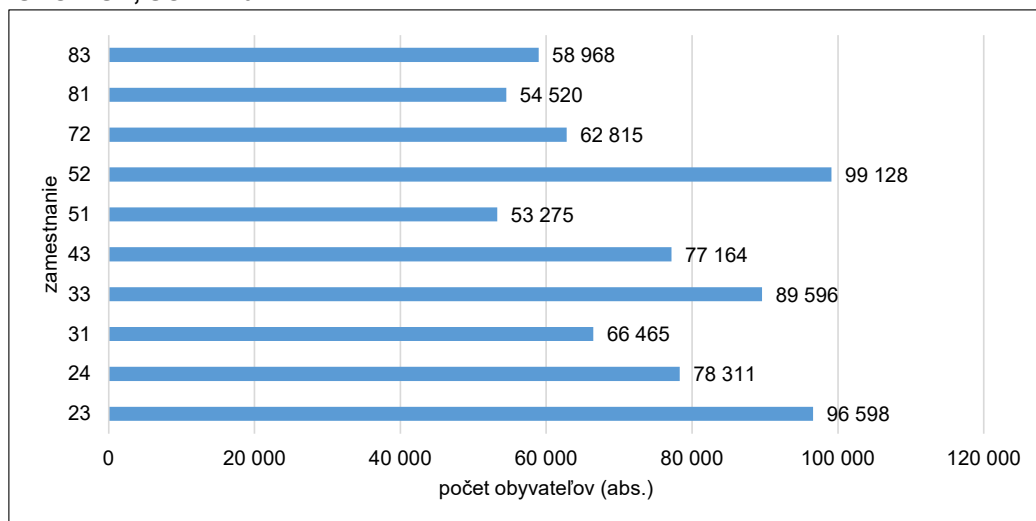
G 4.9.1 Periodicita dochádzky a spôsob dopravy do zamestnania obyvateľov v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Dochádzka do rôznych typov zamestnania je rôznorodá. Zamestnanie, do ktorého podľa SODB 2021 dochádzalo najviac obyvateľov, ktorí uviedli, že dochádzajú do zamestnania, boli predavači (99 128 obyvateľov, 6,8 % zo všetkých dochádzajúcich obyvateľov), učitelia a odborní pedagogickí zamestnanci (96 598 obyvateľov, 6,6 % zo všetkých dochádzajúcich obyvateľov) a 89 596 obyvateľov, ktorí dochádzali do zamestnania pracovali ako odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností (6,2 % zo všetkých dochádzajúcich obyvateľov). Desiatku zamestnaní, do ktorých dochádzalo najviac obyvateľov, uzatvárajú pracovníci v osobných službách (53 275 obyvateľov, 5,4 % zo všetkých dochádzajúcich obyvateľov).

Najnižšiu dochádzku uviedli obyvatelia, ktorí boli zamestnaní v ISCO triede ako farmár, rybár, poľovník či zberač úrody, kvalifikovaný robotník v lesníctve, rybárstve a poľovníctve, kvalifikovaný pracovník v poľnohospodárstve, ale aj pomocní pracovníci v týchto odvetviach. Ďalším menej dochádzkovým povoláním bol umelecký a ručný remeselník a tlačiar či technik v oblasti informačných a komunikačných technológií.

G 4.9.2 Počet obyvateľov odchádzajúcich do zamestnania podľa zamestnania tried ISCO v SR, SODB 2021

Poznámka: 23 – učitelia a odborní pedagogickí zamestnanci, 24 – špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností, 31 – technici a odborní pracovníci v oblasti vedy a techniky, 33 – odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností, 43 – administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov, 51 – pracovníci v osobných službách, 52 – predavači, 72 – kvalifikovaní robotníci v hutníctve, strojárstve a podobní robotníci, 81 – operátori stacionárnych strojov a zariadení, 83 – vodiči a obsluha pojazdných strojových zariadení.

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Periodicita a spôsob dopravy sa líši aj pri zamestnaniach, do ktorých obyvatelia najčastejšie dochádzali k referenčnému dátumu sčítania. Ide o obyvateľov, ktorí sú zamestnaní ako predavači, učitelia a odborní pedagogickí zamestnanci a odborní pracovníci administratívnych služieb. Zo všetkých denne dochádzajúcich obyvateľov dochádzalo 6,0 % obyvateľov zamestnaných ako predavač (29 906), 7,8 % učiteľov (44 136) a 7,0 % odborných pracovníkov administratívnych služieb (48 086). Zo všetkých inak ako denne dochádzajúcich, dochádzalo do práce 10,4 % obyvateľov zamestnaných ako predavač, 2,2 % učiteľov a 3,1 % odborných pracovníkov administratívnych služieb.

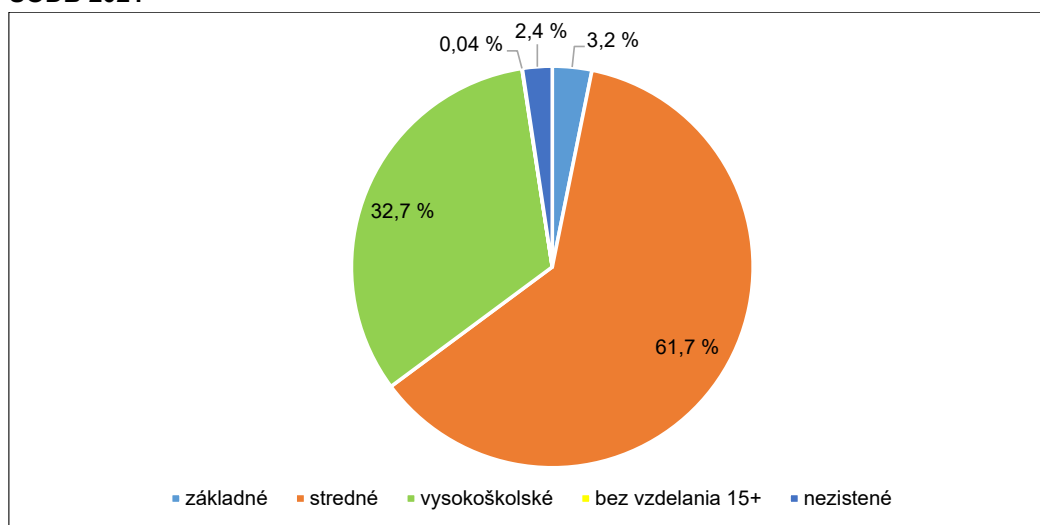
Pri spôsobe dopravy vo všetkých troch najviac dochádzkových zamestnaniach dominovala pri dennej periodicite preprava osobným automobilom a dochádzanie do práce pešo. Obyvatelia však využívali aj verejnú dopravu, bicykel alebo kolobežku. Rovnako aj pri inej ako dennej dochádzke bol osobný automobil najpreferovanejším spôsobom dochádzky do zamestnania.

T 4.9.2 Periodicita a spôsob dopravy obyvateľov do najviac dochádzkových zamestnaní v SR, SODB 2021

Zamestnanie	Predavači	Učiteľia a odborní pedagogickí zamestnanci	Odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností
Periodicita a spôsob			
Osobný automobil – denne	29 906	44 136	48 086
Osobný automobil – inak ako denne	12 706	2 830	5 642
Autobus – denne	7 901	7 902	5 591
Autobus – inak ako denne	3 074	596	356
Vlak – denne	1 221	2 025	2 484
Vlak – inak ako denne	879	569	502
MHD – denne	7 667	8 759	9 880
MHD – inak ako denne	4 267	676	799
Bicykel – denne	4 011	3 153	2 103
Bicykel – inak ako denne	895	181	182
Pešo – denne	19 062	23 369	12 116
Pešo – inak ako denne	5 539	809	539

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

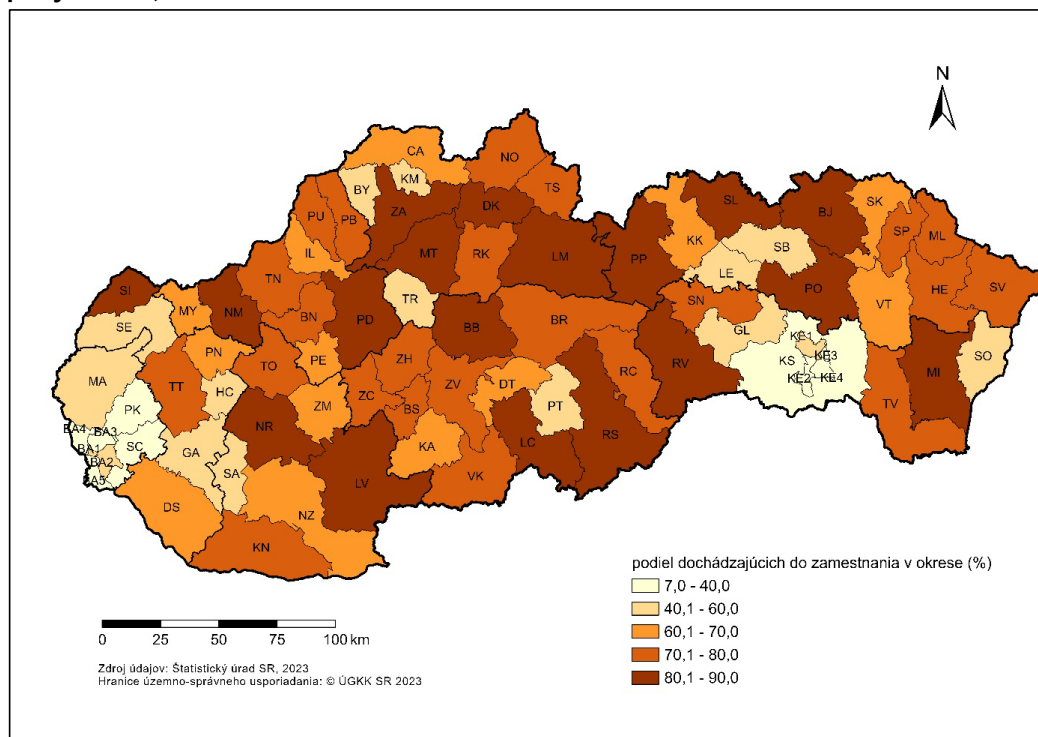
Pri vzdelanostnej štruktúre malo podľa údajov SODB 2021 najvyššie zastúpenie dochádzajúce obyvateľstvo s najvyšším ukončeným vzdelaním stredoškolským, ktoré tvorilo 61,7 % (897 769 obyvateľov). Dochádzajúci obyvatelia s vysokoškolským vzdelaním tvorili 32,7 % (476 447) obyvateľov zo všetkých dochádzajúcich do zamestnania. Dochádzajúci obyvatelia do zamestnania, ktorí uviedli vzdelanie základné, tvorili 3,2 % (46 202 obyvateľov). Obyvatelia bez vzdelania tvorili len 0,04 %, čo predstavuje 528 dochádzajúcich obyvateľov.

G 4.9.3: Vzdelanostná štruktúra obyvateľov dochádzajúcich do zamestnania v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

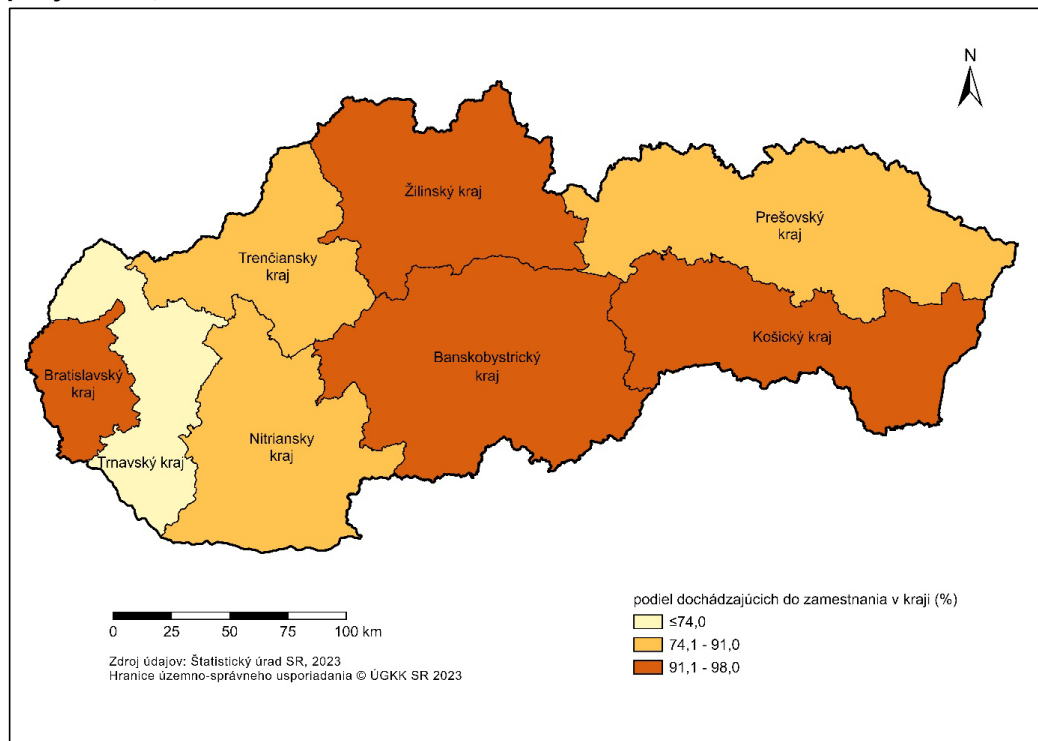
Pri analýze dochádzky do zamestnania podľa okresov vidieť značnú regionálnu diferenciáciu. Do podielu vstupovali obyvatelia okresu, ktorí pri SODB 2021 uviedli, že dochádzajú do zamestnania v rámci okresu svojho súčasného bydliska ku všetkým obyvateľom okresu, ktorí uviedli že dochádzajú do zamestnania. Z uvedených dát vyplýva, že v okresoch Bratislava I až V a Košice I až IV a Košice okolie, dochádzal najnižší podiel zamestnaných obyvateľov do zamestnania v rámci okresu svojho súčasného pobytu, ku všetkým dochádzajúcim obyvateľom do zamestnania a podiel týchto obyvateľov sa pohybuje v intervale od 7,6 % po 47 %. V rámci Košíc najnižší podiel tejto skupiny obyvateľov je v okrese Košice III a to 7,6 %, čiže 577 obyvateľov dochádza do práce v rámci okresu Košice III a v rámci Bratislavy ide o okres Bratislava V, kde len 9 948 obyvateľov (24,4 % zo všetkých dochádzajúcich obyvateľov do zamestnania) dochádza za prácou v rámci okresu svojho súčasného pobytu). Na druhej strane v okresoch Žilina, Banská Bystrica, Nitra, Liptovský Mikuláš či Poprad je podiel dochádzajúcich do zamestnania v rámci okresu svojho súčasného pobytu vyšší ako 80 %, čo znamená, že vyše 80 % zo všetkých dochádzajúcich obyvateľov do zamestnania dochádza za prácou v rámci svojho okresu. Relatívne vyrovnaný podiel medzi celkovým počtom dochádzajúcich za prácou a dochádzajúcich za prácou v rámci okresu súčasného pobytu bol v Gelnici, Malackách, Sobrancech a tento podiel sa pohyboval v intervale od 40,1 % do 60,0 %.

M 4.9.1 Podiel obyvateľov dochádzajúcich do zamestnania v rámci okresu súčasného pobytu v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

M 4.9.2 Podiel obyvateľov dochádzajúcich do zamestnania v rámci kraja súčasného pobytu v SR, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Cezhraničná dochádzka do zamestnania

Analýzovaní obyvatelia boli rozdelení do 4 skupín:

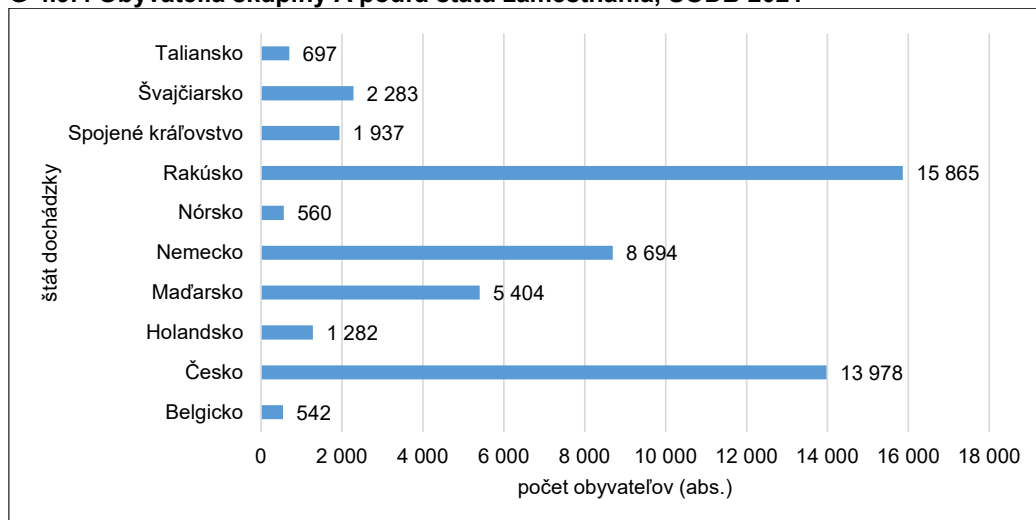
- obyvatelia, ktorí majú trvalý aj súčasný pobyt v SR a pracujúci v zahraničí,
- obyvatelia, ktorí majú trvalý pobyt v SR, súčasný pobyt v zahraničí a miesto výkonu zamestnania v SR,
- obyvatelia, ktorí majú súčasný pobyt v SR, trvalý pobyt v zahraničí a miesto výkonu zamestnania je takisto v zahraničí,
- obyvatelia, ktorí majú súčasný pobyt v SR, trvalý pobyt v zahraničí a miesto výkonu zamestnania v SR.

Obyvatelia s trvalým aj súčasným pobytom na Slovensku a pracujúci v zahraničí (skupina A)

Podľa údajov o dochádzke zo SODB 2021 malo 75 425 obyvateľov svoj trvalý a súčasný pobyt na Slovensku, ale boli pracujúci v zahraničí. Táto časť obyvateľstva môže byť definovaná ako trvalo aj súčasne bývajúca na Slovensku, ale pracujúca v zahraničí. Najvyššia dochádzka za prácou bola pri tejto skupine obyvateľstva do susedného Rakúska (15 865 obyvateľov, čo predstavuje 21,0 % zo všetkých obyvateľov skupiny A) a Česka (13 978 obyvateľov, čiže 18,5 % zo všetkých obyvateľov skupiny A). Za prácou do Nemecka odchádzalo 8 694 obyvateľov (11,5 %), zatiaľ čo do susedného Maďarska 5 404 (7,2 %). Vyššie počty odchádzajúcich

obyvateľov za prácou boli do Švajčiarska (2 283 obyvateľov, 3,0 %) a Spojeného kráľovstva (1 937 obyvateľov, 2,6 %). Nízka dochádzka za prácou bola do Poľska, kde do zamestnania dochádza 283 obyvateľov (0,4 %) a na Ukrajinu, kam dochádzalo 56 obyvateľov (0,1 %) (Gurová, Vanišová, 2023).

G 4.9.4 Obyvatelia skupiny A podľa štátu zamestnania, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

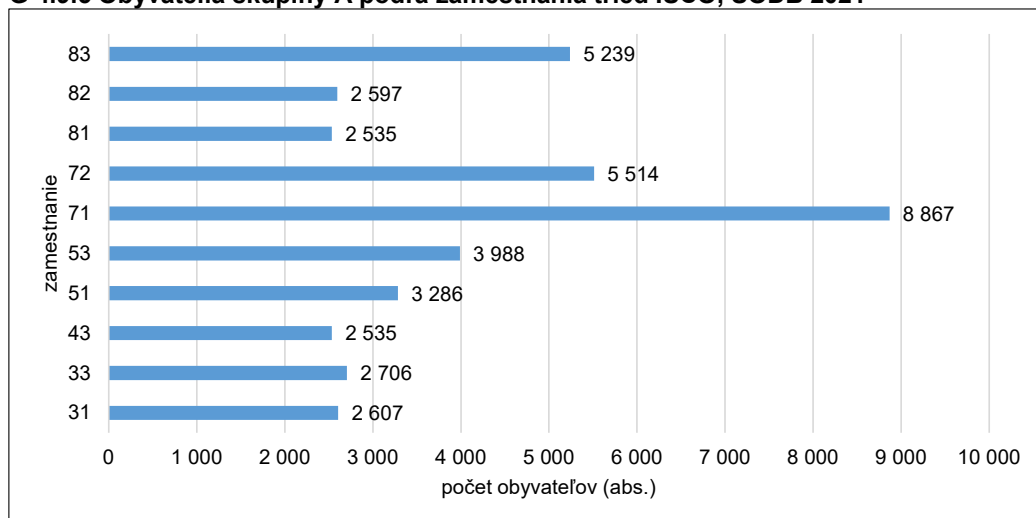
Periodicita dochádzky obyvateľov skupiny A bola rozdielna v periodicite dennej a inej ako dennej. Denne dochádzalo za prácou 24 979 obyvateľov (33,1 % zo všetkých obyvateľov skupiny A) a inak ako denne 42 980 obyvateľov (57,0 %) Slovenska. 3 368 obyvateľov (4,5 %) za prácou do zahraničia nedochádzalo, ale ako miesto výkonu práce uviedli zahraničie. Zrejme ide o obyvateľov, ktorí pracovali z domu alebo mali inú formu zamestnania. Najpreferovanejším spôsobom dopravy do zamestnania do zahraničia bol osobný automobil (pri oboch periodicitách).

Pri dennej dochádzke obyvateľov skupiny A osobný automobil využívalo 16 575 obyvateľov (čo predstavuje 66,4 % zo všetkých denne dochádzajúcich obyvateľov skupiny A) a pri inej ako dennej 28 720 obyvateľov (66,8 % zo všetkých inak ako denne dochádzajúcich obyvateľov skupiny A). Pri dennej dochádzke za prácou do zahraničia využívalo autobusovú dopravu 2 191 obyvateľov (8,8 %) a pri inej ako dennej 1 366 obyvateľov (3,2 %). Prepravu vlakom pri dennej dochádzke za prácou využívalo 1 200 obyvateľov (4,8 %) a pri inej ako dennej 3 565 obyvateľov (8,3 %).

Z hľadiska tried zamestnania 8 867 obyvateľov (11,8 % zo všetkých odchádzajúcich obyvateľov skupiny A) pracovalo ako kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci, 5 514 obyvateľov (7,3 %) bolo zamestnaných ako kvalifikovaní robotníci v hutníctve a strojárstve. Tretiu najpočetnejšiu skupinu tvorili obyvatelia, ktorí pracovali ako vodič a obsluha pojazdných strojných zariadení (5 239 obyvateľov, čiže 6,9 %). Výrazné

zastúpenie v dochádzke mali aj obyvatelia, ktorí pracovali v oblasti osobnej starostlivosti (3 988 obyvateľov, 5,3 %) a pracovníci v osobných službách (3 286 obyvateľov, 4,4 %). Najmenej obyvateľov pracovalo ako farmár, rybár, poľovník a zberač úrody (30 obyvateľov, 0,04 %).

G 4.9.5 Obyvatelia skupiny A podľa zamestnania tried ISCO, SODB 2021

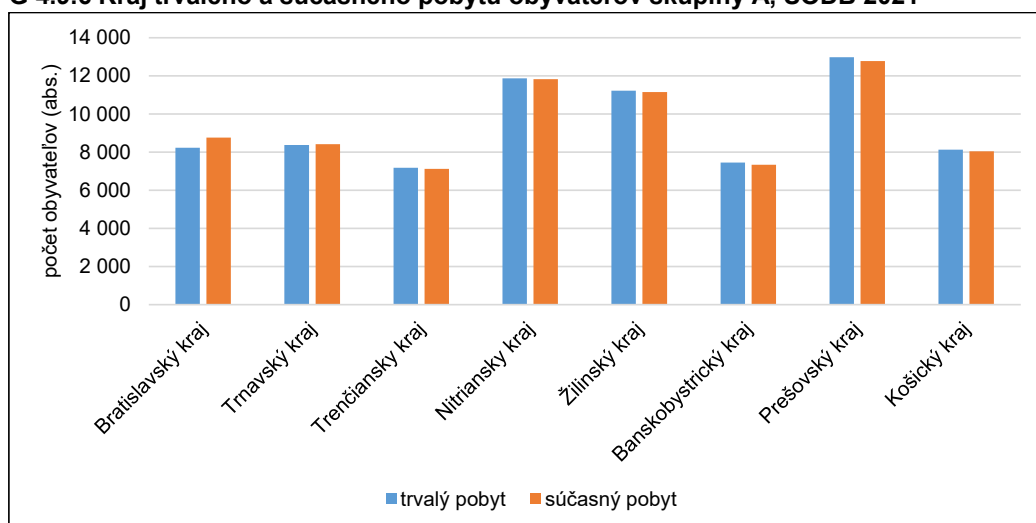
Poznámka: 31 – technici a odborní pracovníci v oblasti vedy a techniky, 33 – odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností, 43 – administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov, 51 – pracovníci v osobných službách, 53 – pracovníci v oblasti osobnej starostlivosti, 71 – kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci okrem elektrikárov, 72 – kvalifikovaní robotníci v hutníctve, strojárstve a podobní robotníci, 81 – operátori stacionárnych strojov a zariadení, 82 – montážni robotníci, 83 – vodiči a obsluha pojazdných strojových zariadení.

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

V rámci vzdelanostnej štruktúry dochádzajúcich obyvateľov skupiny A malo základné vzdelanie ukončené 5 315 obyvateľov (7,0 % zo všetkých obyvateľov skupiny A), 53 895 obyvateľov (71,5 %) malo ukončené stredoškolské vzdelanie a 15 256 obyvateľov (20,2 %) malo ukončené vysokoškolské vzdelanie. 83 obyvateľov (0,1 %) uviedlo, že bolo bez vzdelania a 876 obyvateľov (1,2 %) neuviedlo najvyššie dosiahnuté vzdelanie.

Najviac obyvateľov, ktorí podľa SODB 2021 pracovali v zahraničí a mali trvalý a súčasný pobyt na Slovensku, pochádzalo z Prešovského kraja (G 4.9.6), odchádzajúcich s trvalým pobytom bolo 12 962 obyvateľov, so súčasným pobytom bolo 12 777. Z Nitrianskeho kraja odchádzalo 11 872 obyvateľov s trvalým pobytom (11 832 obyvateľov uviedlo, že v tomto kraji majú aj súčasný pobyt) v tomto kraji a zo Žilinského kraja to bolo 11 226 obyvateľov s trvalým pobytom a 11 142 obyvateľov uviedlo, že v tomto kraji má aj súčasný pobyt. Najnižšia dochádzka za prácou do zahraničia je z Trenčianskeho kraja (7 175 obyvateľov s trvalým pobytom v kraji a z nich 7 119 uviedlo aj súčasný pobyt v Trenčianskom kraji).

G 4.9.6 Kraj trvalého a súčasného pobytu obyvateľov skupiny A, SODB 2021

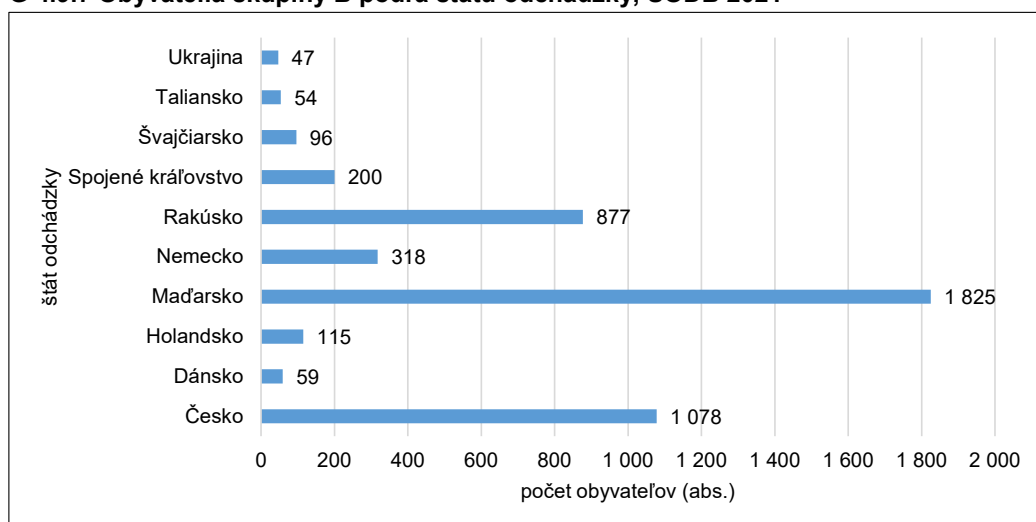

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Obyvatelia s trvalým pobytom na Slovensku a súčasným pobytom v zahraničí pracujúci na Slovensku (skupina B)

Z údajov o dochádzke zo SODB 2021 má 7 364 zamestnaných obyvateľov trvalý pobyt na Slovensku, súčasný pobyt v zahraničí a miesto výkonu zamestnania na Slovensku. Skupinu týchto obyvateľov možno definovať ako obyvateľstvo, ktoré malo trvalý pobyt na Slovensku, je súčasne bývajúc v zahraničí a pracujúce na Slovensku a označujeme ho skupina B (Gurová, Vanišová, 2023).

G 4.9.7 Obyvatelia skupiny B podľa štátu odchádzky, SODB 2021

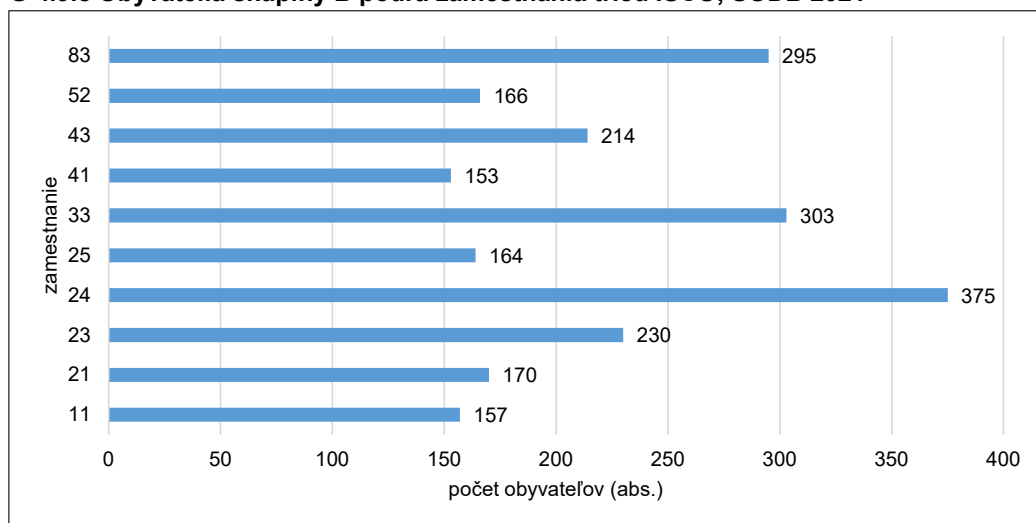
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Na Slovensko prichádzalo za prácou najviac obyvateľov z okolitých štátov. Z Maďarska to bolo 1 825 obyvateľov (24,8 % zo všetkých obyvateľov skupiny B),

z Česka 1 078 obyvateľov (14,6 %) a z Rakúska 877 obyvateľov (11,9 %). Dochádzajúcich obyvateľov za prácou z Nemecka bolo podľa SODB 2021 318 (4,3 % obyvateľov) a z Poľska iba 24 obyvateľov (0,3 %). Obyvateľov skupiny B z Ukrajiny, bolo 47 (0,6 %).

Z pohľadu periodicity dochádzky obyvateľov skupiny B, 2 752 (37,4 %) zamestnaných obyvateľov dochádzalo na Slovensko denne (v rámci pracovného týždňa) a 2 431 zamestnaných obyvateľov dochádzalo inak ako denne (33,0 %). Najpreferovanejším spôsobom dopravy do zamestnania bol osobný automobil či už pri dennej dochádzke, alebo inej ako dennej. V dennej dochádzke zo zahraničia osobný automobil využívalo 2 004 obyvateľov (čo predstavuje 72,8 % z obyvateľov skupiny B dochádzajúcich denne), pri dochádzke inak ako denne 1 339 obyvateľov (55,1 % z obyvateľov skupiny B dochádzajúcich inak ako denne). V menšej miere obyvatelia preferovali vlak či autobus. Pri dennej dochádzke do zamestnania zo zahraničia autobus využívalo 63 obyvateľov (2,3 %) a vlak 86 obyvateľov (3,1 %). Pri dochádzke zo zahraničia inak ako denne sa verejná doprava využívala podobne ako pri dennej dochádzke. Autobusovú dopravu využívalo 62 obyvateľov (2,6 %) a vlakovú dopravu 135 obyvateľov (5,6 %) dochádzajúcich za prácou zo zahraničia na Slovensko.

G 4.9.8 Obyvatelia skupiny B podľa zamestnania tried ISCO, SODB 2021

Poznámka: 11 – zákonodarcovia, ústavní činitelia, vysokí štátni úradníci a najvyšší predstavitelia podnikov a organizácií, 21 – špecialisti v oblasti vedy a techniky, 23 – učitelia a odborní pedagogickí pracovníci, 24 – špecialisti administratívnych, podporných a obchodných činností, 25 – špecialisti v oblasti informačných a komunikačných technológií, 33 – odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností, 41 – všeobecní administratívni pracovníci a zapisovatelia, 43 – administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov, 52 – predavači, 83 – vodiči a obsluha pojazdných strojných zariadení.

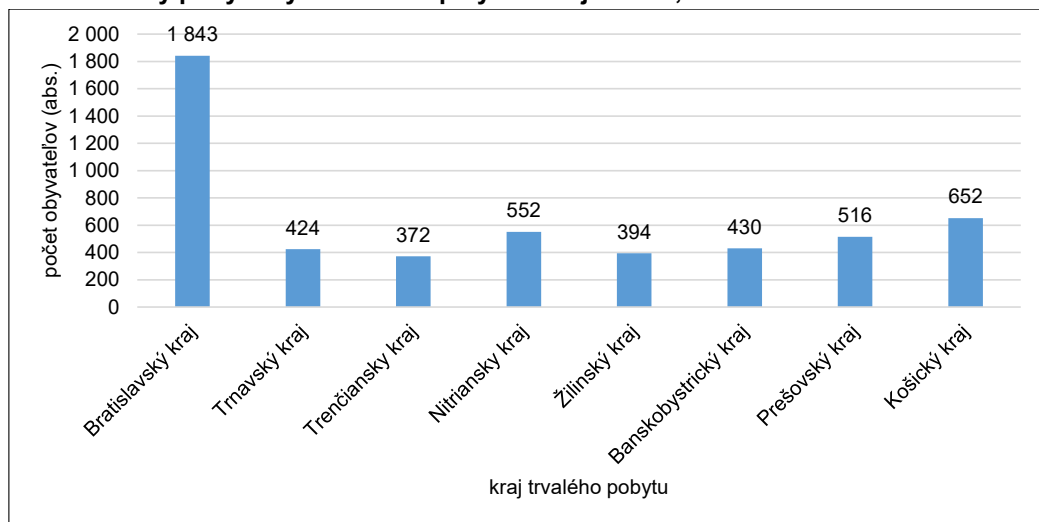
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

V štruktúrálnej charakteristike obyvateľov skupiny B bez ohľadu na periodicitu a spôsob dopravy v značnej miere prevládali špecialisti (375 obyvateľov, čo predstavuje 5,1 % zo všetkých obyvateľov skupiny B) a odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností (303 obyvateľov, 4,1 %).

Ďalších 295 obyvateľov (4,0 %) dochádzalo zo zahraničia za prácou vodiča a obsluhy pojazdných strojných zariadení. Učiteľov a odborných pedagogických pracovníkov dochádzalo 230 (3,1 %).

Základné vzdelanie v skupine B malo ako najvyššie dosiahnuté 314 obyvateľov (4,3 %). 3 822 obyvateľov (čiže 51,9 % zo všetkých obyvateľov v tejto sledovanej skupine) dosiahlo podľa SODB 2021 stredné vzdelanie a 3 060 obyvateľov (41,6 %) vysokoškolské. Len 32 obyvateľov (0,4 %) uviedlo, že je bez vzdelania.

G 4.9.9 Trvalý pobyt obyvateľov skupiny B v krajoch SR, SODB 2021

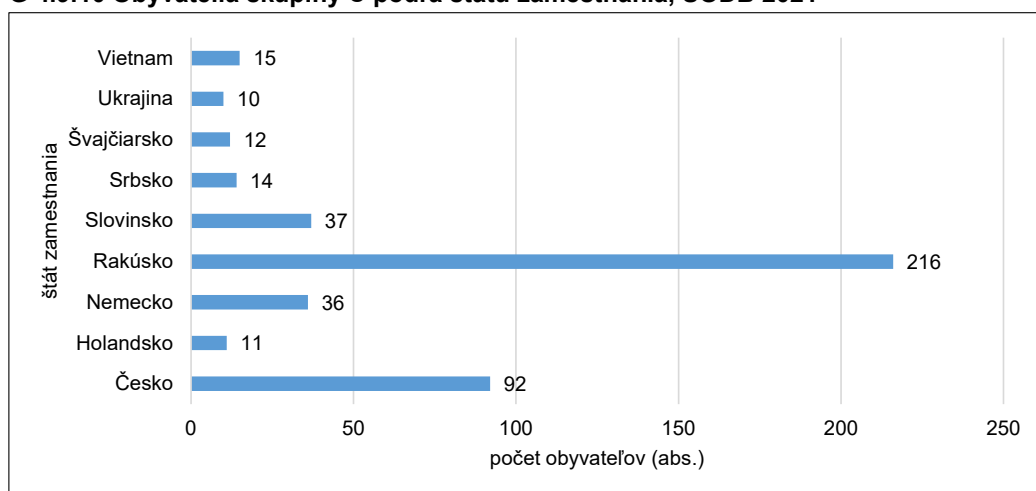
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Najviac obyvateľov v tejto analyzovanej skupine malo trvalý pobyt v Bratislavskom kraji (1 843 obyvateľov, čo predstavuje 25,0 %) a súčasný pobyt mimo územia Slovenska, no dochádzali za prácou na Slovensko. 652 obyvateľov (8,9 %) malo trvalý pobyt v Košickom kraji a 552 v Nitrianskom (7,5 % obyvateľov). Najmenej obyvateľov skupiny B pochádzala z Trenčianskeho kraja (372 obyvateľov, 5,1 %).

Obyvatelia s trvalým pobytom v zahraničí so súčasným pobytom na Slovensku pracujúci v zahraničí (skupina C)

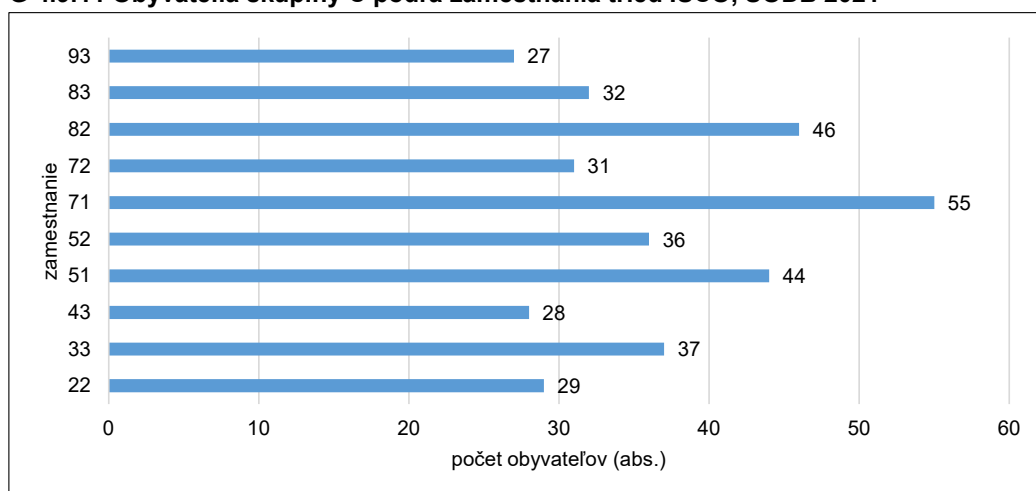
Podľa SODB 2021 má 797 zamestnaných obyvateľov súčasný pobyt na Slovensku, trvalý pobyt v zahraničí a štát zamestnania v zahraničí – skupina C.

Najviac obyvateľov skupiny C odchádzalo za prácou do Rakúska (216 obyvateľov, čo predstavuje 27,1 % obyvateľov skupiny C), Česka (92 obyvateľov, 11,5 %), Slovinska (37 obyvateľov, 4,6 %) a Nemecka (36 obyvateľov, 4,5 %).

G 4.9.10 Obyvatelia skupiny C podľa štátu zamestnania, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Z hľadiska periodicity a spôsobu dopravy prevládala denná dochádzka do zamestnania nad inou ako dennou. Denne za prácou dochádzalo 381 obyvateľov (47,8 % zo všetkých obyvateľov skupiny C), z toho 185 (48,6 % zo všetkých denne dochádzajúcich obyvateľov skupiny C) využívalo na dopravu osobný automobil, 57 (15,0 %) obyvateľov autobus a 15 (3,9 %) vlak. Inak ako denne dochádzalo 279 obyvateľov (35,0 %). Pri inej ako dennej dochádzke do zamestnania 125 obyvateľov (čo predstavuje 44,8 % zo všetkých inak ako denne dochádzajúcich obyvateľov skupiny C) využívalo osobný automobil, 23 autobus (8,2 %) a 20 (7,2 %) vlak.

G 4.9.11 Obyvatelia skupiny C podľa zamestnania tried ISCO, SODB 2021

Poznámka: 22 – špecialisti v zdravotníctve, 33 – odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností, 43 – administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov, 51 – pracovníci v osobných službách, 52 – predavači, 71 – kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci okrem elektrikárov, 72 – kvalifikovaní robotníci v hutníctve, strojárstve a podobní robotníci, 82 – montážni robotníci, 83 – vodiči a obsluha pojazdných strojných zariadení, 93 – pomocní pracovníci v ťažbe, stavebníctve, výrobe a doprave.

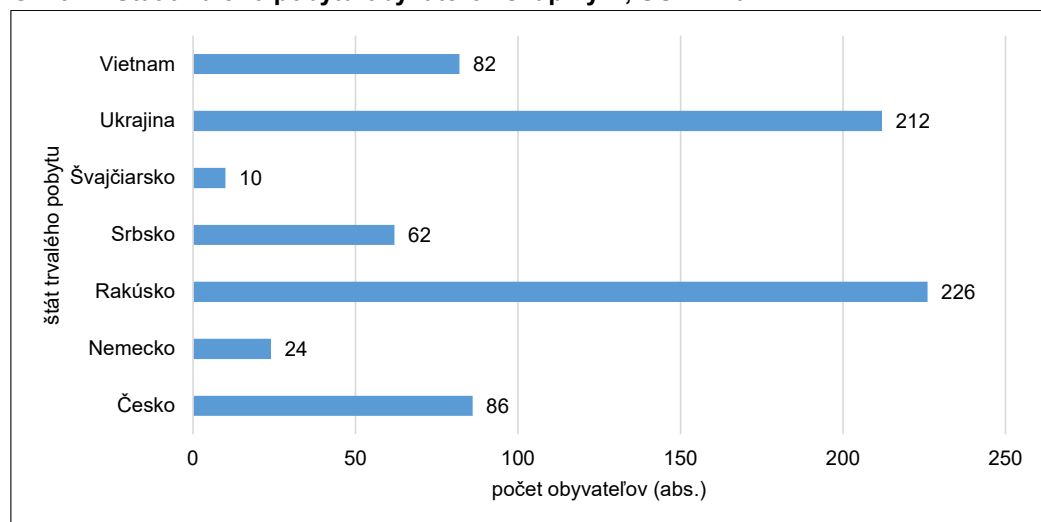
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Najvyššiu dochádzku do zamestnania do zahraničia mali obyvatelia skupiny C, ktorí pracovali ako kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci (55 obyvateľov, 6,9 % zo všetkých obyvateľov skupiny C), 46 obyvateľov pracovalo ako montážni robotníci (5,8 %) a 44 obyvateľov (5,5 %) odchádzalo za prácou v osobných službách. Takmer zhodné zastúpenie mali odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností (37 obyvateľov, 4,6 %) a predavači (36 obyvateľov, 4,5 %). V desiatich najviac preferovaných povolaniach v tejto skupine obyvateľstva bola najmenej zastúpená práca pomocných pracovníkov v ťažbe, stavebníctve, výrobe a doprave (27 obyvateľov, 3,4 %).

Vo vzdelanostnej štruktúre obyvateľov skupiny C prevládajú obyvatelia s ukončeným stredoškolským vzdelaním (403 obyvateľov, 50,6 % zo všetkých obyvateľov skupiny C). Nasledujú obyvatelia s najvyšším ukončeným vzdelaním vysokoškolským (211 obyvateľov, 26,5 %) a nakoniec obyvatelia s ukončeným vzdelaním základným (42 obyvateľov, 5,3 %).

Štát trvalého pobytu obyvateľov, ktorí mali súčasný pobyt na Slovensku, ale pracujú mimo územia Slovenska, je rôznorodý. Najviac ich pochádzalo z Rakúska (226 obyvateľov, čo predstavuje 28,4 % zo všetkých súčasne bývajúcich obyvateľov na Slovensku, ale s trvalým pobytom v zahraničí a dochádzajúcich za prácou do zahraničia) a Ukrajiny (212 obyvateľov, 26,6 %). Objavili sa však aj obyvatelia s trvalým pobytom v Kazachstane, Albánsku, Holandsku či Rusku, ktorí podľa SODB 2021 mali súčasný pobyt na Slovensku, ale za prácou cestovali mimo naše územie.

G 4.9.12 Štát trvalého pobytu obyvateľov skupiny C, SODB 2021

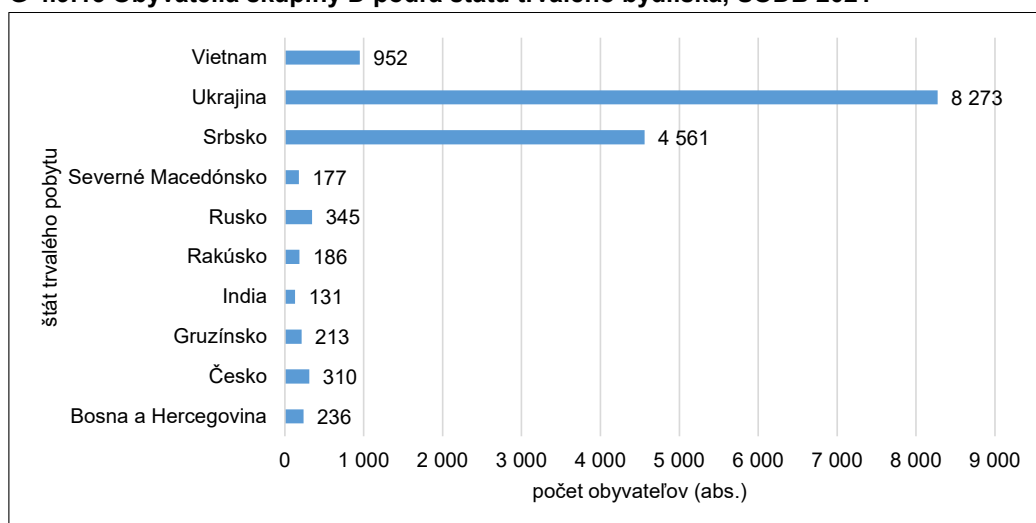
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Obyvatelia s trvalým pobytom v zahraničí so súčasným pobytom na Slovensku pracujúci na Slovensku (skupina D)

Z údajov o dochádzke zo SODB 2021 má 16 629 zamestnaných obyvateľov súčasný pobyt na Slovensku, trvalý pobyt v zahraničí a štát zamestnania je Slovenská republika – skupina D.

Najviac obyvateľov skupiny D pochádza z Ukrajiny (8 273 obyvateľov, čo predstavuje 49,8 % zo všetkých obyvateľov skupiny D), zo Srbska (4 561 obyvateľov, 27,4 %) a z Vietnamu (952 obyvateľov, 5,7 %). Vysoké zastúpenie mali aj obyvatelia z Ruska (345 obyvateľov, 2,1 %) a Česka (310 obyvateľov, 1,9 %). Zaujímavosťou sú obyvatelia s trvalým pobytom v Indii (131 obyvateľov, 0,8 %) a ďalšie štáty, z ktorých na území Slovenska bývali na súčasný pobyt a pracovali menšie počty obyvateľov napr. Andorra, Laos, Malajzia, Taliansko, Alžírsko či Austrália.

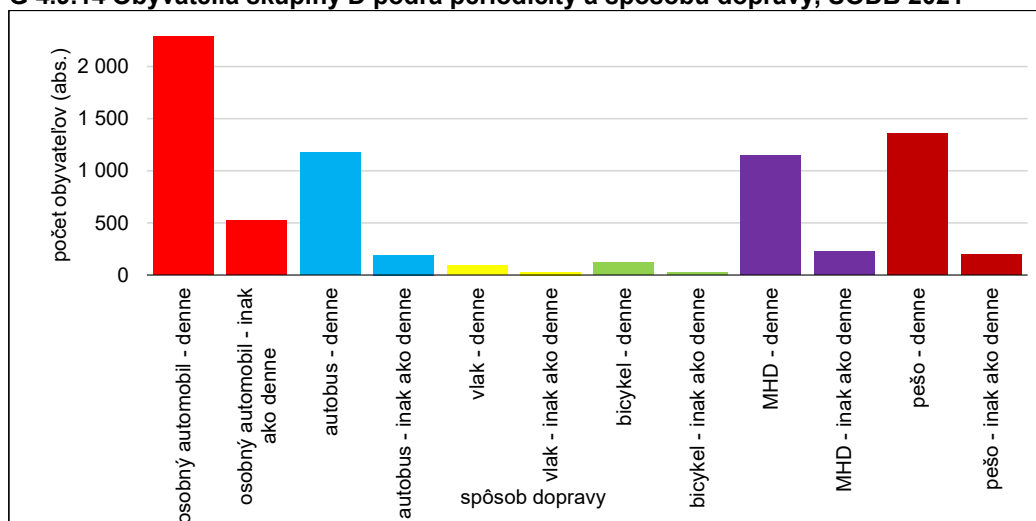
G 4.9.13 Obyvatelia skupiny D podľa štátu trvalého bydliska, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

6 377 obyvateľov skupiny D dochádzalo do zamestnania denne, počas pracovného týždňa (39,3 % zo všetkých obyvateľov skupiny D), 1 303 dochádzalo inak ako denne (7,8 % obyvateľov) a 585 (3,5 % obyvateľov) nedochádzalo do práce (tzn. pracujú z domu). Najvyššiu prevahu mala denná dochádzka osobným automobilom (2 292 obyvateľov, 35,9 % zo všetkých denne dochádzajúcich obyvateľov skupiny D). Keďže ide o obyvateľov so súčasným pobytom a pracujúcich na Slovensku, využíval sa ako druh dopravy bicykel (denne 1,9 % zo všetkých denne dochádzajúcich obyvateľov), MHD (denne 18,0 % zo všetkých denne dochádzajúcich obyvateľov) a pešo (denne 21,4 %). Aj pri inej ako dennej dochádzke obyvatelia skupiny D preferovali osobný automobil (524 obyvateľov; 40,2 % zo všetkých inak ako denne dochádzajúcich obyvateľov skupiny C) nad zvyšnými spôsobmi prepravy.

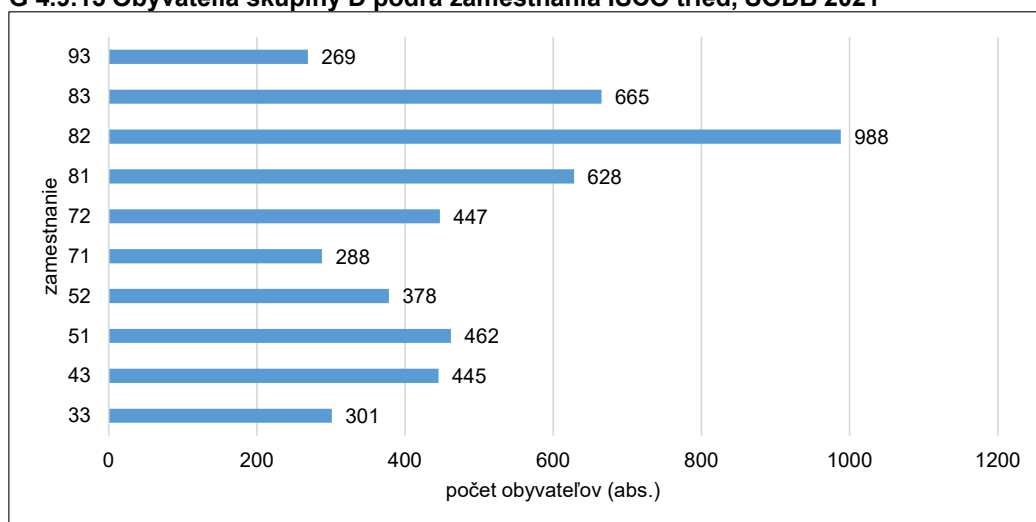
G 4.9.14 Obyvatelia skupiny D podľa periodicity a spôsobu dopravy, SODB 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

V tejto kategórii obyvateľov, ktorí mali súčasný pobyt na Slovensku a aj tu pracovali, bolo najviac zamestnaných ako montážni robotníci (988 obyvateľov, čo predstavuje 5,9 % zo všetkých obyvateľov skupiny D). Ďalších 665 obyvateľov (4,0 %) pracovalo ako vodič a obsluha pojazdných strojových zariadení a 628 obyvateľov (3,8 %) bolo zamestnaných v kategórii operátorov stacionárnych strojov a zariadení. Celkovo majú vyššiu prevahu zamestnania robotníkov, pracovníkov a pomocných pracovníkov nad vysoko kvalifikovanými zamestnaniami alebo riadiacimi funkciami.

G 4.9.15 Obyvatelia skupiny D podľa zamestnania ISCO tried, SODB 2021

Poznámka: 33 – odborní pracovníci administratívnych, podporných a obchodných činností, 43 – administratívni pracovníci na záznam číselných a skladových údajov, 51 – pracovníci v osobných službách, 52 – predavači, 71 – kvalifikovaní stavební robotníci a remeselníci okrem elektrikárov, 72 – kvalifikovaní robotníci v hutníctve, strojárstve a podobní robotníci, 81 – operátori stacionárnych strojov a zariadení, 82 – montážni robotníci, 83 – vodiči a obsluha pojazdných strojových zariadení, 93 – pomocní pracovníci v ťažbe, stavebníctve, výrobe a doprave.

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Vo vzdelanostnej štruktúre obyvateľov skupiny D prevládali obyvatelia, ktorí mali ukončené stredoškolské vzdelanie. Toto najvyššie dosiahnuté vzdelanie uviedlo 4 297 obyvateľov (25,8 %). Vysokoškolské vzdelanie aj napriek vyššie spomenutej prevládajúcej skupine zamestnaní uviedlo 2 520 obyvateľov (15,2 %). Len 39 obyvateľov bolo bez vzdelania (0,2 %) a 710 malo ukončené iba základné vzdelanie (4,3 %).

4.10 Priestorová analýza úplných rodinných domácností medzi sčítaniami 2011 až 2021

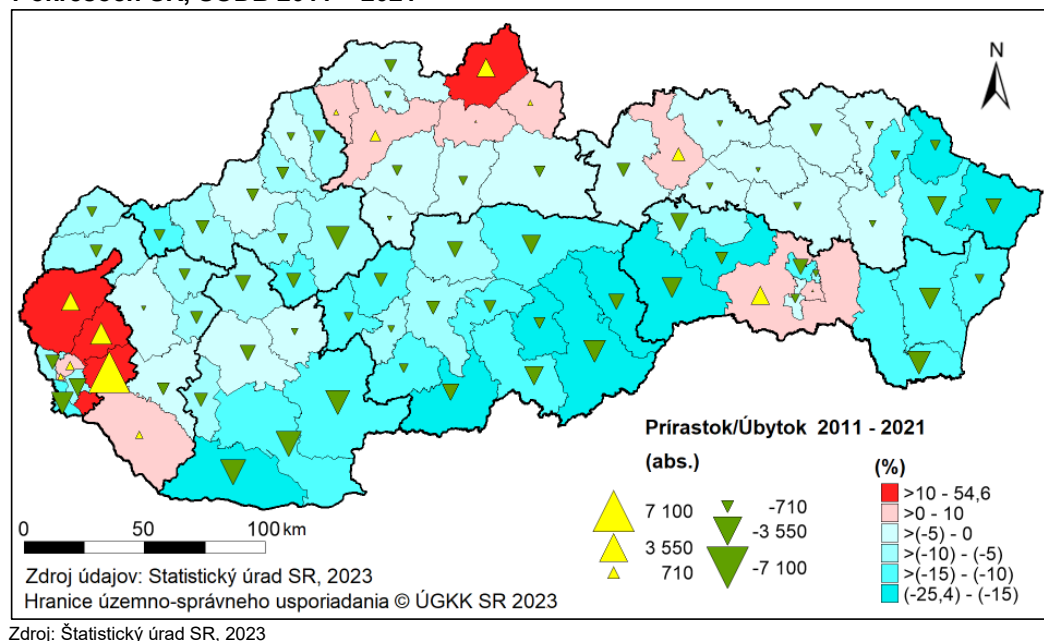
Cieľom analýzy bolo identifikovať zmeny rodinného správania obyvateľov Slovenska medzi sčítaniami v rokoch 2011 a 2021. Analýza bola spracovaná v mierke okresov Slovenska. Najskôr bol samostatne spracovaný vývoj počtu rodinných domácností založených manželstvom, a tiež kohabitáciou. Následne bola vytvorená syntetická analýza, ktorá kombinovala medzicenzálnu zmenu rodinných domácností podľa spôsobu ich založenia (manželstvom/kohabitáciou). Podobná analýza bola vypracovaná aj na základe zmeny početnosti rodinných domácností podľa prítomnosti alebo neprítomnosti závislých detí. Metodika tvorby týchto syntéz je podrobnejšie rozpísaná na začiatku každej z týchto analýz.

Vývoj počtu úplných rodinných domácností založených manželstvom v okresoch SR medzi rokmi 2011 – 2021

Rodiny založené párom osôb v manželskom zväzku zaznamenali medzi rokmi 2011 a 2021 na úrovni celej SR medzicenzálny pokles o viac ako 46-tisíc (46 286) domácností. Rodiny manželov môžu zaniknúť viacerými spôsobmi. Buď prirodzene ako dôsledok úmrtia jedného z partnerov, alebo rozvodom, ktorý legislatívne ukončí trvanie takéhoto zväzku. Zánik (dočasný alebo trvalý) takejto rodiny môže byť spôsobený aj tým, že manželia z rôznych príčin nebývajú v spoločnej bytovej jednotke. Časť z takýchto odlúčených párov tvoria tzv. „mŕtve“ manželstvá, v ktorých sú partneri síce de jure stále manželmi, ale nežijú spolu a netvorí tak už viac spoločnú rodinu. V regionálnej mierke dochádza k zmenám početnosti rodín založených manželstvom aj v dôsledku migračných pohybov. Spomedzi 79 okresov SR je iba 14 takých, kde došlo medzi rokmi 2011 a 2021 k medzicenzálnemu nárastu počtu rodín založených manželstvom. Zjednodušene je možné vyčleniť 3 zhluky okresov, v ktorých sa tento prírastok koncentruje. Dva regióny tvorí najbližšie zázemie najväčších mestských aglomerácií Bratislavy a Košíc. Tieto územia sú príťažlivé tým, že výdavky na bývanie sú tu nižšie ako v priľahlom meste, ktoré je však dopravne dostupné, primárne ako miesto zamestnania. Preto tieto suburbánne zóny priťahujú rodiny, ktoré sa sem sťahujú z územia celého Slovenska. Najväčší prírastok rodín založených manželstvom zaznamenali práve okresy tvoriace prstenec okolo hlavného mesta, konkrétne: Senec, Pezinok a Malacky. Podobnú zónu prírastku tvorí aj okres Košice-okolie obkolesujúci druhé najväčšie mesto Slovenska. Tretím regiónom, kde manželia žijúci spolu pribúdajú, je oblasť severného Slovenska, primárne okresy v okolí Žiliny a na Orave. V tejto oblasti sa ešte stále obyvatelia držia tradícií v oblasti rodinného správania.

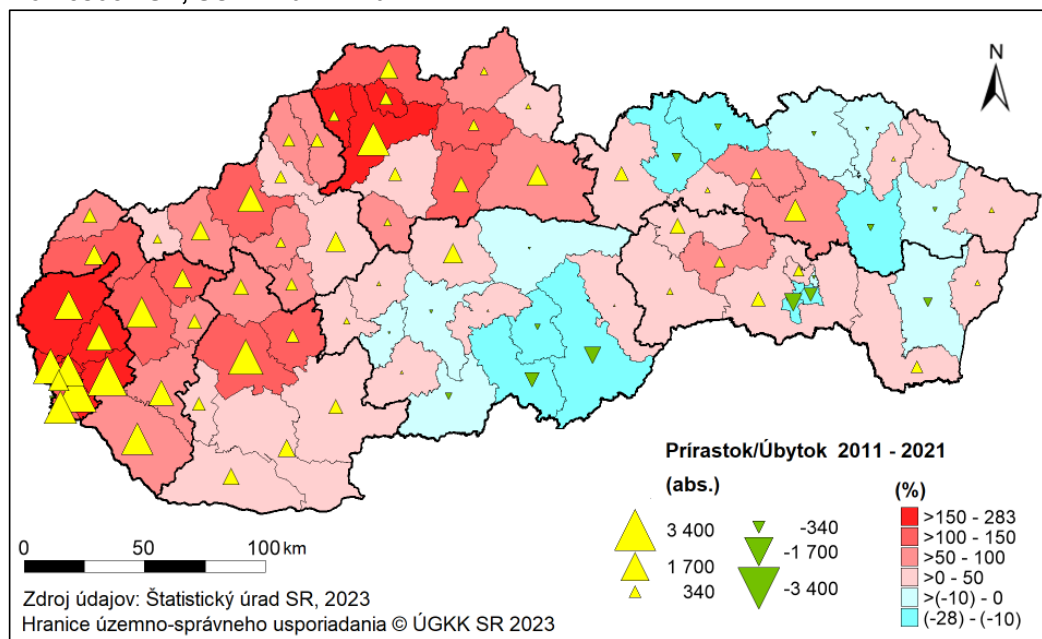
V 65 okresoch Slovenska došlo k poklesu počtu rodín založených manželstvom. Je možné generalizovať, že na území SR je pozorovateľný severojužný gradient poklesu, to znamená, že čím južnejšie sa okres nachádza, tým výraznejší pokles početnosti úplných rodín založených manželstvom je možné pozorovať. Výnimkou sú zázemia veľkých miest, ktoré majú gravitačný potenciál priťahovať a koncentrovať domácnosti aj zo vzdialenejších regiónov.

M 4.10.1 Vývoj počtu úplných rodinných domácností založených manželstvom v okresoch SR, SODB 2011 – 2021

Vývoj počtu úplných rodinných domácností založených manželstvom v okresoch SR medzi rokmi 2011 – 2021

V celoslovenskom meradle sa medzi rokmi 2011 a 2021 zvýšil počet rodín kohabitantov o viac ako 45-tisíc (45 307). Na úrovni okresov došlo v 62 z nich k nárastu rodín kohabitantov, zatiaľ čo v 17 okresoch boli zaznamenané protichodné tendencie vedúce k poklesu počtu rodín založených kohabitáciou. K zániku rodiny kohabitujuúcich párov môže dôjsť nielen úmrtím jedného z partnerov, či odchodom jedného z partnerov zo spoločnej domácnosti, ale aj tým, že sa partneri rozhodnú svoj neformálny vzťah inštitucionalizovať na úroveň manželstva. Najvyšší prírastok rodín založených kohabitáciou bol zaznamenaný v okresoch západnej časti SR. V 5 krajoch, konkrétne v Bratislavskom, Trnavskom, Nitrianskom, Trenčianskom a Žilinskom kraji sa nenachádza žiaden okres, v ktorom počet domácností kohabitantov poklesol. Absolútne nárasty sú najvyššie v hlavnom meste a v jeho bezprostrednom zázemí. Relatívny prírastok domácností kohabitantov je výrazný nielen v okresoch Bratislavy a v príľahlej suburbánnej zóne, ale aj v tradičnej oblasti severného Slovenska najmä v okolí okresu Žilina. K nárastu počtu rodín kohabitantov došlo však aj vo všetkých okresoch krajských miest s výnimkou 3 okresov mesta Košice.

M 4.10.2 Vývoj počtu úplných rodinných domácností založených kohabitáciou v okresoch SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

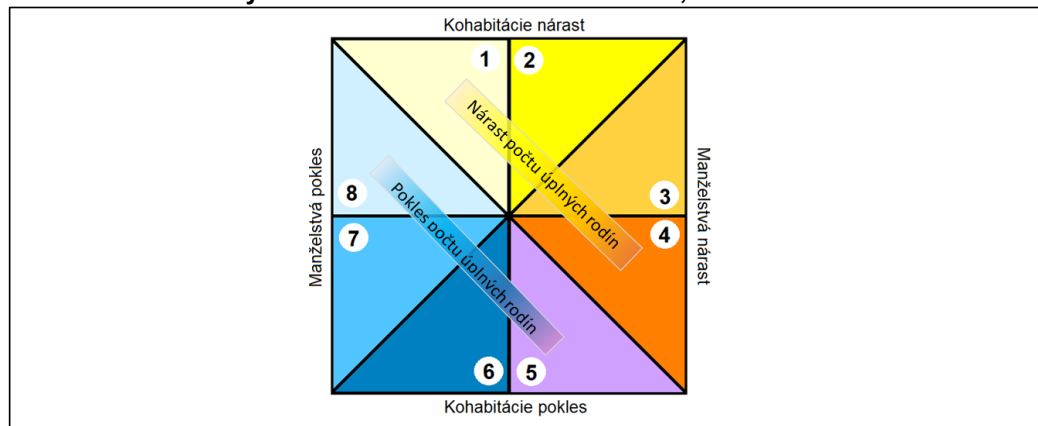
Pokles počtu rodín kohabitantov nastal najmä v 2 priestorovo oddelených regiónoch, a to v okresoch na juhu Banskobystrického kraja a na severe kraja Prešovského. Na základe zmeny počtu rodín tvorených párom osôb v konsenzuálnom zväzku môžeme identifikovať na území SR 2 regióny. Prvým je región tvorený okresmi západného a severu stredného Slovenska charakterizovaný vysokým prírastkom počtu rodín kohabitujúcich párov. Druhý región tvoria okresy východného a juhu stredného Slovenska, kde došlo buď k poklesu, stagnácii, alebo iba nízkemu nárastu počtu rodín kohabitantov.

Regionálna analýza úplných rodín na základe vývoja počtu domácností založených manželstvom/kohabitáciou medzi rokmi 2011 – 2021

Úplné rodiny (tvorené spolu žijúcimi pármami s deťmi alebo bez detí) síce zaznamenali v celoslovenskej mierke v období medzi rokmi 2011 a 2021 iba minimálny pokles o necelých 1 tisíc domácností (pokles o necelé 0,1 %), tieto zmeny však boli v priestore rozložené veľmi nerovnomerne. Priestorovou syntetickou analýzou boli úplné rodinné domácnosti v jednotlivých okresoch rozdelené do ôsmich regionálnych typov. V prvom kroku boli úplné rodiny dezagregované podľa typu spolužitia partnerov na úplné rodiny založené manželstvom a úplné rodiny založené kohabitáciou. Následne bol u oboch podskupín podľa typu spolužitia porovnaný medzicenzálny vývoj medzi rokmi 2011 a 2021, pričom bol sledovaný buď ich nárast alebo pokles. Mohlo nastať 8 rôznych kombinácií takéhoto vývoja (O 4.10.1). Takto skonštruované typy boli označené ako typ 1 až 8. Do prvých typov 1 až 4 sú zaradené okresy, ktoré v medzicenzovom období

zaznamenali celkový nárast počtu úplných rodín, a do typov 5 až 8 boli zaradené okresy, ktoré zaznamenali celkový pokles počtu úplných rodín.

O 4.10.1 Schéma regionálnej typizácie úplných rodín na základe vývoja počtu domácností založených manželstvom/kohabitáciou v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Zo 79 okresov Slovenska je až 49 (typy 5 až 8) takých, kde medzicenzálne poklesol celkový počet úplných rodín. Na strane druhej v 30 okresoch (typy 1 až 4) bol zaznamenaný nárast počtu úplných rodín.

Spomedzi prírastkových okresov patrí najviac, až 17, do typu č. 1. Ten je síce charakterizovaný poklesom rodín manželov, avšak je prečíslený nárastom rodín kohabitantov. Tento regionálny typ je rozšírený najmä na západe a severe krajiny, kde vytvára mozaikovitý pás okresov od Bratislavy až po Liptovský Mikuláš. Do tohto typu patria aj východoslovenské okresy Prešov a Sabinov.

Regionálne typy 2 (7 okresov) a 3 (5 okresov) sú charakterizované nárastom počtu tak úplných rodín manželov ako aj kohabitantov, pričom v type 2 je vyšší nárast kohabitácií ako manželstiev, a v type 3 je to naopak. Okresy patriace k týmto 2 typom sa nachádzajú jednak v 2 mestských okresoch Bratislavy (okresy Bratislava I a Bratislava III), ale najmä v páse priľahlých okresoch od Malaciek po Dunajskú Stredú, ako aj v okrese Košice-okolie. Potvrďuje sa tu vplyv suburbanizácie, kedy sa najmä úplné rodiny s vyššími priestorovými nárokmi na veľkosť bytu sťahujú do širšieho okolia veľkých aglomerácií. Tieto typy prírastkových okresov sa nachádzajú aj v tradičných regiónoch na severe stredného Slovenska.

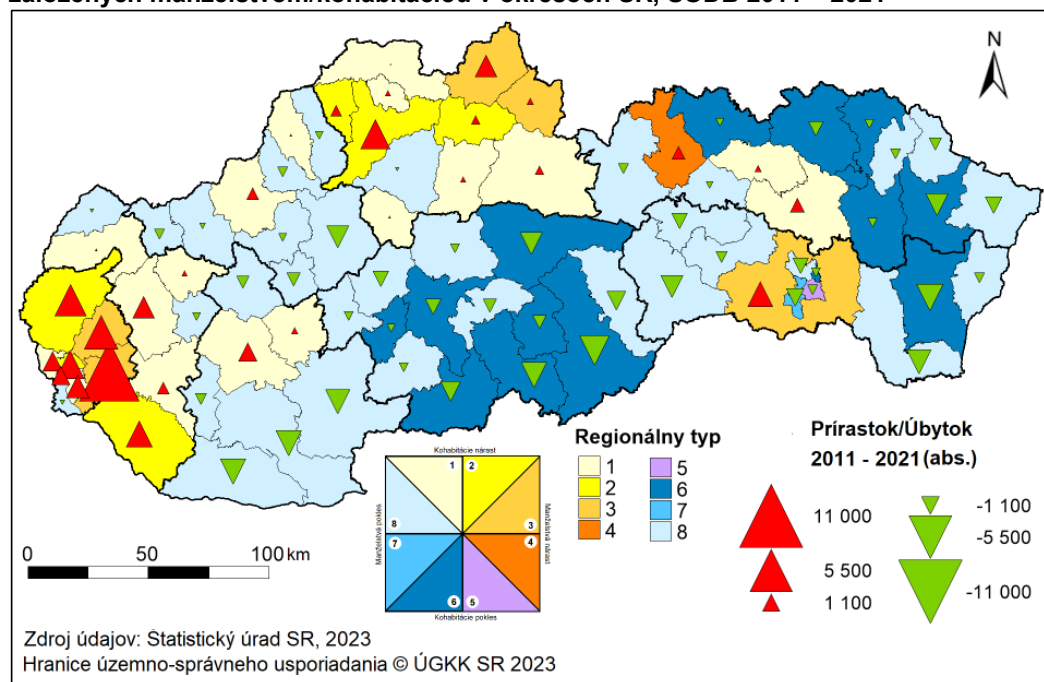
Ďalším okresom, kde došlo k medzicenzálnemu zvýšeniu počtu úplných rodín, je okres Kežmarok. Ten ako jediný patrí do typu 4, ktorý je charakterizovaný poklesom počtu rodín založených kohabitáciou, pričom tento pokles je prevýšený nárastom počtu rodín založených manželstvom.

Okres Košice IV ako jediný patrí do typu 5, kde síce došlo k nárastu počtu rodín manželov, ale tento nárast bol nižší ako pokles rodín kohabitantov, a došlo teda k celkovému úbytku úplných rodín.

Regionálne typy 6 (14 okresov) a 7 (1 okres) sú charakterizované tak poklesom počtu úplných rodín založených manželstvom, ako aj poklesom počtu rodín založených kohabitáciou. Kým v type 6 bol pokles kohabitácií vyšší ako pokles manželských rodinných domácností, v type 7 to bolo naopak. Do typu 7 patrí iba okres Košice IV. Typ 6 je špecifický iba pre oblasť juhu stredného a pre východné Slovensko. Okresy patriace do tohto typu sa nachádzajú výlučne v Banskobystrickom, Košickom a Prešovskom kraji.

Najviac okresov (33 okresov) patrí do regionálneho typu 8. V nich nastáva pokles početnosti rodín manželov, a zároveň dochádza k nárastu počtu kohabitácií, ktorý však nie je dostatočný na to, aby pokles rodín založených manželstvom vykompenzoval. Preto v týchto okresoch dochádza k celkovému úbytku počtu úplných rodinných domácností. Tento regionálny typ sa ako jediný nachádza vo všetkých krajoch Slovenska a je mozaikovitě rozmiestnený po celom území.

M 4.10.3 Regionálna typizácia úplných rodín na základe vývoja počtu domácností založených manželstvom/kohabitáciou v okresoch SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

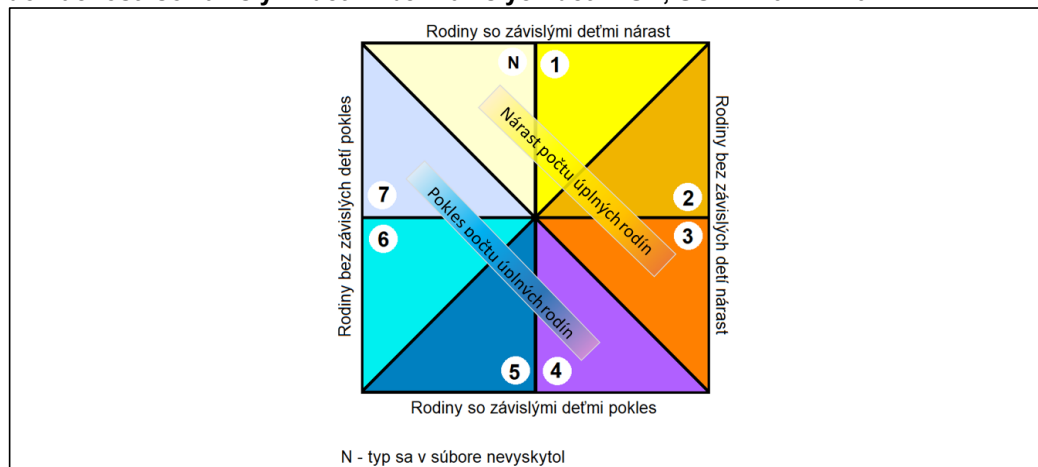
Z globálneho pohľadu je viditeľné, že celkový nárast počtu úplných rodinných domácností sa medzi rokmi 2011 a 2021 sústredil prevažne do okresov na území Bratislavského, Trnavského a Žilinského kraja. Väčšinou úbytkové okresy sú

sústredené hlavne na území Trenčianskeho, Nitrianskeho, Prešovského, Košického a najmä Banskobystrického kraja, v ktorom ako jedinom sa nenachádza ani jeden prírastkový okres. Hoci medzi rokmi 2011 a 2021 došlo na území Slovenska k nepatrnému celkovému nárastu počtu rodinných domácností, ich štruktúra sa postupne mení. Vo väčšine okresov nastal pokles počtu rodín založených manželstvom, ale zároveň platí aj to, že na prevažujúcej časti územia dochádza k nárastu rodín založených kohabitáciou. Keďže na veľkej časti územia pôsobia tieto dva trendy protichodne s tým, že nárast počtu rodín kohabitantov nestačí vykompenzovať úbytok rodín manželov, vo výsledku to spôsobuje, že vo väčšine okresov dochádza k celkovému úbytku úplných rodín. Výrazný prírastok úplných rodín nastáva iba v regiónoch, kde je synergické pôsobenie nárastu rodín založených manželstvom ako aj kohabitáciou.

Regionálna analýza úplných rodín na základe vývoja počtu domácností so závislými deťmi/bez závislých detí medzi rokmi 2011 – 2021

Štruktúra úplných rodín sa mení v závislosti od toho, či sú členmi takýchto domácností aj deti, ktoré sú odkázané na opateru rodičov. Napriek tomu, že úplné rodinné domácnosti zaznamenali medzi rokmi 2011 a 2021 mierny nárast, počet rodín so závislými deťmi klesol o takmer 43-tisíc. Nárast je preto generovaný najmä zvyšovaním počtu rodín, v ktorých absentuje závislé dieťa.

O 4.10.2 Schéma regionálnej typizácie úplných rodín na základe vývoja počtu domácností so závislými deťmi/bez závislých detí v SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Pre potreby sledovania zmeny v rozmiestnení týchto domácností boli priestorovou syntetickou analýzou rozdelené okresy podľa kombinácií nárastu/poklesu úplných rodín so závislými deťmi ako aj rodín bez závislých detí medzi rokmi 2011 a 2021. Teoreticky môže nastať 8 rôznych kombinácií týchto dvoch premenných, v súbore okresov SR sa však 1 kombinácia nevyskytla. Vzniklo preto 7 rôznych regionálnych typov úplných rodinných domácností podľa zmeny počtu rodín so závislými alebo bez závislých detí medzi rokmi 2011 a 2021 (O 4.10.2).

Spomedzi všetkých 79 okresov Slovenska zaznamenalo nárast počtu rodín so závislým dieťaťom iba 13 okresov. Sú to regionálne typy 1, 2 a 7. Prvé dva typy sú charakterizované nárastom počtu úplných rodín so závislými deťmi a zároveň aj nárastom počtu úplných rodín bez závislých detí, pričom v type 1 je prírastok počtu rodín so závislými deťmi vyšší ako prírastok rodín bez závislých detí a v type 2 je to naopak.

Regionálny typ 1 (3 okresy) je v priestore situovaný v okresoch Bratislava III, Senec a Pezinok. Regionálny typ 2 (9 okresov) tvoria okresy v hlavnom meste a blízkom okolí. Menovite sú to: Bratislava II, Malacky, Dunajská Streda a Trnava. Okrem nich sa tento regionálny typ vyskytuje aj na severe Slovenska v okresoch Žilina, Bytča, Námestovo a na východe Slovenska v okrese Košice-okolie.

Regionálny typ 7, ktorý tvorí jediný okres Košice IV, síce tiež zaznamenal nárast počtu úplných rodín so závislými deťmi, ten je však nižší ako úbytok úplných rodín bez závislých detí. Preto nastal v tomto okrese celkový pokles úplných rodín.

Regionálny typ 3 (18 okresov) je charakterizovaný poklesom počtu úplných rodín so závislými deťmi, ktorý je však vykompenzovaný vyšším nárastom rodín bez závislých detí. Preto celkový počet úplných rodín v týchto okresoch vzrástol. Tento typ je v priestore situovaný skôr v severnejších okresoch.

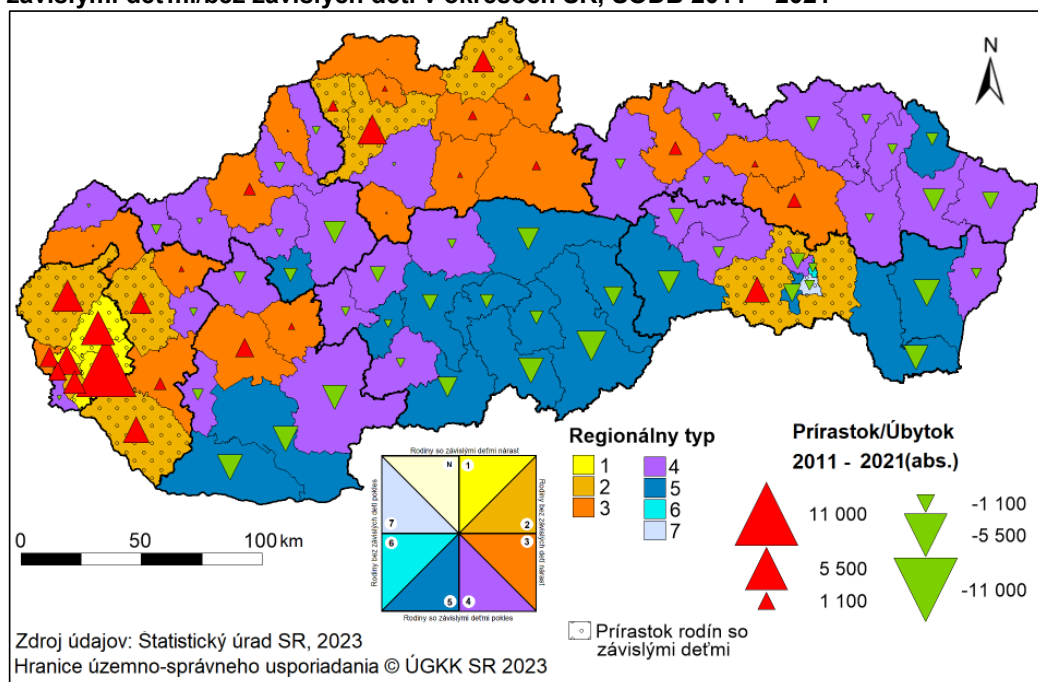
Regionálny typ 4 (30 okresov) tvoria okresy, v ktorých nastal síce nárast úplných rodín bez závislých detí, ale tento je nižší ako úbytok počtu úplných rodín so závislými deťmi. Preto v nich dochádza k celkovému poklesu počtu úplných rodín. Tento regionálny typ je na území SR najviac rozšírený.

Regionálne typy 5 (16 okresov) a 6 (1 okres) sú charakterizované rovnako poklesom počtu rodín so závislými deťmi ako aj bez závislých detí. V type 5 platí, že pokles rodín so závislými deťmi je vyšší ako pokles rodín bez závislých detí a v type 6 je to naopak. Keďže v týchto typoch pôsobí synergia poklesu oboch druhov úplných rodín, dochádza v nich aj k poklesu celkového počtu úplných rodinných domácností. Regionálny typ 5 je v priestore situovaný väčšinou v južných okresoch, najvýraznejšie v Banskobystrickom kraji. Košice III sú jediným zástupcom typu 6.

Celkovo je možné konštatovať, že počet úplných rodín so závislými deťmi v medzicenzálnom období poklesol na väčšine nášho územia. Je možné identifikovať iba 3 centrá, kde došlo k nárastu počtu takýchto domácností. Jedná sa o zázemie dvoch našich najväčších mestských aglomerácií a región severného Slovenska. V prípade suburbánnych zón Bratislavy a Košíc je prírastok úplných rodín so závislými deťmi vysvetliteľný v kontexte priestorovej migrácie obyvateľstva. Región severného Slovenska je dlhodobo konzervatívnejší v uplatňovaní vzorcov tradičného rodinného a reprodukčného správania. Na dominantnej časti územia Slovenska dochádza k nárastu počtu úplných rodín bez závislých detí. Tento trend nastáva prirodzenou

transformáciou z rodín, v ktorých boli takéto deti v minulosti prítomné, ale časom došlo k ich ekonomickému osamostatneniu, odsťahovaniu od rodičov, alebo k založeniu vlastnej rodinnej domácnosti v rodičovskej bytovej domácnosti. Z pohľadu rodinného správania došlo k najnegatívnejšiemu trendu najmä v okresoch južného a východného Slovenska, kde sa znižujú zároveň počty rodín so závislými aj bez závislých detí. Vzájomné diferencie medzi okresmi sú čiastočne dôsledkom aj migračných pohybov, kedy najmä mladšia časť obyvateľov odchádza z chudobnejších regiónov do väčších aglomerácií Slovenska, či do zahraničia.

M 4.10.4 Regionálna typizácia úplných rodín na základe vývoja počtu domácností so závislými deťmi/bez závislých detí v okresoch SR, SODB 2011 – 2021

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2023

Zhodnotenie zmeny štruktúry úplných rodín medzi rokmi 2011 – 2021

Hoci počet úplných rodín v rokoch 2011 (1 079 858) a 2021 (1 078 879) sa zmenil iba minimálne (rozdiel -979; -0,1 %), analýza potvrdila, že ich štruktúra sa transformovala. Počet úplných rodín založených manželstvom síce poklesol (-46 286), avšak tento pokles bol takmer úplne nahradený nárastom počtu úplných rodín založených kohabitáciou (+45 307). Vo väčšine okresov pritom pôsobil trend poklesu úplných rodín založených manželstvom v opozícii k nárastu úplných rodín založených kohabitáciou. Rovnako výrazne sa zmenili za uplynulé desaťročie úplné rodiny podľa toho, či ich členom je alebo nie je aj závislé dieťa. Zatiaľ čo počet úplných rodín so závislým dieťaťom poklesol (o 42 644), tak počet úplných rodín bez závislých detí stúpol (o 41 665). Hoci úplné rodiny bez závislých detí (576 828) boli už v roku 2011 početnejšie ako tie so závislým dieťaťom (503 030), v roku 2021 sa rozstup medzi nimi ešte viac zväčšil. Úplných rodín so závislými deťmi (460 386) bolo v roku 2021

o 158-tisíc viac ako úplných rodín bez závislých detí (618 493). Nárast počtu úplných rodín bez závislých detí je do značnej miery závislý od poklesu počtu úplných rodín so závislými deťmi. V momente, kedy posledné dieťa v rodine presiahne vek 25 rokov, ekonomicky sa osamostatní, založí si vlastnú rodinu alebo sa odsťahuje od rodičov, sa totiž pretransformuje typ domácnosti rodičov na úplnú rodinu bez závislých detí. Vo väčšine okresov dochádza práve ku kombinácii poklesu počtu úplných rodín so závislými deťmi a nárastu počtu rodín bez závislých detí. Celkovo je možné tvrdiť, že postupne sa skladba domácností v SR mení tým, že stúpa počet rodín založených neformálnymi zväzkami, klesá počet rodín založených manželstvom a čoraz menej početné sú úplné rodiny, ktorých členom je závislé dieťa.

Zoznam bibliografických odkazov

- ALEŠ, M., a kol., 1996. Demografická příručka. Český statistický úřad. 396 s. ISBN 80-7223-007-7.
- ALTERMAN, H., 1969. Counting People: The Census in History. Spojené štáty americké: Harcourt, Brace & World. 368 s. ISBN 978-01-522017-08.
- ANDRÁŠKO, I., 2005. Dve dimenzie kvality života v kontexte percepcií obyvateľov miest a vidieckych obcí. In Geografická organizace Česka a Slovenska v súčasnom období. ISBN 80-86407-05-5.
- BEZÁK, A., 2005. Priestorová koncentrácia interregionálnych migrácií na Slovensku. Geografický časopis, 205 s.
- BEZÁK, A., 2006. Vnútné migrácie na Slovensku: Súčasné trendy a priestorové vzorce. In Geografický časopis, roč. 58, s. 19. ISSN 2453-8787.
- BLEHA, B., ŠPROCHA, B., 2015. Geografické a demografické determinanty regionálnej diferencovanosti cenových domácností na Slovensku – Analýza a prognóza do roku 2030. In Geografický časopis, roč. 67 č. 3.
- BLEHA, B., ŠPROCHA, B., VAŇO, B., 2013. Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060. INFOSTAT. 81.
- BREZÁK, J., 2010. Základy demografie. Birke. 135 s. ISBN 978-80-970340-0-9.
- BUCHTA, S., 2012. Vývojové trendy vidieckych a mestských oblastí Slovenska. In Ekonomika poľnohospodárstva. Roč. 12, č. 4 (2012), 20 s. Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva. ISSN 1338-6336.
- DRÁŠKO, I., 2004. Percepcia činností samosprávy a vybraných aspektov kvality života (na príklade výskumu medzi obyvateľmi Považskej Bystrice). In Časovo-priestorové aspekty transformačných procesov v Českej republike a v Slovenskej republike. ISBN 80-968365-6-0.
- GIDDENS, A., 1999. Sociologie. Praha: Argo, 596 s. ISBN 80-7203-124-4.
- GOODAL, B., 1987. The Penguin dictionary of human geography Harmondsworth (Penguin).
- HÄUFLER, V., 1976. Národnostní poměry České socialistické republiky. Academia, Praha.
- HERLIHY, D., 2009. Medieval Demography. In Strayer, Joseph R. (ed.), Dictionary of the Middle Ages, vol. 4, New York: Scribner. 227 s. ISBN 0-684-17024-8.
- CHISHOLM, M., 1960. The geography of commuting. Annals of Association of American Geographers.
- JUHAŠČÍKOVÁ, I., KATERINKOVÁ, M., KRČMÉRIOVÁ, E., PODMANICKÁ, Z., ŠKÁPIK, P., ŠTUKOVSKÁ, Z., ZAHN, O., 2014. Sčítanie obyvateľov, domov

a bytov – Fakty o zmenách v živote obyvateľov SR. Štatistický úrad Slovenskej republiky. ISBN 978-80-8121-371-7.

KAČEROVÁ, E., MICHALEC, L., 2014. Příběh statistiky. Český statistický úřad. 49 s. ISBN 978-80-250-2517-8.

KOVÁČ, D., a kol., 1998. Kronika Slovenska 1. Fortuna Print. s. 616. ISBN 807-15-317-4-X.

KREIDL, M., HOŠKOVÁ, L., 2008. Strategie měření socioekonomického statusu a zdraví v sociologických publikacích. In Data a výskum. ISSN 1802-8152.

KRŠÁK, P., 2015. Ottov historický atlas – Slovensko. 560 s. ISBN 978-80-7360-834-7.

KUČERA, M., KALIBOVÁ, K., 1994. Typologie domácností a rodin. In PAVLÍK, Z. (ed.) Populační vývoj České republiky. 199 s. Praha: Katedra demografie a geodemografie. Přírodovědecká fakulta. Univerzita Karlova.

MAJO, J., 2012. Historicko-demografický lexikón obcí Slovenska 1880 – 1910. Štatistický úrad SR. 2009 s. ISBN 978-80-8121-222-2.

MATLOVIČ, R., 2005. Geografia obyvateľstva so zreteľom na rómsku minoritu. Prešov: Prešovská univerzita. 332 s. ISBN 80-8068-348-4.

MÉSÁROŠ, J., 1992. Obyvateľstvo. In: Dejiny Slovenska. Ed. Samuel Cambel. Zväzok III: (od roku 1848 do konca 19. storočia). Bratislava : Veda, 1992. 829 s. ISBN 80-224-0078-5. s. 486 – 495.

MLÁDEK, J., 2010. Postavenie a budúcnosť rodiny vo svetle teórie civilizačných vĺn. In Geographia Cassoviensis, roč. 4. č. 1. Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach. Košice.

MLÁDEK, J., 2006. Demografická analýza Slovenska. 223 s. ISBN:80-223-2191-5.

MLÁDEK, J., ŠIROČKOVÁ, J., 2004. Kohabitácie ako jedna z foriem partnerského spolujitia obyvateľstva Slovenska. In Sociológia, roč. 36. č. 5.

MORAVANSKÁ, K., 2007. Lokálne spoločenstvá a process suburbanizácie. Životné prostredie. 41. 292 – 297.

NEUBAUER, J., SEDLAČÍK, M., KŘÍŽ, O., 2012. Základy statistiky. Praha. Grada. 240 s. ISBN 978-80-271-3421-2.

OČOVSKÝ, Š., 1993. Vývoj religióznej štruktúry obyvateľstva na Slovensku. In Geografický časopis, 45, 181 s.

PASTOR, K., 2015. Slovensko medzi tromi cenami: prechod, revolúcia, tranzícia? In Zborník príspevkov z 15. Slovenskej demografickej konferencie, Štatistický úrad Slovenskej republiky. ISBN 978-80-88946-68-7.

PAVLÍK, Z., RYCHTAŘÍKOVÁ, J., ŠUBRTOVÁ, A., 1986. Základy demografie. 732 s.

PILINSKÁ, Viera, 2022. Analýza transformácie vybraných populačných štruktúr na Slovensku v časovom a priestorovom pohľade. Bratislava: Infostat. 132 s.

PILINSKÁ, V., LUKÁČOVÁ, M., MEZSÁROŠ, J., VAŇO B., 2005. Demografická charakteristika rodiny na Slovensku. Infostat.

PODOLÁK, J., REBRO, K., 1960. Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. In Slovenský národopis / Slovak Ethnology, vol. 8, no. 2, pp. 383-383. 1339-9357.

PODOLÁK, P., 2011. Priestorový pohyb obyvateľstva Slovenska v kontexte rezidenčnej suburbanizácie. Geografický ústav SAV. Časovo-priestorové aspekty regionálnych štruktúr ČR a SR. 302 s.

ROSIČOVÁ, K., 2013. Regional mortality in Slovakia: socioeconomic indicators and ethnicity. Equilibria: Košice. ISBN 978-90-367-6061-4

STRONKS, K., 1997. Socio-economic inequalities in health: individual choice or social circumstances? Erasmus University Rotterdam: Rotterdam. ISBN 90-9010413-5.

ŠPROCHA, B., 2011. Regionálne rozdiely v štruktúre obyvateľstva podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania a vnútorná migrácia na Slovensku. Infostat. 19 s.

ŠPROCHA, B., MAJO, J., 2016. Storočie populačného vývoja Slovenska II.: populačné štruktúry. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. 126 s. ISBN 978-80-89398-31-7.

ŠPROCHA, B., 2022. Analýza plodnosti mužov na Slovensku na základe výsledkov SODB 2021. Bratislava: Infostat. 36 s.

ŠPROCHA, B., TIŠLIAR, P., 2016. Demografický obraz Slovenska v rokoch 1938 – 1945. Bratislava. 200 s. ISBN 978-80-89881-03-1.

ŠPROCHA, B., VAŇO, B., BLEHA, B., 2014. Prognóza vývoja rodín a domácností na Slovensku do roku 2030. Prognostický ústav Slovenskej akadémie vied INFOSTAT – Výskumné demografické centrum Katedra humánnej geografie a demografie Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského, ISBN 978-80-225-3961-6.

TIŠLIAR, P., ŠPROCHA, B., 2017. Premeny vybraných charakteristík obyvateľstva Slovenska v 18. – 1. pol. 20. storočia. Bratislava: Muzeológia a kultúrne dedičstvo. 168 s. ISBN 978-80-89881-08-6.

VAŇO, B., 2022. Popis konštrukčných postupov, analýza a zhodnotenie získaných výsledkov populačnej prognózy jednotlivých variant. Bratislava: Infostat. 38 s.

VAŇO, B., 2016. Projekcia cenзовých domácností do roku 2030. In Slovenská štatistika a demografia, roč. 26, č. 1.

VEREŠÍK, J., 1974. Štruktúra obyvateľstva podľa pohlavia a veku. In Lukniš, M. Princ, J., eds., Slovensko 3. Ľud – 1. časť. Obzor, Bratislava, 404 s.

Internetové zdroje:

BARIAK, I. Klasifikácia a príčiny bezdomovectva na Slovensku z hľadiska sociálnej práce. In *Sociálno-zdravotnícke spektrum* [online]. 2018. [cit.: 12.06.2023]. Dostupné na:

https://www.szspektrum.eu/wp-content/uploads/2018/08/Bariak_01.pdf

DIVINSKÝ, B. Zahraničná migrácia v Slovenskej republike – stav, trendy, spoločenské súvislosti. [online]. Bratislava, *Friedrich Ebert Stiftung*, 2005. [cit.: 05.06.2023]. Dostupné na:

<https://www.researchgate.net/publication/280925465>. ISBN: 80-89149-04-9.

DŽAMBOVIČ, R., GERBERY, D. Sociálno-ekonomické nerovnosti v zdraví: sociálno-ekonomický status a determinant zdravia. 2014. In Katedra sociológie, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave [online] [cit.: 12.06.2023]. Dostupné na: <https://www.sav.sk/journals/uploads/04300827Dzambazovic%20-%20OK.pdf>

GUROVÁ, P., VANIŠOVÁ, L. Cezhraničná dochádzka do zamestnania v spojitosti so súčasným a trvalým pobytom podľa SODB 2021. [online]. Bratislava. In *Slovenská štatistika a demografia*. 2023. [cit.: 05.06.2023]. Dostupné na: <https://ssad.statistics.sk/SSaD/index.php/slovenska-statistika-a-demografia-2-2023/> ISSN: 1339-6854.

HAUSER, R., CARR, D. Measuring Poverty and Socioeconomic Status in Studies of Health and Well-being. 1994 Center for Demography and Ecology Working Paper 94-24. University of Wisconsin: Madison. [online] [cit.: 11.06.2023]. Dostupné na: https://www.ssc.wisc.edu/wisresearch/publications/files/public/Hauser-Carr_Measuring.Poverty.S.S.S.H.W-B_CDE_94-24.pdf

IVANČÍKOVÁ, Ľ., ŠKÁPIK, P. Sčítanie bezdomovcov ako súčasť posledného cenzu. In *Transformácia slovenskej spoločnosti vo svetle výsledkov posledných troch populačných cenzov* [online]. 2015. [cit.: 08.06.2023]. Dostupné na: <http://www.ssds.sk/publikacie/15sdk-zbornik-2015.pdf>

KOHÚTOVÁ, M., Štatistiky obyvateľstva v Uhorsku v 18. storočí. Bratislava. Slovenská štatistická a demografická spoločnosť. [online]. 2001. [cit.: 10.05.2023]. Dostupné na: <http://www.infostat.sk/vdc/pdf/doc/kohutova.pdf>

Koľko nás je, kde a ako pracujeme. In *Vybrané výsledky Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011*. [online]. 2014. [cit.: 10.05.2023]. Štatistický úrad Slovenskej republiky. Dostupné na:

<https://slovak.statistics.sk/PortalTraffic/fileServlet?Dokument=bccc1fad-152b-4d6f-8b70-2111c9bca0db>. ISBN 978-80-8121-323-6.

KOPRLA, M. Historická reflexia vývoja zisťovaných údajov v právnej úprave sčítania obyvateľov, domov a bytov. Masarikova univerzita. [online]. 2010. [cit.: 05.06.2023]. Dostupné na:

https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/nastroje/Koprla_Miroslav_1584.pdf ISBN 978-80-210-5151-5.

Metodické vysvetlivky SODB 2021. [online]. [cit. 06.05.2023] Dostupné na: <https://www.scitanie.sk/vysvetlivky>

MICHNIAK, D. Rovnováha práce a bývania v jednotlivých okresoch na Slovensku v kontexte kvality života. [online]. In: *Geographia Slovaca*. 2008 č. 25. [cit.: 08.02.2023]. Dostupné na: https://www.sav.sk/journals/uploads/04031417GS_25_text.pdf ISSN 1210-3519.

MILÁČKOVÁ, M., ROCHOVSKÁ, A. Bezdomovectvo, sociálno-patologický jav vstupujúci do priestoru slovenských miest. In *Acta geographica universitatis comenianae*. [online]. 2011. [cit.: 05.06.2023]. Dostupné na: http://www.humannageografia.sk/clanky/55_2_04_Milackova_Rochovska.pdf ISSN: 1338-6034.

Nariadenie vlády č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samosprávy [online]. [cit.: 03.05.2023]. Dostupné na: <https://www.epi.sk/zz/2004-668>

National Archives. 1790 Census Records. [online]. 2022. [cit.: 10.05.2023] Dostupné na: <https://www.archives.gov/research/census/1790>

Office for National Statistics. Census History. [online]. 2016. [cit.: 15.05.2023]. Dostupné na: <https://www.ons.gov.uk/census/2011census/howourcensusworks/aboutcensus/censushistory>

PODMANICKÁ, Z. Úplná rodina v kontexte výsledkov cenzov 1991 a 2001 [online]. 2003. [cit.: 18.05.2023]. Dostupné na: <https://adoc.pub/uplna-rodina-v-kontexte-vysledkov-cenzov-1991-a-2001.html>

Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2016 – 2020 [online]. [cit.: 03.05.2023]. Dostupné na: https://www.mosr.sk/data/files/3345_6483_programove-vyhlasenie-vlady-slovenskej-republiky.pdf

PUCHOVSKÝ, J. Rímske staroveké verejné právo I. Dejiny verejného práva – prednáška. [online]. 2016. [cit.: 18.05.2023]. Dostupné na: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Pracoviska/Katedry/KPDPK/Prezentacie_DVP/DVP_Ri_m1_2016.2017.pdf

Sčítanie ľudu v Benátkach počas 16. storočia. Špeciálne zbierky knižnice Cambridheskej univerzity. [online]. 2020. [cit.: 18.05.2023]. Dostupné na: https://specialcollections--blog-lib-cam-ac-uk.translate.google/?p=19725&x_tr_sl=en&x_tr_tl=sk&x_tr_hl=sk&x_tr_pto=sc
≥

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2001. Štatistický úrad Slovenskej republiky. [online]. 2004. [cit.: 18.05.2023] Dostupné na: <https://slovak.statistics.sk/PortalTraffic/fileServlet?Dokument=e1146c4e-ed45-4566-bef0-8e2f26d96974>

VIDOVÁ, J. Bývanie a kvalita života. 2007. In *upce*. [online]. [cit: 15.05.2023]. Dostupné na: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/38545/VidovaJ_ByvanieAKvalita_2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Zákon 125/2015 Z. z. Zákon o registri adries a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. [cit.: 06.05.2023]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/125/>

Sčítanie obyvateľov,
domov a bytov 2021

Národná analytická správa

Publikácia obsahuje komplexný analytický pohľad na populáciu SR a podmienky jej bývania k referenčnému dátumu Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021. Je založená na dátach získaných inovatívnym konceptom prípravy, realizácie, spracovania a diseminácie výsledkov sčítania.

Štatistický úrad SR
Lamačská cesta 3/C
840 05 Bratislava 45
Slovenská republika

Tel.: +421/2/50 23 63 39
E-mail: info@statistics.sk

www.statistics.sk

ISBN 978-80-8121-945-0
EAN 9788081219450

